

Horváth Miklós–Kovács Vilmos

MAGYARORSZÁG AZ ATOMHÁBORÚ ÁRNYÉKÁBAN

ELŐSZÓ

DOKUMENTUMOK

TARTALOM

1	1955. május 14. Jegyzőkönyv a barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek létrehozásáról	6
2	1955. december 28. Felderítő összefoglaló: Imperialisták általános katonapolitikai tevékenysége	8
3	1956. január 21. I. Konyev marsall, az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnoka s.k. levele Bata István vezérezredes, honvédelmi miniszterhez	12
4	1956. február 12. Tyihonov altábornagy, főtanácsadó levele a titkos kapcsolattartás módjáról Bata István vezérezredes, honvédelmi miniszterhez	15
5	1956. október 27. A Szovjetunió katonai segítségét kérő antedatált levél	16
6	1956. október 30. A Szovjetunió kormányának nyilatkozata a Szovjetunió és a többi szocialista ország közötti barátság és együttműködés fejlesztésének és további erősítésének alapelveiről	17
7	1956. november 04. I. Konyev marsall, a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erői főparancsnokának 1. számú napiparancsa	19
8	1957. február 05. Tájékoztató az Intéző Bizottságnak a hadseregben működő pártszervezetekkel foglalkozó határozatáról	20
9	1957. november 12. A Politikai Bizottság 1957. november 12-i határozata a Magyar Néphadsereg pártirányítására, illetve ellenőrzésére	21
10	1957. november 12. Irányelvek Magyar Néphadsereg pártszervezetei és politikai szervei részére	23
11	1957. november 12. Az MSZMP KB PB határozata a Magyar Néphadsereg pártszervezeteinek és politikai szerveinek működésére vonatkozó irányelvek módosítására	26
12	1957. december 12. Révész Géza altábornagy, honvédelmi miniszter jelentése I. Konyev marsallnak a Magyar Néphadsereg 1957-es állapotáról (részletek)	27
13	1958. március 14. Ugrai Ferenc vezérőrnagy a Vezérkar Főnöke Tutarinov altábornagytól a szovjetek által átadásra kerülő magyar laktanyákban rombolás befejezését kéri	31

14	1958. április 10. Az 5. Hadsereg Politikai Osztály munkaterve védelmi hadművelet politikai biztosítására	32
15	1958. október 10. A magyar forradalom leverésében való részvételre hivatkozva a szovjet hadsereg tisztjeinek egy csoportja Munkás–Paraszt Hatalomért Emlékérem kitüntetését kér	36
16	1959. május 22–29. A hadsereg hadműveleti alárendeltségébe átadott ügynökség adatai	37
17	1961. március 21. Előterjesztés a Politikai Bizottságnak a Magyar Néphadsereg 1961–1965-ig terjedő fejlesztési tervére	39
18	1962. A hadműveleti irány jellemző katonaföldrajzi adatai	40
19	1963. október 22. Bатов hadseregtábornok, az Egyesített Fegyveres Erők Törzsfőnökének levele a sajtó és a rádióadások cenzúrázásáról Csémi Károly vezérőrnagynak, a Magyar Néphadsereg Vezérkari Főnökének	44
20	1963. november 6. Csémi Károly vezérőrnagy, a Magyar Néphadsereg Vezérkari Főnöke, honvédelmi miniszterhelyettes levele V. N. Baszkakov altábornagynak, a Déli Hadseregcsoporthoz Törzsfőnökének – melléklet: A hadműveleti irány jellemző katonaföldrajzi adatai	46
21	1965. „június 23”. A „Keleti”-ek első tömeges atomcsapásának egy változata	47
22	1965. „június 23”. A „Nyugati”-ak első atomcsapásának terve (részletek)	50
23	1965. november 22. Az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnoka 1966-os kiképzési Direktívájának megküldése, felterjesztése	54
24	1967. március 17. A Politikai Bizottság 1967. március 7-i határozata a fegyveres erők pártirányítására, valamint a fegyveres erőknél működő pártszervezetek és politikai szervek feladataira, jogkörére	57
25	1967. április 14. L. Brezsnyev levele Kádár Jánosnak a VSZ Egyesített Fegyveres Erők parancsnokának felmentése és kinevezése tárgyában	59
26	1967. október 31. I. Tutarinov vezérezredes levele rakéták Magyarországra történő szállításáról Csémi Károly altábornagynak, a Magyar Néphadsereg vezérkar főnöke, a honvédelmi miniszter első helyettesének	60

27	1968. július 23. Javaslat a VSZ Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnöke felmentése és kinevezése tárgyában	61
28	1968. augusztus 19. A Magyar Néphadsereg honi vadászrepülő csapatai és a 36. szovjet légi hadsereg erőinek együttműködése Csehszlovákia katonai megszállásának időszakában – „ZALA” gyakorlat	62
29	1969. március 10. Határozvány a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erőiről és az Egyesített Parancsnokságról – béke idejére – tervezet	64
30	1969. március 10. Határozvány a Varsói Szerződés tagállamainak egységes légvédelmi rendszerétől, béke idejére – tervezet	69
31	1969. augusztus 13. A Politikai Bizottság határozata a lakosság polgári védelmi felkészítéséről és a további feladatokról	71
32	1971. február 23. Javaslat a Politikai Bizottságnak a VSZ Honvédelmi Miniszterei Bizottságának budapesti ülésével kapcsolatban	73
33	1971. február 23. Javaslat a Politikai Bizottságnak mozgósítási gyakorlaton való részvételről	74
34	1974. március „Olaszország katonaföldrajzi jelentősége a NATO déli szárnyán” részletek	75
35	1974. október 29. Felderítő értékelés: Olaszország katonapolitikai helyzete a belpolitika és a nemzetközi tényezők tükrében	78
36	1975. február Az európai szövetségesek parancsnoksága Déli Övezet összetett problémáinak NATO-értékelése	84
37	1975. június 30. Javaslat a Politikai Bizottságnak az ötödik ötéves terv időszakában a Magyar Néphadsereg fejlesztésére	88
38	1975. június 30. Javaslat a fegyveres erők és testületek ötödik ötéves tervének fő irányaira – Részletek az MSZMP KB Politikai Bizottság ülésének jegyzőkönyvéből	93
39	1976. január 15. Belügyminisztériumi intézkedési terv a NATO déli szárnyáról folytatott általános adatgyűjtéshez	94
40	1980. március 18. V. Kulikov, a Szovjetunió marsallja háborús határozvány ügyében írt kísérő levele Czinege Lajos hadseregtábornoknak	96

41	1980. március 18. HATÁROZVÁNY a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres erőiről és vezetési szerveiről háború idejére	97
42	1980. március 18. A Varsói Szerződés tagállamainak határozata (melléklet)	107
43	1980. október 14. Javaslat az MSZMP KB Politikai Bizottságnak a néphadsereg 1981–1985 közötti fejlesztésére	109
44	1980. november 3. Felderítő jelentés – A NATO Dél-Európai Fegyveres Erők Főparancsnoksága objektumának vizuális felderítéséről	114
45	1983. március 28. Jelentés az MSZMP KB Politikai Bizottságnak D. F. Usztyinov marsall, a Szovjetunió honvédelmi miniszterének magyarországi látogatásáról	116
46	1985. szeptember 7. Előterjesztés a váratlan atomháború veszélyének felderítésére irányuló állambiztonsági munka megszervezéséről, Intézkedési terv kiadásáról – Az Intézkedési terv	119
47	1985. október 3. A Szovjetunió Állambiztonsági Bizottsága helyettes elnöke, az I. Főcsoportfőnökség vezetője, KRJUCSKOV V.A. vezérezredes levele Bogye János r. vezérőrnagynak, a BM III. Csoportfőnökség helyettes vezetőjének – váratlan nukleáris-rakétatámadás (VNRT) veszélye korai előrejelzésével kapcsolatos anyagok megküldése	123
48	1985. október 8. Jelentés az MSZMP KB Politikai Bizottságának a Magyar Néphadsereg 1986–1990 közötti fejlesztéséről	125
49	1985. október 8. Az MSZMP KB Politikai Bizottsága határozata a Magyar Néphadsereg VII. ötéves tervidőszakra (1986–1990) vonatkozó fejlesztéséről	128
50	1985. október 23. Bogye János r. vezérőrnagy levele a Szovjetunió Állambiztonsági Bizottsága helyettes elnökének, az I. Főcsoportfőnökség vezetőjének, KRJUCSKOV V. A. vezérezredesnek – Tájékoztatás az esetleges váratlan atomtámadás veszélyének felderítésére irányuló tevékenységről	129
51	1988. július 4. Szovjet felderítő összefoglaló jelentés megküldése: A nyugat-európai semleges országok intézkedései a lakosság életkörülményeinek biztosítására rendkívüli körülmények között	130
52	1988. október 20. Szovjet felderítő jelentés megküldése az NSZK kormányának atombiztos bunkeréről	132
53	1991. május 8. Jávor Endre ezredes, főosztályvezető-helyettes levele Lőrincz Kálmán altábornagynak, a Magyar Honvédség parancsnokának – Szóbeli jegyzék és a VSZ katonai szervezete megszüntetéséről 1991. február 25-én Budapesten aláírt Jegyzőkönyv másolatának megküldése	135

Jegyzőkönyv a barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek létrehozásáról

MAGYAR NÉPHADSereg
VEZÉRKARA

SZIGORÚAN TITKOS!
Szán: 00122/sz.

FEF létrehozására vonatkozó eredeti
jegyzőkönyv másolata
1955. május 15.

00122/SZ-VKT
Készült 3 pld-ban
Egy pld. 5 lap

Az Albán Népköztársaság, Bolgár Népköztársaság, Magyar Népköztársaság, Német Demokratikus Köztársaság, Lengyel Népköztársaság, Román Köztársaság, Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és Csehszlovák Köztársaság közötti barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási Szerződés 5. és 6. cikkének megfelelően a Szerződés tagállamai az alábbiakban állapodtak meg:

- 1./ A Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői védelmi képessége fokozására és szervezésére vonatkozó általános kérdések megoldásával a Politikai Tanácskozó Testületet bízzák meg.
- 2./ Létrehozzák az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoki beosztását, akit megbíznak ezeknek az erőknek közvetlen vezetésével. Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának I. Sz. KONYEVET, a Szovjetunió marsallját nevezik ki.
- 3./ Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka helyetteseinek, kinevezik a Szerződés tagállamai – az Albán Népköztársaság, Bolgár Népköztársaság, Magyar Népköztársaság, Lengyel Népköztársaság, Román Népköztársaság és a Csehszlovák Köztársaság – honvédelmi minisztereit vagy más katonai vezetőit.
- 4./ Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka mellett létrehozzák a Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek törzsét. A törzs állományába tartoznak ezen államok Vezérkarainak állandó képviselői. A törzs székhelye – Moszkva. Az Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnökének A. I. ANTONOV hadseregtábornokot nevezik ki.
- 5./ A barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási Szerződést aláíró államok szárazföldi csapataitól és légierejétől az alábbi mennyiségű magasabbegységeket jelölik ki az Egyesített Fegyveres Erők állományába:

	Szárazföldi csapatok	Légierő Repülőhadosztály		
	hadosztály	vadász	csata	bombázó
Szovjetunió	30	22	3	9
Lengyelország	14	7	2	1
NDK	A kijelölésre kerülő csapatok mennyiségéről szóló kérdés kiegészítő egyezményrel kerül eldöntésre			
Csehszlovákia	11	5	1	1
Magyarország	8	2	–	–
Románia	8	3	1	–
Bulgária	7	3	1	–
Albánia	Saját fegyveres erői vonatkozásában az intézkedéseket koordinálja az Egyesített parancsnoksággal.			

Az Egyesített Fegyveres Erők állományába ugyancsak kijelölésre kerülnek a Lengyel Népköztársaság, Román Népköztársaság és a Bolgár Népköztársaság összes haditengerészeti erői.

A Szovjetuniótól kijelölésre kerülnek a 4. és a fekete-tengeri haditengerészeti flotta erői.

Az Albán Népköztársaság saját fegyveres erői vonatkozásában az intézkedéseket koordinálja az Egyesített Parancsnoksággal.

A Német Demokratikus Köztársaságnak az Egyesített Parancsnokság fegyveres erőkire vonatkozó intézkedésekben való részvétel kérdései, kiegészítőlég kerülnek megoldásra, megfelelő egyezmény útján.

Az Egyesített Fegyveres Erőknek a Szerződés tagállamai területén történő elhelyezése ezen államok közötti egyezményrel kapcsolatos kölcsönös védelmi szükségleteknek megfelelően történik.

A továbbiakban, az érdekelt államok közötti egyezmény alapján lehetséges a Szerződés tagállamai Egyesített Parancsnokságának rendelkezésére bocsátott fegyveres erők létszámának és állományának módosítása.

- 6./ Az egyes szerződő felek a kijelölt fegyveres erők parancsnoklásával az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnokának az adott országtól kijelölt megfelelő helyetteseit bízzák meg.
- 7./ A Szerződést aláíró állam elengedhetetlen kötelességének tartja, hogy elsősorban az Egyesített Fegyveres Erők állományába kijelölt csapatokat tölti fel és látja el fegyverzettel és technikával.
- 8./ Megbízák az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokát, hogy dolgozza ki a fegyveres erők Egyesített Parancsnokságáról szóló határozványt és azt terjessze elő jóváhagyás végett a Politikai Tanácskozó Testület elé.

A jelen Jegyzőkönyv egyidejűleg lép életbe a barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási Szerződéssel, amelyet a felek kölcsönösen ebben a Jegyzőkönyvben a mai napon aláírtak Varsóban és ugyanaddig marad érvényben, mint a Szerződés.

Készült Varsóban 1955. május 14-én egy példányban, orosz, magyar, cseh és német nyelven, amellet valamennyi szöveg egyforma érvényű.

Minek igazolásául, a jelen jegyzőkönyvet a meghatalmazottak aláírtak és pecséttel ellátták.

- az Albán Népköztársaság Népi Gyűlés elnökségének meghatalmazásából: M. SHEHU
- a Bolgár Népköztársaság Népi Gyűlés elnökségének meghatalmazásából: V. CSERVENKOV
- a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa meghatalmazásából: HEGEDÜS ANDRÁS
- a Német Demokratikus Köztársaság elnökének meghatalmazásából: O. GROTEWOHL
- a Lengyel Népköztársaság Államtanácsának meghatalmazásából: J. CYRANKIEWICZ
- a Román Népköztársaság Nagy Nemzetgyűlés Elnökségének meghatalmazásából: G. GHEORGHIU – DEJ
- a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége Legfelső Tanácsa elnökségének meghatalmazásából: M. BULGANYIN
- a Csehszlovák Köztársaság elnökének meghatalmazásából: V. SIROKY

Forrás: HL KI 394/0100/3

Magyar Néphadsereg Vezérkara

2. Csoportfőnökség

Személyes tájékoztatásra!

Visszavárlag!

Lássák a Titkárság tagjai!

Rákosi Mátyás

Ács Lajos

Egri Gyula

Kovács István

Szalai Béla

Vég Béla

Budapest, 1956. I. 24.

TITKOS!

ÁLTALÁNOS KATONAPOLITIKAI TEVÉKENYSÉG

Az imperialista országok katonapolitikai tevékenységét elsősorban az jellemzi, hogy:

- 1./ Meglévő katonai szövetségeiket fejlesztik, új katonai szövetségeket hoznak létre. E szövetségek közül hazánknak elsősorban az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO-val) kell számolni.
- 2./ A stratégiai és hadműveleti tervezés, valamint a harckiképzés tengelyébe az atom-, vegyi, és bakteriológiai fegyverek alkalmazását állítják. (NATO ismert határozata az atomfegyverekről. Az USA eddig átszállított Európába hat atomtűzer-hadosztályt, hat „Honest John” rakétaüteget, két „Matador” pilóta nélküli repülőszázadot, egy „Corporal” irányított lövedékes osztályt. Ez mind Nyugat-Németországban van, kivéve egy „Honest John” üteget, amely Észak-Olaszország területén állomásozik. Most készül hat újabb „Corporal” osztály átszállítására. (Különleges fegyverek szerkezete és fontosabb hadiműszaki adatai 1. sz. melléklet.)
- 3./ Új fegyvereket kísérleteznek ki és továbbfejlesztik a meglévőket, a hangsúlyt elsősorban a repülőgépekre, a reaktív tűzer- és rakétafegyverekre, (pilóta nélküli, irányítható és nem irányítható rakétákra), páncélos hadeszközökre, atomfegyverekre, az éjjeli harc megvívásához szükséges eszközökre, a légvédelmi harceszközökre és híradóeszközökre fektetik.
- 4./ Atomfegyverek alkalmazásával kapcsolatban állandó kísérletezést folytatnak mind szervezési, mind hadműveleti – harcászati kérdésekben. (Kísérleti hadosztályokat állítanak fel, azokat gyakorlatokon ki is próbálják, éjjeli harctevékenység, légi szállítású és ejtőernyős hadosztályok alkalmazása stb.) A NATO és tagállamai Európában 1955-ben 152 általunk ismert ezred szintnél magasabb gyakorlatot tartottak, valamennyit atomfegyver feltételezésével, a gyakorlatok kb. 40 százalékánál éjjeli harctevékenység is szerepelt.
- 5./ Nagy erővel folytatják az európai hadszíntér előkészítését, elsősorban légi és haditengerészeti támaszpontok, utánpótlási vonalak és raktárak, üzemanyag bázisok és a NATO állandó hírrendszerének kiépítése terén.
- 6./ Reguláris haderejükön belül elsősorban a légi haderőt, a páncélos és gépesített fegyvernemet, valamint a légvédelmet fejlesztik. Általában jellemző, hogy a szárazföldi haderőn belül a páncélos és gépesített egységek arányát emelik. (A nyugatnémet haderőben hat páncélos, hat gépesített hadosztályt terveznek. Az USA az utóbbi időben két páncélos hadosztályt állított fel, gyaloghadosztályt nem.)
- 7./ Reguláris haderejük mellett nagy erőfeszítéseket tesznek a tartalékképzésre. Világos az a tendencia, hogy a fegyverben tartott reguláris haderő mellett hatalmas M+30 nap, [mozgósítástól számított] M+6 hónap, M+1 évre hadrafogható tartalékot hozzanak létre. (pl. USA reguláris haderő létszáma 2 940 060, jelenleg az aktív kész tartalékban kiképzést kap 3 055 844 fő, ezt 1960-ra 5 millióra akarják emelni.)
- 8./ Egységes légvédelmi figyelő és jelző szolgálatot, valamint vadász elhárítást hoznak létre Európában.
- 9./ Ipari kapacitásukat felkészítik a háborús termelésre való átállásra. (pl. Párizsi szerződésekben Nyugat-Németország hadiiparának felszabadítása, „offshore” rendelések.)
- 10./ A katonai felkészülés különböző állapotában lévő NATO-országok közös színvonalra való fejlesztésére nagy erőfeszítéseket tesznek.
- 11./ Folytatják a polgári lakosság légoltalmi – ezen belül elsősorban az atomvédelmi – kiképzést. A polgári lakosság, és kormányhivatalok részére nagyszabású gyakorlatokat rendeznek. (Városok kiürítése, kormányhivatalok atombiztos harcálláspontokról való működése, atomvédelem széleskörű népszerű ismertetése stb.)
- 12./ A legnagyobb figyelmet Nyugat-Németország remilitarizálására fordítják, amelyet az egész támadó imperialista blokk első lépésőjében, főütőerőként akarnak alkalmazni.

A NATO HADEREJE

Néhány brit és francia hadosztály, valamint az USA stratégiai légierő Európában és Észak-Afrikában állomásozó erői kivételével a NATO-tagállamok teljes haderejüket a NATO alá rendelték. Ez az erő hadosztályokban és repülőszázadokban számítva: 1 544 300 főt, 55 „kész” ho-t, [hadosztályt] 49 „tartalék” ho-t, összesen 104 hadosztályt, 234 repülőszázadot, 5500 repülőgéppel tesz ki.

A felállításra kerülő nyugatnémet haderő első lépcsőjét (12 hadosztály, 54 repülőszázad, 1350 repülőgép) jelenleg még a „tartalék”-hoz számítva, ez az erő 2 064 300 főre, 55 „kész”, 61 „tartalék”, összesen 116 hadosztályra, 288 repülőszázadra, 6850 repülőgépre emelkedik.

A „kész” hadosztályokkal a NATO azonnal, a „tartalék” hadosztályokkal a mozgósítás után 30 nappal (M+30), a nyugatnémet hadosztályokkal 1958. december 31-én rendelkezhet. (A NATO haderejének országokénti és részletes megoszlása 1 sz. táblázat szerint.)

A NATO-HADERŐ CSOPORTOSÍTÁSA

A NATO-haderő csoportosítása nagyjából megfelel hadászati és hadműveleti elgondolásaiknak, az egyes tagállamok belpolitikai helyzete azonban egyelőre nem teszi lehetővé a hadműveleti terveknek teljesen megfelelő csoportosítását és a tagállamok területén idegen csapatok állomásoztatását. (Franciaország, Olaszország). A NATO jelenleg három fő csoportosítást hoz létre:

- 1./ Észak-európai csoportosítást,
- 2./ Közép- és nyugat-európai csoportosítást,
- 3./ Dél- és délkelet-európai csoportosítást.

- 1./ Észak-európai csoportosításban (norvég, dán erők) összesen 5 hadosztálynyi (1 „kész”, 4 „tartalék”), 18 repülőszázad – 450 géppel – erő helyezkedik el.
- 2./ Közép- és nyugat-európai csoportosításban (USA, brit, francia, benelux, tervezett nyugatnémet és portugál erők) van: 24 „kész”, 22 „tartalék”, összesen 46 hadosztálynyi, 184 repülőszázad – 4250 géppel. Tartalékként hozzászítva a felállítandó új német haderőt (12 hadosztály, 54 repülőszázad – 1350 gép) 58 hadosztály, 258 repülőszázad – 5600 géppel.
- 3./ Dél és délkelet-európai csoportosításban (USA, olasz, görög, török erők) van: 30 „kész”, 25 „tartalék”, összesen 53 hadosztálynyi, 32 repülőszázad – 800 géppel.

A közép- és nyugat-európai, valamint a dél- és délkelet-európai csoportosításokból hazánk ellen várható két hadműveleti irányban az alábbi erőkkel számolhatunk:

- a) Közép- és nyugat-európai csoportosításból Ausztrián keresztül a Duna-völgyén, keleti irányba:

Nemzetiség	Gyalogos hadosztály	Páncélos hadosztály	Összesen	Repülő század	Repülőgép
USA	2	2	4	20	500
Francia	2	1	3	12	300
Összesen:	4	3	7	32	800
Német	2–3 g. ho. [gépesített]	1–2	3–5	18	400
Mindösszesen	6–7	4–5	10–12	50	1200

- b) A dél- és délkelet-európai csoportosításból Észak-olaszország területéről Jugoszlávián keresztül a Ljubljana-i kapun és ÉK-i irányba:

Nemzetiség	Gyalogos hadosztály	Páncélos hadosztály	Összesen	Repülő század	Repülőgép
Olasz	10–11	2–3	12–14	12	300
USA	1		1	4	100
USA (haditengerészeti)				8	200
Brit (haditengerészeti)				6	100
Mindösszesen	11–12	2–3	13–15	30	700

A Ny-i irányból 10–12 ho. (1 HDS-nyi [Hadseregnyi] erő) és 50 rep.szd. 1200 géppel.

A DNy-i irányból 13–15 ho. (1 HDS-nyi erő) és 30 rep.szd. 700 géppel.

HADSZÍNTÉR-ELŐKÉSZÍTÉS, FEGYVERSZÁLLÍTÁS

A NATO a hadszíntér előkészítését az úgynevezett „infrastruktúra” programja keretében valósítja meg. Ennek keretében elsősorban az egységes légi, haditengerészeti rámaszpontrendszert, utánpótlási vonalakat, raktárakat, üzemanyag vezetékeket, egységes légi figyelő és jelző rendszert, egységes NATO állandó hírendszert igyekeznek kiépíteni.

Fegyverszállítások szempontjából az USA 1949. 7. 1-jétől 1955. 1. 1-jéig tudomásunk szerint az alábbi szállításokat eszközölte Európába:

1./ Harckocsi, páncélgépkocsi, önjáró löveg és egyéb harci gépek: 36 714 db

Ebből: közepes harckocsi: 8895 db

könnyű harckocsi: 2780 db

2./ Különböző űrméretű löveg: 36 538 db

3./ Különféle harci repülőgép: 6 416 db

4./ Hadihajó: 868 db

5./ Elektromos berendezés, híradóeszköz: 146 644 db

6./ Tüzérségi lőszer: 55 000 000 db

7./ Puska, karabély, géppuska: 2 200 000 db

A szállított fegyvereknek csak kisebb része korszerű, nagyobb része elavult, vagy elavulóban lévő technika.

NATO KÉSZENLÉTI ÁLLAPOTA

Tekintve a jelenlegi nemzetközi helyzetet, a NATO-tagállamok belső helyzetét, a rendelkezésre álló erőket az imperialisták Európában csak kalandor vállalkozásokba bocsátkozhatnak, általános háborút indítani nem tudnak.

Ezt az alábbiak indokolják:

1. Katonai szempontból a NATO összefüggő arcvonalát a népi demokratikus országok határán nem sikerült létrehozni (Ausztria semlegessége, Jugoszlávia szerepe, Balkáni paktum felbomlása).
2. A jelenlegi rendelkezésre álló erők nem elegendők, felszerelésük és kiképzési fokuk még nem felel meg a korszerű harc követelményeinek. Az egyes tagállamok felkészülési állapota nagyon különböző színvonalon mozog. Pl.:
  - a) A nyugat-európai országok erőinek feltöltöttsége a „kész” erőknél 75–100 százalékos, „tartalék” erőknél 30–50 százalékos. A dél- délkelet-európai országoknál a feltöltöttség aránya kisebb.
  - b) Nyugat-Németország felfegyverzése, amelyre az imperialisták nagymértékben alapítják terveiket, még kezdeti stádiumban van. Az első hadosztályt 1958. 12. 31-re tervezik. A következő 12 hadosztályt ennek alapján úgy állítják fel, hogy már az első 12 hadosztály felállításánál számolnak a további fejlesztéssel és így 1960-ra valószínűleg elérhetik a 24 hadosztályos állományt.
Nyugat-Németország teljes felfegyverzése legkorábban mintegy 5-6 éven belül történhet meg. Miután Nyugat-Németország kulcsszerepet tölt be az imperialisták európai terveiben, így a NATO teljes hadikészültségének elérése jelentős mértékben függ a német felfegyverzéstől. A német felfegyverkezés ütemének és a haderő kiképzése ütemének fokozása meggyorsítaná a NATO összereje háborús készenléti idejének elérését is.
  - c) A különböző európai tagállamok fegyverzete még nem egységes és csak részben korszerű. Ezen felül a mozgósításnál tekintetbe jövő tartalékosok zöme még nincs kiképezve sem a korszerű harceljárásra, sem a korszerű fegyverek kezelésére. Ez indokolja számos országban a tartalékosok fokozott kiképzésére való törekvést (USA, Franciaország, Anglia). A „kisállamok”, különösen Török- és Görögország ebből a szempontból rendkívül elmaradottak.
  - d) A haderő szervezeti felépítése nem egységes és még a legfontosabb tagállamoknál (USA, Anglia, Franciaország) is csak most folynak kísérletek az atomharcászati szervezés kialakítására. A többi tagállam e téren még a kezdeti lépéseket sem igen tette meg. A kísérleti szervezések jelentős eltéréseket mutatnak fel és ez arra vall, hogy egységes atomharcászati elvek sem alakultak még ki. Erre mutat, hogy pl. az USA, brit és francia kísérleti hadosztályok teljesen különböző elgondolásokat tükröznek.
3. Az egyes tagállamok haderői közti együttműködés – egyrészt a különböző ellentétek és belpolitikai nehézségek miatt, másrészt a nyelvi különbségek, felszerelési, szervezési, kiképzési eltérések folytán – még nem érte el a megfelelő színvonalat. A NATO hadgyakorlatai évek óta ugyanazt hozzák napvilágra és mindezekre ezen a téren nem értek el kellő eredményt.

KÖVETKEZTETÉSEK

1. A NATO jelenleg rendelkezésére álló erői, eszközei és lehetőségei az elkövetkező 4-5 évben Európában csak kalandorjellegű akciókat tennének lehetővé. Ezen cél érdekében felhasználhatják a már Európában lévő – atomfegyverek bevetésére alkalmas – földi és légi harceszközöket.
2. Az osztrák békeszerződés, a Jugoszláv viszony kialakulása és Balkán Paktum bomlása megnehezítette az imperialisták agresszív terveinek végrehajtását. Ebből következően jelentősen megnőtt Olaszország szerepe.
3. A nyugatnémet haderő felállítása és felfegyverzése ütemének meggyorsítása az imperialista tervek megvalósításának döntő láncszemévé vált és jelentősen befolyásolja a NATO hadikészültségét.
4. A Magyar Népköztársaság ellen irányuló hadműveletek elsősorban Dél-Németországból és Észak-Olaszországból indulhatnak ki. A kezdeti időszakban elsősorban a már jelenleg itt állomásozó erők jöhetnek tekintetbe.

1. számú melléklet

- 1./ 280 mm-es atomágyú:
  - Osztályba van szervezve 6 löveggel, egy osztályban 3 üteg 2-2 löveggel + osztályonként egy 203 mm-es, vagy egy 240 mm-es belövő üteggel (2 löveg);
  - hatótávolsága max. 32 km, hatásos 24–26 km;
  - súly 85 tonna.
- 2./ „Honest John (rakétalövedék) hdt. [hadtest] anyag:
  - Ütegbe van szervezve (egy ütegben 2 kilövő berendezés van);
  - hatótávolsága max. 48 km, hatásos 25 km;
  - súly 2720 kg.
- 3./ Corporal (irányított lövedék), HDS. anya:
  - osztályba van szervezve (osztályonként 10 kilövő berendezés);
  - hatótávolsága max. 240 km, hatásos 80–160 km;
  - súly 5444 kb.
- 4./ Matador (irányított lövedék), légierő anyaga:
  - századba van szervezve (századonként 75 db lövedék);
  - hatótávolsága max. 800–880 km, hatásos 300–500 km;
  - súly 5445 kg.

Megjegyzés: atomtöltettel mindegyik ellátható.

Atombombák szállítására alkalmas repülőgép típusok az alábbiak.

Harcászati atombomba szállítására:

- F-84 vadászbombázó,
- F-100 vadászbombázó változata,
- B-57A könnyűbombázó.

Hadászati atombomba szállítására:

- B-47 közepes bombázó,
- B-52 nehézbombázó.

A felsorolt gépeken kívül még azok a gépek is szállíthatnak atombombát, amelyek hasznos-terhelése, vagy egyéb technikai adottságai lehetővé teszik. Ezek a gépek a következők lehetnek:

- F-84F vadászbombázó, harcászati atombombát,
- B-29 közepes bombázó, hadászati atombombát,
- B-36 nehézbombázó, hadászati atombombát szállíthat.

Forrás: HL MN 102/08-163. ő. e. 95–109. o.

1956. JANUÁR 21.

**I. Konyev marsall, az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnoka s.k.
levele Bata István vezérezredes, honvédelmi miniszterhez**

Soksz.sz.: 67, 68, 69 és 300.

A 67, 68, 69. soksz.sz.

orosz eredetije az MNVK

irattárában

SZIGORÚAN TITKOS!

Egyedüli példány.

**BATA ISTVÁN VEZÉREZREDES ELVTÁRSNAK,
A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG HONVÉDELMI MINISZTERE**

Mellékelten megküldöm tudomásulvétel végett a Politikai Tanácskozó Bizottság által 1956. január 11-én jóváhagyott alábbi okmányokat:

- a Varsói Szerződésben résztvevő államok fegyveres erői Egyesített Parancsnokságának szervei határozványát;
- az Egyesített Fegyveres Erőkbe beosztott csapatok hadrendjében eszközölt változtatásokról szóló határozat kivonatát.

1956. január 21.

I. Konyev a Szovjetunió marsallja s.k.
Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka
A. Antonov hadseregtábornok s.k.
Az Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnöke

Melléklet 1.**JÓVÁHAGYVA!**

Politikai Tanácskozó Bizottság által Moszkvában 1956. január 11-én.

SZIGORÚAN TITKOS!

Egyedüli példány.

**VARSÓI SZERZŐDÉSBEN RÉSZTVEVŐ ÁLLAMOK FEGYVERES ERŐI EGYESÍTETT
PARANCSNOKSÁGÁNAK SZERVI HATÁROZVÁNYA**

1. fejezet

AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK FŐPARANCSNOKA

Az 1956. május 14-én megtartott varsói értekezleten kötött barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződésben résztvevő államok Egyesített Fegyveres Erőinek élén a főparancsnok áll.

Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka a Politikai Tanácskozó Bizottságnak az Egyesített Fegyveres Erők szervezésére vonatkozó határozatait valósítja meg, minden intézkedését az Egyesített Fegyveres Erőknek az egyes országokban lévő főparancsnok helyettesein keresztül hajtva végre, és köteles:

- a) irányítani az Egyesített Fegyveres Erők hadműveleti és harckiképzését, szervezni és lefolytatni az Egyesített Fegyveres Erők állományába beosztott csapatok, flották és törzsek közös gyakorlatait;
- b) minden szempontból ismerni az Egyesített Fegyveres Erők állományába beosztott csapatok és flották állapotát és megtenni az intézkedéseket a szerződésben részt vevő államok kormányain és honvédelmi miniszterein keresztül ezen erők állandó harckészségének biztosítása érdekében;
- c) kidolgozni és a Politikai Tanácskozó Bizottság elé terjeszteni javaslatait az Egyesített Fegyveres Erők hadrendjének további mennyiségi és minőségi megváltoztatására vonatkozó intézkedéseiről.

Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának joga van:

- ellenőrizni az Egyesített Fegyveres Erők harckésztségét, hadműveleti és harckiképzését és ezen ellenőrzések alapján utasításokat és javaslatokat adni;
- a tevékenységét illető kérdésekben a Politikai Tanácskozó Bizottsághoz és a szerződésben részt vevő államok kormányaihoz fordulni;
- szükség szerint, időszakonként összehívni a szerződésben részt vevő államok részéről az Egyesített Parancsnokság alá beosztott Fegyveres Erőknél lévő helyetteseit a felmerülő kérdések megvitatása és megoldása céljából.

2. fejezet

AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK FŐPARANCSNOK HELYETTESEI

Az Egyesített Fegyveres Erőknek a szerződést aláíró államok mindegyikében lévő főparancsnok-helyettesei teljes felelősséggel tartoznak:

- a) az Egyesített Fegyveres Erők állományába beosztott csapatok és flották harci és mozgósítási készségéért, valamint hadműveleti-, harci és politikai kiképzéséért;
- b) az Egyesített Fegyveres Erők állományába beosztott csapatok és flották személyi állománnyal való feltöltéséért, fegyverzettel, harctechikával és egyéb katonai anyaggal való ellátásáért a rendszeresített fegyverzeti rendszernek megfelelően, valamint a csapatok szervezési felépítéséért és szolgálatáért.

A főparancsnok-helyettesek kötelesek a főparancsnoknak rendszeresen jelentést tenni az Egyesített Parancsnokság alá beosztott csapatok és flották harci és mozgósítási készenlétének, hadműveleti harci és politikai kiképzésének állapotáról.

3. fejezet

AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK FŐPARANCSNOK HELYETTESEI

1./ Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka mellett az Egyesített Fegyveres Erők Törzse működik, élén a törzsfőnökkel.

2./ Az Egyesített Fegyveres Erők törzsének állományába tartoznak:

- a) a szerződésben részt vevő államok Vezérkarainak állandó megbízottai;
- b) a hadműveleti-harcászati és szervezési kérdésekkel foglalkozó szervek;
- c) a fegyvernemi felügyelők.

3./ Az Egyesített Fegyveres Erők Törzse köteles:

- a) minden szempontból ismerni az Egyesített Fegyveres Erők állományába beosztott csapatok és flották állapotát és a szerződésben részt vevő államok Vezérkarain keresztül megtenni a szükséges intézkedéseket ezen Erők állandó harckészségének biztosítására;
- b) kidolgozni az Egyesített Fegyveres Erők további mennyiségi és minőségi hadrendi változásaival kapcsolatos rendszabályokra vonatkozó javaslatokat;
- c) véleményezéseket adni az Egyesített Fegyveres Erők állományába beosztott csapatok fegyverzeti rendszeréről, fegyverzeti és haditechnikai anyagszükségletéről.

4./ Az Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnökének joga van:

- érintkezésbe lépni a főparancsnok-helyettesekkel és a szerződésben részt vevő államok Vezérkari Főnökeivel saját feladat körével kapcsolatos kérdésekben;
- megállapítani az Egyesített Fegyveres Erők állományába beosztott csapatok és flották állapotára vonatkozó tájékoztatás rendjét.

4. fejezet

AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK TÖRZSÉNEK KAPCSOLATA A SZERZŐDÉSBEN RÉSZT VEVŐ ÁLLAMOK VEZÉRKARAIVAL

1./ Az Egyesített Fegyveres Erők Törzse köteles munkáját a szerződésben részt vevő államok Vezérkaraival együttműködésben megszervezni.

2./ A szerződésben részt vevő államok Vezérkari kötelesek:

- a) rendszeresen tájékoztatni az Egyesített Fegyveres Erők Törzset a hadrendről és létszámról, a harci és mozgósítási készenlétről, az Egyesített Fegyveres Erők állományába beosztott csapatok és flották fegyverzetének, harci technikájának, hadműveleti, harci és politikai kiképzésének állapotáról. A tájékoztatás a Törzs által megállapított rendben történik;
- b) összeegyeztetni az Egyesített Fegyveres Erők Törzsével az Egyesített Parancsnokság alá beosztott csapatok, flották és törzsek diszlokációjával kapcsolatos kérdéseket.

Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és törzsfőnöke a főparancsnok-helyettesekkel és a szerződésben részt vevő államok fegyveres erőinek vezérkari főnökeivel való összeköttetés céljából a diplomáciai postát és az ezen államok által az Egyesített Parancsokság rendelkezésére bocsátott egyéb híradó eszközöket használja.

Antonov s.k.

Melléklet 2.

A VARSÓI SZERZŐDÉST ALÁÍRÓ ÁLLAMOK ÁLTAL AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐKBE
BEOSZTOTT CSAPATOK HADRENDJÉNEK MÓDOSÍTÁSA

Magyar Népköztársaság	A varsói szerződés szerint beosztva	Az 1956. I. 11-i PTB ülés határozata értelmében beosztásra került
Hadosztály	8	6
Vadászrepülő-hadosztály	2	2
Csatarepülő-hadosztály	–	1

Antonov s.k.

Forrás: HL KI 394/089/2

1956. FEBRUÁR 12.

**Tyihonov altábornagy, főtanácsadó levele a titkos kapcsolattartás módjáról
Bata István vezérezredes, honvédelmi miniszterhez**

SZIGORÚAN TITKOS
Egyedüli példány.

BATA ISTVÁN VEZÉREZREDES ELVTÁRSNAK,
A MNK HONVÉDELMI MINISZTERÉNEK

Tekintettel arra, hogy a Politikai Tanácskozó Bizottság jóváhagyta a fegyveres erők Egyesített Parancsnokságáról szóló Szervi határozványt, önnek és a vezérkari főnöknek joga van közvetlen rejtjelzett összeköttetést fenntartani az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokával és törzsfőnökével.

A teljes rejtjelzett levelezés közvetlenül rajtam keresztül történik.

Az Ön, vagy a vezérkari főnök által kapott rejtjelzett táviratokat személyesen nekem kell visszaadni legkésőbb 24 órával kézhezvételük után.

Az Ön, vagy a vezérkari főnök által Moszkvába küldendő rejtjelzett táviratokat kézírással egy példányban kell leírni és nekem átadni. E rejtjelzett táviratokat továbbításuk után én fogom megsemmisíteni.

1956. február 12.

Tyihonov altbgy. s.k.

Forrás: HL KI 394/089/2

1956. OKTÓBER 27.

A Szovjetunió katonai segítségét kérő antedatált levél**A SZOVJETUNIÓ MINISZTERTANÁCSÁNAK!**

A Magyar Népköztársaság Minisztertanács nevében kérem, hogy egyes zavartkeltő, ellenforradalmi csoportok elleni harcot szovjet katonai csapatokkal segítsék és a békés építőmunka érdekében adjanak segítséget ahhoz, hogy rövid idő alatt rendet teremthessünk.

Budapest, 1956. október 24-én

/Nagy Imre/
a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke

A felső sarokban Nagy Imre feljegyzése: „Aláírásra átadták 1956. október 27-én délután Nagy Imre”

Nagy Imre a fenti okmány aláírását – arra való hivatkozással, hogy a szovjet csapatok bevetésekor még nem volt miniszterelnök – megtagadta. A szovjet csapatok segítségül hívását dokumentáló iratot később – október 27-én 24-re antedatálva – Hegedüs András aláírta.

*Forrás: Horváth Miklós – Zinner Tibor Koronatanúk jeltelen sírgödrökben
(Dokumentumok Nagy Imre és társai pertörténetéhez)
CD melléklet 3. számú dokumentum. MOL XX-5-h. V-150 000. 1. kötet 161. o.*

A Szovjetunió kormányának nyilatkozata a Szovjetunió és a többi szocialista ország közötti barátság és együttműködés fejlesztésének és további erősítésének alapelveiről

SZOVJET KORMÁNYNYILATKOZAT,

1956. OKTÓBER 30.

A Szovjetunió hivatalos hírügynöksége, a TASZSZ a következő nyilatkozatot adta ki:

A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége külkapcsolatainak megingathatatlan alapja volt és marad az összes államok békés egymás mellett élésének, barátságának és együttműködésének politikája.

E politika legmélyebben és legkövetkezetesebben a szocialista országok kölcsönös kapcsolataiban jut kifejezésre.

A szocialista nemzetek nagy közösségéhez tartozó országok, amelyeket a szocialista társadalom felépítésének közös eszméi és a proletár nemzetköziség elvei egyesítenek, kölcsönös kapcsolataikat csakis a teljes egyenjogúságnak, a területi integritás tiszteletben tartásának, az állami függetlenségnek és szuverenitásnak, az egymás belügyeibe való be nem avatkozásnak elveire építhetik. Ez nemcsak, hogy nem zárja ki, hanem ellenkezőleg feltételezi a szocialista közösséghez tartozó országok szoros testvéri együttműködését, kölcsönös segítségét gazdasági, politikai és kulturális téren.

A második világháború és a fasiszmus szétzúzása után ezen az alapon épült fel, erősödött és bizonyította be Európa és Ázsia több országában nagy életerejét a népi demokratikus rendszer.

Az új rendszer kialakulásának és a társadalmi viszonyok mélyreható forradalmi átalakulásának folyamatában nem kevés nehézség, megoldatlan feladat és közvetlen hiba volt a többi között a szocialista országok kölcsönös viszonyában. A rendellenességek és hibák következtében lekicsinyelték az egyenjogúság elvét a szocialista államok viszonyában.

A Szovjetunió Kommunista Pártjának XX. kongresszusa a leghatározottabban elítélte ezeket a rendellenességeket és hibákat, és feladatul tűzte ki, hogy a Szovjetunió a többi szocialista országgal fenntartott kölcsönös viszonyában következetesen meg kell valósítani a népek egyenjogúságának lenini elveit.

A XX. kongresszus kimondotta, hogy teljes egészében tekintetbe kell venni az új élet építésének útjára lépett minden egyes ország történelmi múltját és sajátosságait.

A szovjet kormány következetesen valóra váltja a XX. kongresszusnak e történelmi jelentőségű határozatait, amelyek minden szocialista állam teljes szuverenitása fenntartásának megingathatatlan alapján megteremtik a feltételeket a szocialista országok barátságának és együttműködésének további erősítésére.

Mint, ahogy a legutóbbi események megmutatták, szükségessé vált, hogy megfelelő nyilatkozatot tegyenek közzé, amely megvilágítja a Szovjetunió álláspontját a többi szocialista országgal fenntartott kölcsönös viszonyáról, elsősorban gazdasági és katonai téren.

A szovjet kormány kész megvitatni a többi szocialista ország kormányával azokat az intézkedéseket, amelyek biztosítják a szocialista országok gazdasági kapcsolatainak további fejlesztését és erősítését avégett, hogy kiküszöbölje a gazdasági kapcsolatokban a nemzeti szuverenitás, a kölcsönös előnyök és az egyenjogúság elve megsértésének bármiféle lehetőségeit.

Ezt az elvet ki kell terjeszteni a tanácsadókra is. Ismeretes, hogy a Szovjetunió az új társadalmi rend kialakulásának első időszakában a népi demokratikus országok kormányainak kérésére bizonyos számú szakembert – mérnököt, mezőgazdászt, tudományos dolgozót, katonai tanácsadót – küldött ezekbe az országokba. A szovjet kormány az utóbbi időben, több ízben felvetette a szocialista államok előtt tanácsadói visszahívásának kérdését.

Mivel az utóbbi időben a népi demokratikus országokban a gazdasági és katonai építés összes területein felnőttek a saját szakképzett káderek, a szovjet kormány szükségesnek tartja más szocialista államokkal együtt megvizsgálni azt a kérdést, vajon célszerű-e a szovjet tanácsadók további ott-tartózkodása ezekben az országokban. Katonai téren a Szovjetunió és a népi demokratikus országok kölcsönös viszonyának fontos alapja a Varsói Szerződés, amelynek alapján a szerződés aláírói megfelelő politikai és katonai kötelezettségeket vállaltak, a többi között azt a kötelezettséget, hogy megteszik „a szükséges összehangolt intézkedéseket védelmi készségük megszilárdítására, hogy megóvják népeik békés munkáját, szavatolják határaik és területük sérthetetlenségét és biztosítsák az esetleges agresszió elleni védekezést”.

Ismeretes, hogy a Varsói Szerződés és a kormánymegállapodások értelmében szovjet egységek állomásoznak a magyar és a román köztársaságban. A lengyel köztársaságban a szovjet csapategységek a potsdami négyhatalmi megállapodás és a Varsói Szerződés alapján állomásoznak. Más népi demokratikus országokban nincsenek szovjet egységek.

A szovjet kormány a szocialista országok kölcsönös biztonságának biztosítása céljából kész megvizsgálni a Varsói Szerződésben résztvevő többi szocialista országgal az illető országok területén tartózkodó szovjet csapatok kérdését. A szovjet kormány e tekintetben abból az általános elvből indul ki, hogy a Varsói Szerződésben részt vevő egyik vagy másik állam csapatainak elhelyezése a Varsói Szerződésben részt vevő valamely más állam területén, a szerződés összes tagállamai között létrejött megegyezés alapján történik, és csakis annak az államnak a beleegyezésével, amelynek területén az illető állam kérésére e csapatok tartózkodnak.

A szovjet kormány szükségesnek tartja, hogy nyilatkozatot tegyen a magyarországi eseményekről. Az események azt mutatják, hogy a magyar dolgozók, akik említésre méltó előrehaladást értek el a népi demokratikus rendszer alapján, jogosan vetik fel azt a kérdést, hogy a gazdasági együttműködés terén ki kell küszöbölni a meglévő komoly hibákat, hogy tovább kell fokozni a lakosság anyagi jólétét, hogy harcolni kell az államapparátusban megmutatkozó bürokratikus eltévelyedések ellen. A dolgozóknak ehhez a jogos és haladó mozgalmához azonban csakhamar sötét, reakciós és ellenforradalmi erők csatlakoztak, amelyek a dolgozók egy részének elégedetlenségét arra akarják felhasználni, hogy aláássák az országban a népi demokratikus rendszer alapjait, és visszaállítsák a régi földesúri kapitalista rendet. A szovjet kormány az egész szovjet néppel együtt mélységesen sajnálja, hogy a magyarországi események vérontáshoz vezettek.

A szovjet kormány a magyar kormány kérésére hozzájárult ahhoz, hogy szovjet katonai alakulatok vonuljanak be Budapestre avégett, hogy a Magyar Néphadseregnek és a magyar karhatalmi szerveknek segítséget nyújtsanak a városban a rend helyreállításához. A szovjet kormány szem előtt tartva, hogy a szovjet alakulatok további magyarországi tartózkodása ürügyül szolgálhat a helyzet fokozottabb kiélesedésére, utasítást adott a katonai parancsnokságának, hogy vonja ki a szovjet katonai alakulatokat Budapestről, mihelyt ezt a magyar kormány jónak látja. Ugyanakkor a szovjet kormány kész tárgyalásokba bocsátkozni a Magyar Népköztársaság kormányával és a Varsói Szerződésben részt vevő más államok kormányaival a szovjet csapatok magyarországi tartózkodásáról.

A népi demokratikus Magyarország szocialista vívmányainak védelme az adott pillanatban a munkások, parasztok, az értelmiség és az egész dolgozó magyar nép legfőbb és szent kötelessége.

1956. október 30.

Forrás: Döntés a Kremlben, 1956. – A szovjet pártelnökség vitái Magyarországról. – 1956-os Intézet, Budapest 1996.
(Szerkesztők: Hegedűs B. András, Kende Péter, Litván György, Rainer M. János) 200–202. o.

I. Konyev marsall, a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erői főparancsnokának 1. számú napiparancsa

KATONA, TISZTHELYETTES, TISZT ÉS TÁBORNOK ELVTÁRSAK!

Október végén a testvéri Magyarországon reakciós és ellenforradalmi erők lázadást szítottak azzal a céllal, hogy megsemmisítsék a népi demokratikus rendszert, a dolgozók forradalmi vívmányait és visszaállítsák a régi földesúri-kapitalista rendet.

Az események megmutatták, hogy a volt horthysták aktív részvétele ebben a kalandban a fasiszmus újjászületéséhez vezet Magyarországon és közvetlen fenyegetést jelent hazánk és az egész szocialista tábor számára. nem szabad elfelejteni, hogy az előző háborúban a horthysta Magyarország a hitleri Németországgal együtt hazánk ellen lépett harcba.

A Magyar Népköztársaság kormánya kérésének megfelelően, a szocialista tábor országai között fennálló Varsói Szerződés alapján, amely kötelez minket arra, hogy megtegyük „a megfelelő intézkedéseket védelmi képességünk megszilárdításához, népeik békés munkájának megóvásához, garantáljuk területük és határaik sérthetlenségét és védelmet nyújtunk egy lehetséges agresszióval szemben”, a szovjet csapatok megkezdték szövetségesi kötelezettségeik teljesítését.

Nem kétséges, hogy a Magyar Népköztársaság munkásosztálya és dolgozó parasztsága támogat minket ebben az igazságos harcban.

A szovjet csapatok feladata az, hogy testvéri segítséget nyújtson a magyar népnek szocialista vívmányainak megvédésében, az ellenforradalom szétzúzásában, a fasiszmus fenyegető újjászületésének megakadályozásában.

Megparancsolom:

A szovjet csapatok teljes személyi állománya katonai kötelmeinek teljes tudatában tanúsítson állhatatosságot és szilárdságot a parancsnokság által meghatározott feladatok teljesítése során. Nyújtsanak segítséget a helyi karhatalmi szerveknek a közrend megteremtése és az ország normális életének helyreállítására irányuló tevékenységükben.

Őrizték meg a szovjet katona becsületét és méltóságát, erősítsék a testvéri barátságot Magyarország dolgozóival, tartsák tiszteletben nemzeti hagyományaikat és szokásaikat.

Szilárd meggyőződésemm, hogy a szovjet hadsereg katonái, tiszthelyettesei, tisztjei és tábornokai becsületesen teljesítik harci kötelességüket.

I. Konyev,
az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnoka,
a Szovjetunió Marsallja

Forrás: Döntés a Kremlben, 1956. – A szovjet pártelnökség vitái Magyarországról. – 1956-os Intézet, Budapest 1996.
(Szerkesztők: Hegedűs B. András, Kende Péter, Litván György, Rainer M. János) 203–204. o.

KATONA, TISZTHELYETTES, TISZT ÉS TÁBORNOK ELVTÁRSAK!

Az Intéző Bizottság jóváhagyta a hadseregben működő politikai apparátus és a pártszervezetek működésének új irányelveit. Az irányelvek leszögeznek, hogy „a hadseregben dolgozó kommunisták feladata mindenütt visszautasítani az ellenforradalom által sugalmazott nézeteket, melyek a régi hibák elleni harc címén, vagy másként a pártszervezetek és a politikai munka ellen irányulnak.”

A „politikamentes hadsereg” jelszava a burzsoá ellenforradalom jelszava. A proletárdiktatúra hadseregét – mint ahogy az egész proletárdiktatúrát – a jól működő pártszervezetek és pártpolitikai apparátus jellemzi.

A fentiek figyelembevételével az Intéző Bizottság szükségesnek tartja, hogy a hadseregben működő pártszervezetek tevékenységét közelebb hozzák az egyéb területeken működő pártszervezetek gyakorlatához. Ezért az eddigi gyakorlattól eltérően az alábbi változtatások szükségesek:

- 1./ A honvédségben is meg kell valósítani a pártdemokrácia alapján a legalsóbb egységektől a központig a választott pártszervek rendszerét. Ezzel megszűnik az a módszer, hogy a honvédségben működő pártszervezeteket politikai helyettes irányítsa. A hadseregben működő pártszervezetek alapvető funkciói a többi pártszervezetével azonosak.
- 2./ A pártszervezet nincs alárendelve a politikai apparátusnak (az alapszervezetek tevékenységét az egységekben, magasabb egységekben, illetve a hadsereg-konferencián választott pártbizottságok és végrehajtó-bizottságok, végső soron az MSZMP Központi Bizottsága irányítja). A hadsereg-pártszervezetek részére külön szervezeti alapelveket nem kell kidolgozni. A párt kongresszusának lesz feladata a Szervezeti Szabályzat elfogadása, addig rájuk is a jelenlegi Szervezeti Szabályzat érvényes.
- 3./ A szükséges fegyelem biztosítása érdekében a jövőben a parancsnokot (a rajparancsnokot is beleértve) taggyűlésen és vezetőségi ülésen a tagság nem bírálhatja, az ilyen beosztású elvtársakat csak az egy fokkal magasabb pártszerv vonhatja felelősségre, illetve bírálhatja meg. (A beosztottak a Szolgálati Szabályzat rendelkezései alapján a parancsnokokkal szemben panaszjoggal élhetnek.) Az irányelvek a pártszervezetek munkájával kapcsolatban leszögeznek továbbá, hogy „szoros kapcsolatot tartsanak fenn a területi pártszervekkel, vegyenek részt a területi pártszervezetek munkájában. Nyújtsanak segítséget a területi pártszervezeteknek és vegyék igénybe azok segítségét. Rendszeresen cseréljék ki velük a pártmunkában szerzett tapasztalatokat”.

A politikai helyettesek, s általában a politikai apparátus fő feladata: a honvédség személyi állományának erkölcsi-politikai, hazafias és katonás szellemű nevelése, a szocializmus építésének segítése és megvédése érdekében. Munkájuk hatékonyságának emelése érdekében lényegesen csökkenteni kell a függetlenített politikai funkcionáriusok számát.

A honvédség politikai szerveinek feladata a honvédség egységes ifjúsági szervezeteinek irányítása.

A hadseregben folytatott nevelőmunka során nagy figyelmet kell fordítani a szocializmust építő országok és a Szovjetunió iránti szeretet és barátság elmélyítésére.

Az irányelvek a fentieken kívül értékelik a pártpolitikai munka eredményeit és hiányosságait. Megállapítja, hogy a politikai apparátus zöme becsületesen megtett mindent feladatai megoldására, ennek ellenére a pártpolitikai munka korábbi szervezeti és tartalmi fogyatékosai – a többi okok mellett – hozzájárultak a hadseregben a parancsnoki tekintély és az általános fegyelem lazulásához, a pártszervezetek és általában a politikai munka jelentőségének lebecsüléséhez, a politikai apparátussal szemben helyenként mutatkozó ellenszenv kialakulásához.

A megyei intéző bizottságok segítsék politikai és pártszervezési munkájukban a hadseregben működő pártszervezeteket

Forrás: MOL M-KS 288 fond 5/14. ő. e. 60. o.

A Politikai Bizottság 1957. november 12-i határozata a Magyar Néphadsereg pártirányítására, illetve ellenőrzésére

SZIGORÚAN BIZALMAS!

A Magyar Néphadsereg egész tevékenységét a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága (Politikai Bizottság) irányítja és ellenőrzi. A Központi Bizottság az irányítást részint közvetlenül, részint közvetve a Minisztertanács, illetve a Honvédelmi Tanácson keresztül gyakorolja.

A párt Központi Bizottsága közvetlen ellenőrző szervei:

- Központi Bizottság Titkársága,
- Központi Bizottság Adminisztratív Osztálya.

1. A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága:

a) Irányítja és ellenőrzi a Magyar Néphadsereg egész tevékenységét.

b) meghatározza:

- a Néphadsereg fejlesztési, szervezési, kiképzési és mozgósítási feladatait és végrehajtásuk módját,
- fegyverzeti, technikai és egyéb felszereléssel történő ellátását, tartalékok képzését,
- a közvetlen és közvetett honvédelmi jellegű kiadások és beruházások mértékét,
- a pártpolitikai munka irányát, feladatait, legfontosabb elvi, módszerbeli és szervezési kérdéseit,
- dönt a hatáskörébe tartozó káderek ügyében.

c) A pártellenőrzés biztosítása érdekében kötelezi a honvédelmi minisztert, hogy:

- Központi Bizottság utasítására a hadsereg bármely szervéről, annak munkájáról szóbeli tájékoztatást, vagy írásbeli jelentést adjon,
- utasítás nélkül is számoljon be a téli kiképzés és az egész kiképzési év eredményeiről és egyéb esetleges honvédelmi intézkedések végrehajtásáról, a hadsereg hadrafoghatóságáról, erkölcsi-politikai állapotáról, a hadsereg és a lakosság közötti viszony alakulásáról, a belső karhatalmi feladatok ellátásáról, illetve a készenlét fokáról, valamint egyéb honvédelmi intézkedések végrehajtásáról,
- adjon jelentést soron kívül a hadsereg életében tapasztalható kirívó eseményekről...

4. A Magyar Néphadsereg Politikai Csoportfőnöksége:

A Politikai Csoportfőnökség az MSZMP Katona-Politikai Osztálya. A Magyar Néphadseregben a Politikai Csoportfőnökség a Hadsereg Pártbizottsággal együtt a párt Központi Bizottságának határozatai alapján folyó politikai munka vezető és ellenőrző szerve.

A párt- és kormányhatározatok, valamint a harci és politikai kiképzési feladatok végrehajtása érdekében irányítja a politikai szervek tevékenységét. A személyi állomány kommunista nevelésének biztosítása érdekében:

- vezeti az agitációs és propaganda munkát,
- tanulmányozza a személyi állomány politikai, erkölcsi és fegyelmi állapotát,
- feldolgozza és általánosítja a csapatoknál és intézményeknél folyó politikai munka tapasztalatait.

A Politikai Csoportfőnökség működését és feladatait részletesen a Politikai Bizottság által elfogadott „Irányelvek” határozza meg.

5. Hadsereg Pártbizottság (Párt-végrehajtó Bizottság):

A hadseregben működő pártszervezetek működését és feladatait a „Szervezeti Szabályzat” és a néphadsereg jellegéből fakadó sajátosságokat a néphadseregben működő pártszervezetek tevékenységének „Irányelvei” határozzák meg, melyek alapján a párttagságnak, a pártszervezeteknek és pártszerveknek joguk és kötelességük saját működési területükön a párt elvi és gyakorlati politikai vonalának érvényesítéséért folyó munkát, a párt- és kormány határozatait végrehajtását ellenőrizni. A párt vonalának akár jobbról, akár balról való esetleges eltorzítása esetén jelzéseikkel forduljanak a felettes pártszervekhez egészen a Központi Bizottságig.

A Hadsereg Pártbizottság (Párt-végrehajtó Bizottság) a Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai alapján irányítja és ellenőrzi:

- a hadseregben működő párt- és KISZ-szervezetek tevékenységét,
- szervezi és ellenőrzi a hadseregben működő pártszervezetekben a párthatározatok végrehajtását,
- feldolgozza és általánosítja a pártmunka tapasztalatait.

Annak érdekében, hogy a Politikai Csoportfőnökség és a Hadsereg Párt-végrehajtó Bizottság pártirányítása és ellenőrzése a Központi Bizottság részéről hatékonyabb legyen:

- biztosítani kell, hogy a Központi Bizottság által időszakonként rendezendő fontosabb értekezleteken (megyei titkári értekezlet, propagandisták országos tanácskozása, a párt- és tömegszervezeti osztályvezetők értekezlete) a Politikai Csoportfőnökség fontosabb beosztású munkatársai és a Hadsereg Párt-végrehajtó Bizottság titkárai részt vegyenek,
- a Központi Bizottság egyes osztályainak vezetői (párt- és tömegszervezeti, agitációs és propaganda, kulturális és tudományos osztály), tartsanak szoros kapcsolatot a Politikai Csoportfőnökség azonos osztályaival, illetve a Hadsereg Párt-végrehajtó Bizottságával.

Forrás: MOL M-KS 288. fond 5/49.é. e. 71–72. o.

SZIGORÚAN BIZALMAS!

A Magyar Néphadseregben működő pártszervezeteket választott pártszervek irányítják. E rendszer kedvezőbb lehetőséget teremt a pártéletben korábban eluralkodott merev, bürokratikus módszerek, a kincstári szellem felszámolására, a kollektív vezetés megteremtésére, a pártdemokrácia kiszélesítésére és a párt tekintélyének növelésére. A pártszervezetek munkájának eddigi tapasztalatai bizonyítják e vezetési elv helyességét. Fokozódott a párttagok öntevékenysége, felelősségérzete és pártszerűsége. Növekedett a pártmunkában aktívan résztvevők száma. Mindehhez az alapot a párt helyes politikai irányvonala teremtette meg.

A párt vezető szerepének, tekintélyének és befolyásának a növekedése jelentős mértékben elősegítette a kiképzési feladatok végrehajtását, a hadsereg erkölcsi-politikai állapotának és fegyelmének megszilárdítását. Az eredmények eléréséhez jelentősen hozzájárultak a pártpolitikai munkások és a parancsnokok.

I. A MAGYAR NÉPHADSEREGBEN MŰKÖDŐ PÁRTSZERVEZETEK TEVÉKENYSÉGÉNEK IRÁNYELVEI

A Magyar Néphadseregben működő pártszervezetek munkájukat a Magyar Szocialista Munkáspárt elvi programja, politikai irányvonala, Szervezeti Szabályzata és határozatai alapján végzik.

A pártszervezetek alapvető feladata: a kommunisták mozgósítása a párt politikai irányvonalának egyöntetű megvalósításáért, a személyi állománynak a párt és a kormány köré tömörítéséért, politikai és erkölcsi állapotának, katonai fegyelmének megszilárdításáért és a hadsereg harckészültségének állandó fokozásáért.

A pártszervezetek és pártszervek a kommunisták között kifejtett sokoldalú és a marxizmus–leninizmus alapjaira támaszkodó munkájukkal segítség elő pártunk befolyásának erősödését a párton kívüli katonai tömegekben is.

Fáradhatatlanul neveljék a párttagokat és tagjelölteket szilárd helytállásra, hogy példaképpül álljanak a pártonkívüliek előtt az áldozatvállalásban, a harci és politikai kiképzésben, a katonai fegyelemben és a szolgálat ellátásában.

A pártszervezetek és valamennyi párttag éberrel őrködjön a párt politikájának betartásán, következetesen dolgozzon annak érvényesítéséért és a felsőbb pártszerveknek jelezze a párt politikai vonalának akár jobbról, akár balról való esetleges eltorzítását.

A pártszervezetek minden fokon irányítsák a KISZ-szervezetek tevékenységét, határozataikkal, pártellenőrzéssel, a kommunisták aktív részvételével biztosítsák a párt irányvonalának érvényre juttatását. Gondoskodjanak a KISZ-tagok politikai és erkölcsi neveléséről, neveljék a fiatalokat a párt iránti feltétlen hűsége és áldozatvállalásra.

Az alapszervezetek taggyűlése titkos szavazással 3–9 tagú vezetőséget választ. Az alapszervezet vezetősége nyílt szavazással választja meg a titkárt és a titkárhelyettest. A 15 főnél kisebb létszámú alapszervezetben titkárt és titkárhelyettest választanak. Bármely beosztásban lévő párttag – kivéve a parancsnokot – megválasztható párttitkárnak.

A megválasztott alapszervezeti vezetőséget a magasabb egység pártbizottsága erősíti meg tisztségében. Az alapszervezet vezetősége munkáját a felsőbb pártbizottságok és a taggyűlés határozatai alapján végzi.

A pártmunka folytonosságának biztosítása, a politikai felvilágosító munka megjavítása, a párttagok hatékonyabb nevelése érdekében, ahol ez szükséges, pártcsoportokat kell létrehozni olyan alegységben, ahol háromnál kevesebb a párttagok száma, közös párt- és KISZ-csoportokat kell létrehozni. A pártcsoportok munkáját a megválasztott pártbizalmiak irányítják. A pártcsoportokat az ezred pártbizottság hozza létre és a magasabb egység pártbizottsága hagyja jóvá. A megválasztott pártcsoport-bizalmi a pártbizottság erősíti meg tisztségében.

II. EZRED PÁRTBIZOTTSÁG

Minden ezredben összevont taggyűlésen ezred pártbizottságot kell választani (19–29 fő), amely tagjai közül végrehajtó bizottságot és titkárt választ (5–9 tag). Több helyőrségben elhelyezett csapatoknál, vagy ahol a harckészültség biztosítása ezt megkívánja, összevont taggyűlés helyett küldöttértekezlet hívható össze. A küldöttek számát a magasabb egység pártbizottsága határozza meg. A pártbizottság feladata: az alapszervezetek munkájának irányítása, segítése, ellenőrzése és a jó tapasztalatok általánosítása.

Az ezred Párt-végrehajtó Bizottság feladata: a pártszervezetek előtt álló mindennapi gyakorlati munka irányítása, a párthatározatok végrehajtásának megszervezése.

A végrehajtó bizottság havonta egy-két alkalommal ülésezik és kéthavonként beszámol tevékenységéről a pártbizottságnak. Az ezred pártbizottság megválasztását a magasabb egység pártbizottsága, a pártbizottság titkárának megválasztását a Hadsereg Pártbizottság erősíti meg.

III. A MAGASABB EGYSÉGEKNÉL MŰKÖDŐ PÁRTBIZOTTSÁG

A magasabb egységekben, a Honvédelmi Minisztériumban, a tanintézetekben és a fegyvernemi parancsnokságokon az alapszervezetek, illetve az ezred összevont taggyűlések által választott küldöttek értekezlete titkosan 25–35 tagú pártbizottságot választ. A pártbizottság tagjai közül 5–9 tagú végrehajtó bizottságot, titkárt és 5 tagú fegyelmi bizottságot választ.

A pártbizottság meghallgatja a végrehajtó bizottság beszámolóját, meghatározza a pártszervezetek előtt álló legfontosabb feladatokat és ellenőrzi azok végrehajtását. A végrehajtó bizottság irányítja és ellenőrzi az ezred pártbizottságok és alapszervezetek munkáját, megszervezi a párthatározatok végrehajtását és általánosítja a pártmunka tapasztalatait.

A pártbizottságok fegyelmi ügyekben hozott döntéseiket a megfelelő alapszervezetek vezetőségeinek tudomására hozzák. A Hadsereg Pártbizottságnak – ha szükségesnek tartja – jogában áll egyes fegyelmi ügyeket a párttagság tudomására hozni.

A párttagsági díjakat az alapszervezet vezetősége szedi össze és a magasabb egységnél működő pártbizottság összesíti, s számol el a Hadsereg Pártbizottságának.

A taggyűlésekről, a vezetőségi ülésekről, a végrehajtó bizottság és a pártbizottság üléseiről jegyzőkönyvet kell vezetni.

A párttagság változásáról az alapszervezetek vezetőségei havonta egy esetben a magasabb egységeknél működő pártbizottságon keresztül jelentést küldenek a Hadsereg Pártbizottságnak.

IRÁNYELVEK A POLITIKAI SZERVEK RÉSZÉRE

A Magyar Néphadsereg egész személyi állományának erkölcsi, politikai, kulturális és katonás szellemű nevelését a marxizmus–leninizmus alapján, a felsőbb politikai szervek és a parancsnokok utasításai szerint a politikai szervek végzik a pártszervezetekkel szoros együttműködésben.

A politikai szervek – katonai szervek és egyben részei a párt apparátusának. A politikai munkások katonai és egyben pártfunkcionáriusok.

A politikai szervek a Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai, a honvédelmi miniszter parancsai, a szabályzatok és a politikai csoportfőnök utasításai alapján végzik munkájukat.

Az egyszemélyi parancsnok köteles személyesen irányítani és ellenőrizni a politikai munkát és annak végzésére a párthatározatok szellemében megfelelő parancsokat és utasításokat adni.

A párttag parancsnokok alárendelt alakulataiknál működő pártbizottságok és pártvezetőségek ülésein tanácskozási joggal részt vehetnek. A pártonkívüli parancsnokot egyes kérdések tárgyalására a pártvezetőség meghívhatja.

A politikai csoportfőnök és a parancsnokok politikai helyettesei a politikai munkára vonatkozóan az összes alárendelt magasabb egységek, csapatok, alegységek, intézetek stb. parancsnokainak és politikai szerveinek utasítást adnak.

A politikai helyettesek tevékenységükért felelősek az előjáró parancsnoknak és politikai helyettesnek.

A politikai helyettes – a parancsnok helyettesei kivételével – az egész személyi állomány előjárója.

A POLITIKAI SZERVEK FELADATAI

Neveljék a hadsereg személyi állományát a Magyar Szocialista Munkáspárt programja és határozatai szerint: a párt és a dolgozó nép szeretetére, a Magyar Népköztársaság kormánya iránti hűségre és feltétlen odaadásra, a katonai eskü maradéktalan betartására, a szabályzatok szerinti életre, a parancsnokok parancsainak teljesítésére, hősiességre, bátorságra, szocialista erkölcsre, a Magyar Népköztársaság fegyveres testületei közötti szoros testvéri együttműködésre, a Szovjetunió szeretetére. (...)

A politikai csoportfőnök – a miniszter helyetteseit kivéve – a hadsereg egész személyi állományának előjárója. Utasításokat ad a csapatok erkölcsi-politikai nevelésére, a KISZ-szervezet gyakorlati munkájára, a fegyelmi helyzet megszilárdítására, az agitációs és propagandamunkára, a kulturális munkára, a sajtóra, valamint a katonák és a tisztek műveltségi színvonalának emelését célzó feladatokra.

POLITIKAI OSZTÁLYOK ÉS POLITIKAI HELYETTESEK

Politikai osztályok működnek a magasabb egységekben, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián, az Egyesített Tiszti Iskolán, a Hivatásos Tisztihelyettes-képző Iskolán, a Rákóczi Katonai Középiskolán. A magasabb egységek politikai osztályai az alárendelt csapatok politikai munkájának irányító szervei. A politikai osztályok vezetője a parancsnok politikai helyettese.

A Honvédelmi Minisztériumban politikai osztályok működnek a Szervezési és Mozgósítási Csoportfőnökségen, a Hadtápfőnökségen, a Tüzérparancsnokságon; valamint a HM közvetlen csapatok politikai osztálya. Ezek a fegyvernemi parancsnokságok és csoportfőnökségek alárendeltségébe tartozó csapatok és intézetek politikai munkájának irányító szervei.

Az Országos Légierő Parancsnokság politikai osztálya irányítja az összes alárendelt csapatok és szervek politikai munkáját. Az osztály vezetője egyben az OLEP parancsnokának politikai helyettese.

Politikai helyettesek működnek a csapatokban és alegységekben zászlóaljig (osztályig), önálló századig bezárólag. Az ő feladatuk az egységükben, alegységükben folyó politikai munka irányítása a pártszervezetekkel való szoros együttműködés alapján. A fentebb kifejtett elvek szerint segítik, irányítják a KISZ-szervezetek mindennapi tevékenységét

Az „Irányelvek” értelemszerűen vonatkoznak a Belügyminisztérium Határőrségére is

Forrás: MOL M-KS 288. fond 5/49.ő. e. 73–76. o.

SZIGORÚAN BIZALMAS!

AZ MSZMP KB PB HATÁROZATA A MAGYAR NÉPHADSEREG PÁRTSZERVEZETEINEK ÉS POLITIKAI SZERVEINEK MŰKÖDÉSÉRE VONATKOZÓ IRÁNYELVEK MÓDOSÍTÁSÁRA

A Politikai Bizottság a Magyar Néphadsereg pártszervezetei és politikai szervei részére 1957. február 11-én elfogadott „Irányelvek”-et hatályon kívül helyezi.

Az „Irányelvek” megváltoztatása szükséges, mert:

1. A korábban érvényben lévő „Irányelvek” az Országos Pártértekezlet, a párt Szervezeti Szabályzatának elfogadása előtt jelent meg. A Szervezeti Szabályzat rögzített néhány olyan kérdést, amely addig vitatott volt, s így a jelenleg érvényben lévő „Irányelvek” ezt nem tartalmazzák. Ebben az időben még nem alakultak meg a KISZ-szervezetek, s így az „Irányelvek” a KISZ-szervezetek irányításával nem foglalkoznak. A Szervezeti Szabályzat alapján a hadsereg sajátosságainak megfelelően lehetőség van pártcsoportok, valamint párt- és KISZ-csoportok létrehozására.
2. A korábban érvényben lévő „Irányelvek” bevezető része egyoldalúan értékelte a politikai szerveknek, a politikai helyetteseknek a hadseregben kifejtett tevékenységét és szerepét a személyi állomány erkölcsi, politikai nevelésében, a parancsnoki tekintély erősítésében és a fegyelem megszilárdításában. Ez az értékelés sértette és elkeserítette a politikai helyetteseket, mivel őket teszi felelőssé a hadsereg fegyelmének meglazulásáért, a parancsnoki tekintély csökkenéséért.
3. A korábban érvényben lévő „Irányelvek” megtiltotta a parancsnoki beosztású elvtársak bírálatát a pártszervezetben. Az „Irányelvek” kiadása idején, közvetlenül az ellenforradalom után a fegyelem megszilárdítása, a parancsnoki tekintély erősítése érdekében helyes volt a bírálat szűkítése. Ma már fékezőleg hat az egészséges pártélet gyakorlására, a pártdemokrácia fejlődésére. A párt vezető szerepének erősítése, tekintélyének fokozása és a párttagok nevelésének hatékonyabbá tétele érdekében szükséges ennek megváltoztatása azzal, hogy a parancsnok parancsait és utasításait továbbra se lehessen bírálni a pártszervezetekben.
4. Az új „Irányelvek”-ben szükséges annak kimondása, hogy a politikai helyettesek egyben pártfunkcionáriusok is. Ezt az indokolja, hogy a politikai helyettesek a marxizmus-leninizmus alapján dolgoznak és fő feladatuk a pártszervezetekkel szorosan együttműködve harcolni a párthatározatok végrehajtásáért. Ez növeli a politikai helyettesek felelősségérzetét a hadsereg személyi állományának erkölcsi, politikai neveléséért. Fontos ezt kimondani egyrészt azért is, mert a hadsereg politikai apparátusában csak párttagok dolgozhatnak, másrészt háború esetén bonyolult viszonyok között törvényszerűen szükségessé válik a demokrácia szűkítése, a centralizmus erősítése. Ebben az esetben a politikai helyettesekre, mint pártfunkcionáriusokra nagyobb feladat hárul a pártszervezetek irányításában.

Forrás: MOL M-KS 288. fond 5/49. e. 77. o.

SZIGORÚAN TITKOS!
KÜLÖNÖSEN FONTOS!**Konyev I. Sz. Elvtársnak, a Szovjetunió Marsallja, az Egyesített Fegyveres Erők Parancsnoka**

Az Ön utasításainak megfelelően jelentem a Magyar Néphadsereg 1957. 12. 1. állapotát.

X.

A MAGYAR NÉPHADSEREG ÁLTALÁNOS ÁLLAPOTA.

A Magyar néphadsereg átszervezésének alapját a Munkás–paraszt Forradalmi Kormány 10.024/1956. MT. számú határozata, valamint Moszkvában 1957. január 29–30-án az Egyesített Fegyveres Erők Parancsnokságán folytatott tárgyalás eredményeként felvett jegyzőkönyvek képezték.

A fenti határozat, illetve jegyzőkönyvben foglaltak alapján a Magyar Néphadsereg átszervezése 1957. május 1-jével megtörtént.

A Magyar Néphadsereg 1957. évi hadrendje lényegében megfelel az 1957. január 30-i Moszkvai jegyzőkönyvben foglaltaknak. Eltérés, hogy a szállító repülőszázad a repülő kiképző központ 1. századaként alakult meg és a hadsereg rendszeresített létszáma 8800 fővel növekedett (...)

A Vezérkar Főnökség kidolgozta a mozgósítási tervet, azt az érdekelt magasabb egységeknek, kiegészítő parancsnokságoknak és egyéb intézményeknek megküldte. A mozgósítási terv 1957. augusztus 25-én lépett életbe. Az 1957. évre tervezett „M” [mozgósítási] szükségletet személyekben 100%-ig biztosítottuk az I. korcsoportból (35 éves korig). Tehergépkocsikból és vontatókból a biztosítás szintén 100%-os, különleges gépkocsikból a feltöltöttség – a hadiállományhoz viszonyítva – azonban csak 60%-os. A különleges gépkocsi szükségletet nem tudjuk biztosítani, mert a hadseregnek nincs meg a szükséges számú speciális gépkocsija, a népgazdaság pedig ilyenekkel nem rendelkezik. (...)

Az 1957. őszi behívások november 12-e és 16-a között kerültek végrehajtásra, amikor az 1936-os évben született sorkötelesek közül a hadsereghez 21 673 fő vonult be.

Az 1936/37-es évben született igénybevehető hadkötelesek közül nem került behívásra 48 000 fő. Kiképzésüket 1959. januártól 3-4 hónapos időtartamú rövidített tényleges kiképzés során, a felállításra kerülő kerethadosztálynál tervezzük végrehajtani.

Az 1957-es kiképzési évben 9000 sortisztes került kiképzésre. Ez biztosítja az 1957/58. kiképzési év tisztes szükségletének 90%-át.

A hadsereg továbbszolgáló tiszthelyettesi állományába toborzás útján 1957-ben csak 300 továbbszolgáló tiszthelyettes került. Ez a helyzet kedvezőtlen, mert 1100 fő továbbszolgáló tiszthelyettes hiánya van a hadseregnek az 1957/58. évi rendszeresített létszámhoz viszonyítva és ez a hiány a hadsereg 1958. őszi fejlesztését figyelembevéve, előreláthatólag még tovább fog növekedni.

A helyzetet még súlyosbítja, hogy a meglévő továbbszolgáló állomány összetétele nem megfelelő, és ezért 1958-ban a továbbszolgáló állomány felülvizsgálata szükséges, mely újabb leszereléseket fog maga után vonni. (...)

A tartalékállomány nyilvántartásában az ellenforradalmi események komoly változást idéztek elő. Körülbelül 53 000 fő tartalékos hadköteles hagyta el az országot. A tartalékállomány nyilvántartását rendezni kell.

Tartalékos kiképzést sem 1956-ban, sem 1957-ben nem folytattunk.

Tartalékállományunk 1-2 speciális szakképzettség kivételével az I. korcsoport létszámából biztosítani tudja a mozgósítási szükségletet, azonban ez a tartalékállomány képzettség szempontjából nem felel meg a korszerű követelményeknek. Jelenleg is folyik és 1958. 3. 1-ig befejezzük a tartalékos tisztek felülvizsgálatát. (...)

A hadsereg tiszti állományának alakulása 1956. október 23-tól. A tisztállomány felülvizsgálatát befejeztük.

Hivatásos tiszti létszám 1956. október 23-án 24 440 fő volt. Ebből 1957. november 15-ig :

- párt, KISZ, tanács, határőrség, Belügyminisztérium szerveinek átadtunk 257 főt,
- a tartalékállományba helyezett tisztek közül a tiszti nyilatkozatot nem írta alá 6858 fő, a felülvizsgáló bizottságok javaslatára leszereltünk 730 főt,
- egyéb okok miatt (fegyelmi úton, létszámfeletti, egészségügyi okok, saját kérelmére) szerelt le 1900 főt,
- nyugállományba helyeztünk 255 főt.

Összesen: 10 000 főt.

A tiszti létszám növekedett:

- tiszti iskoláról kibocsátva 210 fő,
- tartalék állományból átvéve 150 fő.

1100 főnek még nincs beosztása és a karhatalmi zászlóaljknál teljesítenek szolgálatot, azonban 1958. január 1-jéig egy részük beosztásba kerül, egy része pedig továbbképző tanfolyamra.

1957. január 15-én az össz tiszti létszám 14 800 fő. Ebből MSZMP tag 79%.

A tiszti állomány megoszlása bevonulás előtti foglalkozás szerint:

Ipari munkás	56,6%
Mezőgazdasági munkás	17,5%
Paraszt	3,4%
Értelmiségi	2,5%
Alkalmazott	13,0%

II.

ERKÖLCSI-POLITIKAI ÉS FEGYELMI HELYZET

A Magyar Néphadsereg erkölcsi-politikai helyzetét az ellenforradalom utáni közvetlen időszakban nagyfokú eszmei-politikai zűrzavar, a revizionizmus mély behatolása, a fegyelem felbomlása és a parancsnoki tekintély hiánya jellemezte. A revizionizmus fő vonala a „politikamentes hadsereg” jelszava alatt a pártvezetés és pártellenőrzés ellen irányult. S ezzel együtt nagyfokú nacionalizmusban és szovjetellenességben nyilvánult meg.

Ezért a hadsereg újjászervezésétől kezdve az egész kiképzési évben a politikai főfeladatok a következők voltak:

Újjá kellett szervezni a politikai apparátust és a pártszervezeteket, helyre kellett állítani a párt vezető szerepét, föl kellett számolni az eszmei zűrzavart és elő kellett segíteni az egyszemélyi parancsnoki rendszer megszilárdítását és a fegyelem helyreállítását.

Ezeket a feladatokat a párt helyes politikájának alapján, lényegében sikerült megoldani. Végrehajtásuk során a tiszti karból el lettek távolítva az ellenséges, ingatag és karrierista elemek. A „Tiszti nyilatkozat” aláírása során, a „Felülvizsgáló Bizottságok” munkájának és a későbbi eljárások eredményeképpen 10 000 tisztet szereltünk le. A pártszervezetek, a politikai munkások és a legszilárdabb parancsnoki beosztású kommunisták kezdeményezésével rövid idő alatt – döntő többségükben 1956. december végéig – újjászerveződtek.

Az „Irányelvek a Magyar Néphadsereg pártszervezetei és politikai szervei részére” c. párthatározat megjelenése megteremtette a pártvezetés és pártirányítás helyreállításának alapvető feltételeit. Ez a munka a kezdettől fogva éles ideológiai harcban ment végbe. A viharos gyűlésezések, az éles viták és a szervezett politikai oktatás és agitáció gyors helyreállításának eredményeképpen, a revizionizmust a legalapvetőbb politikai kérdésekben hamarosan sikerült visszaszorítani. Nagy szerepet játszott ebben a folyamatban a tisztikar túlnyomó többségének részvétele a karhatalomban és fegyveres harca az ellenforradalom ellen. A hadseregben 12 780 fő kapta meg a „Munkás–Paraszt Hatalomért” Emlékérmet.

A tisztikar politikai megszilárdulását elősegítette az illetményrendezés.

A rendes kiképzés megindulása után harc folyt az „Irányelvek” helyes értelmezéséért és érvényesítéséért, azok ellen a főleg revizionista eredetű törekvések ellen, amelyek a politikai szervek és pártszervezetek lebecsülésében, felvilágosító szervekké való degradálásukban, a politikai szervek és pártszervezetek szembeállítására irányuló tendenciákban, a marxista–leninista oktatással szembeni ellenállásban jutottak kifejezésre. Egyidejűleg harcolni kellett a parancsnoki kar kommunista munkastílusának, a pártpolitikai munka pártszerűségének, a pártszervezetek öntevékenységének fokozásáért, a szektás hibák ellen.

Ezzel párhuzamosan nagy munka folyt a tisztek önbizalmának helyreállításáért, a hadsereg ellenforradalom idején betöltött szerepének tisztázásáért.

Az egész kiképzési évben harc folyt a tisztikar egyes köreiből jelentkező horthysta fegyelmezési módszerek ellen, az alárendeltekhez való helyes viszony kialakításáért.

A revizionizmus és a szektáság ellen az általános politikai kérdések vonalán eredményes harcot fejtettünk ki a nacionalizmus és a szovjetellenesség maradványainak felszámolása, az ellenforradalmi események jellegének és okainak megérttetése, az SZKP. XX kongresszusa és az MSZMP országos értekezlete határozatainak egyöntetű értelmezése és végrehajtása érdekében. Az ideológiai munkának ez az oldala erősebb volt, mint a hadsereg belső kérdéseiben, jelentkező revizionizmus és szektáság elleni harc.

A kiképzési év során kifejtett munka eredményeképpen jelenleg a Magyar Néphadsereg erkölcsi-politikai állapotát az alábbiak jellemzik:

Helyreállt a párt vezető és irányító szerepe a hadseregben és ma szilárdabb, mint az ellenforradalmat megelőző időszakban volt. Erősödött a politikai szervek és pártszervezetek tekintélye és növekedett befolyásuk a csapatok életének minden területén. Fokozódott a pártszervezetek öntevékenysége és aktivitása is. Javult a parancsnokok, politikai munkások és pártszervezetek közötti pártszerű

viszony. A hadsereg pártirányításának további megszilárdításához jó alapot nyújtanak az „Irányelvek”-ben végrehajtott módosítások, az MSZMP Politikai Bizottságának a hadsereg pártellenőrzéséről szóló határozata és az SZKP Központi Bizottságának „A Szovjet Hadseregben és a Flottában végzett pártpolitikai munka, megjavításáról” szóló határozatának tanulságai.

A tisztikar szilárdan a párt és a kormány mellett áll és egyetért a párt politikájával. Vonatkozik ez a megállapítás a legénységi állományúak többségére is, amelyek összetétele jelenleg bizonyos válogatás következtében jobb, mint az előző években volt. A Magyar Néphadsereg, jelenleg képes a Népköztársaság többi fegyveres testületével együtt leverni a belső ellenforradalmi erők minden próbálkozását és a szövetséges hadseregek oldalán visszaverni az imperialisták esetleges támadását.

Megszilárdult az egyszemélyi parancsnoki rendszer és helyreállt a parancsnoki tekintély. Javult a parancsnokok kommunista munkatílusa. Bizonyos javulás van az alárendeltekhez való viszony terén is.

Ezek mellett az eredmények mellett továbbra is fennállnak a következő hiányosságok:

Még nem számoltuk fel teljesen a pártszervezetek és politikai szervek jelentőségét lebecsülő nézeteket és a háttérbe szorításukra irányuló tendenciákat. A kiképzést elősegítő pártpolitikai munka még egészen kezdetleges állapotban van. A politikai apparátus egyes tagjai sem érznek kellő felelősséget a pártszervezetek munkája iránt és azokkal való együttműködésük nem kielégítő. Sok politikai munkás tevékenységének eredményességet gátolja meg az önbizalom hiánya is. A parancsnokok és politikai munkások körében egyaránt gyakoriak a szektás módszerek maradványai.

Továbbra is tapasztalható a marxista–leninista továbbképzés jelentőségének lebecsülése. Nem számoltuk fel gyökeresen a revizionizmus eszmei maradványait. A tisztikar már politikailag elítéli, ideológiailag még nem eléggé érti a revizionizmus lényegét. Még a tisztetek körében is fellelhető a nacionalizmus, a szovjetellenesség, az antiszemitizmus és más revizionista és burzsoá nézetek maradványai. Még erősebbek ezek a nézetek a legénységi állományúak körében. (...)

Az erkölcsi-politikai helyzet további megszilárdítását akadályozza az is, hogy a tisztikar súlyos lakás problémákkal küzd. A 7. gépesített lövész hadosztálynál 485, a 4. gépesített hadosztálynál 380, a 9. gépkocsizó lövész hadosztálynál 490 tisztnek és továbbszolgálgató tiszthelyettesnek nincs lakása. Különösen a karhatalomban szolgálóknál az egész kiképzési év során erős volt a bizonytalanság érzése amiatt, hogy kapnak-e beosztást, áthelyezik-e őket és magukkal vihetik-e családjukat.

A fegyelmi helyzet hiányosságára mutat a fenyítések magas száma. 1957 második és harmadik negyedében a parancsnokok a személyi állomány 41,2%-át fenyítették meg. A tiszti állomány 8,9%-a, a tsz. [továbbszolgálgató] tiszthelyettesi állomány 11,1%-a, a tsz. tisztes állomány 27,1%-a, a sortisztesek 48,4%-a, a növendékek 56,9%-át, a honvédek 61,5%-át fenyítették meg. Sok hiányosság van még a parancsnokok fenyítő és dicsérő jogkörének alkalmazása terén is. (...)

ÁLTALÁNOS KÖVETKEZTETÉSEK

I.

1. A párt és a kormány által az 1957. kiképzési évre megszabott harci- és politikai kiképzéssel kapcsolatos feladatokat a Magyar Néphadsereg alapjában végrehajtotta.
A politikai, harci és hadműveleti kiképzésben, valamint nevelésben tapasztalható komoly hiányosságokat azonban még nem küszöbölte ki teljes egészében.
2. A harckiképzés végrehajtásával egyidőben a hadsereg karhatalmi feladatokat is ellátott. A karhatalmi feladatok végrehajtására a megszervezett karhatalmi alegységeket és egységeket használta fel, melyek feladataikat sikeresen hajtották végre.
3. A hadsereg olyan tábormokk és tisztekkel van feltöltve, akik hűek a Magyar Szocialista Munkáspárt ügyéhez és a kormányhoz, az ellenforradalmi felkelés idején megállták helyüket, képesek biztosítani a harckiképzés sikeres megszervezését és végrehajtását, a katonai fegyelem megszilárdítását, a személyi állomány nevelését a párt és a kormányhoz való hűség szellemében, valamint az állandó harckészültség megtartását a Munkás–Paraszt hatalom ingadozás nélküli megvédése céljából.
4. A harci technika és fegyverzet rendbehozatalával kapcsolatosan a munka még nincs teljesen befejezve. A harci technika és a fegyverzet régi mintájúak és javításra szorulnak, a javítási lehetőségek pedig hiányosak. Ennek a kérdésnek megoldására intézkedtem.

II.

A párt és a Magyar Népköztársaság kormánya által a hadsereggel szemben támasztott feladatok teljes és minőségileg jobb végrehajtása céljából, mely feladatok az 1957/58. kiképzési évben a harci- és politikai kiképzéssel, a fegyelem és a politikai-erkölcsi állapot megszilárdításával, valamint a fegyveres erők további fejlesztésével kapcsolatosak, k é r e m:

1. Nyújtson segítséget a hadsereg részére olyan szükséges irodalmak és segédletek biztosításában, amelyek visszatükrözik a hadműveleti-harcászati kérdésekkel kapcsolatos korszerű nézeteket és elősegítik a tábormokk és tisztek hadműveleti-harcászati ismereteinek bővítését.

Az utóbbi évek folyamán összegyűjtött katonai irodalom és segédletek az ellenforradalmi események során majd teljes egészében megsemmisültek, ami pedig megmaradt az elavult.

A katonai-tudományos munka és a vele kapcsolatos irodalom még csak a kibontakozás stádiumában van. (A katonai irodalmak felsorolása a 17. sz. mellékletben).

2. A tisztek és a személyi állomány technikai ismeretei színvonalának növelése érdekében a Magyar Néphadsereg részére az új mintájú műszerekkel, harci technikával és fegyverzettel, kapcsolatos kiképzési segédleteket megküldeni.

Az igénylés megküldve a Külügyi Gazdasági Kapcsolatok Bizottságán keresztül.

3. A hadsereg magasabb beosztásban lévő parancsnoki állományát szélesebb mértékben meg kell ismertetni az olyan technikával, amely a Magyar Néphadseregben rendszeresítettől újabb, úgyszintén a korszerű harc (hadművelet) vezetésének módjaival és formáival is.

Nyújtson segítséget, ennek biztosítása céljából, hogy a Magyar Néphadsereg tiszti állományát gyakrabban vonják be az Egyesített Fegyveres Erők Parancsnoksága által rendezett gyakorlatokba, valamint több speciális technikai bemutatót és gyakorlatot szervezzenek részükre.

4. Kérem továbbá annak elősegítését, hogy az 1957. január 29-én történt megállapodás értelmében tartozás fejében Önöknek átadandó 458 millió rubel értékű haditechnikai eszközök árulistáját kibővíthessük.

Budapest, 1957. december 12-én

/Révész Géza altábornagy/
a Magyar Népköztársaság honvédelmi
minisztere

Forrás: HL MN 102/08/262. 3–57. o. (Részletek)

MAGYAR NÉPHADSEREG VEZÉRKARI FŐNÖKE

TITKOS

SZÁM: 0356.

SFSZ: V/72.

**TUTARLNOV ALTÁBORNAGY ELVTÁRSNAK
A SZOVJET HADSEREG CSOPORT TÖRZSFŐNÖKE****Tisztelt Altábornagy Elvtárs!**

F. év február 12-én, majd másodízben 21-én nálam tett látogatása alkalmával megállapodtunk abban, hogy Szovjet egységek által használt laktanyák karbahelyezett állapotban kerülnek átadásra a Magyar Néphadsereg részére.

Az eddigiek során ez ideig Miskolcon három laktanyát, Tokajban 1 laktanyát, Debrecenben 1 laktanyát, Székesfehérvárott 1 laktanyát, és Baján szintén 1 laktanyát vettek át a Magyar Néphadsereg szervei.

Sajnos, a laktanyák átvételének eddigi gyakorlata azt bizonyította, – és biztos vagyok abban, hogy erről Altábornagy Elvtárs sem tudott –, hogy az eddig átadott laktanyák állapota nem kielégítő, azok karbahelyezése nem történt meg, sőt igen komoly hiányosságok mutatkoznak.

Valamennyi eddig átvett laktanyában a WC csészék és mosdókagylók, vízcsapok nagyszámban összetört állapotban vannak, illetve hiányoznak. Tekintélyes mennyiségben hiányoznak az ajtókról a záruk és a kilincsek, a legtöbb ajtó nem zárható, sok a törött ablak. Több laktanyában hiányoznak a laktanya működtetéséhez elengedhetetlenül szükséges tartozékok. Pl. a nyíregyházi Vorosilov laktanyában és bajai Dózsa laktanyában a villanymotorok hiányoznak, a miskolci Stromfeld laktanyában a garázs kapuk ki vannak szakítva. Példaként megemlítem, hogy csak a debreceni Kossuth laktanyában ideiglenes becslések szerint mintegy 150 000 Ft. szükséges csak az épületkárok helyrehozatalára.

A laktanyában visszahagyott magyar eredetű bútorok eléggé megrongált állapotban vannak, azokon erőszakos rongálódások is tapasztalhatók. Például a debreceni Kossuth laktanya valamennyi étkezdei asztalának sarka le van fűrészelve. A nyíregyházi Vorosilov laktanyában visszahagyott bútorok közül egyesek csizmatisztítónak vannak átalakítva, más darabok viszont hosszában kettévágva. A bútorok mennyisége hiányos és a laktanyákból sok magyar eredetű bútor lett elszállítva.

Altábornagy Elvtárs!

Szeretném kifejezésre juttatni azt, hogy a fenti hiányosságoknak nem a pénzbeli kihatása a döntő, hanem a tényeknek az erkölcsi és politikai oldala, amit sajnos még a Magyar Néphadsereg beosztottainak egy része is – főleg a nemrég bevonult és politikailag még nem elég fejlett katonaállomány – de a polgári lakosság különösen igen könnyen félremagyarázhat.

Ezekből kiindulva kérem Altábornagy Elvtárs intézkedését, hogy még az elkövetkezendő időben a Magyar Néphadsereg részére átadásra kerülő laktanyák és bútorzat a köztünk történt megállapodás szellemében kerüljenek átadásra.

Budapest, 1958. 3. (...)

Ugrai Ferenc vőrgy.
MNVKF
a honvédelmi miniszter helyettese

Forrás: HL 1958T 22/453/2. 169–170. o.

TITKOS!
„GYAKORLÓ”

Jóváhagyom:

(…)

5. HDS. PK. [Hadsereg parancsnok]

Főfeladat

- A politikai munka főfeladata a védelmi harc előkészítésében az egész személyi állomány felkészítése szívós, állhatatos kitartásra, helytállásra és a meghatározott védelmi körletek műszaki munkáinak gyors elvégzésére, berendezésére.
- Védelmi harc alatt megértetni a személyi állománnyal, hogy az 5. HDS. további területet nem adhat fel, mert újabb terület feladásával veszélyeztetné szocialista hazánk fővárosát, Budapestet.
- Leleplezni a személyi állomány között „N y u g a t”, agresszív támadását, támadásának okát, amit a szocialista tábor ellen elkövetett. Megmagyarázni a háború jellegét, hogy a Magyar Néphadsereg igazságos háborút folytat, míg a „Nyugat” hadseregeinek harca igazságtalan, rabló jellegű, célja, hogy elért szocialista vívmányainkat megsemmisítse.
- A személyi állománnyal ismertetni a kialakult harc helyzetet, a 2. DNY. FRONT [Délnyugati Front] védelmi harcának eddigi sikereit, „Nyugat” hadseregeinek veszteségeit, az eddigi védelmi harcokban hőiesen helytállt alegységek, tisztek, harcosok példáit. Az 5. HDS. védelmi harcának további feladatait, az MSZMP [Magyar Szocialista Munkáspárt] és a Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány, a bátorság erőfeszítéseit a támadás elhárítására, a Varsói Szerződésben résztvevő szocialista államok katonai-politikai segítség nyújtását.

I. A védelmi harc előkészítésének, megszervezésének időszakában

Hadosztály politikai vezetők és pártbizottsági titkárok megbeszélése: az eddigi védelmi harc pártpolitikai munka tapasztalatairól, az 5. HDS. PK [Hadsereg Parancsnok] 1958. 04. 09., 12.00 órai harcparancsának pártpolitikai munka feladatairól.

- Tartja az 5. HDS. haditanács tagja.
- Hadsereg Politikai Osztály részére 60 fő tartalék politikai munkás igénylése az eddigi harcokban elesett politikai munkások, párttitkárok pótlására, és a hadsereg politikai osztályon tartalékképzés céljából.
- Végrehajtás: a HDS. pol. ov. [Hadsereg Politikai Osztályvezető]
- A védelemre való felkészülés idején az ezredeknel és közvetleneknel párttag és KISZ [Kommunista Ifjúsági Szövetség] taggyűléseket szervezünk.
- Napirendje:
  - Az eddigi védelmi harcok idején beérkezett párt- és KISZ-tagfelvételek elbírálása.
  - Kommunisták és KISZ-tagok további feladatai a védelmi harcban.
  - Megszervezi: a HDS. Pol. o. szerv. alo. [szervezési alosztály]
- A pótlásra beérkező személyi állomány között felmérjük a párt- és KISZ-tagok arányát és javaslatot teszünk beosztásukra, zömmel a 8. gk. löv. ho. [gépkocsizó lövészhadosztály] megerősítésére és a feld. alegységekben [felderítő].
- A felállításra kerülő HDS. tartalékezrednél kinevezzük a politikai apparátust, megszervezzük a párt- és KISZ-szervezetet. Az ezred személyi állományát felkészítjük az első vonalba való folyamatos bevetésre.
- Végrehajtja: a HDS. Pol. o. szerv. alo.
- A hadosztály politikai osztályok felé intézkedünk, hogy a felkészülés idején politikai munkával mozgósítsák a személyi állományt és a polgári lakosságot a védelmi állások, atombúvóhely, akadályok gyors, rejtett kiépítésére és hogy ebben az időben a műszaki egységeknél végzett politikai munkára nagy gondot fordítsanak.

- A HDS. Politikai Osztály tagjai a felkészülés idején a védelmi állások kiépítését ellenőrzik és segítséget nyújtanak a lakosság és a személyi állomány mozgósításában.
- Végrehajtja: A HDS. Pol. o. szerv. alo.
- A védelmi készenlét előtt a HDS. Politikai Osztály beosztottai személyes beszélgetések és ellenőrzés céljából meglátogatják az első lépcsőben védő 14., 8., 11. gk. löv. ho. zászlóaljakat.
- A „Nyugat” várható támadásának időpontjára, az egész védelmi harc időszakára a főirányban védő 8. gk. löv. ho. ezredeit a HDS. Politikai Osztály tartalékából egy-egy fő politikai munkással megerősítjük, a védelmi harcban a példamutatás és a pártmunka ellenőrzése céljából.
- Végrehajtja: a HDS. Pol. o. szerv. alo.
- Utasítjuk a hadosztály politikai osztályokat, hogy szervezzék meg a felvilágosító munkát az atom- és vegyi fegyverek elleni védekezés módjaiból, mert „Nyugat” a feltevés szerint atom- vegyi fegyvereket alkalmaz. Politikai munkával el kell érni, hogy az atomtámadás esetén a csapatoknál a pánikot elkerüljük.
- Az atom- és vegyvédelmi mentesítő és műszaki egységeknél végzett politikai munkára különös gondot fordítsanak és értesítsék meg, hogy a terep és technika gyors, szakszerű mentesítésétől nagyban függ az ellenség támadásának megghiúsítása.
- Végrehajtja: a HDS. Pol. o. szerv. alo.
- A HDS. védelmi mélységében ideiglenesen felállított hadifogolytáborokban politikai munkásokat jelölünk ki és megkezdjük a hadifoglyok között a felvilágosító munkát a háború jellegéről. Kiválogatjuk és „antiimperialista szövetségbe” tömörítjük azokat a hadifoglyokat, akik eddig már résztvettek a munkásmozgalomban és szimpatizálnak a szocialista országokkal.
- Végrehajtja: a HDS. Pol. o. szerv. és agit. prop. alo. [agitációs és propaganda alosztály]
- A 3. és 11. gk. löv. ho. átcsoportosításához a HDS. Politikai Osztályról a hadosztályok politikai munkájának segítésére az átcsoportosítás rejtettségének és gyors végrehajtásának biztosítása érdekében 2-2 politikai munkást küldünk ki.
- Végrehajtja: a HDS. Pol. o. szerv. alo.
- Politikai munkában gondot fordítunk a fegyvernemek közötti elvtársi szellem kialakítására, a szoros kapcsolat felvételére és a szomszédokkal való együttműködés megszilárdítására.
- Végrehajtja: a HDS. Pol. o. szerv. alo.
- A tüzérdandár és harckocsihadosztályok politikai munkájára a HDS. Politikai Osztály külön intézkedett. (1. sz. melléklet)
- A HDS. Politikai Osztály különleges propaganda alosztálya tanulmányozza a „Nyugat” hadseregeinek erkölcsi-politikai állapotát, az eddig elszenvedett veszteségeit, a polgári lakosság és a hadifoglyok ellen elkövetett brutalitásait. Hadifoglyokat hallgat ki és az ellenség felé végzendő propagandamunkában megszólaltat.
- A gyűjtött anyag felhasználásával felhívásokat, röplapokat készít és ezt rádión sugározza és repülőgépekről – szórással – eljuttatja „Nyugat” hadsereg csapatok felé, a támadásra készülő csapatok demoralizálására és a disszidált magyarokból szervezett egységek fegyverletételre való felszólítása céljából.
- Végrehajtja: a HDS. Pol. o. agit. prop. alo.
- Az agitációs-propaganda alosztály megszervezi a hadsereg személyi állomány sajtó ellenállását, a fronttudósítást. A párt és a kormány határozatairól, intézkedéseiről, a hátszág híreiről a tájékoztatást. Az agitációs munka különböző eszközeiből (rádió hallgatás, pol. tájékoztatók, írásos anyagok, kiadványok, felhívások útján.)
- A HDS. Politikai Osztály a területi párt és tanács szerveknek segítséget nyújt az evakuáláshoz. A területi párszervezeteket segítjük a kommunisták felfegyverzésében, kiképzésében, partizánharcra.
- Végrehajtja: a HDS. Pol. o. szerv. alo.
- Az agit. prop. alosztály felhívást készít az ideiglenesen megszállt területek lakossága felé, s felszólítjuk aktív ellenállásra, kitartásra a felszabadulásig és a partizánharc folytatására, a támadásra készülő és szállítás alatt lévő „Nyugat” hadsereg csapatai ellen.
- A „Hazáért” című hadsereg-lap 1958. április hó 10-től mozgósítsa a személyi állományt:
  - a védelmi állások gyors kiépítésére,
  - szívós védelmi harc folytatására,
  - az ellenség meggyűlöltetésére,
  - ismertesse a védelmi harcban kiemelkedő hősök, alegységek cselekedeteit.
- Végrehajtja: a HDS. Pol. o. szerv. alo.

- A védelmi harc időszakára a HDS. Politikai Osztály az alábbi jelszavakat határozza meg. „Halál az imperialista agresszorokra. Minden erővel akadályozzuk meg az ellenség további térnyerését! Életünkkel és vérünkkel szocialista hazánkért!”
- Fenti jelszavakat a védelmi harcban való felhasználás és megmagyarázás céljából a hadosztály politikai osztályoknak megküldjük.
- Végrehajtja: a HDS. Pol. o. agit. prop. alo.
- A csapatok lőszerrel, élelmiszerrel és üzemanyaggal való ellátása érdekében a politikai osztály tartalékából egy-egy beosztott közvetlen segítséget nyújt az alárendelt egységek és magasabb egységek hadtáp szerveinek, valamint a politikai apparátusnak ilyen irányú segítő munkájához.
- A munkában különös tekintettel kell lenni az alábbiakra:
- A politikai munkásoknak különösen a 8. gk. löv. ho. hadtápjának és politikai munkásoknak, de a 11. és 14. gk. löv. ho-nál is segíteniük kell annak megszervezését, hogy a raktárak és egyéb hadtáp objektumok őrzését a lehető legbiztosabban oldják meg, másrészt, hogy a csapatokat kellő időben és gyorsan lássák el a szükséges lőszer és üzemanyag mennyiséggel. Ennek pontos megszervezése képezze a hadtápnál dolgozó politikai munkások segítő munkájának súlypontját.
- A politikai munkások a személyi állomány körében állandóan ellenőrzik, hogy élelmiszer és egyéb járandóságait rendszeresen megkapják-e.
- Felhívjuk a politikai apparátus figyelmét arra, hogy különös gonddal szervezzék meg a hadtáp szállítórészlegek beosztottjaival és a gépkocsivezetőkkel való személyes foglalkozást, rejtett mozgások és a közlekedési rend betartása érdekében.
- További feladat a javítórészlegek személyi állományának mozgósítása, a harcmezőn zsákmányolt és sérült járművek és fegyverek gyors megjavítása, hogy azok az ellenség támadásának várható időpontja előtt harcba vethetőek legyenek.

II.

- Védelmi harc időszakában
- A védelmi harc idején a HDS. Politikai Osztály tagjainak többsége az első lépcsőben védő hadosztályoknál tartózkodik, súlyt képezve a főirányban védő 8. gk. löv. ho-ra.
- Állandó folyamatos agitációs munkát végeznek, személyes beszélgetések útján.
- Harc szüneteiben tartanak rövid megbeszéléseket a párt- és KISZ-tagok részére a harchelyzetről, védelmi harc feladatairól.
- Kritikus pillanatokban személyes bátorságukkal, példamutatással, párt- és KISZ-tagok mozgósításával biztosítják a védelem szilárdságát.
- A HDS. Politikai Osztály állandóan figyelemmel kíséri a védelmi harcot és a nehéz harchelyekre (helyzettől függően) politikai munkásokat küld a Politikai Osztály tagjaiból.
- Mozdósítjuk a HDS. politikai apparátusát, hogy a védelmi harc közben a helyszínen ismertessék a FRONT csapatainak elért sikereit és állandóan népszerűsítsék a kitűnt harcosokat. Azonnal tegyenek javaslatokat megdicsézésükre és kitüntetésükre a HDS. PK-nak.
- A 2. és 3. lépcsőben védő 3. és 19. gk. löv. ho. és 21. gk. ho-nál a támadó szellemet fokozzuk és felkészítjük a személyi állományát ellenlökések végrehajtására. „Nyugat” csapatainak védelmi állásainkban való beékelődése esetén az ellenlökést végrehajtó hadosztályokhoz politikai munkásokat csoportosítunk át abból a célból, hogy biztosítsák politikai munkával az ellenlökés gyors, lendületes végrehajtását.
- Végrehajtja: a HDS. Pol. o. szerv. alo.
- A politikai osztályok felé intézkedünk, hogy a védelmi harc idején nagy gondot fordítsanak:
  - a) a szigorú katonai fegyelem fenntartására, a parancsok maradéktalan végrehajtására.
  - b) A tüzéség ellen-előkészítésének megszervezésére.
  - c) A tűzfegyverekkel és a személyi állománnyal való gyors manőverezésére.
  - d) Atomtámadás esetén a gyors mentesítésre és a rések elrekesztésére.

A fenti feladatok végrehajtása érdekében a harc folyamán különösképpen a harckocsizók, páncéltörő tűzerek és a műszaki egységeknél végezzenek kiemelkedő politikai munkát.

- A HDS. Politikai Osztály, a hadosztály politikai osztályvezetőket is bevonva, foglalkozni fog a vezető parancsnoki állománnyal, hogy a helyzet bonyolultsága ellenére is higgadtak maradjanak, ne veszítsék el türelmüket.
- A Klgs. agit. prop. [Különleges agitációs és propaganda] alosztály a védelmi harc alatt is tovább folytatja a „Nyugat” hadseregeinek erkölcsi-politikai helyzetének ismertetését, tevékenységének leleplezését az ellenség meggyűlöltetése céljából.
- A hadtáp politikai osztály munkáját ellenőrizzük és segítjük, hogy a védelmi harcban elhasználódott lőszer, üzemanyag, élelem utánpótlása folyamatosan biztosítva legyen.

- A Politikai Osztály gondoskodik a személyi állománynak az otthonmaratottakkal való érintkezésről, tábori posta, rádió, sajtó útján úgy, hogy a hátszorból jövő hírek erősítsék a csapatok védelmi készségét.
- A Politikai Osztály nagy gondot fordít a sebesültek, kórházak zavartalan egészségügyi ellátásáról, a betegek biztonságos helyre történő elszállításáról.

Egyéb feladat

Egyeztetni a HDS. Politikai Osztály munkatervét a HDS. törzs tervével.

Végrehajtja: a HDS. Pol. ov.

Kiss Lajos alez.
HDS haditanácsstag

Turós József őrgy.
HDS. pol. ov. b.

Forrás: HL 1960T 125. ő. e. 265–273. o.

Kedves Nagykövet Elvtárs!

Mi, a Szovjet Hadsereg tisztjeinek egy csoportja elnézést kérünk öntől, hogy zavarjuk felelősségteljes állami munkájában. Közeledik az amerikai reakció lakájai által a Magyar Népköztársaságban megszervezett ellenforradalmi felkelés leverésének kétéves évfordulója.

1956. vészterhes őszi napjaiban a magyar hazafiakkal válllvetve harcoltak a munkás–paraszt hatalom megvédéséért a Szovjet Hadsereg harcosai is, akik mély testvéri érzelmeket tápláltak Magyarország dolgozói iránt.

A szocialista tábor ellenségei ellen folytatott véres harcokban még jobban megerősödött és megszilárdult az október-szülte harci barátságunk. Ezen a napon kérjük önt, nagykövet elvtárs adja át forró üdvözetünket a baráti magyar népnek és különösen fegyverbarátainknak, a Magyar Népi-forradalmi Hadsereg harcosainak. Közölje velük, mi mindig az ő hű testvérei voltunk, vagyunk és maradunk örökké.

Tisztelt Nagykövet Elvtárs, Magyarország Munkás–Paraszt Forradalmi Kormánya „Munkás–Paraszt Hatalomért” elnevezésű emlékérmét alapított. Ezt a kitüntetést megkapták a magyar nép azon hű fiai, akik fegyverrel védelmezték Magyarország dolgozóinak vívmányait.

Kérjük Önt, válaszoljon a „Krasznaja Zvezda” szovjet újság lapjain: megkapták-e a Magyar Népköztársaság ezen kitüntetését a magyar hazafiakat segítő szovjet harcosok.

Az 1956. eseményekben részt vettek olyan ismert szovjet parancsnokok, mint I. Konyev marsall, P. Batov hadseregtábornok, A. Babadzsanján vezérezredes, P. Lukasin, V. Kosztilev altábornagyok stb. Úgy véljük, hogy ezen elvtársak magyar részről történő kitüntetése még jobban szilárdítaná a baráti kapcsolatainkat.

E kitüntetés ismételten figyelmeztetné az amerikai főkolomposokat arra, hogy népeink barátsága megbonthatatlan, hogy a magyarok és az oroszok mindörökké testvérek.

Moszkva, 1958. október 10.

Elvtársi üdvözlettel és tisztelettel:
A Szovjet Hadsereg tisztjeinek egy csoportja

Forrás: HL 1958T 22/453/2. 565–567. o.

Magyar Népköztársaság

H. M.

Gyakorlatvezetőség

Szám: 00188/Gy.

Sfsz.: GY/127.

SZIGORÚAN TITKOS!

ÜGYNÖKI HÁLÓZAT

A 2. Csoportfőnökség által a 2. HDS hadműveleti alárendeltségébe átadott ügynökök (MOSONMAGYARÓVÁR–SZOMBATHELY–FÜRSTENFELD vonalától nyugatra; LINZ–BISCHOFSHOFEN–VILLACH vonaláig):

1./ WIENER-NEUSTADT: „RICHÁRD”.

Építési ellenőr, 45 éves, nős. Vállalata WIENER-NEUSTADT-ban van, mely a környező helységekben végez építési munkákat. Richárd a háború után, mint gyalogos főtörzsőrmester szerelt le. 1955-ben lett beszerelve, megfelelő kiképzést kapott, RH. rádióval el van látva, motorkerékpárja van. Beszerzése óta csak ellenőrzésképpen hajtott végre feladatokat, melyek pozitív eredményt hoztak. 1959. áprilisa óta aktívan dolgozik.

2./ BRUCK: „KONRAD”.

Vasúti tisztt, forgalmista a BRUCK-i pályaudvaron. 36 éves, nős, szülei GYŐR-ben laknak. Páros napokon 24 órázik, váltás 08.00-kor. 1957-ben, beszerzés után kiképzést kapott, azóta a BRUCK-i gócpont forgalmának jelentésével kapcsolatos feladatokat hajtott végre. Kissé félénk természetű ember. RH. rádióval el van látva.

3./ GRAZ: „BONIFÁC”.

Kereskedelmi ügynök. 33 éves, nőtlen, igen agilis ember. A második világháborúban hadnagyi rendfokozatot ért el, a páncélosoknál. Égési sebesülés miatt a jobb arcon plasztikai műtétet végeztek. A tüdejét átlőtték, emiatt később a fél tüdejét lekapcsolták. Saját gépkocsival rendelkezik. 1953-ban előző munkahelyéről panamázás miatt kirúgták. Néhány hét múlva jó üzlet reményében ártatlannak látszó feladatot hajtott végre, melynek tovább bonyolításával kész tények elé lett állítva. A szolgálat elvállalása után megfelelő kiképzést kapott és állásba került. RH. rádiókészülékkel el van látva. Beszerzése óta megbízhatóan dolgozik. A munkában fantáziát és jó üzletet lát. A németen kívül angolul és olaszul beszél.

4./ LINZ: „HERBERT”.

Csapos a LINZ-i pályaudvar büféjében. 56 éves, nős. 1956-ban a vasúti forgalom felderítésére kapott kiképzést. RH. rádiója van. 5.21-től 23-ig éjjel, az utána következő héten nappal dolgozik.

5./ BISCHOFSHOFEN: „TEOFIL”.

Vasúti pályafenntartó csoport vezetője. 47 éves, nős. 1958-ban vasúti forgalom felderítésére képezték ki. RH. rádiója van.

6./ VILLACH: „BENJAMINO”.

Erdészeti felügyelő. A VILLACH környéki erdőgazdaságok ellenőrzése tartozik hatáskörébe. 42 éves, nős, de feleségétől több éve külön él. Olasz származású, az olasz nyelvet is jól beszéli. 1949-ben általános kiképzést kapott, azóta a részére esetenként meghatározott feladatokat jól hajtotta végre. RH. rádióval 1958-ban lett ellátva.

Megjegyzések

- a) Az ügynökök anyanyelve német.
- b) Az ügynökök dotálására a célországban megfelelő alapok állnak rendelkezésre.
- c) Összeköttetés rendje – elhatározás szerint...

A határőrség ügynöki hálózata

1. számú ügynök: Mosonmagyaróvár. Halász, 46 éves, nős. Összeköttetés: ök. útján.
2. számú ügynök: Parndorf. Vasutas, 52 éves, nős. Összeköttetés: rádión.
3. számú ügynök: Bősárkány. Terménykereskedő, 39 éves, nőtlen. Összeköttetés: ök. útján.
4. számú ügynök: Sopron. Gimnáziumi tanár, 41 éves, nőtlen. Összeköttetés: rádión.
5. számú ügynök: Kapuvár. Adóügyi jegyző, 34 éves, nős, fél lába béna. Összeköttetés: rádión.
6. számú ügynök: Szany. Mozi tulajdonos, 54 éves, nős. Összeköttetés: ök. útján.

7. számú ügynök: Celldömölk. Vasúti pályáőr, 53 éves, nő. Összeköttetés: ök. útján.
8. számú ügynök: Jánosháza. Kettősbirtokos, 57 éves, nő. Összeköttetés: ök. útján.
9. számú ügynök: Rehnic. Építés vállalkozó, 50 éves, nő. Mint rezidens működik.
Hozzákapcsolt ügynökök:
  - 1./ Kőszeg, borbély 41 éves, nő.
  - 2./ Szombathely, fűrésztelepi munkás, 39 éves, nő.
  - 3./ Obervart, kocsmáros, 53 éves, nő.
10. számú ügynök: Güssing. Kovácsmester, 48 éves, nő. Összeköttetés: ök. útján.
11. számú ügynök: Fürstenfeld. Motorszerelő, 51 éves, nő. Összeköttetés: ök. útján.

Megjegyzések

- 1./ A rádió nélküli ügynökök csak a harccselekmények megkezdéséig tudnak dolgozni.
- 2./ Az ügynököket saját támadás esetén a HDS. WIEN–WIENER-NEUSTADT–GRAZ vonaláig alkalmazhatja (ezirányú közlés csak az ellentámadásra vonatkozó direktíva kiadása után történhet)...

Partizáncsoportok

A hadműveleti területen, a 2. HDS: sávjában az alábbi körzetekben vannak elsősorban felderítés végrehajtására szervezett partizán csoportok.

- 1./ Győr
- 2./ Nagyigmánd
- 3./ Bakonybél
- 4./ Devecser
- 5./ Veszprém

A fenti partizán csoportok utasítás folytán a 2. HDS. intézkedései szerint, a HDS. érdekében ténykednek. A csoportok létszáma általában 4–5 fő. Minden csoport RH. rádióval és megfelelő anyagi bázissal el van látva. A csoportok általában 10 km-es körzetben képesek ténykedni.

Összeköttetés rendje

- A csoportok vételkésznek naponta 03.45; 14.00, 21.45-kor;
- A csoportok jelentenek naponta 04.00 és 22.00-kor...

Forrás: HL 1960T 128. ő. e. 223–226. o.

SZIGORÚAN BIZALMAS!

1961. február 28-án jelentést tettünk a Politikai Bizottságnak a hadsereg fejlesztése és korszerűsítése tárgyában a második ötéves terv időszakára vonatkozóan, amely szerint a hadsereg fejlesztésére mintegy 33,4 milliárd forint, ezen belül 1610 millió rubel kiadással lehet számolni.

A Politikai Bizottság előzetes tárgyalása alapján levélben részletes tájékoztatót küldtünk az Egyesült Fegyveres Erők Főparancsnokának, Grecsko marsall elvtársnak. A Politikai Tanácskozó Testület ülésének előkészítése érdekében március 10–17 között Moszkvában előzetes tárgyalás zajlott le, amelyen magyar részről részt vett Horváth Mihály vezérőrnagy, a hadiipari kormánybizottság vezetője, dr. Jávor Ervin alezredes, az Országos Tervhivatal katonai főosztályának vezetője és Kolos Richárd elvtárs, a KGM hadiipari miniszterhelyettese. Az előzetes tárgyalásra kiutazó elvtársak a Politikai Bizottság állásfoglalásának megfelelően lettek felkészítve.

A tárgyalások alapján tisztázódott, hogy a beszerzésre előirányzott 1610 millió Rb. mintegy 1510 millió Rb-re csökken, ami abból adódik, hogy egyes új technikai eszközöket abban a mennyiségben, ahogy terveztük 1965-ig nem tudjuk beszerezni, valamint, hogy egyes régebbi technikai eszközök beszerzési ára a tervezetthez mérten csökken.

A fizetési mérleg egyenlege a beszerzési összeg 100 milliós csökkenése ellenére sem javul, sőt „kedvező” esetben 40–50 millió rubellel, kedvezőtlen esetben 150–160 millió rubellel is romolhat, mert a technika egy jelentős részét a Szovjetuniótól a jövőben 1/3–2/3 hitelkonstrukció helyett 50 százalékos alapon kapjuk. Ebből eredően a fizetési mérleg 1962-ben 50 millió rubellel romlik.

Megjegyezzük, hogy a jelentésben még nem számolhattunk a megnövekedett export következtében kieső polgári export csökkenéssel, valamint az ehhez szükséges anyag és alkatrész import összegével.

Az előzetes értekezleten részt vevő magyar bizottság – figyelembe véve azt is, hogy más országok fokozottabb mértékben veszik ki részüket haditechnikai eszközök gyártásában – a legcélszerűbbnek tartotta a híradástechnikai export növelését, valamint a kis páncélozott gépjármű gyártását export célokra is.

Így a korábbi 200 millió Rb. exporttal szemben az ötéves tervben az exportunk 400 millió rubelre emelkedik.

A régebbi tervekhez viszonyítva a beszerzés struktúrájában is jelentős változás történt, így csökken a Szovjetunió irányából, és 92 millió rubelről 350 millió rubelre növekszik a baráti országok irányába.

Az előzetes tárgyaláson vita tárgyát képezte, hogy a Szovjetunió kivül a többi országok is alkalmazzák-e speciális szállításaikban az 50 százalékos hitelkonstrukciót. A vita eredményeképpen az az álláspont alakult ki, hogy a hitelfeltételeket az érdekelt országok kétoldalú tárgyalások útján, az eddig kialakult rendszernek megfelelően lényegében (klíring elszámolásban) állapítsák meg. Részünkről ez a megoldás látszik kedvezőbbnek.

HATÁROZATI JAVASLAT

1. A Politikai Bizottság a néphadsereg fejlesztésére vonatkozó jelentést tudomásul veszi.
2. A Politikai Bizottság felhatalmazza a Varsói Szerződés tagállamainak moszkvai tárgyalására utazó párt- és kormánydelegációt:
  - a) Annak bejelentésére, hogy a Magyar Népköztársaság a jelentésben foglalt hadseregfejlesztést és korszerűsítést hajt végre mintegy 35 milliárd forint összegű költségelőirányzattal, amelyen belül a haditechnikai import beszerzés előirányzata 1510 millió rubel összeget tesz ki.
  - b) A Szovjetunióból beszerzésre kerülő spec. import konstrukció megváltoztatásának elfogadására.
  - c) Amennyiben felmerül a többi baráti országok közötti hitelkonstrukció kérdése, úgy a magyar delegáció törekedjen arra, hogy az eddig kialakult fizetési rendszer lehetőleg érvényben maradjon, vagyis kétoldalú megegyezések alapján történjen megállapodás.
3. Utasítja az Országos Tervhivatal elnökét, a honvédelmi minisztert, valamint a kohó- és gépipari minisztert:
  - a) Tegyenek intézkedéseket a hadsereg fejlesztési tervek végrehajtásának biztosítására.
  - b) A vállalt haditechnikai export termelés, illetve szállítások időben és mennyiségben történő biztosítására, egyidejűleg törekedjenek arra, hogy a megnövekedett haditechnikai export következtében kieső polgári export, vagy egyéb célú termelés csökkenése a legkisebb mértékű legyen.

Budapest, 1961. március 21.

Marosán György

Czinege Lajos

Fock Jenő

Forrás: MOL M-KS 288. fond 5/226. ő. e. 84–86. o.

7. sz. melléklet

E hadműveleti irány MAGYARORSZÁG Balatontól DNY-ra lévő területére, JUGOSZLÁVIA-ban, HORVÁTORSZÁG–SZLOVÉNIA és OLASZORSZÁG É-i tartományainak egy részét foglalja magába.

Határai: SZOMBATHELY–KLagenfurt–VILLACH–BOLZANO

PÉCS–BARCS–SZISZEK–SZENJ–PULA

Szélessége: A megindulásnál kb. 180 km

Klagenfurt–Rijeka között 150–160 km

Mélysége: 450–500 km

Területe: kb. 80–90 000 km²

Jelentősége

- a) Ellenség részére: Ez a hadműveleti irány a legkedvezőbb arra, hogy É-OLASZORSZÁG-ból kiindulva és TRIEST, RIJEKA, PULA kikötőkben több magasabb egységgel partraszállva támadó hadműveletet indítson azzal a céllal, hogy MAGYARORSZÁG-ot a háborúból kikapcsolja és megszüntesse a közvetlen összeköttetést az egyes népi demokráciák között.
- b) Saját részről: Ez az irány kedvező az ADRIA-i tengeren lévő fontosabb kikötők (TRIENT, RIJEKA–PULA stb.) elfoglalására – egyrészt az ADRIA-i tengeren keresztül, másrészt a szárazföldön keresztül indított hadművelettel kijutva az olasz síkságra – OLASZORSZÁG háborúból való kikapcsolására és a fő hadszíntéren tevékenykedő hadműveleti magasabbegységek támadásának biztosítására.

Domborzat

A hadműveleti irány domborzata MARIBOR–NOVO MESTO–OGULIN-tól NY-ra lévő területeken jelent erős akadályt támadó hadművelet esetén. E terület domborzati viszonyai igen erősen befolyásolják a támadás irányának megválasztását, a támadás ütemét és az alkalmazható erők nagyságát és összetételét, valamint a tömegpusztító fegyverek sikeres alkalmazásának lehetőségeit.

A POHORJE, KOZJAK–HORVÁT–SZLAVÓN hegyek és a KARAVANKÁK jelentős akadályt képeznek a magasságukkal, tömegükkel és a mozgási lehetőségek korlátozásával.

E hegyek átlagos magassága 1200–1800 m között van. Sűrű erdővel borítottak, meredek, kevés hágóval és igen gyenge úthálózattal rendelkeznek. Gerincvonalaik irányaival természetes akadályt képeznek egy É–D-i irányú támadás esetén és az utakra korlátozzák a mozgást egy K–NY-i irányú támadás esetén.

A JULIA-ALPOK kopár, falszerűen emelkedő sziklacsúcsai 2000 m fölé emelkednek és K-i irányba meredek eséssel, 1200–1400 m, magas mészkő fennsíkba mennek át, közvetlenül a ljubljana medencébe. A mozgás itt is erősen az utakra korlátozódik. Megkerülési lehetőség nincs. A K–NY-i irányba végrehajtandó támadó hadművelet igen nagy nehézségekbe ütközik, mert a hegyvonulatok a támadás irányaira mindenkor merőlegesek.

A KRAJN-i és ISZTRIA-i hegyek többé-kevésbé elkarsztosodott, lépcsőzetesen eső mészkőtáblákból állnak. A hegyeket két, egymástól élesen elválasztott részre osztja a VIPAVA és a REKA folyó képezte jól művelt, sűrűn lakott és jól járható horpadás.

A hegyek átlagos magassága 600–1000 m és kedvező lehetőséget nyújt egy ZAGREB–LJUBLJANA–GORIZIA irányába indított támadás kifejlesztéséhez.

A domborzat alapján K–NY-i irányba támadás esetén támadási irányként figyelembe jöhet:

Főiránynak

KAPOSVÁR–ZAGREB–LJUBLJANA-ig és onnan a JULIA ALPOK-on keresztül GORIZIA általános irányba. Ebben az irányban lévő hegyek átlagos magassága 1000–1500 m. A ZAGREB-i és LJUBLJANA-i medence, valamint a széles folyóvölgyek (SZÁVA, egy-két kivételtől eltekintve 2–4 km, KRKA 5–10 km és a SZAVINJA 4–6 km) és a hegyeken átvezető utak lehetővé teszik nagyobb erők egyidejű alkalmazását.

Mellékiránynak

- A DRÁVA völgye SZENTGOTTHÁRD–GRAZ–KLagenfurt–VILLACH–BRUNICO irányába. Ebben az irányban csak korlátozott céllal, kisebb erővel lehet tevékenykedni.
- Kaposvár–Bjelovar–SZISZEK, KARLOVAC-tól a KULPA völgyében, majd a KRAJN-i karszt és a NAGY-KAPPELLA (VELIKE) között RIJEKA irányába.

A befogadóképesség és a kis mélység korlátot szab az itt tevékenykedő erők nagyságára.

Vízrajz:

A MURA GRAZ-tól D-re széles termékeny síkságon folyik. Szélessége 120–150 m. Mélysége 2–3,5 m. Sebessége 1–2 m/sec. Árvizek az őszi esőzések és a tavaszi hóolvadáskor vannak. Tartamuk általában 2 hét. Télen a főmeder általában nem fagy be. Partjai erősen alámosottak és szakadékosak. A mederfenék kavicsos, illetve iszapos. Akadály jellege nem jelentős.

Meglévő hidak

RADKERSBURG	2 közúti, 1 vasúti híd
MURSKA SOBOTA	1 közúti, 1 vasúti híd
MURSKA SREDIŠČE	1 közúti, 1 vasúti híd
LETENYE	1 közúti híd
MURAKERESZTÚR	1 vasúti híd

A DRÁVA MARIBOR-ig általában meredek hegyek között folyik, KLAGNFURT-i medence kivétel) majd a völgye PTUJ után eléri a 15–20 km-t.

Szélessége a hegyek között 60–100 m, a síkságon 200–300 m. Mélysége 1–4,5 m-ig. Sebessége 1,5 m/sec. A sok mellékág és a közöttük lévő árterek az áthidalást megnehezítik. Árvizekkel hóolvadáskor és tartós esőzések után számolni kell.

Télen csak ritkán fagy be, a jég akkor sem járható. A mederfenék a hegyek között köves, a továbbiakban kavicsos és homokos, Vízvártól lefelé iszapos. A partjai 2–5 m magasak és erősen szakadozottak.

Meglévő hidak

MARIBOR	1 közúti, 1 vasúti híd
DOGOŠE	1 közúti híd
PTUJ	1 közúti, 1 vasúti híd
STOJNCI	1 közúti híd
ORMOŽ	1 közúti híd
VARAŽDIN	1 közúti, 1 vasúti híd
PRELOG	1 közúti híd
DUBRAVA	1 közúti híd

A SZÁVA KRAJN és KRŠKO-t kivéve széles völgyben folyik, a völgyek szélessége igen változó (4–20 km) RADOVLJICA-tól főleg a völgy és partalakulatai, KRŠKO-tól a víz mennyisége és a nehezen járható partjai miatt jelentékeny akadály.

Szélessége a hegyek között 50–100 m a medencékben 150–450 m. Mélysége 1,5–6 m-ig. Sebessége 1–1,6 m/sec. Áradások és magas vízállások rendszerint a hóolvadás után, március és április hónapban vannak. Télen általában befagy és a jégen gyalogos közlekedés lehetséges. Partjai 2–7 m magasak, a középső folyásban szakadozottak. A mederfenék hasonló a DRÁVÁ-éhoz.

Meglévő hidak

KRAJN	1 közúti híd
TACEN	1 közúti híd
JEVNICA	1 közúti, 1 vasúti híd
KRESNICE	2 vágánya vasúti híd
LITIJA	1 közúti híd
RADEČE	1 közúti híd
SEVNICA	1 közúti híd
KRŠKO	1 közúti híd
PODSUSED	1 közúti és vasúti híd
ZAGREB	1 közúti, 1 vasúti híd
SZISZEK	1 közúti, 1 vasúti híd
JASENOVAC	1 vasúti híd

A KUPA folyó KARLOVAC-ig keskeny, szakadékos, mélyen bevágott mederben, a továbbiakban széles, lapos síkságon folyik. Szélessége 100 m. Áradás idején a KARLOVAC-i síkságot elönti. Mélysége 1–3 m, sebessége 0,8–1,2 m/sec. Árvizekkel hóolvadás és nagyobb esőzések után számolni kell.

Meglévő hidak

VINICA	1 közúti híd
METLIKA	1 közúti híd
KARLOVAC	1 közúti, 1 vasúti híd
REČICA	1 vasúti híd
LASINJA	1 közúti híd

Az ADRIA-i tengerbe ömlő folyók általános jellemzője, hogy vízben szegényebbek, mint a Pó mellékfolyói.

Az ISONZO (SOČA) meredek sziklafalak és szurdokok között folyik. GORIZIA-ig 50 m, lejjebb 100–156 m széles és 1–2 m mély. Tavasszal magas vízállása van. GORIZIA-tól D-re több gázlója van, itt helyen ként 30–50 m széles. Jelentőségét főleg az a tény adja meg, hogy azon a területen folyik, amely az olasz határ legsebezhetőbb része.

A TAGLIAMENTO folyó TOLMEZZO-tól D-re több ágra szakad. A medre helyenként eléri a 3 km szélességet. A legalsó folyásánál mocsaras partvidékű. Mélysége 1,5–4 m. Felső szakaszának völgye igen fontos, mert a völgyön át vezet az egyik legjelentősebb összeköttetés AUSZTRIA-ba.

A LIVENZA alsó folyásában hajózható, kanyargós medrű, torkolata közelében mocsaras mellékterepű, 50–100 m széles, 1,5–8 m mély, közepes akadály jellegű folyó.

A PIAVE a felső szakaszán szűk völgyben 80–100 m szélességben folyik. Közép szakaszán 700–800 m (helyenként 2–2,5 km), alsó szakaszán 250 m széles. Mélysége 1,5–4 m. Sebessége 2 m/sec. Márciusban, májusban, októberben és novemberben nagy árvize van.

A BRENTA torkolata hajózható, szélessége 35–150 m, mélysége 1–2 m. Leginkább csak áprilisban, májusban, októberben és novemberben jelent közepes akadályt.

Növényzet

JUGOSZLÁVIA területén csak az ADRIA-i tenger közelében nyílt a terep, másutt a hegyek összefüggő erdővel borítottak és az élőerő, technika rejtésére kiválóan felhasználhatók.

A karsztvidékeken az egyébként is nehéz mozgási viszonyokat az alacsony bozóterdők még csak fokozzák.

OLASZORSZÁG területén is a domborzati viszonyok a növényzet jellegének a meghatározói. Az olasz ALPOK-ban lévő összefüggő és nagy kiterjedésű erdők a rejtést és az álcázást hadműveleti szinten is biztosítják, azonban a Pó völgyében csak a kultúrnövényzet biztosít némi álcázási lehetőséget.

Talaj

JUGOSZLÁVIA és É-OLASZORSZÁG területén jellemző talajféleség a karszt. Kivételt képeznek a SZÁVA és a DRÁVA völgyei, ahol részben löszös, agyagos talaj uralkodik.

Az ALPOK hegyeiben a műszaki munkát csak robbantással lehet elvégezni. A síkságok a talaj szempontjából tavasszal és télen nehezen járhatók. Ez főleg a Pó völgyére vonatkozik.

Időjárási viszonyok

A hadműveleti irány évi középhőmérséklete 9–10 °C. A tél általában enyhe, a három téli hónap középhőmérséklete a magas hegyvidékeket kivéve, 0 °C fölött van. A januári középhőmérséklet csak egyes helyeken száll –10 °C alá. A legnagyobb lehűlés sem éri el a –25 °C-ot. Az összefüggő hótakaró december elején jelenik meg és március elején szűnik meg. A hóréteg 70–80 cm-t is elérheti, hófúvásokkal számolni kell. Az uralkodó szélirány É, ÉNY-i.

Közlekedési viszonyok

Vasutak

Frontális vasútvonalak

1./ BUDAPEST–SZOMBATHELY–SZENTGOTTHÁRD–GRAZ–KLAGENFURT–VILLACH.

SZÉKESFEHÉRVÁR-ig 2 vágányú, továbbiakban GRAZ-ig egyvágányú, GRAZ–KLAGENFURT között kétvágányú fővonal.

Napi áteresztőképessége a kétvágányú szakaszokon 60, 120 tengelyes 1000 tonna teherbírású vonatpár. Az egyvágányú szakaszon 24, 120 tengelyes 1000 tonna teherbírású vonatpár.

2./ BUDAPEST–NAGYKANIZSA–PTUJ–CELJE–LJUBLJANA–GORIZIA egyvágányú fővonal. Napi áteresztő képessége 24, 100 tengelyes 1000 tonna teherbírású vonatpár.

- 3./ BUDAPEST–SÁRBOGÁRD–DOMBÓVÁR–KAPOSVÁR–GYÉKÉNYES–ZAGREB–LJUBLJANA–TRIESZT. Egyvágányú fővonal, napi áteresztő képessége 24, 100 tengelyes 800 tonna súlyú vonatpár.

Haránt vasútvonalak

- 1./ GRAZ–MARIBOR–ZAGREB–KARLOVAC–RIJEKA egyvágányú fővonal. Napi áteresztő képessége 24, 100 tengelyes 800 tonnás vonatpár.
- 2./ KLAGENFURT–LJUBLJANA–TRIESZT egyvágányú fővonal. Napi áteresztő képessége 24, 120 tengelyes 1000 tonnás vonatpár.
- 3./ VILLACH–GORIZIA–TRIESZT egyvágányú fővonal. Napi áteresztő képessége 24, 100 tengelyes 800 tonnás vonatpár.
- 4./ VILLACH–UDINE–TRIESZT egyvágányú fővonal. Napi áteresztő képessége 24, 100 tengelyes 800 tonnás vonatpár.

Közutak

Frontális utak

- 1./ RUM–GÜSSING–FÜRSTENFELD–WILDON–SANKT VEIT–SPITTAL–BRUNICO–BOLZANO.
RUM–FÜRSTENFELD és SANKT VEIT–BOLZANO között első osztályú, a többi helyen harmadosztályú főközlekedési műút.
- 2./ KÖRMEND–SZENTGOTTHÁRD–LEIBNITZ–LAVAMÜND–KLAGENFURT–VILLACH–TOLMEZZO–TRENTO.
LAVAMÜND–PIANI között első osztályú, a többi helyen harmadosztályú főközlekedési műút.
- 3./ ZALAEGRSZEG–RADKERSBURG–MARIBOR–KRAJN–KOBARID–UDINE–TREVISO.
UDINE–TREVISO között első osztályú, a többi helyeken harmadosztályú főközlekedési műút.
- 4./ KESZTHELY–LENTI–PTUJ–CELJE–LJUBLJANA–GORIZIA–UDINE.
KESZTHELY–LENDVA és LOGATEC–GORIZIA között másodosztályú, CELJE–LOGATEC között első osztályú, a többi helyen harmadosztályú műút.
- 5./ FONYÓD–NAGYKANIZSA–ČAKOVEC–VARAŽDIN–TOPLICE–SEVNICA–TREBNJE–GROSUPLJE–POSTOJNA–MONFALCONE–TREVISO. FONYÓD–VARAŽDIN, TREBNJE–GROSUPLJE, POSTOJNA és TREVISO között első osztályú, a többi helyeken harmadosztályú műút.
- 6./ BÖHÖNYE–IHAROS–GYÉKÉNYES–KOPRIVNICA–DUGO SELO–ZAGREB–NOVO MESTO–KOČEVJE–KNEŽAK–TRIESZT.
SESVETE–NOVO MESTO között első osztályú, a többi helyen harmadosztályú műút.
- 7./ KAPOSVÁR–NAGYATÁD–NOVIGRAD PODRAVSKI–BJELOVAR–BUŠEVEC–METLIKA–LIVOLD–ČABAR–RUPA–TRIESZT.
REMETINEC–ČEGLJE és RUPA–TRIESZT között első osztályú, a többi helyen harmadosztályú főközlekedési műút.
- 8./ PÉCS–SZIGETVÁR–BARCS–VIROVITICA–POPOVAČA–SZISZEK–GLINA–KARLOVAC–RIJEKA.
PÉCS–VIROVITICA, BANOVA–KARLOVAC között másodosztályú, KARLOVAC–RIJEKA között első osztályú műút.
- 9./ VILLÁNY–SELYE–SUHOPOLJE–DARUVAR–PAKRÁC–OKUČANI–KOZARSKA DUBICA–KOSTAJNICA–DVOR–OTOKA–SZLUIN–OGULIN–NOVI–RIJEKA. MOSLOVINA–OKUČANI, DVOR–OTOKA, SZLUIN–OGULIN között másodosztályú, NOVI–RIJEKA között első osztályú, a többi helyen harmadosztályú műút.

Haránt utak

- 1./ GYŐR–SZÉKESFEHÉRVÁR–PAKS–MOHÁCS végig másodosztályú műút.
- 2./ SOPRON–SZOMBATHELY–NAGYKANIZSA–KAPOSVÁR–PÉCS végig másodosztályú műút.
- 3./ WIEN–WIENER NEUSTADT–GRAZ–MARIBOR–VARAŽDIN–OSIJEK között első osztályú, a többi helyen másodosztályú főközlekedési műút.
- 4./ BRUCK–KLAGENFURT–LJUBLJANA–ZAGREB–BEOGRAD. Végig első osztályú főközlekedési műút.

Összefoglalva

- A hadműveleti irány ALPOK-tól K-re lévő területei inkább támadó, az ALPOK területe inkább védő hadműveletekre alkalmas,
- A támadó hadművelet végrehajtásánál a katonaföldrajzi viszonyokat figyelembevéve legkedvezőbb irány: SZÉKESFEHÉRVÁR–ZAGREB–TRIESZT–VERONA–GENOVA irány.

Mellékirányra legcélszerűbbek

- VESZPRÉM–SZOMBATHELY–GRAZ–KLAGENFURT.
- SZEKSZÁRD–PÉCS–SZISZEK–RIJEKA irányok.

Forrás: HL MN 1964T 7. ő. e. 7. sz. melléklet.

19

1963. OKTÓBER 22.

Batov hadseregtábornok, az Egyesített Fegyveres Erők Törzsfőnökének levele a sajtó és a rádióadások cenzúrázásáról Csémi Károly vezérőrnagynak, a Magyar Néphadsereg Vezérkari Főnökének

0481/K-VKT.
2/99546/Szovj.
Sfsz.: F/644.

CSÉMI KÁROLY VEZÉRŐRNAGY ELVTÁRS
A MAGYAR NÉPHADSEREG VEZÉRKARI FŐNÖKÉNEK,

Budapest

Tisztelt Vezérőrnagy Elvtárs!

Mellékelten megküldöm Önnek az Egyesített Fegyveres Erők Törzsének javaslattervezetét a Varsói Szerződés tagállamai nyílt katonai sajtó, rádió- és televízióadások cenzúrakorlátozásaira.

A javaslattervezet a Varsói Szerződés egyes tagállamai vezérkarfőnökeinek kérésére lett kidolgozva.

A mellékelt tervezettel kapcsolatos észrevételeit kérem 1963. november 15-ig közölni.

1963. október 22.

Mély tisztelettel:
Batov hadseregtábornok,
az Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnöke

Melléklet a 0481/K-1963. számhoz

Titkos!

Az Egyesített Fegyveres Erők Törzsének javaslatai a Varsói Szerződés tagállamai nyílt katonai sajtó, rádió és televízióadások cenzúra korlátozására.

ÁLTALÁNOS ELVEK

1. A Varsói Szerződés tagállamai katonai cenzúraszerveinek feladata: megakadályozni, hogy a nyílt sajtón keresztül napvilágot lássanak a tagállamok katonai és államtitkot képező, valamint az Egyesített Fegyveres Erők Parancsnokságának terveire és intézkedéseire vonatkozó tájékoztatási adatok.
2. Abból a célból, hogy a cenzúrai korlátozások kérdésében egységes nézet alakuljon ki, kívánatos megtiltani a jelen javaslatban feltüntetett adatoknak a nyílt katonai sajtóban¹, a rádió- és televízióadásokban, valamint a nyílt filmekben való közlését, továbbá a múzeumokban rendezett kiállításokon való bemutatását.
3. A jelen javaslatok a Varsói Szerződés tagállamai hadseregei részére csupán a főbb cenzúrai korlátozásokat tartalmazzák. A vezérkarok ezek alapján dolgozzák ki az állandó, vagy az ideiglenes cenzúrakorlátozásokat, figyelembe véve saját csapataik szervezési sajátosságait, fegyverzeteit és a harci és hadműveleti kiképzéssel kapcsolatos feladatokat.
4. Figyelembe kell vennünk, hogy a jelen javaslatok nem ölelhetik fel teljes mértékben a katonai és államtitkot képező összes tájékoztatásokat. Ezért a nyílt anyagok ellenőrzésekor a katonai cenzornak és a szerkesztőnek éberséget kell tanúsítania, és meg kell akadályoznia olyan tájékoztatások közlését, amelyeket a külföldi felderítés felhasználhat és amelyekkel árthat a Varsói Szerződés tagállamainak, vagy ezen országok fegyveres erői harckészültségének. Figyelemmel kell lenni arra is, hogy az egyes közlés szempontjából meg nem tiltott tájékoztatók felhalmozódása ne vonja maga után az állam- és katonai titkok elárulását.
5. Ha a jelen javaslatokban nem szereplő a Varsói Szerződés valamely más országának hadseregét érintő (vagy pedig küldeményként ebből az országból kapott fegyverzetre és technikákra vonatkozó) adatokat kell a sajtóban, vagy rádió és televízióadásban közölni, ehhez a hozzájárulást az érintett országok hadseregének vezérkar főnökétől kell megkapni.

¹ A nyílt katonai sajtó és a nyílt tájékoztatás egyéb formái alatt titkos jelzéssel el nem látott összes kiadványokat, okmányokat és kiállítási tárgyakat értjük.

6. A jelen javaslatok korlátozásai nem terjednek ki:

- a) A következő nyíltan közölhető hivatalos anyagokra: a Varsói Szerződés tagállamai legfelsőbb törvényhozó szerveinek, a Minisztertanácsoknak, a Kommunista és Munkáspártok Központi Bizottságainak törvényeire, a Kommunista és Munkáspártok Központi Bizottságainak és a kormányok vezetőinek előadásaira, és felszólalásaira, valamint a nemzeti (állami) hírügynökségek által leközlendő hivatalos közlésekre,
- b) az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának és törzsfőnökének, a honvédelmi minisztereknek, azok helyetteseinek, a vezérkarok főnökeinek és helyetteseinek, a haderők főparancsnokainak s politikai főcsoportfőnököknek nyílt parancsaira és direktíváira,
- c) a katonai körzetek, hadseregek és flottillák parancsnokai, törzsfőnökei, s a haditanács tagjai által kiadott nyílt parancsokra, direktívákra és körözhvényekre.

Megjegyzés

1. A jelen cikk „b” és „c” pontjaiban felsorolt leközlendő, kiadásra kerülő, árusításra szánt, vagy pedig az utcai falragaszokon megjelenő szolgálati okmányokat az előírásoknak megfelelően a katonai cenzúra szerveinek ellenőrizniük kell.
2. A jelen cikk „a” és „b” pontjaiban felsorolt okmányok közlése, idézése és a rájuk való hivatkozás, amennyiben az okmányok hivatalos kiadásban nem jelentek meg, csak akkor engedélyezhető, ha ehhez a MT. mellett működő legfelsőbb Törvényhozó Testület Elnökség Titkársága, az Egyesített Fegyveres Erők törzse, és a Honvédelmi Minisztérium hozzájárul.
7. Parancsokat, direktívákat, körözhvényeket tartalmazó olyan szolgálati kiadványok adataiból, amelyeken a szabályzatok, utasítások, lőszabályzatok és egyéb irányadó okmányok példányszámai szerepelnek, valamint a jelen javaslatokban felsorolt és csakis katonák részére bemutatható katonai oktatófilmekben szereplő adataiból csak a tartalmilag nem titkosak közölhetők.

Megjegyzés: A szovjet hadseregben a szolgálati kiadványok nem kerülnek árusításra.

Forrás: HL MN 1963T 16. ő.e. 1680. o.

Szigorúan titkos!
Készült 2. pld-ban.
Sfsz.: A/2960.

V. N. BASZKAKOV ALTÁBORNAGY ELVTÁRSNAK,
A DÉLI HADSEREGCSOPORT TÖRZSFŐNÖKE

Tisztelt Baszkakov Elvtárs!

Helyben

Az EFEF. 1964. évi hadműveleti-harcászati kiképzésre vonatkozó intézkedési terve alapján 1964. januárjában a Magyar Népköztársaság honvédelmi minisztere vezetésével hadműveleti hadijáték kerül lefolytatásra. Az intézkedési terv szerint a gyakorlatvezető helyettese Provalov vezds. elvtárs, a Déli Hadseregcsoporthoz parancsnoka, a Déli Hadseregcsoporthoz törzsében szolgálatot teljesítő tábornokok és tisztek döntőbírói minőségben vesznek részt a hadijátékon. A hadijátékon részt vesz a magyar 5. hadsereg parancsnoksága, egy román hadsereg-parancsnokság és a kárpátmelléki szovjet katonai körzet egy hadtest parancsnoksága.

A Magyar Néphadsereg Vezérkarának Hadműveleti Csoportfőnöke 1963. október 30-án Moszkvában a hadijáték vezetésével kapcsolatban konzultációt folytatott az EFEF. törzsének, valamint a Szovjet Vezérkar Hadműveleti Főcsoportfőnökségének képviselőivel, A feltett kérdésekre Agejev vezérőrnagy elvtárs – Povalij vezérezredes, hadműveleti főcsoportfőnök felhatalmazása alapján – a következő válaszokat adta:

- 1./ A hadijáték tárgya: „Front támadó hadművelete a háború kezdeti időszakában hegyes hadszíntéren.”
- 2./ A hadijátékot célszerű atomfegyverek alkalmazásával tervezni. Azt a kérdést, hogy az atomfegyverek már a hadművelet kezdetétől, vagy csak annak folyamán kerüljenek alkalmazásra, a gyakorlatvezető döntse el.
- 3./ A hadműveletet célszerű az olasz irányba tervezni (a hadművelet célja kijutni Észak-Olaszország területére), azonban kikapcsolva Jugoszlávia területét.
- 4./ A hadijáték módszerét tekintve egyoldalú és egyfokozatú legyen. Az ellenség szerepében célszerű kis létszámú „aljátékos” csoportot működtetni. Hadosztály törzseket nem kell bekapcsolni a hadijátékba.
- 5./ A részt vevő törzsek közül az 5. hadsereget és a hadtestet az első lépcsőben, a román hadsereget a második lépcsőben célszerű működtetni. A tervezésnél a reális diszlokációból és állományból kell kiindulni: a Déli Hadseregcsoporthoz csapatai, az 5. hadsereg csapatai, valamint román részről négy gépkocsizólövész és egy harcokocsiadosztály. Célszerű továbbá szerepeltetni egy légideszantadosztályt a megfelelő szállító légierővel együtt. Működésének megtervezésére külön csoportot kell létrehozni a Déli Hadseregcsoporthoz törzsének és az OLP. törzsének tisztjeiből.
- 6./ A gyakorlat időtartama: az előkészítésre egy – másfél nap, a dinamikára kb. 3 nap, összesen 4-5 nap (csillagászati idő szerint). A gyakorlat konkrét időpontjára vonatkozóan tőlünk várunk javaslatot. (Közöltük, hogy számunkra előzetesen január utolsó napjai látszanak kedvezőnek.)
- 7./ A hadijátékon a törzsek erősen csökkentett állománnyal vegyenek részt: a hadseregtörzsek 25–25 fővel, a hadtest törzs 12 fővel. Ebbe a létszámba a tábornokokon és tiszteken kívül a gépirók, rajzoló és a titkos irodák személyzete is beleértendő.
- 8./ A hadijátékot célszerű zárt helyiségben (épületben) levezetni.
- 9./ A gyakorlat értékelését közvetlenül a hadijáték után, nem később mint 1 nappal célszerű lefolytatni.
- 10./ Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának 1963. december 10-ig a hadijáték tervezésével kapcsolatos következő alapvető okmányokat kell jóváhagyásra bemutatni:
  - a) A hadijáték elgondolása térképen, a szokásos magyarázó szöveggel (legenda).
  - b) Szervezési intézkedés tervezete.
  - c) A hadijáték levezetésének naptári terve.

A fenti konzultáción kívül a Magyar Néphadsereg Vezérkarának hadműveleti csoportfőnöke megbeszélést folytatott Orbán altbgy. elvtárral, a román Vezérkar hadműveleti csoportfőnökével is és kérte, hogy a részt vevő román hadsereg vonatkozó kiinduló adatokat (állomány, diszlokáció stb.) megfelelő formában juttassák el hozzánk.

Budapest, 1963. november hó 6-án

Elvtársi üdvözléssel:
Csémi Károly vörgy.
a Magyar Néphadsereg vezérkari főnöke
honvédelmi miniszterhelyettes

Forrás: HL MN 1963/T 16. ő. e. 1840–1842. o.

Magyar Néphadsereg Vezérkar

1. csoportfőnökség

Szám: 023/gyak.

TITKOS!

„GYAK”

A „KELETI”-EK ELSŐ TÖMEGES RAKÉTA-ATOMCSAPÁSÁNAK
EGY VÁLTOZATA

1./ A „Keleti”-ek az első atomcsapás során 30 atomlőszert alkalmaznak, ebből: 10 db 500 kt-ás; 5 db 200 kt-ás; 3 db 50 kt-ás; 3 db 40 kt-ás; 9 db 20 kt-ás. Összesen: 7450 kt.

2./ A felsorolt atomlőszerek eljuttatásához felhasználható:

Eszközök megnevezése	Összesen	Felhasználható a harckészültség együtthatója (0,8) figyelembevételével	Felhasználásra kerül
25. rakétadandár (R-170)	6	5	5
127. rakétadandár (R-170)	9	–	–
Frontrepülők:			
21. vadászrepülő-ezred	9	8	5
747. bombázórepülő-ezred	15	14	5
Hadászati rakéták	10	10	10
Távolsági repülők	5	5	5
Összesen	54	42	30

3./ Csapásokat mérnek:

Célok (objektumok)	Összesen	Ebből:	
		légi robbantással	földi robbantással
Rakétacsapatok ellen	2	–	2
Repülőterek ellen	5	1	4
Vezetési pontok ellen	2	2	–
Előremozgó és összpontosuló csapatok ellen	15	5	10
Városok és hadtápjelöltek ellen	6	3	3
Összesen	30	11	19

A „Nyugati”-ak várható veszteségei a „Keleti”-ek első atomcsapása következtében

Magasabbegységek (seregtestek)		személyi állomány	harckocsi személyzet	hk.	kilövő berend	löveg	gépjármű	pc. száll. jármű	repülőgép
2. NSZK hadtest	12. páncélos hadosztály	1350	169	80	2	–	68	–	–
Osztrák fegyveres erő	1. dandárcsoport	650	90	30	–	–	–	–	–
	2. dandárcsoport	300	30	10	–	–	–	–	–
	3. dandárcsoport	175	30	10	–	–	–	–	–
3. olasz hadsereg	„CENTAURO” hadosztály	650	54	26	–	–	94	–	–
	„ARIETE” hadosztály	2800	162	100	–	21	519	48	–
4. Harcászati Légierő Parancsnokság (HSZLP)		–	–	–	1	–	–	–	12
4. Harcászati Légierő Parancsnokság (HSZLP)		–	–	–	–	–	–	–	16
Összesen		5925	535	256	3	–	681	48	28

Ezenkívül megsemmisítve 5 nagyváros, 5 repülőtér és atomlőszerraktár.

A csapást végrehajtó erők	Csapás ideje	Atomlőszer/hatóerő	Cél (objektum)	Veszteségek	
Hadászati rakétákkal	07.00	2x500 kt.	BÉCS	A város teljesen megsemmisítve.	
	07.02	500 kt.	ERDING repülőtér	Minden felszíni építmény rombolva, megsemmisítve 6 repülőgép.	
	07.02	500 kt.	MÜNCHEN	A város rombolva.	
	07.02	500 kt.	„PERSHING” osztály	Egy kilövő üteg megsemmisült.	
	07.02	500 kt.	OBERAMMERGAU atomlőszerraktár	Felszíni építmények 70%-a rombolva.	
	07.02	500 kt.	AVIANO repülőtér	Az összes felszíni építmények rombolva.	
	07.02	500 kt.	VERONA	A város teljesen megsemmisítve.	
	07.03	500 kt.	GHEDI repülőtér	Minden felszíni építmény rombolva, megsemmisítve 8 repülőgép.	
	07.03	500 kt.	PIACENZA repülőtér	Minden felszíni építmény rombolva, megsemmisítve 8 repülőgép.	
	07.02	500 kt.	VICENZA	A város rombolva.	
Távolsági repülőkkal	07.20	2x200 kt.	„CENTAURO” páncélos-hadosztály	Személyi állományból:	650 fő
				harckocsiszemélyzetből:	54 fő
				harckocsiból:	26 db
				gépkocsiból:	94 db
	07.20	2x200 kt.	„ARIETE” páncélos-hadosztály	Személyi állományból:	2800 fő
				harckocsiszemélyzetből:	36 fő
				harckocsiból:	18 db
				lövegből:	21 db
				gépkocsiból:	519 db
				páncélozott szállítójárműből:	48 db

A csapást végrehajtó erők	Objektumok	Objekt. távolsága (km)	Repülési idő	A csapás ideje	Atom-lőszer (db) és hatóereje	A veszteségek kiszámításának adatai	Veszteségek
25. hadsereg rakéta dandár	2. dandárcsoport harcálláspontja	90	1 perc	07.00	40 kt.	A cél területe 5 km ² . A robbanás epicentruma 200 m-re a cél középpontjától.	Az összes rádióállomások megsemmisítve. Személyi áll.-ból: 100 fő
	2. dandárcsoport 4. harckocsi zászlóalja	110	1 perc	07.00	40 kt.	Berendezetlen körlet. A cél területe 5 km ² . Epicentrum a cél középpontjától 250 m.	Személyi áll.-ból: 230 fő Harckocsiból: 10 db Hk. személyzetből: 30 fő
	1. dandárcsoport 1. harckocsi-zászlóalja	110	1 perc	07.00	40 kt.	Berendezetlen körlet. A cél területe 5 km ² . Epicentrum a cél középpontjától 450 m.	Személyi áll.-ból: 250 fő Harckocsiból: 10 db Hk. személyzetből: 30 fő
	9. páncélgránátos dandár 33. harckocsi-zászlóalja	120	1 perc	07.00	20 kt.	Berendezetlen körlet. A cél területe 5 km ² . Epicentrum a cél középpontjától 250 m.	Személyi áll.-ból: 175 fő Harckocsiból: 8 db Hk. személyzetből: 25 fő
	GRAZ-i lőszer-raktár	120	1 perc	07.00	40 kt.	Az epicentrum 100 m-re a raktártól. Területe 3 km ² . A raktár hagyományos lőszer tárolására szolgál és tábori típusú.	A lőszer 60%-a szétszóródva és megrongálódva.
20. légi hadsereg	2. hadtest 12. páncélos-hadosztály	700	1,05 óra	07.35	3x50 kt.	A csapások a harckocsi-zászlóalj menetszlopaira esnek. A harckocsik közötti távolság 50 m. Az epicentrumok 205 m-re az oszlopoktól. A harckocsi-zászlóalj mögött gépkocsik haladnak.	Személyi áll.-ból: 175 fő Harckocsiból: 8 db Hk. személyzetből: 25 fő gépkocsiból: 62 db „Honest John” kil. 2 db
	4. páncélgránátos dandár 14. harckocsi-zászlóalja	350	15 perc	07.12	20 kt.	A harckocsi-zászlóalj berendezetlen körletben. A cél területe 5 km ² . Epicentrum 250 m-re.	Személyi áll.-ból: 175 fő Harckocsiból: 10 db Hk. személyzetből: 25 fő
	3. páncélgránátos dandár 10. harckocsi-zászlóalja	350	15 perc	07.12	20 kt.	A harckocsi-zászlóalj berendezetlen körletben. A cél területe 5 km ² . Epicentrum 250 m-re.	Személyi áll.-ból: 175 fő Harckocsiból: 10 db Hk. személyzetből: 25 fő
	1. dandárcsoport harcálláspont	320	13 perc	07.10	20 kt.	A cél területe 5 km ² . Epicentrum 250 m-re.	Személyi áll.-ból: 100 fő Az összes rádióállomások.
	LINZ-i repülőtér	500	20 perc	07.13	20 kt.	A cél területe 5 km ² . Epicentrum 250 m-re.	A felszíni építmények 70%-a rombolva. Megsemmisítve 6 repülőgép.
	KLAGEN-FURT-i repülőtér	500	20 perc	07.13	20 kt.	A cél területe 5 km ² . Epicentrum 250 m-re.	A felszíni építmények 70%-a rombolva.

Forrás: HL MN 1. csoportfőnökség iratai, 1969T 68/014/185 8–9. számú mellékletek

Magyar Néphadsereg Vezérkar
1. csoportfőnökség
Szám: 0022/gyak.

SZIGORÚAN TITKOS!
„GYAK”

A „NYUGATI”-AK ELSŐ TÖMEGES ATOMCSAPÁSÁNAK
TERVE

1./ A „Nyugati”-ak az első atomcsapásban 30 atomlőszert alkalmaznak. Ebből: 4 db 1000 kt-ás, 3 db 800 kt-ás; 19 db 47 kt-ás; 4 db 28 kt-ás: összesen: 7405 kt.

2./ Ezen lőszermennyiség szállítására felhasználnak:

Eszközök megnevezése	Van összesen	Felhasználható a 0,8 harckészültségi együtttható figyelembevételével	Felhasználható a 0,7 harckészültségi együtttható figyelembevételével
„POLARIS” rakéta	3	3	3
12. „PERSHING” irányított lövedékes osztály	4	4	4
F-100D (USA) repülőszázad	18	14	6
6. vadászbombázórepülő-dandár (olasz) 156. F-104J század	25	20	6
6. vadászbombázórepülő-dandár (olasz) 155. F-104J század	25	20	5
USA 6. flotta fedélzeti csatarepülőgépek	12	10	6
Összesen	87	71	30

3./ Csapásokat mérnek:

Célok (objektumok)	Összesen	Ebből:	
		légi robbantással	földi robbantással
Légi eszközökre	2	2	–
Rakéta csapatokra	4	–	4
Repülőterekre	4	4	–
Vezetési pontokra		BUDAPEST és SZÉKESFEHÉRVÁR	
Előrenyomuló csapatokra	10	–	10
Közlekedési utakra, hadtáp objektumokra	10	10	–
Összesen	30	16	14

A front csapatainak hozzávetőleges vesztesége a „nyugati”-ak első csapásának eredményeként

Magasabbegység (objektum)	Szem. állom.	Harckocsi.	Harckocsi szem.	R-170 kilövő rakétával	Gépjármű és pc. száll. jármű	Lőszer	Gázolaj	Löveg	Repülőtér
48. hadtest 33. harckocsi hadosztály	500	84	93	–	43	45	18	12	–
25. hadsereg 45. hadtest 274. gépesített lövész-hadosztály	655	44	62	–	62	42	12	9	–
31. harckocsi hadosztály	660	106	124	–	56	60	24	–	–
25. hadsereg rakétadandár	20	–	–	1	–	–	–	–	–
25. hadsereg összesen:	1415	150	186	1	118	102	26	9	–
25. szovjet légi hadseregre és az MN repülőtereire	600	–	–	–	60	–	–	–	2/2
Front alárendeltségű 127. front rakétadandár	120	–	–	2	30	–	–	–	–
397. front mozgó- rakéta- technikai bázis (FMRTB)	100	–	–	4 rak.	20	–	–	–	–
Délnyugati Front összesen	2735	234	279	3	271	147	44	21	2/2

Ezenkívül a front sávjában szétromoltak 5 nagyvárost, 11 lakott területet, Budapesten 9 hidat, valamint a komáromi, dunaföldvári és a bajai hidakat. A Magyar Néphadsereg két légvédelmi rakétaosztálya harcképtelenné vált.
(...)

A FRONT SÁVJÁBAN A „NYUGATI”-AK ELSŐ ATOMCSAPÁSÁNAK KÖVETKEZTÉBEN KIALAKULT SUGÁRHELYZET

A 16 földi atomrobbanástól szennyezett terep összterülete 52 630 km². Ebből nyílt terepen a radioaktív anyagok teljes lebomlásának ideje alatt:

- 40 – 400 röntgen („A” övezet) – 37 080 km²
- 400 – 1200 röntgen („B” övezet) – 9364 km²
- 1200 és ennél több röntgen („C” övezet) – 6186 km²

Idővel a sugárszint csökkenése az övezetek határán az alábbiak szerint alakulnak:

Az övezet megnevezése	5	10	18	1	3	5
	óra múlva			napon		
„A” övezetben	1	0,5	0,3	0,2	0,05	0,025
„B” övezetben	10	5	3	2	0,5	0,025
„C” övezetben	30	15	8	6	1,5	0,75

A támadóeszköz megnevezése	Hatótáv (km)	Repülési sebesség	Atomlőszer hatóereje	Reptér, indítás helye	Cél (objektum)	Távolság és repülési idő		
						reptértől a célig (km/perc)	rádiólok. feld. terepszakaszig (km/perc)	felderítéstől a célig (km/perc)
„POLARIS”	2800	16 000 km/óra		Földközi-tenger				
Első rakéta	2800	270 km/perc	800 kt	Földközi-tenger	CSAP	1100/4	–	–
Második rakéta	2800	270 km/perc	800 kt	Földközi-tenger	MISKOLC	1100/4	–	–
Harmadik rakéta	2800	270 km/perc	800 kt	Földközi-tenger	DEBRECEN	1100/4	–	–
„PERSHING”	740	10 800 km/óra						
Első rakéta	740	180 km/perc	1 Mt	LANDSBERG DK 30 km	BUDAPEST	590/3	–	–
Második rakéta	740	180 km/perc	1 Mt	LANDSBERG DK 30 km	BUDAPEST	590/3	–	–
Harmadik rakéta	740	180 km/perc	1 Mt	LANDSBERG DK 30 km	BUDAPEST	590/3	–	–
Negyedik rakéta	740	180 km/perc	1 Mt	LANDSBERG DK 30 km	SZÉKESFEHÉRVÁR	590/3	–	–
„F-100D” REPÜLŐ-SZÁZAD (USA)	650	110 km/óra		ERDING				
Első csoport	650	18 km/perc	47 kt	ERDING	KOMÁROMI híd	465/26	230/13	235/13
Második csoport	650	18 km/perc	47 kt	ERDING	33. harckocsiadosztály, 47. nehézharckocsi-ezred	455/25	230/13	225/12
Harmadik csoport	650	18 km/perc	28 kt	ERDING	31. harckocsiadosztály, 45. harckocsiezred	465/26	230/13	235/13
Negyedik csoport	650	18 km/perc	28 kt	ERDING	31. harckocsiadosztály, 45. harckocsiezred	475/27	230/13	245/14
Ötödik csoport	650	18 km/perc	28 kt	ERDING	31. harckocsiadosztály, 51. harckocsiezred	480/27	230/13	250/14
Hatodik csoport	650	18 km/perc	28 kt	ERDING	31. harckocsiadosztály, 51. harckocsiezred	490/28	230/13	260/15

A rámadóeszköz megnevezése	Ható- táv (km)	Repülési sebesség	Atom- lőszer hatóereje	Reptér, indítás helye	Cél (objektum)	Távolság és repülési idő		
						reptértől a célig (km/perc)	rádiólok. feld. terep- szakaszig (km/perc)	felderítéstől a célig (km/perc)
156. „F-104J” REPÜLŐ- SZÁZAD (OLASZ)	660	1600 km/óra						
Első csoport	660	26 km/perc	47 kt	GHEDI	PÁPA, reptér	630/24	410/16	220/8
Második csoport	660	26 km/perc	47 kt	GHEDI	33. harckocsihadosztály, 150. nehézharckocsi- ezred	650/25	410/16	240/9
Harmadik csoport	660	26 km/perc	47 kt	GHEDI	33. harckocsihadosztály, 150. nehézharckocsi- ezred	665/26	410/16	255/10
Negyedik csoport	660	26 km/perc	47 kt	GHEDI	274. gépesített lövészadosztály, 86. harckocsiezred	660/26	410/16	250/10
Ötödik csoport	660	26 km/perc	47 kt	GHEDI	274. gépesített lövészadosztály, 86. harckocsiezred	670/26	410/16	260/10
Hatodik csoport	660	26 km/perc	47 kt	GHEDI	274. gépesített lövészadosztály, 115. gépesített lövészezred	670/26	410/16	260/10
155. „F-104J” REPÜLŐ- SZÁZAD (OLASZ)	660	1600 km/óra		PIACENZA				
Első csoport	660	26 km/perc	47 kt	PIACENZA	25/1. rakétaosztály	650/25	465/18	185/7 perc
Második csoport	660	26 km/perc	47 kt	PIACENZA	SÁRMELLÉK, reptér	680/26	465/18	215/8
Harmadik csoport	660	26 km/perc	47 kt	PIACENZA	127/1. rakétaosztály	700/27	465/18	235/9
Negyedik csoport	660	26 km/perc	47 kt	PIACENZA	127/2. rakétaosztály	710/27	465/18	245/9
Ötödik csoport	660	26 km/perc	47 kt	PIACENZA	397. FMRTB	715/28	465/18	250/10
FEDÉLZETI CSATAREPÜ- LŐK (USA)	2200	800 km/óra	47 kt.	Földközi-tenger				
Első csoport	2200	13 km/perc	47 kt.	Földközi-tenger	Légv. rakétaosztály (MN) SÁRBOGÁRD	1100/85	800/62	330/23
Második csoport	2200	13 km/perc	47 kt.	Földközi-tenger	Légv. rakétaosztály (MN) MADOCSA	1125/87	800/62	330/23
Harmadik csoport	2200	13 km/perc	47 kt.	Földközi-tenger	DUNAFÖLDVÁR, híd	1120/87	800/62	330/23
Negyedik csoport	2200	13 km/perc	47 kt.	Földközi-tenger	TÖKÖL, reptér	1130/87	800/62	330/23
Ötödik csoport	2200	13 km/perc	47 kt.	Földközi-tenger	BAJA, híd	1160/90	800/62	330/23
Hatodik csoport	2200	13 km/perc	47 kt.	Földközi-tenger	KECSKEMÉT, reptér	1180/91	800/62	330/23

Forrás: HL MN 1. csoportfőnökség iratai, 1969T 68/014/185 8–9. számú melléklet

MAGYAR NÉPHADSereg VEZÉRKARI FŐNÖKE

**Czinege Lajos vezds, elvtársnak
honvédelmi miniszter**

Jelentem, az EFEF Direktívát mellékelten felterjesztem.

Budapest, 1965. december (...) -n

(Csémi Károly vörögy.)
MNVKF
miniszterhelyettes

00539/HM.Titk.sz.
I/85700. szovj.sz.

SZIGORÚAN TITKOS!
Készült 8 pld-ban
Sfsz: F/1395-I.

**A VARSÓI SZERZŐDÉS TAGÁLLAMAI HONVÉDELMI MINISZTEREINEK
CZINEGE LAJOS VEZÉREZREDES ELVTÁRSNAK,
A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG HONVÉDELMI MINISZTERE**

A csapatok egész személyi állományának erőfeszítése, a nemzeti parancsnokságok szorgalmas és gyümölcsöző munkája eredményeként a Varsói Szerződés tagállamainak Egyesített Fegyveres Erői állhatatosan fokozták harci erejüket, tökéletesítették a magasabbegységek és egységek kiképzését és harckészültségét.

Az 1965. évi eredményeket tanulmányozva azt a következtetést lehet levonni, hogy az Egyesített Fegyveres Erők állományába kijelölt csapatok és törzsek az elmúlt kiképzési évben észrevehető eredményeket értek el mind a hadműveleti, mind a harckiképzésben. A kiképzési feladatokat és a betervezett alapvető intézkedéseket egészében véve végrehajtották. Javult a tisztek, törzsek és csapatok foglalkozásainak és gyakorlatainak levezetése a korszerű háború követelményeinek figyelembevételével. A követelményeknek megfelelően a fő figyelmet a csapatok és törzsek tábori kiképzésére fordították. Az 1965. kiképzési év a Varsói Szerződésben részt vevő országok hadseregei közötti kapcsolatok kiszélesítésének éve volt, ami hozzájárult a parancsnokok, törzsek, seregtestek és magasabbegységek együttműködésének és kölcsönös megértésének megjavításához, valamint a testvéri szövetséges csapatok közötti fegyverbarátság további megszilárdításához.

A csapatok és törzsek hadműveleti és harckiképzésében az elért eredmények mellett a korábbiakhoz hasonlóan számos hiányosság is van, melyek bizonyos mértékben csökkentik a csapatok és törzsek harckészültségét.

Ezzel kapcsolatban megkérném önt, miniszter elvtárs, hogy az 1966. kiképzési évben több figyelmet fordítsanak a csapatok kiképzésében kellő mértékben el nem sajátított kérdések átvételére, többek között a nagymenetek megszervezésére, különösen éjszaka, vízi akadályokon való erőszakos átkelésre menetből, lendületes támadás folytatására az ellenség rövid idő alatti szétverése céljából, a védelem megszervezésére és megvívására mind hadműveleti, mind harcászati szinten.

Nem lenne felesleges emlékeztetni a parancsnokokat és törzseket, hogy mélyebben hatoljanak be az atomfegyvernek a harcban és hadműveletben való alkalmazásával kapcsolatos kérdések lényegébe.

Kíváncsinos az is, hogy az állandó készenlétben lévő ezredek és hadosztályok harcászati gyakorlatait állhatatosabban vezessék le, hogy ezeken a gyakorlatokon a csapatok teljes személyi állománya vegyen részt a harci technika és anyagi eszközök teljes bevonásával.

Minden intézkedést meg kell tenni annak érdekében, hogy a harc kiképzésben ne engedjünk meg leegyszerűsítéseket, ne térjenek el a programok és szabályzatok követelményeitől. Többet kell foglalkozni a parancsnoki állomány módszertani kiképzésének megjavítására irányuló kérdésekkel.

Nagyon kérem önt, hogy fordítsanak figyelmet a repülő-, a páncélos és a rakéta-tüzérségi technika állapotának megjavítására, valamint a kiképzési anyagi bázis további tökéletesítésére irányuló módszerek és eljárások felkutatására.

A honi légvédelmi csapatok kiképzésében, véleményünk szerint, állhatatosabban kell folytatni a következők elsajátítását: a kis magassági célok elleni harc taktikáját; a harctevékenységek folytatását rádiózavarok esetén; valamint a légi ellenség elleni harc megszer-

vezését az oltalmazandó objektumokhoz vezető távoli megközelítési útvonalakon és szárnyas rakéták indítási terepszakaszai előtt. A gyakorlat azt mutatja, hogy a szövetséges országok légvédelmi csapatai közötti együttműködésre és a légvédelmi erők és eszközök irányításának megjavítására állandó figyelmet kell fordítani azzal, hogy a törzsek és a harcálláspontok kezelői ténylegesen megfeleljenek a korszerű követelményeknek.

A haditengerészeti flotta magasabbegységeinek és egységeinek kiképzését illetően javaslom, hogy a fő figyelmet a hajók és a rakéták harckészültségbe helyezésére fordított idő lecsökkentésére, a szövetséges flották közötti együttműködésre és a törzsek munkájában az operativitás fokozására fordítsák.

Egészében véve az 1966. kiképzési évben az Egyesített Fegyveres Erők állományába kijelölt csapatok kiképzésének és harckészültségének további tökéletesítése terén fő kérdésként kérem a továbbiakban is a következőket tekintse: valamennyi haderőnem magasabbegységei és egységei állandó harckészültségének gyakorlati biztosítását az együttes aktív harctevékenységek folytatása és szétbontakozása céljából mind atomfegyverek alkalmazásával, mind pedig azok alkalmazása nélkül.

A tábornokok, tengernagyok, tisztek, törzsek a csapatok kiképzésének megszervezésénél az új kiképzési évben az 1964. évi 1/161364. sz. direktívában lefektetett javaslatok 1966. kiképzési évre szóló hadműveleti- és harckiképzésre vonatkozó főbb intézkedések mellékelt terve az irányadó.

Melléklet: Az Egyesített Fegyveres Erők Parancsnoksága hadműveleti és harckiképzéssel kapcsolatos főbb intézkedéseinek terve az 1966. kiképzési évre a Magyar Néphadsereg részére 3 lapon, Sfsz: F/1396-I.

1965. november 22.

A. GRECSKO a Szovjetunió marsallja,
az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka

Melléklet a 00539/HM.T. számhoz:

SZIGORÚAN TITKOS!

„JÓVÁHAGYOM!”

A. GRECSKO a Szovjetunió marsallja,
az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka.
1965. november 22.

AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK PARANCSNOKSÁGA HADMŰVELETI ÉS HARCKIKÉPZÉssel
KAPCSOLATOS FŐBB INTÉZKEDÉSEINEK TERVE AZ 1966.KIKÉPZÉSI ÉVRE
A MAGYAR NÉPHADSEREG RÉSZÉRE

Sorszám	Az intézkedések megnevezése	Lefolytatás időpontja
1.	Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka vezetése alatt lefolytatásra kerülő rakétatechnikai hadtápgyakorlat a Magyar Néphadsereg és a Szovjet Hadsereg rakéta- és rakétatechnikai csapatainak részvételével.	március
2.	Az 5. Hadseregparancsnokság hadműveleti gyakorlata terepen híradóeszközökkel a Magyar Népköztársaság honvédelmi miniszterének vezetésével.	június
3.	A Magyar Néphadsereg egy csökkentett állományú gépkocsizó lövészhadosztályának részvétele a Magyar Néphadsereg, a Csehszlovák Néphadsereg, az NDK Nemzeti Néphadserege és a Szovjet Hadsereg együttműködési csapatgyakorlatán, amely a Csehszlovák Szocialista Köztársaság Nemzetvédelmi miniszterének vezetése alatt Csehszlovákia területén kerül lefolytatásra.	szeptember második felében
4.	A Magyar Néphadsereg és a Déli Hadseregcsoporth híradócsapatainak hírszakharcászati gyakorlata a Déli Hadseregcsoporth törzsfőnökének vezetésével.	megegyezés szerint
5.	A Varsói Szerződésben részt vevő országok honvédelmi minisztériumai és katonai körzetei (hadseregei) műszaki csapatai főnökeinek összehívása a Szovjetunió Honvédelmi Minisztérium műszaki csapatai főnökének vezetésével.	szeptember

Sorszám	Az intézkedések megnevezése	Lefolytatás időpontja
6.	A Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatai parancsnokainak, törzsfőnökeinek és fegyvernemi főnökeinek hadműveleti-technikai összevonása, amely a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatai parancsnokának vezetése alatt Kijevben kerül levezetésre	május
7.	Kétoldalú gyakorlatok a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi magasabbegységei közötti harcászati együttműködés kérdéseinek átvételére a légi célok reális repülésével, évente egyszer, megegyezés szerint, az együttműködő magasabb-egységek parancsnokainak, törzseinek, erőinek és eszközeinek bevonásával.	külön terv szerint
8.	Gyakorlatok a Varsói Szerződés tagállamainak légvédelmi csapataival a harctevékenységek folytatására való kiképzés terén rádiólokációs zavarok esetén, évente kétszer.	külön terv szerint
9.	A Varsói Szerződés tagállamai ügyeletos légvédelmi erőinek és eszközeinek váratlan ellenőrzése, amely évente kétszer kerül végrehajtásra a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatai parancsnokának vezetésével.	külön terv szerint
10.	A Magyar Néphadsereg szárazföldi csapatai rakétacsapatainak, légvédelmi rakétaegységeinek és elfogóvadászrepülőgép-vezetőinek éleslövészete a Szovjetunió lőterein	július
11.	Az Egyesített Fegyveres Erők Törzse tábornokaiból és tisztjeiből álló csoportjának részvétele szemlén (ellenőrzésen): – a Magyar Néphadsereg egy gépkocsizó lövészadosztálynál (harckocsi hadosztálynál) – a Magyar Néphadsereg rakétadandáránál.	május
12.	A Varsói Szerződés tagállamai hadseregei VK. hadműveleti csoportfőnökeinek, híradófőnökeinek és rejtjelző szervei vezetőinek a rejtett együttműködési híradás megszervezésével kapcsolatos értekezlete a Varsói Szerződés tagállamai hadseregeinél lévő új mintájú titkosító berendezések és rejtjelző berendezések egyidejű kiállításával (bemutatásával) Moszkvában.	november
13.	A Varsói Szerződés tagállamai hadseregei vezető állományának az 1966. kiképzési év hadműveleti és harckiképzési eredményeinek értékelésével és az 1967. kiképzési évre a feladatok kitűzésével kapcsolatos értekezlete Budapesten.	október

1965. november 22.

KAZAKOV hadseregtábornok
az Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnöke.

Forrás: HL MN 1965T 74. ő. e. 2417–2423. o.

SZIGORÚAN BIZALMAS!

I. A fegyveres erők egész tevékenységét a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága irányítja és ellenőrzi. Az irányítást és ellenőrzést a Központi Bizottság egyrészt közvetlenül a Politikai Bizottság, KB Titkársága és a KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztálya, másrészt állami vonalon a Minisztertanácsban és a Honvédelmi Bizottságban dolgozó elvtársak útján gyakorolja.

A Központi Bizottság:

- rendszeresen ellenőrzi a fegyveres erők harckészültségét, kiképzését, párt- és politikai szervek tevékenységét, a személyi állomány politikai, erkölcsi állapotát és a hatáskörébe tartozó káderek munkáját;
- meghatározza a fegyveres erők fejlesztési, szervezési és mozgósítási feladatait, fegyverzeti, technikai és egyéb felszerelésekkel történő ellátását, a közvetlen és közvetett honvédelmi jellegű kiadások és beruházások mértékét;
- közvetlenül irányítja és ellenőrzi a fegyveres erőknél működő megyei szintű pártbizottságok tevékenységét és a politikai nevelőmunkát;
- kötelezi a megyei, járási és városi pártbizottságok illetékes titkárait, hogy rendszeresen tájékozódjanak a területükön lévő alakulatok helyzetéről, a politikai munka állapotáról és annak végzéséhez nyújtsanak segítséget;
- a fegyveres erők parancsnokai, párt- és politikai szervei kötelesek szoros kapcsolatot fenn tartani a területi pártszervekkel. A parancsnokok és pártszervezetek vezetői rendszeresen tájékoztassák a területi pártbizottságok illetékes titkárait az alakulat politikai, erkölcsi állapotáról, a politikai munka helyzetéről, az alakulat és a lakosság kapcsolatáról. Vegyenek részt a terület társadalmi életében, a párt- és állami szervek, valamint a tömegszervezetek munkájában.

II. A politikai munkánál figyelembe kell venni: A fegyveres erők az egyszemélyi parancsnoki rendszer elve alapján épülnek fel. A parancsnokok egyszemélyben felelősek a politikai munkáért és a személyi állomány politikai, erkölcsi állapotáért is. A parancsnoki hatáskörbe tartozó politikai feladatok végzésére a párt- és kormányhatározatok, az előljáró parancsnokok parancsai, a felsőbb párt- és politikai szervek intézkedései alapján parancsokat, utasításokat adnak.

A pártszervezetek, a parancsnokok és politikai szervek a fegyveres erők rendeltetésének és feladatainak megfelelően fő figyelmüket a következőkre fordítják: (...) a személyi állomány nevelésére, a propagandamunkára, a kulturális nevelésre és a politikai tömeg felvilágosítására. A politikai munkával összefüggő feladatok végrehajtására az alárendelt parancsnokoknak és politikai szerveknek parancsokat, utasításokat adnak.

A Magyar Néphadsereg politikai főcsoportfőnöke – a miniszterhelyettesek kivételével – az egész személyi állomány előljárója, a honvédelmi miniszternek van alárendelve.

A BM Határőrség politikai csoportfőnöke, a BM Karhatalom politikai osztályvezetője; a seregtestek és magasabbegységek, tiszti és tiszthelyettesi iskolák politikai osztályvezetői (akik egyben a parancsnokok politikai helyettesei) az egység, alegység politikai helyettesek – a parancsnokhelyettesek kivételével – működési területükön az egész személyi állomány előljárói, a parancsnokoknak vannak alárendelve.

A Honvédelmi Minisztériumban működő politikai osztályok vezetői előljárói az alárendelt csapatok személyi állományának, az illetékes HM-szerv vezetőjének vannak alárendelve.

V. A párt- és politikai szervek – a fegyveres erők szervezetének megfelelően – úgy épülnek fel, hogy békeidőszakról a háborús szervezetre minél kevesebb változtatással, rövid idő alatt, zökkenőmentesen áttérhessenek. Ennek megfelelően háborús viszonyok között pártbizottságok, pártvezetőségek az ezredekben és azonos szintű alakulatoknál, alapszervezetek pedig a parancsnokságok törzseiben, intézetekben és alegységekben működnek. Tagfelvételi és kizárási ügyekben döntést az ezred és azonos szintű pártszervek hoznak, amit az előljáró politikai szerv erősít meg.

A politikai szervek felépítése a békeszervezéssel azonos marad. Feladatuk és jogkörük azzal bővül, hogy a magasabbegységekben, seregtestekben, a Honvédelmi Minisztériumban, valamint a fegyveres testületek országos parancsnokságain ők gyakorolják a választott pártszervek jogait.

ZÁRADÉK

1. A fegyveres erőknél működő pártszervezetek és politikai szervek a mellékletben foglaltak szerint épülnek fel.
2. A határozatot ismertetni kell a fegyveres erőknél alapszervezetekig bezárólag.
3. A Politikai Bizottság e határozat életbeléptetésével egyidejűleg hatályon kívül helyezi:
  - a Politikai Bizottság 1957. november 12-i, a Magyar Néphadsereg pártirányítására, illetve ellenőrzésére;
  - a Politikai Bizottság 1960. augusztus 9-i, a Magyar Néphadsereg, a Belügyminisztérium Határőrsége és a Karhatalom alakulatai politikai szerveinek működésére;
  - a Titkárság 1960. május 13-i, a Magyar Néphadseregben működő pártszervezetek munkájára;
  - a Politikai Bizottság 1963. november 26-i, a HM Pártbizottság megszüntetésére, a HM fegyvernemi főnökségeken pártbizottságok és politikai osztályok létrehozására;
  - a Politikai Bizottság 1966. június 21-i, a fegyveres erőknél működő politikai szervekre vonatkozó határozatokat.

A határozatot kapják:

- a KB osztályvezetői,
- megyei, járási (városi) kerületi pártbizottságok,
- a fegyveres erőknél pártalapszervezetekig.

Melléklet

A fegyveres erőknél működő pártszervek felépítése:

Megyei szintű pártbizottság működik:

- A Magyar Néphadseregben, a BM Határőrségnél és a BM Karhatalomnál.

Járási szintű pártbizottságok működnek:

- a hadseregben: a Honvédelmi Minisztérium szerveinél, a seregtesteknél, a magasabb egységeknél és tanintézetekben;
- a Határőrségnél: az Országos Parancsnokságon, a kerületeknél és önálló zászlóaljokban;
- a Karhatalomnál: a karhatalmi ezredekben.

Üzemi szintű pártbizottságok (pártvezetőségek) működnek:

- az egységeknél, önálló karhatalmi zászlóaljokban, a megyei kiegészítő parancsnokságokon és az intézetekben.

Alapszervezetek működnek:

- a Honvédelmi Miniszterim fegyvernemi főnökségein, csoportfőnökségein, a tanintézetekben, magasabbegységek és csapatok törzseiben, a zászlóaljokban, önálló századokban, őrsőkön, valamint ezeknek megfelelő alegységeknél és intézményeknél.

A politikai szervek felépítései:

- Felső vezető és ellenőrző szerveik: a Magyar Néphadseregben a Politikai Főcsoportfőnökség, a Belügyminisztérium Határőrség Országos Parancsnokságán a Politikai Csoportfőnökség, a Belügyminisztérium Karhatalom Országos Parancsnokságán a Politikai Osztály.
- Politikai osztályok működnek a Honvédelmi Minisztérium közvetlenül csapatokat irányító szerveinél, a seregtesteknél, a magasabbegységeknél, a tiszti és tiszthelyettesi iskolákon, határőr kerületeknél.
- Politikai helyettesek működnek az egységeknél, intézeteknél, alegységeknél (zászlóalj, önálló század, határőr, karhatalmi század).

25

1967. ÁPRILIS 14.

L. Brezsnyev levele Kádár Jánosnak a VSZ Egyesített Fegyveres Erők parancsnokának felmentése és kinevezése tárgyában

SZIGORÚAN BIZALMAS!

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK,
KÁDÁR JÁNOS ELVTÁRSNAK

Kedves Elvtársak!

A Szovjetunió Kommunista Pártjának Központi Bizottsága kéréssel fordul önökhöz: vizsgálják meg a Varsói Szerződés tagországi Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának kérdését.

A. A. Grecsko elvtársat, a Szovjetunió marsalljai kinevezték a Szovjetunió honvédelmi miniszterének, s ebből az okból kifolyólag nem fogja tudni ellátni az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának kötelezettségeit, amelyekkel 1960. július 25-én ruházta fel őt a Varsói Szerződés tagállamainak Politikai Tanácskozó Testülete.

Az SzKP Központi Bizottsága javasolja A. A. Grecsko elvtárs felmentését az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának tiszte alól és annak megvizsgálását, hogy erre a posztra kinevezzék I. I. Jakubovszkij elvtársat, a Szovjetunió marsallját, a Szovjetunió honvédelmi miniszterének első helyettesét.

Véleményünk szerint célszerű lenne ezt a kérdést most levélváltás útján megoldani, később pedig elintézni a hivatalos formákat a Varsói Szerződés pártjai első titkárainak és kormányfőinek soron következő ülésén.

A SzKP Központi Bizottsága hasonló levéllel fordul a Varsói Szerződés tagországi minden kommunista és munkáspártja Központi Bizottságához. Véleményüket erről a kérdésről közölni fogjuk önökkel.

1967. április 14.

Testvéri kommunista üdvözléssel:

L. Brezsnyev
az SzKP KB főtitkára

Forrás: MOL M-KS 288. fond 5/422 ő. e. 50. o.

26

1967. OKTÓBER 31.

**I. Tutarinov vezérezredes levele rakéták Magyarországra történő szállításáról
Csémi Károly altábornagynak, a Magyar Néphadsereg vezérkar főnöke, a honvédelmi
miniszter első helyettesének**

0691/Kf.VK.Titk.sz
0288/szovjet szám
Sfsz.: F/1415-1.

C S É M I K Á R O L Y A L T Á B O R N A G Y E L V T Á R S N A K ,
A M A G Y A R N É P H A D S E R E G V E Z É R K A R F Ő N Ő K E , A H O N V É D E L M I M I N I S Z T E R E L S Ő H E L Y E T T E S E

Tisztelt Altábornagy Elvtárs!

Közlöm Önnel, hogy ez év november 3–4-én a csapi vasútállomásra érkezik a 300/1667-es szerelvény, amely egy négytengelyes személyszállító kocsiból és 9M21 rakétákat (9K21 rakétából 18 db, 9M21E rakétából 4 db, 9M21F rakétából 1 db) szállító négy négytengelyes nyitott teherkocsiból áll.

A szerelvényt Revin szds., szovjet átadó kíséri.

Kérem Önt, altábornagy elvtárs, adjon utasítást, hogy a vezérkar megbízólevelével ellátott átvevőt és az őrséget indítsák útba a csopi vasútállomásra.

1967. október 31.

Tisztelettel
I. TUTARINOV
vezérezredes

Forrás: HL MN 1967T 405. ő. e. 203. o.

Magyar Szocialista Munkáspárt KB
Közigazgatási és Adminisztratív Osztálya
Honvédelmi Minisztérium
Kad /646/2/1968. sz.
1968. július 16.

SZIGORÚAN BIZALMAS!

JAVASLAT A POLITIKAI BIZOTTSÁGNAK

Jakubovszkij elvtárs, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka 1968. július 13-án táviratot küldött Czinege elvtársnak, melyben közli, hogy M. I. Kazakov hadseregtábornok elvtárs, az Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnöke, egészségi állapota miatt jelenlegi beosztása alól felmentését kérte. Kérésének teljesítését a szovjet elvtársak lehetségesnek tartják.

Az Egyesített Parancsnokság törzsfőnöki beosztásába Szergej Matvejevics Stemenko hadseregtábornok elvtársat, a Szovjet Fegyveres Erők vezérkari főnökének helyettesét javasolják. Mivel a cseréhez a Varsói Szerződés tagállamai kormányainak hozzájárulása szükséges, Jakubovszkij elvtárs kéri, hogy a javaslatot terjesszük a kormány elé.

Stemenko elvtársat a magyar katonai vezetés közelebbről nem ismeri. A rendelkezésre álló adatok szerint sokoldalúan képzett, tapasztalt, nagytekintélyű katonai vezető, kinevezését elfogadhatónak tartjuk.

Kérjük a Politikai Bizottság elvi hozzájárulását Stemenko elvtárs kinevezéséhez, azzal, hogy a honvédelmi miniszter elvtárs a javaslatot döntésre terjessze a kormány elé.

A javaslattal Czinege Lajos elvtárs egyetért.

Megjegyzés: a kinevezésről szóló – egyeztetett – közlemény az érintett kormányok hozzájárulása után jelenik meg.

1 db melléklet.

Csémy Károly
Borbándi András

Melléklet

Jakubovszkij elvtárs Stemenko elvtársról életrajzi adatokat nem küldött. A rendelkezésünkre álló nem hivatalos adatok alapján Szergej Matvejevics Stemenko hadseregtábornok elvtárs életrajzi adatai az alábbiak:

- Születési éve 1905.
- 1936-ban végezte el a Páncélos és Gépesített Csapatok Akadémiáját.
- Ezt követően 2 évig volt csapattiszti beosztásban (zászlóaljparancsnok).
- 1938-tól 1940-ig végezte el a Vezérkari Akadémiát.
- 1940-ben került a Szovjet Hadsereg Vezérkarának állományába.
- 1943-tól a háború végéig a Szovjet Hadsereg hadműveleti csoportfőnökeként dolgozott.
- A háború utáni években több évig volt a Szovjet Hadsereg vezérkari főnöke.
- Az 1950-es évek elejétől kezdve több magasabb beosztásban dolgozott (az NDK-ban állomásozó Szovjet Hadseregcsoporthoz parancsnok helyettese, katonai körzet parancsnokhelyettes, szárazföldi csapatok törzsfőnöke).
- Az utóbbi években a Szovjet Fegyveres Erők Vezérkarának szervezési és mozgósítási csoportfőnöke és a vezérkari főnök első helyettese.

Forrás: MOL M-KS 288 fond 5/464. ő. e. 111–112. o.

ORSZÁGOS LÉGVÉDELMI
PARANCSNOKSÁG

Készült 5 példányban
1 példány 5 lap
1. példány
Sfsz.: 428/III.

JAVASLAT A POLITIKAI BIZOTTSÁGNAK

- 1./ Az M [magyar] honi vadászrepülő csapatok és a 36. szovjet LÉ. HDS. [Légi Hadsereg] erőinek és eszközeinek együttműködési feladatai:
  - oltalmazni az MN [Magyar Néphadsereg] és a DHDSCS. [Déli Hadseregcsoport] csapatait, valamint, az MNK [Magyar Népköztársaság] objektumait az ellenséges légicsapásoktól a harctevékenység egész időszaka alatt;
  - légifelderítéssel biztosítani a kialakult légi- és földi helyzet ismeretét, az ellenséges és saját csapatok tevékenységére vonatkozóan;
  - a harctevékenység kezdetére a DHDSCS. parancsnokának utasítása szerint biztosítani az alárendeltségébe tartozó szárazföldi csapatok támogatását
- 2./ Az együttműködés megvalósítása a 36. LÉ. HDS. és az MN honi repülőcsapatai között a célok, harctevékenységi körzetek és magasságok, a tevékenység, hely és idő szerinti elhatárolásával történik.
Az együttműködés jelei és jelzései az OLPK [Országos Légvédelmi parancsnok] 001. sz. intézkedése a „ZALA” gyakorlatra, valamint a 00147. sz. titkos géptáviratokban megadottak szerint.
A repülőgépek „saját gép vagyok” jelzése az érvényben lévő utasítás szerint. Repülőgépek a feladat teljesítése után hazarepülés-kor a szárazföldi csapataink menetoszlop élének, vagy peremsávjának elérésekor adják le a meghatározott „saját gép vagyok” jelzést (rakétával, vagy szárnybillegetéssel). Tűzmegnyitás észlelésekor a repülőgép-vezetők (ZARJA) jelszóval jelentsék rádióan a tűzmegnyitás tényét, a hely megjelölésével.
- 3./ A „ZALA” gyakorlat körzetében a 36. LÉ. HDS., valamint az MN honi vadászrepülő csapatai repülésének szabályozása légifolyosók és repülési magasságok kijelölése útján történik.
Repülési folyosók:
A 47. vre. ezred [vadászrepülő] részére jobbról DEVECSER–VÁC, balról PÁPA–NOVÉ ZÁMKY. Repülési magasság a folyosóban 1500 m-től 3500 m-ig.
A 31. h. vre. ezred [honi vadászrepülő] részére jobbról ATTALA–CSÁKVÁR–VÁG, balról KAPOSVÁR–MÓR–NOVÉ ZÁMKY. Repülési magasság a folyosóban 1500 m-től 3500 m-ig, valamint 5500 m-től 6500 m-ig.
Az 59. h. vre. ezred részére jobbról NAGYKÖRÖS–TÁPIÓSZENTMÁRTON–SZÉCSÉNY, balról LAJOSMIZSE–ISASZEG–VÁMOSMIKOLA, a repülési magasság a folyosóban 2500 m alatt és 5500–6000 m között.
A Kilián kiképző ezred MiG–15 alegységei részére jobbról SZAJOL–JÁSZBERÉNY–SZÉCSÉNY, balról VEZSENY–TÁPIÓSZENTMÁRTON–VÁMOSMIKOLA. Repülési magasság a folyosóban 3000–3500 m között és 6500 m felett.
Az 1., 2. honi légvédelmi hadosztályparancsnokok, valamint a Kilián Iskola parancsnoka a közös légifolyosókban szervezzék meg a ki- és visszarepülések biztonságos, magasság szerinti elosztását.
Határátlépési kapuk KEMENCE–DRÉGELYPALÁNK, valamint BALASSAGYARMAT jobbra-balra 15 km.
Az OLP [Országos Légvédelmi Parancsnokság] repülő csapatok tevékenységi sávja: jobbról SALGÓTARJÁN–ZVOLEN–ČADCA, balról ESZTERGOM–NOVÉ ZÁMKY–LIBINYIK (Prešov ÉK). A sávba való be- és kirepüléseket az együttműködők részére az OLP, illetőleg a 36. LÉ. HDS. H. (hadműveleti csoport) külön engedélyével történik.
- 4./ Az OLP repülő csapatai vezetése az OLP Központi Harcálláspontról történik. A szárazföldi csapatok támogatására, valamint a légifelderítés végrehajtására a repülőgépek igénylése a 36. LÉ. HDS. H-ra [harcálláspont] az OLP-ról kiküldött repülő hadműveleti csoport, valamint a 8. gk. löv. ho., H-ra [gépkocsizó lövész hadosztály harcálláspontjára] kiküldött repülő hadműveleti csoport parancsnokon keresztül történik az OLPK felé. Az OLPK az ilyen irányú feladatokat közvetlenül szabja meg a vadászrepülő ezred parancsnokok részére. A csapatok és az MNK területének oltalmazása az érvényben lévő tervek alapján történik az OLPK, illetve a honi légvédelmi HOPK-ok [hadosztályparancsnokok] vezetésével.

A 36. LÉ. HDS. H.-jára kiküldött repülő hadműveleti csoport rádió hívóneve MASINA. A vadászrepülőgépek és a vadászirányító H-ok [harcálláspontok] közötti együttműködés irányítása az egységes 3. sz. csatornán, a felderítési adatok továbbítása a repülő hadműveleti csoportok felé a 2. sz. csatornán történik. A Front bombázó légierő repülőgépeivel szükség esetén az I. sz. csatornán lehet kapcsolatot létesíteni.

- 5./ A gyakorlat körzetében a légi célok elfogására kijelölt őrzőiratozási légtér határai: SZÉCSÉNY–KEMENCE–VÁC–SZIRÁK. A repülések ellenőrzését és a repülőgépek földi (légi) célokra való rávezetését az MN honi vadászrepülő csapatok tevékenységi sávjában a 8. gk. löv. Ho. H. repülő hadműveleti csoportja végzi.

A feladatot végrehajtó repülőgépvezetők az érvényben lévő hívónéven és számmal jelentkezzenek be 8. gk. löv. Ho. H. repülő hadműveleti csoportjának (vagy vadászirányító pontjának) szükség esetén a 36. LÉ. HDS. H. repülő hadműveleti csoportjának a 2. sz. csatornán (125 MHz) A rádióforgalmi adatok és a csatornák elosztása az érvényben lévő intézkedés szerint.

- 6./ A tevékenység folyamán az ellenfél részéről történő tűzmegnyitás esetén a gyakorlat körzetében a DHDSCS, parancsnokának elhatározása szerint a repülő hadműveleti csoport parancsnoka engedélyezi a választűzet Az MNK többi területén légitűzók berepülése esetén az ellenük való tűzmegnyitás az érvényben lévő utasítás szerint.

Repülőgépeinkre tüzelő ellenséges légvédelmi rakéta komplexumokat külön parancs nélkül a tevékenységet jelentve meg kell semmisíteni.

Kiegészítés a rejtjelzett tereppontokhoz:

	Koordináta
01 – Balassagyarmat	7430-751
02 – Senohrad	7437-755
03 –Drégelypalánk	7429-761
04 – Levice	7437-777
05 – Szob	7423-767
06 – Pribeta	7425-789
07 – Nové Zámky	7428-795
08 – Surány	7430-793
09 – Nyitra	7437-797
10 – Trovec	7432-805
11 – Szered	7436-813
12 – Hlohovec	7440-811
13 – Pöstyén	7445-809
14 – Tapolcsány	7444-793

A csapatok diszlokációja:

Levice 64. hk. e. [harckocsi ezred]

Sturovo 1 mü. z. és kevés tüzérező [műszaki zászlóalj]

Topolcsány 22. pet. tü. e. [páncélelhárító tüzér ezred]

Zvolen–Nové Zámky–Nyitra–Pöstyén–Bratislava repülőtereken 1-1 harci repülőezred.

(Schmidt István ezds.)

Forrás: HL MN VIII. 38. fond, „Zala” (1968): 31. doboz 53. ő. e.

ÁLTALÁNOS HATÁROZVÁNYOK

A Varsói Szerződés tagállamai megállapodása alapján a Szerződés 5.cikkelyének megfelelően az együttes tevékenységre kijelölt Egyesített Fegyveres Erők és az Egyesített Parancsnokság jelen Határozványa a Varsóban 1955. május 14-én megkötött barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási szerződés elvein alapszik.

A Varsói Szerződés szervezete tevékenységének sokéves tapasztalata igazolja ezen elvek megingathatatlanságát, a Szerződés tagállamainak a vállalt kötelezettségek iránti hűségét és eltökéltségüket, hogy a Varsói Szerződés követelményeinek megfelelően tevékenykednek.

Amennyiben a Varsói Szerződés egy, vagy több tagállamát Európában valamely állam vagy államcsoport részéről fegyveres támadás éri, a Szerződés mindegyik tagállama egyéni vagy kollektív önvédelmi jogainak gyakorlásaként, az ilyen megtámadott államnak vagy államoknak külön-külön, vagy a Szerződés más tagállamaival való egyeztetés alapján azonnali segítséget nyújt minden eszközzel, amelyet szükségesnek tart, beleértve a fegyveres erők alkalmazását is. A Szerződés tagállamai azonnal konzultálni fognak azon közös rendszabályokra vonatkozóan, amelyeket a nemzetközi béke és biztonság helyreállítása és fenntartása céljából szükséges fogantatosítani.

E célból a Szerződés résztvevői létrehozták az Egyesített Fegyveres Erőket és megteszik a szükséges rendszabályokat azok erősítésére harckészültségük állandó fokozására és összeegyeztetik kölcsönös védelmi erőfeszítéseiket az európai béke és a szocializmus megvédelése érdekében.

Az Egyesített Fegyveres Erők vezetésére és tevékenységük koordinálására az említett Szerződés 5. cikkének megfelelően létrehozták az Egyesített Parancsnokságot az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka vezetésével.

I. A VARSÓI SZERZŐDÉS TAGÁLLAMAI EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐI

1. A Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői alatt a Varsói Szerződés tagállamai megállapodása alapján az együttes tevékenységre kijelölt erők és eszközök és a Varsói Szerződés tagállamai vezetői által 1955. május 14-én Varsóban aláírt barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási szerződés 3. cikkének megfelelően létrehozott közös katonai szervek értendők.
2. A Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek állományába tartoznak minden országtól a kormányok döntése alapján valamennyi haderőnem együttes harctevékenységek folytatására kijelölt nemzeti katonai egysége, magasabbegységek, seregteste, biztosító egységek, vezetési és hadtáp szervek, valamint az Egyesített Fegyveres Erők vezetési szervei. A kijelölt nemzeti csapatok béke és hadi létszámát, a magasabbegységek, egységek, hadtáp intézetek és vezetési szervek felsorolását, azok szervezését, fegyverzetét és felszerelését, az anyagi tartalékok méreteit, valamint az országok területének hadműveleti előkészítésére irányuló rendszabályok terjedelmét az egyes államok kormányai határozzák meg, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka ajánlásainak és a Politikai Tanácskozó Testület utasításainak figyelembe vételével, a rendelkezésre álló eszközöktől és gazdasági lehetőségektől függően. Ezeket a kérdéseket külön jegyzőkönyvben rögzítik, amelyeket az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és az egyes államok honvédelmi miniszterei írnak alá és a Varsói Szerződés megfelelő tagállamainak kormányai hagynak jóvá.
3. Békében az Egyesített Fegyveres Erők állományába a Varsói Szerződés tagállamai által kijelölt csapatok és haditengerészeti erők az illetékes Honvédelmi Minisztériumok közvetlen alárendeltségében maradnak, életüket és tevékenységüket az egyes államokban érvényben lévő törvények, határozványok és katonai szabályzatok szabályozzák. Ennek megfelelően a Honvédelmi Minisztériumok saját kormányaik előtt teljes felelősséggel tartoznak csapataik állapotáért, fegyverzetéért, felszereléséért, harckészültségéért, személyi állományának katonai és politikai neveléséért, valamint a részükre megállapított anyagi-technikai tartalékok létrehozásáért.
Békében a főparancsnok, az Egyesített Fegyveres Erők vonatkozásában a jelen Határozvány III. fejezetében lefektetett jogokat gyakorolja.
Az Egyesített Fegyveres Erők vezetésének rendjét, az Egyesített Parancsnokság tevékenységét, valamint az Egyesített Parancsnokság és nemzeti parancsnokságok kölcsönös viszonyát háború idejére külön Határozvány szabályozza.
4. A Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi feladatainak közös megoldása érdekében létrehozásra került a Varsói Szerződés tagállamai egységes légvédelmi rendszere.

5. Az Egyesített Fegyveres Erők állományába kijelölt csapatok háborús alkalmazását a Varsói Szerződés tagállamai honvédelmi miniszterei és vezérkarai (főtörzsei) tervezik az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának ajánlásai és a Szovjetunió Fegyveres Erői vezérkarának javaslatai figyelembevételével, szükség esetén pedig a Varsói Szerződés tagállamai szomszédos hadseregeivel való együttműködésben is. Az egyes országoktól háború idejére kijelölt csapatok alkalmazására kidolgozott hadműveleti terveket a honvédelmi miniszterek, valamint az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka írják alá és a Varsói Szerződés tagállamainak illetékes kormányai hagyják jóvá.

II. AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK PARANCSNOKSÁGA, VEZETŐ BEOSZTÁSAI ÉS VEZETÉSI SZERVEI

6. Az Egyesített Parancsnokság állományában az alábbi beosztásokat hozzák létre:
- a) a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek főparancsnoka;
  - b) az Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnöke – az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának első helyettese;
  - c) az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának a Varsói Szerződés minden tagállamától – honvédelmi miniszterhelyettesi, vagy vezérkar (főtörzs) főnöki rangban – kijelölt helyettesei;
  - d) az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának helyettese – a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatainak parancsnoka;
  - e) az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának fegyverzeti helyettese – a Technikai Testület vezetője,
7. Az Egyesített Fegyveres Erők tevékenységének irányítására az alábbi vezetési szerveket hozzák létre:
- a) az Egyesített Fegyveres Erők Katonai Tanácsa;
  - b) az Egyesített Fegyveres Erők törzse;
  - c) az Egyesített Fegyveres Erők Technikai Testülete.
8. A Varsói Szerződés tagállamai hadseregeinél – a kormányok jóváhagyásával – az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának képviselői tartózkodhatnak, akiknek a munkájában a honvédelmi miniszterekkel egyeztetett és az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka által jóváhagyott külön Határozvány az irányadó.

III. AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK FŐPARANCSKOKA

9. Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokát a Varsói Szerződés tagállamai kormányainak döntésével nevezik ki a Varsói Szerződés bármely tagállamának marsalljai (tábornokai) közül, 4–6 éves időtartamra.
10. Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka tevékenységében a Varsói Szerződés tagállamai kormányainak döntései és a Politikai Tanácskozó Testület utasításai a mérvadók. Helyettesein és az Egyesített Fegyveres Erők törzsén keresztül, a honvédelmi miniszterekkel, szükség esetén pedig a kormányokkal való egyeztetés alapján az Egyesített Fegyveres Erők harckészültségének és mozgósítási készenlétének fokozására irányuló rendszabályokat fogantat. Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka tevékenységének eredményeiről, az Egyesített Fegyveres Erők állapotáról és fejlesztéséről az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka rendszeresen jelentést tesz a Politikai Tanácskozó Testületnek és a Varsói Szerződés tagállamai kormányainak.
11. Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka a honvédelmi miniszterekkel való egyeztetés alapján és a jelen Határozvány 10. cikkének megfelelően:
- a) koordinálja az Egyesített Fegyveres Erők állományába kijelölt csapatok és haditengerészeti erők hadműveleti alkalmazási tervét;
  - b) irányelveket ad a csapatok és haditengerészeti erők harckészültségének fokozására, hadműveletére és harckiképzésére, meghatározza az Egyesített Fegyveres Erők évi közös rendezvényeit (gyakorlatokat, hadijátékokat, összevonásokat, konferenciákat, konzultációkat, értekezleteket stb.) és irányítja azok levezetését;
  - c) javaslatokat dolgoz ki, amelyek a fegyverzeti rendszer megjavítására, valamint a hadszínterek előkészítésére és az anyagi tartalékok felhalmozására irányulnak.
12. Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának a 10. és 11. cikkekben lefektetettekben kiindulva jogában áll:
- a) A jelen Határozvány 5. cikke alapján a Varsói Szerződés tagállami illetékes kormányai által jóváhagyott hadműveleti terveknek megfelelően és amikor a kormányok kölcsönös egyeztetés alapján veszélyeztetett időszakot állapítanak meg utasításokat adni (ajánlásokat tenni) az Egyesített Fegyveres Erők csapatainak a Varsói Szerződés tagállamai területeire való áthelyezésére. A csapatok áthelyezésének rendjét, más tagállamok területén való tartózkodásuk feltételeit és az ezzel összefüggő egyéb kérdéseket a jelen Határozvány 3. cikkének megfelelően külön Határozvány írja elő.
  - b) A Varsói Szerződés tagállamai kormányainak vagy a Politikai Tanácskozó Testület döntéseinek végrehajtása céljából utasításokat adni (ajánlásokat tenni) az Egyesített Fegyveres Erők csapatainak magasabb- vagy teljes harckészültségbe helyezésével kapcsolatban.

- c) Az egyeztetett terv végrehajtása céljából részt venni az Egyesített Fegyveres Erők állományába kijelölt csapatok és haditen-gerészeti erők harc- és hadműveleti kiképzése menetének és harckészültségük színvonalának ellenőrzésiben.
- d) A Varsói Szerződés tagállamai honvédelmi minisztereivel együtt aláírni a hadműveleti tervjavaslatokat, jegyzőkönyveket, tervek és egyéb, az Egyesített Fegyveres Erők fejlesztésére vonatkozó okmányokat, ezeket az illetékes kormányoknak elő-terjeszteni megvizsgálásra és jóváhagyásra.
- e) Az Egyesített Fegyveres Erőkre vonatkozó összes kérdésekben a Varsói Szerződés tagállamai honvédelmi minisztereikhez és kormányaihoz, valamint a Politikai Tanácskozó Testülethez fordulni.
- f) A Varsói Szerződés tagállamai honvédelmi minisztereivel való egyeztetés alapján a kormányokhoz megvizsgálásra jelöltek előterjeszteni az alábbi beosztásokra: az Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnöke – a főparancsnok első helyettese; a Varsói Szer-ződés tagállamai légvédelmi csapatainak parancsnoka – az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának fegyverzeti helyettese.
- g) A honvédelmi miniszterekkel való egyeztetés alapján a jelen Határozvány 8. cikkének megfelelően kinevezni az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának képviselőit a Varsói Szerződés tagállamainak hadseregeihez.
- h) A megállapított létszám határain belül jóváhagyni az Egyesített Fegyveres Erők törzsének, a Technikai Testületének és egyéb vezetési szerveinek állománytábláit, valamint a honvédelmi miniszterekkel való egyeztetés alapján meghatározni az Egyesi-tett Fegyveres Erők vezetési szerveinél szolgálatot teljesítő tábornokok, tengerszemélyek és tisztek szolgálati rendjét és paran-csokat kiadni azok beosztásba történő kinevezésére.

IV. AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK FŐPARANCSNOKÁNAK HELYETTESEI

- 13. A jelen Határozvány 6. cikkének megfelelően, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának a következő helyettesei vannak:
  - a) az Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnöke – a főparancsnok első helyettese;
  - b) a főparancsnok helyettesei – egyidejűleg a Varsói Szerződés tagállamai honvédelmi minisztereinek helyettesei, vagy a vezér-
kar (főtörzs) főnökei. Ezeket a kormányok nevezik ki, a Varsói Szerződés minden egyes tagállamától egy-egy főt, akik saját országukban tartózkodnak. Az egymást kölcsönösen érdeklő kérdések megvizsgálása és megoldása céljából az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka ezekkel a helyettesekkel rendszeresen értekezleteket tart;
  - c) a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatainak parancsnoka – a főparancsnok helyettese;
  - d) a Technikai Testület vezetője – a főparancsnok fegyverzeti helyettese.
- 14. A törzsfőnököt, a légvédelmi csapatok parancsnokát és a Technikai Testület vezetőjét, kölcsönös egyeztetés alapján, a Varsói Szerződés tagállamainak kormányai nevezik ki a Varsói Szerződés bármely tagállama fegyveres erőinek állományából.
- 15. A főparancsnok helyetteseinek munkájában a jelen Határozvány, a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői Katonai Tanácsától szóló Határozvány, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának és az illetékes államok honvédelmi minisztereinek utasításai a mérvadók, a légvédelmi csapatok parancsnokának az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka helyettesének pedig ezen kívül a Varsói Szerződés tagállamai egységes légvédelmi rendszeréről szóló Határozványa mérvadó.

V. A VARSÓI SZERZŐDÉS TAGÁLLAMAI EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐINEK KATONAI TANÁCSA

- 16. A Katonai Tanács sokoldalúan vizsgálja a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői állapotának és fejlesztésének folya-matban lévő kérdéseit. A Katonai Tanács tevékenysége konzultatív és ajánló jellegű és külön Határozvány alapján valósul meg.
- 17. Az Egyesített Fegyveres Erők Katonai Tanácsának tagjai:
  - a) az egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka, aki a Katonai Tanács elnöke;
  - b) az Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnöke – az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának első helyettese;
  - c) az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának helyettesei – a Varsói Szerződés tagállamai honvédelmi miniszterhelyettesei, vagy Vezérkar (főtörzs) főnökei;
  - d) a Varsói Szerződés tagállama légvédelmi csapatainak parancsnoka – az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának helyettese;
  - e) az Egyesített Fegyveres Erők Technikai Testületének vezetője – az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának fegyverzeti helyettese.

VI. AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK TÖRZSFŐNÖKE

- 18. A törzsfőnök irányítja az Egyesített Fegyveres Erők törzsének munkáját és koordinálja az Egyesített Fegyveres Erők főparancs-noka valamennyi vezetési szervének tevékenységét. Személyesen részt vesz az Egyesített Fegyveres Erők háború idején törté-nő hadműveleti alkalmazásával kapcsolatos kérdések kidolgozásában. Szervezi az Egyesített Fegyveres Erőket érintő kérdések

előkészítését és kidolgozását, jelentéseket terjeszt elő az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának és ellenőrzi döntéseinek végrehajtását.

19. A törzsfőnök az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának utasítása alapján összehangolja a vezérkarokkal (főtörzsekkel) az Egyesített Fegyveres Erők közös rendezvényeit. A vezérkarokkal (főtörzsekkel) együtt meghatározza a tájékoztató okmányok felterjesztésének rendjét és a hatáskörébe tartozó kérdésekben levelezést folytat a vezérkarokkal (főtörzsekkel).
20. Az Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnökének jogában áll a törzsre vonatkozó parancsokat kiadni, jóváhagyni a törzs csoportfőnökségeinek és osztályainak Határozványait, az Egyesített Fegyveres Erők törzsének belső használatra szolgáló terveit és egyéb okmányait, valamint idénybe venni a Varsói Szerződés tagállamai között létesített diplomáciai postát és híradó eszközöket.
21. Az Egyesített Fegyveres Erők törzsfőnökének a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Minisztériumaitól vezérkarfőnök-helyettesi rangban kinevezett helyettesei vannak, akik állandóan az Egyesített Fegyveres Erők törzsében dolgoznak és egyben a vezérkarok (főtörzsek) főképviselei. Biztosítják a Varsói Szerződés tagállamai vezérkarai (főtörzsei) és az Egyesített Fegyveres Erők törzse közötti folyamatos együttműködést, részt vesznek saját csapataik hadműveleti alkalmazásának tervezésében.

VII. AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK TÖRZSE

22. Az Egyesített Fegyveres Erők törzse az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának vezetési szerve.
23. Az Egyesített Fegyveres Erők törzsére hárult a katonapolitikai és hadászati helyzet tanulmányozása és értékelése, a csapatok és haditengerészeti erők harckészültségére és mozgósítási készenlétére, azok hadműveleti és harckiképzésére, a csapatok szervezési struktúrájának, fegyverzeti rendszerük megjavítására, a csapatok és haditengerészeti erők fegyverekkel és haditechnikával történő ellátására, a hadszíntér berendezésére és a szükséges tartalékok létrehozására vonatkozó javaslatok kidolgozása.
24. Az Egyesített Fegyveres Erők törzse tanulmányozza a valószínű ellenségre vonatkozó adatokat, hadműveleti terveit, szervezését, fegyverzetét, haditechnikáját, a NATO és más imperialista katonai blokkok rendszerével összefüggő egyéb kérdéseket, majd ezek alapján kidolgozza a rendszabályokat és javaslatokat tesz az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának és utasítása szerint tájékoztatja a Varsói Szerződés tagállamai hadseregeinek vezérkarait (főtörzseit).
25. Az Egyesített Fegyveres Erők törzse a jelen Határozvány 11. cikkének megfelelően kidolgozza az Egyesített Fegyveres Erők törzseinél és csapatainál évente végrehajtásra kerülő közös rendezvények tervét (gyakorlatok, hadijátékok, összevonások, konferenciák, konzultációk, értekezletek stb.) és a Varsói Szerződés tagállamai hadseregeinek vezérkaraival (főtörzseivel) való egyeztetés után jelenti azt az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának jóváhagyásra. A terv jóváhagyása után az Egyesített Fegyveres Erők törzse megszervezi az általános tervben szereplő rendezvények előkészítését és végrehajtását.
26. Tanulmányozza, általánosítja és javaslatokat tesz a pozitív tapasztalatok, a csapatok kiképzésében alkalmazott új módszerek és fogások bevezetésére, valamint tanulmányozza és összesíti a csapatok kiképzése anyagi bázisai tökéletesítésével kapcsolatban elért eredményeket.
A csapatok tapasztalatainak és állapotának tanulmányozása, valamint a helyszínen nyújtandó segítség céljából, az Egyesített Fegyveres Erők törzse tábornokai és tisztjei részt vesznek az Egyesített Fegyveres Erők állományába kijelölt csapatoknál és haditengerészeti erőinél az Egyesített Parancsnokság és a honvédelmi minisztériumok tervei alapján lefolytatásra kerülő közös rendezvényeken (gyakorlatokon, összevonásokon, hadijátékokon stb.)
A hadügyben elért legújabb tudományos-technikai eredmények alkalmazása szempontjából kölcsönös érdeklődésre számot tartó értekezleteket és tudományos konferenciákat rendez.
27. Az Egyesített Fegyveres Erők törzse munkáját a Varsói Szerződés tagállamai vezérkaraival (főtörzseivel) való szoros együttműködésben végzi.
A vezérkarok (főtörzsek) az Egyesített Fegyveres Erők törzsével összehangolják az Egyesített Fegyveres Erők csapatainak, haditengerészeti erőinek és törzseinek díszlokkációját (magasabbegységtől felfelé), tartalékaik helyét és az Egyesített Fegyveres Erők törzsének rendszeresen megadják a szükséges tájékoztatást az együttesen összeállított grafikon szerint.
28. Az Egyesített Fegyveres Erők törzsét az arányos képviselet elve alapján (az I. sz. mellékletnek megfelelően) a Varsói Szerződés tagállamai valamennyi hadseregének tábornokaival, tengernagyjaival és tisztjeivel töltik fel, akiket saját hadseregükben egyéb kötelék alá felmentenek.
29. A törzsben szolgálatot teljesítő tábornokok, tengernagyok és tisztek saját nemzeti egyenruhájukat és katonai megkülönböztető jelzéseiket viselik, rájuk nézve a saját fegyveres erőikre meghatározott szabályok érvényesek. A szolgálat teljesítésének rendjét a törzsnél az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka a Varsói Szerződés tagállamai honvédelmi minisztériumaival való egyeztetés alapján határozza meg.
30. A Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői törzsének és az Egyesített Fegyveres Erők többi vezetési szervének székhelye – Moszkva.

VIII. AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK TECHNIKAI TESTÜLETE

31. Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka mellett Technikai Testület kerül létrehozásra. A Technikai Testület élén a Technikai Testület vezetője – az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának fegyverzeti helyettese áll. A Technikai Testület munkájában az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának utasításai és a jelen Határozvány az irányadók.
32. A Technikai Testület a Varsói Szerződés tagállamai hadseregei fegyverzeti és technikai rendszerére vonatkozó ajánlásokat dolgoz ki, tanulmányozza ezen hadseregek fegyverzetének és technikájának állapotát, fejlesztési távlatait és kölcsönös egyeztetés alapján rendszabályokat fogantat az azon tudományos-kutató és kísérleti-konstrukciós munkálatok koordinálására, amelyek összefüggnek a hadseregek fegyverzettel és technikával történő ellátásával és kölcsönös érdekeket képviselnek.
33. A Technikai Testület munkája során kapcsolatot tart a KGST Hadiipari Bizottságával.
34. Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának fegyverzeti helyettese mellett Katonai Tudományos-technikai Tanács kerül létrehozásra, melynek alapvető feladata a Technikai Testület által előkészített legfontosabb ajánlások megvizsgálása.
A Katonai Tudományos-technikai Tanács időszakonként évente 2–3-szor ülésezik.
A Katonai Tudományos-technikai Tanácsba a honvédelmi miniszterek, vagy a vezérkarok (főtörzsek) főnökeinek fegyverzeti helyettesei, vagy Varsói Szerződés tagállamai honvédelmi minisztériumai (vezérkarai) tudományos-technikai bizottságainak képviselői tartoznak. A Katonai Tudományos-technikai Tanács elnöke Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának fegyverzeti helyettese.
A Katonai Tudományos-technikai Tanács javaslatait jegyzőkönyvekben rögzítik és jóváhagyásra az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának terjesztik fel.

IX. AZ EGYESÍTETT PARANCSNOKSÁG ÉS AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK VEZETÉSI SZERVEI TEVÉKENYSÉGÉNEK KÖLTSÉGVETÉSE ÉS FINANSZÍROZÁSA

35. Az Egyesített Parancsnokság, az Egyesített Fegyveres Erők törzse és egyéb vezetési szervei tevékenységének finanszírozására költségvetést készítenek a Varsói Szerződés tagállamai arányos részesedésének terhére a 2. sz. mellékletnek megfelelően.
36. Az Egyesített Fegyveres Erők hadműveleti és harckiképzésével összefüggő közös rendezvények fedezése, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának tartalékába kijelölt anyagi készletek fenntartása, az Egyesített Parancsnokság és az Egyesített Fegyveres Erők vezetési szervei szolgálati tevékenységének biztosítása, a kormányzati és hadműveleti összeköttetés használata, valamint a gépkocsi szállítás fenntartása a költségvetésből történik.
A költségvetést és annak elszámolását a kormányok megbízásából a Varsói Szerződés tagállamai honvédelmi miniszterei és az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka évenként hagyják jóvá.
37. Az Egyesített Fegyveres Erők törzsében és egyéb vezetési szerveinél szolgálatot teljesítő tábormokok, tengernagyok és tisztek illetményével, ruházatával és elhelyezésével, egészségügyi ellátásával és egyéb más járandóságával kapcsolatos kiadásokat a Varsói Szerződés tagállamainak Honvédelmi Minisztériumai fedezik az illető országokban érvényben levő törvényeknek és Határozványoknak megfelelően.
A tábormokok és tisztek illetményét az illetékes államok honvédelmi miniszterei határozzák meg az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokával való egyeztetés alapján.

2. sz. melléklet a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőiről és Egyesített Parancsnokságáról szóló Határozványhoz.

A Varsói Szerződés tagállamainak az Egyesített Parancsnokság, az Egyesített Fegyveres Erők törzse és egyéb szervei tevékenységének költségvetéséhez való hozzájárulásának százalékos aránya:

Bolgár Népköztársaság	7%
Magyar Népköztársaság	6%
Német Demokratikus Köztársaság	6%
Lengyel Népköztársaság	13,5%
Román Szocialista Köztársaság	10%
Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége	44,5%
Csehszlovák Szocialista Köztársaság	13%
	100%

Eredetivel egyezik. Budapest, 1969. március 10.

Forrás: HL KI 3/33/163. 16–32. o. Az elfogadás előtt megegyezés szerint.
Az 1969. március 17-én elfogadott Határozványból a román ellenállás miatt a 12/a pont kimaradt.

I. FEJEZET

A VARSÓI SZERZŐDÉS TAGÁLLAMAINAK EGYSÉGES LÉGVÉDELMI RENDSZERE

1. Az egységes légvédelmi rendszer a Bolgár Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Román Szocialista Köztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság kormányai által kijelölt összes légvédelmi csapatokat és a Szovjetuniónak a Lett, Litván, Belorusz, Ukrán, Moldovai Szovjet Szocialista Köztársaság területén állomásozó légvédelmi csapatait egyesíti a Varsói Szerződés valamennyi tagállamának érdekét szolgáló harcfeleladatok közös megoldására.

Ennek megfelelően a Varsói Szerződés valamennyi tagállama légvédelmi csapatai – a saját területe oltalmazásával kapcsolatos feladatok megoldása mellett – erőinek egy részével a hadműveleti tervben és az együttműködési tervekben meghatározottak alapján bevonásra kerülnek a szomszédos együttműködő államok légvédelmének megerősítésére.

2. A Varsói Szerződés tagállamai egységes légvédelmi rendszerébe kijelölésre kerülő légvédelmi csapatok harci állományát az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és a Varsói Szerződés tagállamai honvédelmi miniszterei által aláírt, valamint a Varsói Szerződés tagállamainak illetékes kormányai által jóváhagyott jegyzőkönyvek határozzák meg.
3. A Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatainak egyesítése a tagállamok érdekeit szolgáló harcfeleladatok közös megoldása érdekében az alábbi elveken alapszik:
  - a) a csapatok alkalmazása egységes közös terv alapján;
  - b) a csapatok haditechnikával való felszerelése, amely biztosítja a csapatok harctevékenységeinek megbízható vezetését és szoros együttműködését;
  - c) a csapatok közös harctevékenységeinek központi vezetése;
  - d) a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi erőinek és eszközeinek szoros együttműködése;
  - e) a légvédelmi csapatok egységes rádiólokációs felderítési és értesítési rendszere, valamint a légvédelmi rakétaeszközök egységes célmegjelölési és a vadászlégierő egységes rávezetési rendszere;
  - f) a csapatok, törzsek és a parancsnokság harckészültségével, harci- és hadműveleti kiképzésével szemben támasztott egységes követelmények;
  - g) egységes híradási rendszer.

Az agresszor légi támadó eszközei első csapásainak visszaverésére alkalmazásra kerülnek a Varsói Szerződés tagállamai honi, szárazföldi csapatainak és haditengerészeti erőinek összes légvédelmi erői és eszközei.

4. Az egységes légvédelmi rendszer vezetését a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatainak parancsnoka – az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának helyettese – valósítja meg.

A Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatainak parancsnoka a csapatok közös harctevékenységeinek irányítását és koordinálását a tagállamok légvédelmi csapatainak parancsnokain keresztül valósítja meg a központi harcálláspontról, szükség esetén a kiegészítő harcálláspontokról, személyesen, vagy helyettesén keresztül.

5. A Varsói Szerződés tagállamainak honvédelmi miniszterei valósítják meg országaik légvédelmének és légvédelmi csapataik tevékenységének folyamatos vezetését.

A Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi parancsnokának megléte nem mentesíti a nemzeti parancsnokságot saját területük oltalmazásának és a légvédelmi csapatok állapotának felelőssége alól sem békében, sem háború idején.

6. A Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatai parancsnokának vezető szerve azon állam légvédelmi csapatainak törzse, ahonnan a légvédelmi csapatok parancsnokát kijelölték. Az említett törzs neve a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatainak törzse. A törzsfőnök a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatai parancsnokának első helyettese.

7. A Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatainak parancsnoka mellett működő harcvezetési szerveknél a honvédelmi miniszterek hozzájárulásával képviselők tartózkodhatnak a Varsói Szerződés valamennyi tagállama légvédelmi csapatainak törzseitől.

A Varsói Szerződés valamennyi tagállama légvédelmi csapatainak törzsénél a honvédelmi miniszter hozzájárulásával a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatai parancsnokának képviselői tartózkodhatnak.

A Varsói Szerződés tagállamainak légvédelmi parancsnokai a légvédelmi törzsek képviselőit szükség esetén kölcsönösen egymáshoz küldik.

II. FEJEZET

A VARSÓI SZERZŐDÉS TAGÁLLAMI LÉGVÉDELMI CSAPATAINAK PARANCSNOKA – AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK FŐPARANCSNOKÁNAK HELYETTESE

1. A Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatainak parancsnokát – az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának helyettesét a Varsói Szerződés tagállamainak kormányai nevezik ki az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának felterjesztése alapján. A Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatai parancsnokának – az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka helyettesének – tevékenységében a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek és az Egyesített Parancsnokságnak Határozványa, a jelen Határozvány, valamint az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának utasításai az irányadók. Az Egyesített Fegyveres Erők légvédelmi csapatai parancsnokának azon ország (fegyveres erők) honvédelmi minisztere által kinevezett első helyettese van, amely országtól kinevezték a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatok parancsnokát. Az első helyettes a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmének folyamatos kérdéseivel foglalkozik és munkájában a légvédelmi törzsre, valamint az Egyesített Fegyveres Erők törzsénél lévő szervekre támaszkodik.
2. A Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatainak parancsnoka – az egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának helyettese köteles:
  - a) vezetni a Varsói Szerződés tagállamai egyesített légvédelmi erőinek és eszközeinek harctevékenységet az egységes hadműveleti terv alapján;
  - b) tagállamok légvédelmi parancsnokainak részvételével kidolgozni a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatai alkalmazásának tervét. A tervet aláírják ezen országok honvédelmi miniszterei, légvédelmi parancsnokai, a Varsói Szerződési tagállamai légvédelmi csapatainak parancsnoka és az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és a Varsói Szerződés tagállamainak illetékes kormányai hagyják jóvá;
  - c) megszervezni a hadműveleti együttműködést a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatai között a jóváhagyott terv alapján. Az együttműködési terveket a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatainak parancsnoka, a megfelelő országok légvédelmi parancsnoka írja alá és az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka és a honvédelmi miniszterek hagyják jóvá;
  - d) minden szempontból ismerni a légvédelmi csapatok helyzetét és a tagállamok légvédelmi csapatainak parancsnokaival együtt rendszabályokat fogantatni a légvédelmi csapatok állandó harckészültségének biztosítására;
  - e) javaslatokat kidolgozni az egységes légvédelmi rendszer továbbfejlesztésére és a csapatok harci technikával való ellátására;
  - f) vezetni a tagállamok légvédelmi csapatainak közös hadműveleti gyakorlatait, valamint a légvédelmi csapatok vezetőállományának kiképzési módszertani összevonásait és értekezleteit a honvédelmi miniszterekkel egyeztetett és az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka által jóváhagyott terv alapján;
  - g) Varsói szerződés egyik, vagy másik tagállama légvédelmi parancsnokának kérésére megadni a szükséges segítséget a törzsek és csapatok hadműveleti és harckiképzésében, a légvédelmi csapatok harckészültségével és kiképzésével szemben támasztott magas színvonalú és egységes követelmények biztosítása céljából;
  - h) tanulmányozni és közreadni az alapvető haditechnikai eszközök harci alkalmazásának és üzemeltetésének tapasztalatait.
3. A Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatainak parancsnoka felelősséggel tartozik az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi erőinek és eszközeinek együttműködéséért és azok harckészültségéért. A Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatai parancsnokának – az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka helyettesének jogában áll:
  - a) honvédelmi miniszterekkel egyeztetett terv megvalósítása céljából részt venni a Varsói Szerződés tagállamai egységes légvédelmi rendszerébe kijelölt légvédelmi csapatok és törzsek hadműveleti és harckiképzésének, valamint harckészültségének ellenőrzésében;
  - b) megbeszéléseket folytatni a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi parancsnokaival mindazon kérdésekben, melyek a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatai parancsnokának köteleiből adódnak;
  - c) légitámadás veszélye vagy a légtér megsértése esetén utasításokat adni a tagállamok légvédelmi parancsnokainak a csapatok harci alkalmazása kérdéseiben.
  - d) ajánlásokat tenni a légvédelmi csapatok harckiképzésének és új technikával való felszerelésének kérdéseiben;
  - e) a tagállamok légvédelmi csapatai parancsnokaival való egyeztetés alapján meghatározni a tájékoztatás rendjét a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatai tevékenységéről;

A Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatai parancsnokának jogában áll javaslatokat tenni saját országa légvédelmének fejlesztésére és a Varsói Szerződés tagállamai egységes légvédelmi rendszere tökéletesítésére.

Eredetivel egyezik!

Budapest, 1969. március 10.

Forrás: HL KI 3/33/163. 40–45. o.

I.

A lakosság polgári védelmi felkészítése 1958-ban kezdődött. Az első időszakban a városok, majd a községek lakossága 10 órás, túlnyomórészt a tömegpusztító fegyverek hatásadatait és a védekezés lehetőségeit ismertető előadásokon vett részt. A propaganda jellegű tájékoztató oktatás tapasztalataira alapozva 1964-től 15 órás tematika keretében folyt a lakosság felkészítése a tömegpusztító eszközök elleni védekezés gyakorlati kérdéseire is.

A Politikai Bizottság és a Titkárság honvédelmi nevelés és felkészítés feladataival foglalkozó határozatainak végrehajtása fokozta a lakosság polgári védelmi felkészítését érintő szervek felelősségét. Az 1970-ben befejeződő önkéntes jellegű polgári védelmi oktatás összességében eddig is jelentős eredményeket hozott, a kitűzött célt elérte.

A lakosság széles tömegei, körülbelül 4 millió felnőtt férfi és nő, egységes tematika szerint általános önvédelmi alapismereteket szerzett, tájékoztatást kapott a helyben fellelhető, a védekezést eredményesen segítő szükségeszközök alkalmazásáról. Ezt tükrözték az elmúlt években végrehajtott polgári védelmi tömeggyakorlatok tapasztalatai is, amelyeken az érintett lakosság fegyelmezetten vett részt. A sajtó, a rádió és a televízió rendszeresebb és hatásosabb polgári védelmi propaganda tevékenysége kedvezően segítette a feladatok megoldását.

A tájékoztató előadásokat és gyakorlati foglalkozásokat mintegy 4,5–5 ezer aktivista végezte, illetve végzi minimális anyagi ellenszolgáltatás ellenében. Kezdetben nehézséget jelentett számukra az ismeretanyag megfelelő elsajátítása, közérthető és politikus magyarázása. Az oktatás eredményességét gátolta még – különösen az első években – a számszerűség eltúlzása, továbbá, hogy az előadók egy része nem mindig igazodott a részt vevők felkészültségéhez. Ez utóbbi több esetben a hallgatók számának csökkenéséhez vezetett. Mivel a Magyar Honvédelmi Szövetség önkéntes alapon gyakran nem tudta biztosítani a foglalkozások látogatottságát, szórványosan előfordult, hogy tanácsai és polgári védelmi szervek pénzbírságot helyeztek kilátásba.

A negatív jelenségek ellenére a tájékoztató oktatás megfelelő alapot teremtett arra, hogy a felnőtt lakosság polgári védelmi felkészítése a jövőben új formában és tartalommal történjen.

II.

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy az eddigi eredményekre építve, a mai követelményeket figyelembe véve, a lakosság további polgári védelmi felkészítését az illetékes szervek 1971-től az alábbiak szerint folytassák:

1. A Honvédelmi Törvény rendelkezéseinek megfelelően – a polgári védelmi szakalakulatok, a közép- és felsőfokú tanintézetekben tanuló ifjúság után – legyen kötelező a polgári védelmi oktatásban való részvétel minden polgári védelmi szolgálatra kötelezhető személy részére (férfiaknál 14–65 évig, nőknél 14–60 évig). A polgári védelmi oktatást ellátó szervek és a pártszervezetek továbbra is fordítsanak kellő gondot a politikai felvilágosító munkára, hogy a továbbképzés jelentőségét a lakosság megértse. Az illetékes szervek a felmentési, illetve halasztási kérelmeket gondosan mérlegeljék és a jogos igényeket teljesítsék. Az állampolgári fegyelem ellen tudatosan vétőkkel szemben pedig lépjenek fel határozottan.
2. Az oktatás megszervezése és végrehajtása, differenciáltan történjen, messzemenően érvényesítve azt az elvet, hogy az államparátusban, az iparban és a mezőgazdaságban dolgozók arra kapjanak polgári védelmi képzést, amire előreláthatóan a rendkívüli időszakban munkakörükénél fogva szükségük lesz, és ami önvédelmüket szolgálja. Az oktatás időtartama a követelményektől függően a negyedik ötéves terv végéig összesen 10–30 óra legyen. A foglalkozásokat munkaidőn kívül a szakmai és munkavédelmi képzéssel együtt – a hivatalok, vállalatok, ipari és mezőgazdasági üzemek vezetői – szervezzék.
3. A városok lakosságának azzal a részével, amelyek a tervek szerint kitelepítésre kerül, de munkaviszonyban nem áll (nyugdíjasok, háztartásbeliek, kisiparosok stb.), és a befogadókkal is ismertetni kell feladataikat. Az oktatás időtartamát a Polgári Védelem Országos Parancsnoksága állapítsa meg a végrehajtásról pedig a tanácsok vb. [végrehajtó bizottságok] elnökei gondoskodjanak.
4. A kötelező polgári védelmi oktatáshoz szükséges propaganda anyagok, szemléltető eszközök, filmek költségeit, valamint a kitelepítendő és befogadó lakosság felkészítését végző előadók díjazását a Honvédelmi Minisztérium a negyedik ötéves terv polgári védelmi költségvetéséből fedezze.
5. A honvédelmi miniszter adjon ki végrehajtási utasítást, amelyben – a Honvédelmi Törvényben biztosított jogánál fogva – szabályozza a lakosság kötelező jellegű polgári védelmi oktatásával kapcsolatos feladatokat.

Záradék:

A Politikai Bizottság hatályon kívül helyezi:

1. A Titkárság 1961. április 25-i határozatát a községek lakosainak a nagyhatású támadófegyverek elleni védelemnél kapcsolatos tájékoztató oktatásban történő részesítéséről.
2. A Titkárság 1964. július 30-i határozatát a lakosság 15 órás atomvédelmi oktatásáról

A határozatot kapják:

Fehér Lajos és

Czinege Lajos elvtárs,

a KB osztályvezetői, valamint a megyei (budapesti), járási, városi, budapesti kerületi pártbizottságok első titkárai és a minisztériumok PB-titkárai.

Budapest, 1969. augusztus 15.

Forrás: MOL M-KS 288 fond 5/496. ő. e. 96–99. o.

Magyar Szocialista Munkáspárt KB
Közigazgatási és Adminisztratív Osztálya
Bp. 1971. február 18.
Kad/135/3/1971. sz.

SZIGORÚAN BIZALMAS!

J A V A S L A T A POLITIKAI BIZOTTSÁGNAK

A Varsói Szerződéshez tartozó tagországok Honvédelmi Miniszterei Bizottságának budapesti ülése 1970. decemberében az ismert okok miatt elmaradt. Az ülésre – az érintettekkel történt egyeztetés alapján – 1971. március 2–3-án kerül sor. Ezt megelőzően – a Politikai Bizottság 1970. december 8-i elvi hozzájárulása alapján – március 1-jén a honvédelmi miniszter és a vezérkar főnöke, az EFE főparancsnokával és törzsfőnökével aláírják a Magyar Néphadseregéből az Egyesített Fegyveres Erők állományába kijelölt csapatok 1971–75. közötti fejlesztésére vonatkozó jegyzőkönyvet.

Javaslat

1. Az eddigi gyakorlatnak megfelelően 1971. március 1-jén, a kora délutáni órákban – a jegyzőkönyv aláírását követően – Kádár János és Fock Jenő elvtársak Czinege Lajos és Csémi Károly elvtársak jelenlétében együttesen fogadják Jakubovszkij marsallt és Stemenko hadseregtábornokot.
2. A miniszteri bizottság első budapesti ülése alkalmából 1971. március 3-án a déli, illetve a kora délutáni órákban Kádár János és Fock Jenő elvtársak együttesen fogadják a részt vevő minisztereket, a főparancsnokot és törzsfőnökét. Ugyanaznap este Biszku Béla vagy Fehér Lajos elvtárs vegyen részt azon a vacsorán, amelyet Czinege elvtárs ad az EFE-miniszterek bizottsága ülésén résztvevők tiszteletére.
Megjegyzés: az is elképzelhető, hogy Kádár János és Fock Jenő elvtársak Jakubovszkij és Stemenko elvtársat március 3-án fogadják egy órával az ülésen résztvevő miniszterek fogadása előtt.
3. A Honvédelmi Miniszterek Bizottsága tanácskozásáról egyeztetett kommuniké jelenjen meg.

A javaslatot Czinege Lajos elvtárs tette, azzal egyetérték.

Borbándi János

Forrás: MOL M-KS 288 fond 5/546. ó. e. 51. o.

Javaslat a Politikai Bizottságnak mozgósítási gyakorlaton való részvételről

Magyar Szocialista Munkáspárt KB
Közigazgatási és Adminisztratív Osztálya
Bp. 1971. február 18.
Kad/135/2/1971. sz.

SZIGORÚAN BIZALMAS!

J A V A S L A T
A POLITIKAI BIZOTTSÁGNAK

Az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnokságának 1971. évi rendezvény terve alapján a Magyar Néphadsereg 1971. március 16–19. között mozgósítási bemutató gyakorlatot hajt végre. A bemutatón az Egyesített fegyveres Erők törzsfőnöke, Stemenko hadseregtábornok és a tagállamok vezérkari főnökei vesznek részt, szakértői csoportjaikkal.

A gyakorlat során mintegy 7 000 tartalékos hadköteles és 800 db gépjármű kerül behívásra, zömmel Heves, kisebb részben pedig Pest és Nógrád megyékből. A behívottak zöme másfél-két nap után leszerel, mintegy 600 fő és 100 db gépjármű azonban további 10 napig bent marad. Bemutatásra kerül Aszód, Eger és Abasár helyőrségekben három gépkocsizó lövész és egy harckocsi ezred mozgósítása, a Heves megyei Honvédelmi Bizottság és a kiegészítő parancsnokság, valamint az Andornaktálya községi tanács mozgósítási tevékenysége.

A mozgósítási bemutatóról, annak méreteiről a honvédelmi miniszter a Honvédelmi Bizottságnak ez év januárjában már jelentést tett.

A Honvédelmi Minisztérium az érintett megyei vezetőket a gyakorlatról tájékoztatta.

Kérjük, hogy a Politikai Bizottság a jelentést vegye tudomásul és értsen egyet azzal, hogy a párt és a kormány képviseletében Fehér Lajos elvtárs vegyen részt a honvédelmi miniszter által adandó fogadáson.

Borbándi János

Forrás: MOL M-KS 288 fond 5/546. ő. e. 52. o.

Egy olyan földrajzi kiterjedésű szövetségi rendszer, mint amelyet a NATO képvisel, különös mértékben kényszerülve van arra, hogy geopolitikai – azaz ebben az esetben katonapolitikai – vonatkozásban gondolkodjon és cselekedjék. Nagy katonaföldrajzi jelentőségű a NATO területi helyzete, nagysága és kiterjedése, a tengeri és szárazföldi útvonalaknak, a gazdaság súlypontjainak elhelyezkedése, a lakosság sűrűségi megoszlása, a mezőgazdasági felesleggel rendelkező terület, rendkívüli jelentőségűek azonban ennek a szövetségi rendszernek határai és szárnyai.

Ennek keretében az olasz térség fontos szerepet játszik földrajzi helyzeténél fogva, fizio-földrajzi adottságai miatt, tengerpartjai kiterjedése és összekötő utjainak jelentősége következtében.

A FÖLDRAJZI ADOTTSÁGOK

(...)

A félsziget katonaföldrajzi értékelése

A félsziget nagyfokú érzékenysége a légi- és tengeri támadásokkal szemben fekvéséből és alakzatából adódik, amelyek szükségessé teszik a félsziget körüli külső védelmi övezetet. A félsziget ellen az alábbi támadási irányok jöhetnek számításba:

1. a Ligur-tenger, Korzika és Riviéra között (mintegy 160–170 km);
2. Szardínia és Szicília közötti térség (kb. 300 km)
3. a Jón-tenger Szicília, illetve Calabria és Görögország között a 80 km széles Otranto tengersizorossal.

Az esteleges partraszállási hadműveletek ezért különösen Calabriát, a Tarent-öböl térségét, valamint a nyugati partvidék részeit veszélyeztetik. Különösen alkalmasak a nagyszabású légideszant hadműveletek végrehajtására Foggia körüli síkságok, az Arno vízgyűjtőterület részei (Prato-Pistoia), Umbria területei és Rimini környéke. A hadműveleti lehetőségeket a félszigeten gyakran korlátozzák a domborzati viszonyok. A légideszant csapatok csak igen korlátozott és többnyire nehezen járható térségeket találhatnak hadműveleteik kibontakoztatására. A gyalogegek részére a terepjárhatóság még a hegyvidékeken is mindenütt kielégítő. Terepjárhatósági nehézségek csak a gépjárművek és a harckocsik számára adódnak a hegyvidékeken, a síkságokon pedig a nehézségeket a mocsarak, csatornák és a források képezik. A számos helyen kertszerűen sűrű megművelési területek hasonlóképpen akadályozzák a mozgásokat.

Az Észak-Appennin hegység kemény homokköveivel és konglomerátumaival (völgyszűkületeknél és meredek hegyoldalakon) nagy erőfeszítéseket követel a csapatoktól, úgyhogy számos területen csakis a hegyi alakulatok bevetése lehetséges. A Dél- és a Lukán Appennin meredek szakadécai jelentős távolságokon nehéz terepakadályokat képeznek. A hegytömbök közötti hézagokat többnyire az utak foglalják el, amelyek azonban kivétel nélkül kevés élőerő és anyagi erőfeszítéssel le lehet zárni. A terepviszonyok messzemenően közvetlen összefüggésben állnak a kőzetaltalajjal. A tartós csapadékok az Észak-Appennin térségében járhatatlanná teszik a homokos, szürkésfekete mállókőzetet a gépjárművek, harckocsik és a tüzérségi lövegek számára. A talajcsuszamlások esőzéseknél pusztító iszapfolyamokat hoznak létre, amelyek mindenfajta mozgást megakadályoznak a terepen. Basilicatában, a Sila és az Aspromonte oldalain, valamint az Észak-Appennin völgyeiben gyakoriak a földcsuszamlások.

Olaszország földrajzi alakzata következtében a folyók rövidek és jelentéktelen a vízjárás az év nagyobbik részében. Kivételt képez a Pó, az Etsch, a Piave, az Arno, a Tevere és a Volturno, amelyek katonaföldrajzi szempontból is jelentősek. Csupán a Pót lehet azonban katonai akadálynak tekinteni egész évben. A Pó kivételével valamennyi olasz folyó vízjárása nagyon szabálytalan és további jellegzetességük az aránytalanság a folyómeder tekintélyes szélessége és a gyakran keskeny, többnyire kettéágazott vízjárás között.

Néhány folyóban csak a téli időszakban (időszakos), vagy csak nagy esőzések alkalmával (alkalmi) van vízjárás. Az ilyen vízjárásokat árnak, vagy áradatnak nevezik. Tulajdonképpen nem jelentenek katonai akadályokat, többnyire igen kiterjedt körgörgeteges ágyuk azonban azt jelzi, hogy időnként ezekben a medrekben rohanó vízáradattal lehet számolni.

Szardínia katonaföldrajzi jelentősége

A sziget kiemelkedő katonaföldrajzi jelentősége elsősorban földrajzi helyzetén alapszik, amely a Földközi-tenger nyugati térségének központjában van. A sziget tulajdonképpen egy „elsüllyeszthetetlen repülőgép-anyahajó”. A környező partok kevesebb mint 500 km távolságra vannak Szardíniától. Egy hatékony és viszonylag sűrű közlekedési hálózat lehetővé teszi a nagyobb arányú csapatmozgásokat a sziget területén. Nyugaton található a sziget fő közlekedési tengelye (Sassari–Cagliari). A Campidano-síkságon biztosítható legjobban a terepjárhatóság. Keleten a terepakadályok dominálnak. Erdőkultúra, kaktuszok, források, vagy határkövekből álló falak és a hegyekben

magasra növő macchiák képezik a helyenként még megmaradt erdők mellett a jó fedezési lehetőségeket. Mindenekelőtt a hegyekben növő macchiák korlátozhatják jelentős mértékben a csapatok mozgékonyágát. A fő közlekedési útvonalak a Campidano-síkságon futnak össze, amely a sziget uralására szolgáló bázis.

Szardínia nagysága és síkságai következtében alkalmas terület a légitámaszpontok létesítésére. A NATO-nak a szemben levő part elvesztését követően még inkább ki kellett építenie ezt a számára annyira fontos légierő övezetet.

Jelentős nagyságú csapatok ellátását kívülről kell biztosítani, mivel Szardínia nem képvisel mezőgazdasági fölösleggel rendelkező területet.

Szicília katonaföldrajzi értékelése

A sziget hadászati lag kedvező helyen fekszik a Földközi-tenger nyugati és keleti medencéje közötti átjárón. Területe tekintélyes nagyságú, 25 700 km². A sziget egyetlen pontja sincs 50 km-nél nagyobb távolságra a tengerparttól.

A sziget védőfalat képez a Messinai-szoros számára, amely Szicília közvetlen közelében olasz felségvízzé válik.

Szicília területének kb. 80%-át hegyek és dombok borítják. A viszonylag kis kiterjedésű síkságok csak helyenként találhatók és ezek elsősorban repülőterek létesítésére alkalmasak, mint Szardínia esetében.

Nincsenek szembetűnő közlekedési útvonalak, amelyek meghatározott irányokban haladnak. A felszín alakzata, talajféleségek és a terepjárhatóság alapján az alábbi tájak különböztethetők meg:

1. Az északnyugati szicíliai hegyvonulat. A mélyen bevágott völgyek csakis a hegység járhatóságát teszik lehetővé a kiépített utakon.
2. A nyugat-szicíliai hegy- és dombvidék. A Sican-hegyvidék 500–800 m magas fennsíkjai jó átjárhatóságot biztosítanak.
3. A közép- és dél-szicíliai hegy- és dombvidék. Az átlagos magasság 500–600 m. A dombvidék mélyebben fekvő részei puha, agyagos kőzetekből állnak, amelyek a nedves évszakban nyúlós, pépszerű talajjá változnak, amely csuszamlásokat és hordalékokat okoz.
4. A dél-szicíliai táblás vidék. A meredeken leereszkedő völgyek a térség részben nehéz járhatóságát jelzik. A táblásvidék déli és délkeleti irányban leereszkedik a tengerparthoz és partraszállás esetén jó hadműveleti lehetőségeket biztosít a páncélgránátos és harckocsicsapatok számára.
5. Etna – ennek a vulkánnak az átmérője 40 km. Az Etna igen nehezen járható terep tekintettel a mélyebben fekvő részen a szakadékos völgyek által átszegtelt kúpfelületére. A számos gyümölcsöskert még inkább nehezíti a terep járhatóságát.
6. Tengerpartvidék. A sűrű növényzet és a csatornák által történő átszegteltség következtében a tengerpartvidék nem biztosít jó mozgékonyági térséget.

A sziget az infrastruktúra és a lakosság sűrűsége szempontjából a jelentős kikötővárosok felé orientálódik. Ezek: Palermo, Messina, Catania, Siracusa, Marsala és Trapani. Mint fő partraszállási pontok is számításba jönnek ezek a kikötők. Számos más helyen is partraszállást lehet végrehajtani partraszállító járművekkel. Ezek a helyek majdnem mindenütt csatlakoznak a közlekedési hálózathoz. A tengerparti vasútvonal Messinából kiindulva keresztülhalad Palermón, Trapanin, Marsalán, Gelán, Siracusán, Catanián és visszatér Messinába. A belső vasútvonalaknak nagymértékben megnövekszik a hadtápjelentőségük a tengerparti vasútvonal megszakítása esetén. A főútvonal jelentős hosszúságú szakaszai a tengerparttal párhuzamosan haladnak és tűz alatt lehet azokat tartani a tenger felől. Különösen veszélyeztetett a Messina–Palermo és a Messina–Siracusa pályaszakasz. A pályaszakaszok bőségesen el vannak látva műépítményekkel és ez negatívan hathat ki a könnyen végrehajtható szabotázsakciók következtében.

A NATO számára Szicília jelentősége a következőkön alapul:

1. A Szicíliai-szoros biztonságos alkalmazása.
2. Légibázis a Földközi-tenger központjában.
3. Haditengerészeti bázisok létrehozása azzal a céllal, hogy az egy napon több legyen, mint csupán a hintapolitikát követő Máltának a pótlása.
4. Nagyméretű katonai gyakorlóterek létesítése a sziget belsejében.

Ezzel összefüggésben még azt is figyelembe kell venni, hogy a Szicíliai-szorosban fekvő Pantelleria, Linosa és Lampedusa szigetek katonailag hasznosíthatóak lennének, mivel helyzetüknél fogva hadászati fontosságúak.

A STRATÉGIA TÉNYEZŐK

Egy potenciális ellenségnek a Görzer- és a Laibacher ereszkedőn kellene keresztültörni ahhoz, hogy birtokba vegye a gazdag olasz északot – a Pó-síkságot. Ez az Adriai-tenger és az Alpok között elhelyezkedő ereszkedő kelet felől képezi az Észak-Olaszországba vezető betörési kaput. Ausztria semlegességénél fogva az északi, illetve az északkeleti olasz határnál katonai légüres tér jött létre. Dél-Európa védelmének érzékeny pontja szárazföldi támadó erőkkel szemben a három ország – Ausztria, Jugoszlávia és Olaszország határánál fekszik.

A semleges Ausztria az európai NATO-frontot két részre osztja, amelyeket csak Dél-Franciaország köt össze szárazföldön. Franciaországnak a NATO katonai szerveiből történt kivonulását követően ennek a területnek a kiesése a hadtáp számára gondot okoz.

Valamennyi közutat és vasútvonalat, amelyek észak–dél irányban futnak, ki kell hagyni a hadműveleti tervezéseknél. Ez a helyzet hátrányosnak tekinthető, mivel egyrészt egy katonai légüres tér, mint pl. Ausztria, vonzóan hat és ideális bevonulási térséget képez. Másrészt számításán kívül lehet hagyni a szárnyfekvést, amelyet Észak-Olaszország képvisel, anélkül, hogy a saját katonai és földrajzi lehetőségeket ki lehetne használni.

Olaszország jelentőségét a NATO déli szárnya számára jelentős mértékben növeli a nagyteljesítményű kikötőknek a megléte, amelyeket a haditengerészeti erők alkalmazhatnak a hozzájuk tartozó arzenállal. E vonatkozásban csupán La Spezia-ra (NATO-központ, ahol a tengeralattjáró elhárító módszereket tanulmányozzák), Tarentre, La Maddalenára (Szardínia), Livornóra (NATO-hadtápbázis), Brindisire, Barira, Anconára és Triesztre kell gondolni.

Az olasz szárazföldi erők fő csoportosítása Észak-Olaszországban van. A szárazföldi haderő összlétszáma 306 500 fő. Itt állomásoznak az ütőképes hadosztályok és dandárok. Olaszország jelenleg 2 páncélos hadosztályt, 5 gyaloghadosztályt, 1 páncélosdandárt, 4 gyalogdandárt, 5 alpesi dandárt, 1 légideszantdandárt és 1 kétélű ezredet tart fenn. A még szolgálatban lévő M-47 típusú harckocsikat a német gyártmányú Leopárd harckocsikkal cserélik ki. Az olasz szárazföldi haderő tartalékosainak száma jelenleg 450 000 fő.

A légierő létszáma 76 500 fő és a 330 repülőgépeinek (túlnyomórészt F-104-G és Fiat G-91) zöme hasonlóképpen Észak-Olaszországban állomásozik. Figyelembe kell azonban venni a hagyományos repülőtereket is Foggia térségében.

A haditengerészet létszáma 44 500 fő, a haditengerészeti erők a korszerűsítés szakaszában állnak. A haditengerészet jelenleg a következő hajóegységeket foglalja magában: 3 cirkáló, 8 romboló, 10 fregatt, 8 korvett, 41 aknaszedő, 7 torpedónaszád és 9 tengeralattjáró. Ez nem lebecsülendő erőt képvisel a Földközi-tenger középső térségében. A carabinieri félkatonai szervezet létszáma 80 700 fő.

Az olasz szárazföldi haderőt az 5. szövetséges harcászati légiparancsnokság (ATAF) támogatja, amely Vicenzában állomásozik.

Az olasz fegyveres erők nagy létszáma azonban nem leplezheti le azt aényt, hogy manapság Olaszországban a lakosságnak legalább 40%-a a baloldalhoz tartozik. A szélsőbaloldali tábor további, mondhatnánk állandó növekedése a szembenálló fél erőteljes reakcióihoz vezethet. E téren a rendőrség, az ipar és a klérus válság esetén felvehetnék a harcot a szakszervezetek és az Olasz Kommunista Párt (OKP) ellen. Egy polgárháborús helyzetet nem lehetne teljes mértékben kizárni. A kommunista beszivárgás bizonyos egyetemi területekre (nukleáris kutatás) és mindenekelőtt a közlekedési hatóságokra összpontosul. Az OKP arról nevezetes, hogy a vasutat olyan mértékben ellenőrzése alatt tartja, hogy válság esetén megbéníthatja a vasúti hálózatot. A Livorno NATO-hadtápbázis és a nemzetközi fontosságú Genova kikötő az OKP fellegvárainak számít. Az OKP többi hagyományos központja képezi Közép-Olaszország ún. „vörös övezetét”, amely Toscanát, Umbriát és Marchét foglalja magában. Ezzel szemben a déli térségben, amely az olasz territórium 40%-át és az összlakosság 35%-át foglalja magában, az OKP még nem tudta igazán megvetni a lábát. A déli térség erősen konzervatív társadalma még manapság is elutasítóbb magatartást tanúsít az OKP irányában, mint az észak viszonylag jól kereső munkásai, vagy pedig Közép-Olaszország felesbérletben élő mezőgazdasági lakossága. Ez a helyzet gyorsan megváltozhat, ha sikerül a Dél archaikus beállítottságú lakossága számára magasabb életszínvonalat biztosítani, amely az embereket öntudatosabbá és egyben fogékonyabbá teszi a kommunista eszmék iránt. A népesedési szaporulat délen évi 14%, északon mindössze 4%. A mintegy 10 millió analfabétából és félalfabétából a legtöbben Rómától délre eső területeken és a szigetekeken élnek. Nemcsak a ma élő olasz generációnak, hanem egyben az EGK-tagállamoknak is egyik legfontosabb feladata, hogy felszámolják a szociális, gazdasági és szellemi szakadékot a fejlett észak és a fejletlen, részben keleties dél között.

Ideje, hogy szanálják a déli térséget, a legnagyobb „európai hátsó udvarok” egyikét. Azok a területek, amelyek légüres teret képeznek, mint pl. Dél-Olaszország, nagy vonzerőt gyakorolnak a kommunizmusra. A Szovjetunió közvetett stratégiája számára nagy jelentőségűek ezek a térségek. A fejlesztési segélyeket, amelyeket a gazdag EGK tagállamok a tengerentúli országoknak adnak, határozottan jobban lehetne felhasználni az „európai hátsó udvarok” szanálására, tekintet nélkül arra, hogy azt Portugáliában, Görögországban és speciál a NATO déli szárnyán használják fel.

(G.A.)

Forrás: Rainer Mennel „Olaszország katonaföldrajzi jelentősége a NATO déli szárnyán” részletek, Wehrkunde, XVII. évf. 10. sz. 1974. március (dokumentumok)
– Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára 3. 2. S. O-8-346/I. 2–11. pp.

Honvédelmi Minisztérium
2. CSOPORTFŐNÖKSÉG
Szám: V/039488

TITKOS!

Olaszországban 1974. október 3-án lemondott a Mariano Rumor vezette középbal koalíciós kormány, amely az Olasz Köztársaság fennállása – 1946. június 2. – óta a 31. kormány volt. A kormányváltások sorozata már önmagában is tükrözi azt az instabil belső helyzetet, amely a második világháború után a gazdasági, társadalmi és politikai problémák kiéleződése következtében Olaszországban kialakult. A jelenlegi kormányváltás azonban kiemelkedik a többi közül, mivel Olaszország napjainkban a második világháborút követő évek legsúlyosabb válságát éli át.

Olaszország többretű és bonyolult belső és külső válság középpontjába került, annak csomópontjává vált. Az Olaszországot érintő és egymással szorosan összefüggő belső- és külső problémák ugyanis együttesen, koncentráltan jelentkeznek.

Olaszországban az elmúlt időszakban rendkívüli módon kiéleződtek a belpolitikai ellentétek. A gazdasági helyzet fokozódó romlásából, a bal- és jobboldal közötti kiegyensúlyozott belpolitikai erőviszonyokból eredő belső bizonytalanság tovább fokozódott, ami már megkérdőjelezte az 1963-ban életre hívott középbal politika folytatását...

2./ OLASZORSZÁG ÉS A NATO

A NATO-tagállamok kölcsönös viszonyának ártértékelési folyamatával párhuzamosan előtérbe került a NATO-szövetség legfőbb bizonytalansági tényezője, a dél-, illetve délkelet-európai szárny helyzete. A ciprusi válság, a görög–török konfliktus, majd Görögország kiválása a NATO katonai szervezetéből arra készítette a NATO vezetését, mindenekelőtt az USA-t, hogy a földközi-tengeri pozíciók megmentése érdekében alternatívát keressen a dél-keleti szárny felbomlásának ellensúlyozására. Az egyetlen – bár kétséges értékű alternatívát Olaszország nyújthatja. Emiatt a korábbi években kisebb szerepet játszó Olaszország jelentősége érezhetően megnőtt a NATO számára. Így az olasz katonapolitika két évvel ezelőtt megkezdett ártértékelési folyamata a külső kényszerítő erők hatására felgyorsulhat.

a) Az olasz katonapolitika és annak alakulása az 1970-es években

Az olasz katonapolitika célkitűzéseit alapvetően és tartósan a NATO-ban vállalt kötelezettségek határozzák meg. Ezek azonban korlátozzák az önállóságra irányuló hivatalosan kinyilvánított törekvés lehetőségét.

A legfőbb elvi célkitűzések:

- a NATO-célok keresztülvitelében való közreműködés, az olasz fegyveres erők integrációja a NATO-ban;
- emellett az olasz haderő olyan állapotban tartása, hogy önállóan – a szövetségesek közvetlen beavatkozása nélkül – legyen képes ellátni védelmét;
- a nyugat-európai együttműködésben való aktív részvétel;
- a Földközi-tenger térségében mindennemű támadás ellensúlyozására hatékony ellentámadó képesség megteremtése. Ez egyben azt jelenti, hogy – az erőpozíció fenntartásának kísérlete mellett – differenciált gazdasági és diplomáciai eszközöket kell alkalmazni az arab világ meggyerése vagy semlegesítése érdekében. (Olaszország az arab kőolajtermelőktől szerzi be a szükségleteinek 70%-át, és ugyanonnan származik a földgázfogyasztás 80%-a.)

E katonapolitikai célkitűzéseknek megfelelően az olasz haderő alapvető feladata:

- az ország észak-keleti határszakaszának [védelme – H. M.], illetve a NATO középső és déli hadszíntere közötti kapcsolat fenntartásának biztosítása;
- a félsziget szárazföldi, légi és tengeri oltalmazása.

Megállapítható, hogy ezeket az általános érvényű, már jóval korábban megfogalmazott katonapolitikai célkitűzéseket, illetve katonai feladatokat Olaszország sohasem tudta teljes mértékben végrehajtani. Olaszország katonapolitikai fenyegetettségét, illetve az olasz fegyveres erők fejlesztését ugyanis három – egymással szoros kölcsönhatásban lévő – tényező befolyásolta és befolyásolja jelenleg is:

- az ország földrajzi helyzet: Olaszország szárazföldi határai Európa szívében, míg tengeri határai a Földközi-tenger középpontjára húzódnak;
- a gazdasági tényező, különösen a nyersanyag és az energiaforrás hiánya;
- a belpolitikai tényező, erőviszonyoknak különösen az elmúlt másfél évtizedben állandósult egyensúlyi helyzete.

A gazdasági tényező önmagában nem tette sohasem lehetővé, hogy Olaszország földrajzi helyzetének megfelelően betöltse a szárazföldi és a tengeri hatalom szerepét. Az ország gazdasági lehetőségei korábban sem biztosították a szárazföldi és a haditengerészeti erők egyidejűleg azonos arányú fejlesztését. Ezt a tényezőt állandónak tekinthetjük, mivel a második világháborút követő gazdasági fellendülés, a NATO-ba történt belépés sem változtatta meg alapvetően Olaszország hatalmi helyzetét.

A második világháború után kialakult belpolitikai tényező pedig, az erőviszonyok fokozatos kiegyenlítődésével párhuzamosan, mindinkább fékezte az olasz kormányok katonapolitikai célkitűzéseinek megvalósítását – a NATO által megszabott katonai feladatok, az olasz haderő megfelelő fejlesztésének végrehajtását – s a nemzetközi katonapolitikai kérdésekben mérsékeltebb, illetve önállóbb álláspont elfoglalására is késztett Olaszországot.

Olaszország gazdasági helyzete, de különösen a belpolitikai erőegyensúly állandósulása egyre inkább rányomta bélyegét az olasz kormányok katonapolitikai tevékenységére. Ennek következtében Olaszország katonapolitikai és hadászati vonatkozásban problematikus és bizonytalan tényezőnek, lényegében az egyik leggyengébb láncszemnek tekintették a NATO-ban.

Az olasz kormányok, a NATO és az USA iránti elkötelezettség hangsúlyozása, illetve a katonai vezetők és a jobboldal követelése ellenére sohasem voltak képesek a nagyobb arányú fegyverkezésre, bár a katonai költségvetés állandó emelkedést mutat Olaszország NATO-tagsága óta: míg 1949-ben 481,6 millió dollárt fordítottak a fegyveres erők fejlesztésére, addig 1974-ben – ennek az összegnek közel tízszeresét – 4075 millió dollárt. Az állandó növekedés ellenére az olasz katonai költségvetés összege – a lakosság számarányát tekintve – a NATO-országok között az utolsók között áll: amíg Olaszországban az egy főre jutó katonai kiadások 42 200 lírát tesznek ki, addig Nagy-Britanniában 89 850 lírát, az NSZK-ban pedig 97 110 lírát.

A korszerűsítés és a beruházások terén is jelentős különbség tapasztalható Olaszország és más NATO-államok fegyveres erői között az előbbi hátrányára. A katonai költségvetés több mint 40%-át a személyi kiadásokra fordítják, a fennmaradó összegek pedig csupán 10–45%-át tudják a fegyverzet korszerűsítésére, illetve az átfegyverzésre fordítani.

Nem sikerült megvalósítani a „hivatásos elithadsereg” létrehozásának tervét, s nem tudták megfelelő szintre fejleszteni az olasz haditengerészetet és légierőt, amely pedig alapvetően szükségessé vált az 1967-es arab–izraeli háború után, tekintettel a Földközi-tenger térségében bekövetkezett változásokra.

Miután a NATO világosan látta, hogy az olasz haderő felépítési rendszere, fegyverzete, felszerelése és hadrafoghatósága nem kielégítő, Olaszország hosszú időn keresztül másodrendű fontosságúnak számított a hadászati tervek kidolgozásakor, és jelentőségét elsősorban földrajzi helyzetének köszönheti. Ezt tükrözi az a korábbi NATO-konceptió, amely az európai NATO-államokat egy esetleges katonai konfliktus szempontjából értékelte. Eszerint:

- egy esetleges katonai összecsapás lényegében az NSZK területén dől el, vagyis a katonai döntések erre a területre összpontosulnak;
- Olaszországnak csupán mellékhadiszíntér jelentősége van, és a katonai döntések e térségben automatikusan az NSZK-ban történetektől függenek.

A fentiekhez hozzáfűzhetjük, hogy Olaszország nem csupán a NATO iránti kötelezettségeit nem tudta maradéktalanul végrehajtani. Lényegében sikertelen maradt az a katonai célkitűzése is, hogy önállóan – a NATO támogatása nélkül is – képes legyen az ország védelmére, illetve hadműveletek folytatására.

A szövetségi és önálló katonai célkitűzések végrehajthatatlansága arra a felismerésre vezette Olaszországot, hogy hozzálasson a katonapolitika ártértékeléséhez, és ezzel egyidejűleg végrehajtsák az olasz haderőreformot.

Figyelembe vették a nemzetközi, elsősorban az európai fejleményeket, a kelet–nyugat enyhülés alakulását és Olaszország lehetőségeit ezen belül. A katonapolitikai ártértékelés során elemezték a nyugat-európai integráció alakulását, a Földközi-tenger térségében változó katonai konstellációkat, valamint az ország gazdasági potenciálját és belpolitikai erőviszonyait.

Ennek a 70-es évek elején végzett ártértékelésnek a következményeként fokozottan figyelmet kívántak szentelni a szárazföldi erők fejlesztésének. Ezért e területen megemelték a katonai költségvetést. A légi- és haditengerészeti erők változatlan szinten tartása mellett úgy határoztak, hogy erőteljesebben kell alkalmazkodni a NATO specializációs követeléseire.

E következtetésekből végeredményben világosan kitűnik, hogy az olasz politikai és katonai vezetés továbbra is az észak-keleti határ biztosítását tartotta elsőrendű feladatának, tehát a hadművelleti koncepció fő iránya a szocialista közösség, illetve Jugoszlávia. Az olasz katonapolitika mindenestre hangsúlyt fektetett arra, hogy megpróbálja „elősegíteni” Jugoszlávia el nem kötelezettségi politikájának fenntartását, és így katonailag elszigetelje az Adriai-tengert a Földközi-tengertől, vagyis fenntartsa az adriai status quo-t.

A katonapolitikai ártértékelés tartalmazza Olaszország földközi-tengeri politikáját is. Lényege, hogy erőpolitika fenntartása mellett – amelynek jegyében a jobboldali körök 1967 után követelték a haditengerészet gyors fejlesztését – differenciált politikát kell folytatni a Közel-Kelet országaival, kihasználva azt a lehetőséget, hogy Olaszország földrajzi helyzete miatt esetleg Nyugat-Európa közvetítőjeként is felléphet.

b) A Földközi-tenger helyzetének megváltozása és annak várható hatása az olasz katonapolitikára

A 70-es évek elején végrehajtott ártértékelés prioritásainak bizonyos módosítása és kibővítése elkerülhetetlenné vált az 1973–74-ben történt események hatására:

- az 1973. októberi arab–izraeli háború új erőviszonyokat teremtett a Közel-Keleten az arab országok javára;
- a kirobbant olajválság – a nyugati szövetség más országaihoz hasonlóan – megrázta az olasz gazdaságot is, és különösen élesen vetette fel a perspektivikus bizonytalanságokat;

- 1974, tavaszára a NATO-szövetség és a nyugateurópai integráció politika és gazdasági válsága miatt reménytelenné vált, hogy Olaszország – a közvetítő szerep eljátszásával – megnövelheti külpolitikai kezdeményezőkézségét;
- a ciprusi válság és a közel-keleti rendezés elhúzódása, illetve az újabb válság lehetősége bizonytalanná tette a Földközi-tenger hadászati helyzetét, csökkentette az USA manőverezési lehetőségeit, a bel- és gazdaságpolitikai problémákkal küszködő Olaszországot pedig lényegében kiszolgáltatotta az eseményeknek.

Míg korábban Olaszország legfőbb katonapolitikai problémája a belső gazdasági és politikai labilitásból fakadt, addig jelenleg – a fenti tényezők hatásának felerősödése mellett – lényeges külső körülmények is befolyásolják az olasz katonapolitikai lehetőségeket, Olaszország és a NATO, illetve az USA viszonyát. Ma Olaszországban csapódik le tulajdonképpen a legélesebben a nyugati gazdasági-pénzügyi és a NATO-válság.

Az olasz kül- és katonapolitikai elemzések a következőképpen értékelik a térség országait:

- Törökország nacionalista célok érdekében használja fel a NATO-tagságát, ezért várható, hogy bizonyos elhidegülés következik be Washington és Ankara viszonyában. A török kormányra gyakorolt amerikai nyomás feltehetőleg erősíti ezt a folyamatot.
- Görögország és Franciaország nem tagja többé a NATO katonai szervezetének. Bár valószínű, hogy Görögország kilépése egyelőre csak zsarolás az USA felé, nem zárható ki, hogy a dolgok belső logikája miatt végleges érvényűvé válik a döntés, mert Karamanlisz kormánya nem léphet vissza.
- Portugáliát a kommunisták kormánytagsága miatt kizárták a nukleáris hadászattal kapcsolatos NATO-konzultációkból.
- A NATO-nak már korábban fel kellett számolnia a máltai támaszpontrendszer.
- A Szuezi-csatorna várható megnyitása lehetővé teszi a szovjet földközi-tengeri flotta tevékenységének kiterjesztését.
- Nem zárható ki, hogy a közel-keleti fegyveres konfliktus ismét kiújul.
- Az eddiginél is jelentősebb Jugoszlávia helyzetének alakulása. Görögország kiválása után alapvetően nőtt Jugoszlávia fontossága (ezzel magyarázható az a kampány, amely az elmúlt időszakban Jugoszlávia és más szocialista országok viszonyának megzavarására irányul).

Görögországnak a NATO katonai szervezetéből való kiválása után olasz katonai szakértők – mindenekelőtt a NATO-főparancsnokságon beosztott főtisztok és tábornokok – a görögországi NATO, illetve amerikai támaszpontok esetleges kiürítésével kapcsolatban arra a következtetésre jutottak, hogy ez esetben:

- szükség lenne a NATO hadműveleti terveinek átdolgozására a térségben;
- új haditengerészeti és légitámaszpontokat, atomraktárakat kellene létesíteni;
- a földközi-tengeri NATO-országok fentebb jelzett megbízhatatlansága miatt a NATO ebben a térségben lényegében a 6. USA flottára, néhány brit támaszpontra és Olaszországra számíthat. Miután a 6. USA flotta operativitása a Görögországgal és Spanyolországgal kötött, kétoldalú szerződésekben biztosított támaszpontoktól függ, a pireuszi kikötő esetleges felszámolása egyharmadára csökkentené a flotta manőverezési és cselekvőképességét, ellátási és utánpótlási lehetőségeit.

A NATO-hoz hűséges, azt feltétlenül támogató katonai körök számítása szerint ilyen körülmények között lényegesen megnő Olaszország hadászati-hadműveleti szerepe nem csupán a Földközi-tenger térségét tekintve, hanem a szövetségen belül is általában. Ez katonai-technika szempontból a következő következményekkel járma:

- támaszpontok kerülnének át Olaszországba, mindenekelőtt Dél-Olaszországba;
- a Szicíliai-szoros – amely a 6. USA flotta és az atomtengeralattjárók felvonulásának biztonsági övezetéhez nyit kaput – az eddigieknél is fontosabb szerepet játszana, növelné Olaszország fontosságát.

E körök hatására Olaszország bekapcsolódna a földközi-tengeri stratégia ártértelezésével kapcsolatos NATO-tevékenységbe. Katonapolitikai érveket a belső helyzetre utaló érvekkel támasztották alá: a súlyos gazdasági nehézségek, az infláció, az energiaszűke és a nemzetközi eladósodás ráutalja az országot a külföldi, elsősorban az amerikai és a nyugat-német segítségre. E segélyek feltétele Olaszország lojális katonai magatartása a NATO-tervek iránt.

Az olasz politikai, de részben katonai vezetés is számolt ugyanakkor ellenható tényezőkkel. Ezek két csoportba oszthatók:

A Földközi-tenger helyzetének alakulása és ennek következményei:

- nem kizárt, hogy Görögország kilépése nem teljesen végleges és elképzelhető, hogy a gazdasági nehézségek oly súlyosak lesznek, hogy a Karamanlisz-kormány vagy más kabinet kénytelen lesz segélyek ellenében rugalmasabbá tenni a NATO-politikáját. Ez esetben a görögországi támaszpontok státusa nem változik, az olasz katonai vezetés reménye megghiúsul;
- a folyamat valószínűségét erősíti az a tény, hogy a brüsszeli és a nápolyi NATO-főparancsnokságról még nem vonultak ki a görög tábornokok, főtisztok;
- még ha a görögországi támaszpontok felszámolására sor is kerülne, a franciaországi tapasztalatok szerint a határozott döntés meghozatala után is kb. két év szükséges a támaszpontok leszereléséhez, illetve áttelepítéséhez. Olaszország tehát nem számíthat gyors változásokra;

Az olasz belpolitikai helyzet, a baloldal ellenállása, amely csaknem lehetetlenné teszi azt, hogy a katonai vezetés szándéka érvényesüljön:

- az Olasz Kommunista Párt – elismerve, hogy irreális lenne a NATO-ból való kilépést követelni – ellenzi az újabb támaszpontok felállítását, mert az ellentmondana a biztonsági politikának, korlátozná Olaszország cselekvési lehetőségeit;
- az Olasz Szocialista Párt – amely tizenkét éve a balközép koalíciós kormányok tagja – most először ellenezte erélyesebben, hogy Olaszország eleget tegyen a NATO követeléseinek. Érvelésük szerint az új támaszpontokkal megnövekedne Olaszország hadászati szerepe, de ezzel párhuzamosan fokozódna katonai veszélyeztetettsége is. Ez viszont olyan biztosítékokat – pl. rakéta-elhárító rendszert – igényelne a NATO-tól, amelyre Olaszország reálisan nem számíthat;
- a baloldali kereszténydemokraták – köztük Aldo Moro külügyminiszter – azért ellenzik a NATO kötelezettségek fokozódását, mert ez korlátozná Róma lehetőségeit a kelet–nyugati párbeszédben, továbbá növelné a katonai kiadásokat, s akadályozná az infláció korlátozásának lehetőségét.

Végeredményben a fenti érvek alakították ki az olasz vezetés magatartását, a NATO-követelések megítélését. Róma azt a hármas célt tűzte maga elé, hogy:

- alapvető, határozott erőfeszítéseket tegyen a NATO déli szárnya egységének helyreállítására. Ezt nemcsak katonai szempontból tartja fontosnak, hanem azért is, mert kedvező külső feltételeket teremtsen a belpolitikai feszültség helyreállítására;
- eközben azonban feltétlenül ügyelni kell arra, hogy az olasz közvélemény előtt a kormány megőrizze a nemzeti függetlenség látszatát, mivel az újabb támaszpontok felállításához való közvetlen hozzájárulás – figyelembe véve a kormánypolitika tartós kudarcát – egyértelműen a balközép politikai struktúra bukásához vezetne;
- miután Olaszország nem alapozhat a krónikus válsággal küszködő Közös Piac kétes egységére, elkerülhetetlen, hogy Róma változatlan szinten tartsa az Egyesült Államok iránti elkötelezettségét.

E célkitűzések elérésére az olasz kormány azt találta a leghatékonyabb taktikának, ha – pénzügyi-gazdasági segélyek fejében – felajánlja Washingtonnak az USA és Görögország közötti közvetítést, és ráveszi Athént, hogy odázza el az USA és a NATO-támaszpontok felszámolását. Róma nem ösztönözte azt az amerikai törekvést, hogy konkretizálják a dél-olaszországi támaszpontok felállítását. (Washingtonban az athéni nagykövet azt a megbízatást kapta a Fehér Háztól, hogy végezzen pontos felméréseket a támaszpontok áthelyezésének kilátásairól.)

E taktika jegyében először Andreotti olasz hadügyminiszter látogatott az NSZK-ba, illetve ezt megelőzően Görögországba. (Ismeretes, hogy Schmidt kancellár római látogatásakor megadott 2 milliárd dolláros kölcsön egyik titokban maradt feltétele az volt, hogy Olaszország vállaljon részt a NATO déli szárny status quo-jának, támaszpontrendszerének változatlan szintű fenntartásában.)

Athénban Averoff görög hadügyminiszter meggyőzése volt Andreotti feladata. Célja az volt, hogy kedvező feltételeket teremtsen Leone olasz köztársasági elnök szeptember végi washingtoni látogatásához, és így Róma el tudja kerülni az új támaszpontok iránti határozott amerikai követeléseket. Mint ismeretes, Görögország ezen eseményekkel párhuzamosan bejelentette, hogy a „novemberi választásokig” nem kíván dönten az amerikai támaszpontokról.

A római taktika azonban csak feltételezi – és nem veheti biztosra –, hogy sikerül megtalálni Görögország NATO-ba való visszatérésének, illetve Amerikai-hűségének kulcsát. Éppen ezért ez a kompromisszumos magatartás – miközben a fent jelzett diplomáciai sikerek elérésére törekszik – nem zárta ki határozottan és deklarátíve, hogy támaszpontokat állítsanak fel Dél-Olaszországban.

Erre utal, hogy Leone olasz köztársasági elnök szeptember 25–28-a közötti washingtoni tárgyalásai során Ford elnök 5–7 milliárd dollár gazdasági segítyt helyezett kilátásba, mégpedig két alapvető feltétellel: Olaszország nagyobb kötelezettséget vállal a NATO-ban; a kereszténydemokraták semmilyen „történelmi” kompromisszumot nem köthetnek a kommunistákkal.

Összefoglalásként megállapíthatjuk, hogy Olaszország a Földközi-tenger térségében történt változások hatására kénytelen módosítani katonapolitikai prioritásait. Az észak-keleti határ biztonságának elsőrendűsége mellett előtérbe kerül a földközi-tengeri térség, és ez módosításokat jelenthet a haderőnemek arányában is. A szárazföldi haderő fokozott fejlesztésével párhuzamosan feltehetően nagyobb figyelmet fognak fordítani a haditengerészet, de a légierő fejlesztésére is.

A jobboldali politikai és katonai körök minden igyekezete ellenére azonban Olaszország nem tudja maradéktalanul feloldani azt az ellentmondást, hogy miközben a belső gazdasági és politikai válság súlyosbodása miatt nem képes nagyobb katonai terheket vállalni a NATO-ban, külpolitikailag kezdeményező szerepet töltsön be a Földközi-tenger különböző problémáinak – közel-keleti válság, a NATO déli-délkeleti szárnyának összetartása – megoldásában. Végeredményben megállapítható, hogy a Földközi-tenger kritikus helyzete miatt a NATO a korábbinál nagyobb fontosságot biztosítana Olaszországnak, Róma nincs abba a helyzetben, hogy kihasználja ezt az alkalmat. Így – bár hadászati jelentősége növekedett – Olaszország továbbra is a NATO egyik gyenge pontja marad.

3./ AZ OLASZ-OSZTRÁK, ILLETVE A JUGOSZLÁV KAPCSOLATOK ALAKULÁSA

A katonapolitikai célkitűzéseknek megfelelően – mint említettük – az olasz haderő egyik alapvető feladata továbbra is az észak-keleti határszakasz, illetve a NATO közép- és dél-európai hadszíntere közötti kapcsolat és együttműködés biztosítása a szocialista országok ellen – elsősorban Magyarország felé – irányuló hadműveleti tervekben.

A fenti országokkal kapcsolatos harcászati-hadműveleti elgondolásokban fontos szerepet játszik az el nem kötelezett politikát folytató Jugoszlávia és a semleges Ausztria. A két ország státusa olyan bizonytalansági tényezőt képez, amely megnehezíti a reális harcászati-hadműveleti tervek kidolgozását.

Ebből kiindulva az olasz katonapolitika a két ország viszonylatában más-más célokat tűzött maga elé. A szocialista Jugoszlávia irányában az olasz katonapolitika alapvető törekvése a jugoszláv el nem kötelezettségi politika megőrzésének elősegítése, lényegében a jelenlegi adriai status quo fenntartása. Ennek érdekében igyekezett Olaszország jószomszédi kapcsolatokat kiépíteni Jugoszláviával – bár nem mindig sikerrel – amint ezt a trieszti legutóbbi fejlemények is tanúsítják, amelyek súlyos törést idéztek elő a két ország kapcsolatában. Az olasz vezetés a két koalíció – a NATO és a Varsói Szerződés – közötti esetleges konfliktusban nem számol Jugoszlávia feltétlen semlegességével, sőt reálisan feltételezi, hogy a konfliktus Olaszországra és Jugoszláviára is kiterjed, különösen a jugoszláv belső fejlemények számukra kedvezőtlen fejlődése esetén. Lényegében ezzel indokolják, hogy Olaszország miért nem hajlandó részt venni a közép-európai haderő és fegyverzet csökkentésében.

Ausztria vonatkozásában az olasz katonapolitika legfőbb célja, hogy a semlegesség látszatának megőrzése mellett aktív együttműködésre bírja az osztrák vezetést a NATO-t érintő „közös” célok, nevezetesen a NATO közép-európai és déli csoportosítása közötti hadászati összeköttetés biztosítása érdekében. Egyes tények és adatok arra utalnak, hogy a NATO elsősorban Olaszországot bízta meg azzal a feladattal, hogy Ausztrián keresztül biztosítsa az összeköttetést az NSZK-ban lévő NATO-erőkkel. Ennek alapvető feltétele az olasz katonapolitikai és hadászati-hadműveleti elgondolások megismerése, illetve összehangolása a NATO hadászati-hadműveleti tervezésével, mégpedig lehetőleg az osztrák féllel történő együttműködés alapján. Ez azonban feltételezi a jószomszédságon túlmenő kapcsolatok kiépítését, különösen a két haderő között.

E katonapolitika cél elérése érdekében az olasz vezetés törekedett az Olaszország és Ausztria közötti kapcsolatok szorosabbra fűzésére külpolitikai és katonapolitikai téren egyaránt. Az osztrák–olasz kapcsolatok fejlődését azonban nagymértékben befolyásolta és hátráltatta Dél–Tirol helyzetének rendezetlensége, amely 1960–61-től kezdődően súlyos válsághoz is vezetett a két ország viszonylatában.

Az olasz–osztrák külkapcsolatokban ennek következtében bekövetkezett elhidegülés ellenére a két ország haderői közötti kapcsolatok – főleg olasz kezdeményezésre és ösztönzésre – sohasem szakadtak meg. A katonai kapcsolatok változatlanul fennmaradtak, bár alacsonyabb szinten, mindenekelőtt a határkörzetekben lévő csapattestek között barátságosabb érintkezések formájában. A katonai vezetés mindkét oldalon lényegében arra az álláspontra helyezkedett, hogy a két külügyminisztérium kapcsolatában bekövetkezett mélypont ellenére, a katonai területen meglévő addigi és a dél-tiroli problémán kívülálló kapcsolatokat fenn lehet és fenn kell tartani. Ennek tudható be, hogy a két ország viszonylatában a külpolitikai kapcsolatok lemaradtak a katonapolitikai kapcsolatokhoz viszonyítva, s csak az utóbbi 4-5 évben figyelhető meg a két tényező egymáshoz való közelítése, miután jelentős fordulat következett be a két ország viszonyában.

1969 novemberében megállapodás jött létre az olasz és az osztrák fél között Dél-Tirol autonómiájának megoldása kérdésében. Az osztrák kormány magáévá tett, illetve a dél-tiroli vezetőkkel elfogadtatta az olasz „csomagtervet” és ennek realizálását szolgáló négyéves ütemtervet.

Ettől az időtől kezdve a két ország közötti feszültség fokozatosan csökkent és kiszélesedtek, illetve intenzívebbé váltak a kapcsolatok. Ezt jelezte az a széleskörű diplomáciai mozgás, amely a két ország viszonyában 1971–73 között végbement, így többek között:

- 1971 júliusában Kirchschräger, akkori osztrák külügyminiszter Rómában tárgyalásokat folytatott Moro akkori olasz külügyminiszterrel;
- 1971. július 15–18-a között Jonas osztrák köztársasági elnök, Saragat, olasz köztársasági elnök meghívására Olaszországba látogatott. A második világháború óta ez volt az első ilyen magasszintű találkozó a két ország között;
- 1972-ben és 1973-ban az akkori osztrák, illetve olasz külügyminiszter tárgyalásokat folytatott Rómában, illetve Bécsben.

A dél-tiroli egyezmény megkötése, illetve a külpolitikai kapcsolatok felélénkülése természetesen megnyitotta az utat a katonapolitikai kapcsolatok további kiszélesítéséhez, s a két haderő közötti érintkezés még intenzívebbé és mélyebbé vált. Erre utalnak azok a találkozók, amelyek a két haderőnem képviselői között 1970–73 között lezajlottak, s amelyek a legalacsonyabb szinttől a legmagasabb szintig terjedtek:

- 1970 október végén, november elején, olasz kezdeményezésére, a 4. olasz alpesi hadtest (Dél-Tirol) törzsfőnökének és a 6. osztrák vadászdandár (Tirol) parancsnokának találkozására került sor, amelynek során a kapcsolatok elmélyítésének, a kiképzési tapasztalatcsere lehetőségeiről tárgyaltak. Ez volt a csapattestek képviselői közötti első jelentősebb találkozó, amelyet mások is követtek – mindenekelőtt a II. és III. osztrák dandársoport parancsnokság, illetve a 6. és 7. vadászdandár és a IV. olasz alpesi hadtest parancsnokság között – és amelynek eredményeként osztrák tiszteket hívtak meg az olasz haderő különböző gyakorlataira;
- 1971 júniusában Spannocchi tábornok, az osztrák vezérkari akadémia akkori parancsnoka, az olasz vezérkari főnök meghívására Olaszországba látogatott, s megbeszélést folytatott Mereu volt olasz vezérkari főnökkel. A megbeszélésen szóba került az osztrák és az olasz tisztek rendszeres csapatlátogatásának lehetősége alsó és középszinten, mind a csapattiszteknél, mind a tiszt iskolákon, így az Osztrák Vadász Iskola és az Aostai Alpesis Iskola között;
- 1971 augusztusában Duic tábornok, a III. osztrák dandársoport törzsfőnöke, jelenleg az osztrák vezérkari akadémia parancsnoka, Olaszországba utazott. A látogatás során találkozott Mereu, volt olasz vezérkari főnökkel, akivel az együttműködés lehetőségeiről tárgyalt az egységek és magasabbegységek közötti kiképzési tapasztalatcsere elősegítése céljából;

- 1971. október 16–30-a között Mereu volt olasz vezérkari főnök Ausztriában tett látogatást, amelynek során tárgyalásokat folytatott Lütgendorf tábornokkal, az osztrák nemzetvédelmi miniszterrel. A tárgyalásokon olasz részről felvetették az együttműködés kiterjesztésének lehetőségeit az alábbi területeken:
  - = az alpesi csapatok harckiképzése és harcéljárása terén szerzett tapasztalatok kölcsönös cseréje;
  - = megfigyelők hívása egymás gyakorlataira, a gyakorlatok közös értékelésére;
  - = hallgatók meghívása egymás tiszti iskoláira;
- 1972 júliusában Leeb tábornok, az osztrák haderő főszemlélője, az olasz nemzetvédelmi miniszter meghívására Olaszországba utazott, viszonyozva az olasz vezérkari főnök látogatását;
- 1973. április 9–13-a között Tanassi az akkori olasz nemzetvédelmi miniszter, Lütgendorf osztrák nemzetvédelmi miniszter meghívására, Bécsben folytatott tárgyalásokat, amelyek alapján megállapodtak:
  - = az olasz és az osztrák vezérkari akadémiák hallgatóinak kölcsönös cseréjében a közös tisztképzés előmozdítása érdekében;
  - = az olasz és az osztrák haderő tisztjeinek rendszeres tanulmányi cseréjében. Ennek értelmében a két haderő tisztjei váltásos alapon több hónapot töltenek csapatoknál, parancsnokságoknál, intézeteknél, de magában a minisztériumokban is egymás vezetési, tervezési, kiképzési stb. alapelveinek megismerése céljából. A megállapodás végrehajtása 1973 novemberétől megkezdődött.

A fentiekből is kiderül, hogy Olaszország az olasz–osztrák kapcsolatok kiépülése területén a fokozatosság taktikáját követte. A legalacsonyabb szintű érintkezéstől kiindulva jutott el az olasz katonai vezetés a legmagasabb szintű érintkezésig.

Jelenleg az olasz–osztrák katonai kapcsolatok három szinten jelentkeznek: a nemzetvédelmi minisztériumok között, elsősorban közvetett módon, az attasék útján; a csapattestek között, azok gyakorlatokra történő meghívás és az ezekhez kapcsolódó megbeszélések révén; a kiképzés egyes területein.

Az olasz katonai vezetés arra törekszik, hogy az olasz–osztrák kapcsolatokat, illetve együttműködést mindenekelőtt az alábbi három szinten valósítsák meg:

- a katonapolitika területén, a nemzetvédelmi miniszterek időközönkénti véleménycseréje útján;
- a harcászati-hadműveleti vezetés területén, az osztrák hadsereg, illetve az olasz hadtest parancsnokok esetenkénti megbeszéléseivel;
- a kiképzés területén, a cserelátogatások, illetve a tiszti iskolákra történő meghívások kiszélesítésével, illetve rendszeresítésével.

A fentiek mellett továbbra is fenntartanak a csapattestek közötti kapcsolatokat, mindenekelőtt a 6. vadászdandárral (Tirol) és a 7. vadászdandárral (Karinthia).

Az olasz vezetés tehát olyan kapcsolatok kiépítésére törekszik, amelyek révén betekintést nyerhet az osztrák katonapolitikába, az osztrák harcászati-hadműveleti elgondolásokba, célkitűzésekbe és tervezésbe. Ez ugyanis módot nyújthatna az olasz katonapolitika Ausztriával kapcsolatos törekvéseinek megvalósítására.

Az olasz vezetés által kialakított kapcsolatok arra mutatnak, hogy az olasz vezetés térbeli törekvéseit mindenekelőtt Tirol és Karinthia térségére összpontosítja. Ez elsősorban azzal magyarázható, hogy Tirolon keresztül vezet a legrövidebb út a NATO közép-európai csoportosításával történő összeköttetés biztosítására. A közép-európai helyzet alakulása következtében a NATO részéről ártértékelték a Kufstein–Brenner, illetve a Stájerország–Karinthia térség helyzetét és ez az eddigi elgondolások bizonyos módosítására vezetett.

A NATO közép- és dél-európai csoportosítása közötti összeköttetés szempontjából a tiroli-térség mindig is fontos szerepet játszott. Tirol jelentőségét tovább növelte az a NATO-értékelés, amely a jugoszláviai események jövőbeli, számukra kedvezőtlen alakulása esetén, Stájerország, illetve a grazi és klagenfurti medence katonai jelentősége másodrendűvé válik. Karinthia nyugati térségének jelentősége viszont továbbra is megmarad, miután Tiro, meghosszabbított előterét képezi.

Összefoglalva megállapítható, hogy Olaszország katonapolitikai céljainak elérése érdekében az alábbiak elérésére törekszik Ausztria irányában:

- a kapcsolatok mindenoldalú, de mindenekelőtt a legmagasabb szintre terjedő kiépítésével világos betekintést nyerjen az osztrák harcászati-hadműveleti elgondolásokba, hogy azokat összehangolják a NATO hadműveleti-hadászati terveivel, illetve azokat a NATO érdekeinek megfelelően módosítsák;
- a NATO közép-európai és déli csoportosítása közötti összeköttetés biztosítása érdekében a tiroli-térség, illetve a karinthisi-térség NATO érdekében történő felhasználásának előkészítése, ami lehetővé tenné Olaszország számára, hogy erre a hadműveleti irányra vonatkozóan realisabb harcászati-hadműveleti elgondolást alakítson ki, illetve terveit ilyen szempontból dolgozza ki.

Budapest, 1974. 10. 29.

Felterjesztem, kapják: I. számú típuselosztó szerint

Forrás: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL) O-8-346/I. 12–31. o.

DÉL-EURÓPAI SZÖVETSÉGES ERŐK
PARANCSNOKSÁGA
NÁPOLY, OLASZORSZÁG

NATO NEM MINŐSÍTETT

Jelen összefoglaló célja az, hogy általános képet adjon az (ACE) Európai Szövetségesek Parancsnoksága Dél-Európai Övezetéről. Az érdekelt kormányok döntései a közelmúltban váltak ismeretessé más határozatok pedig kidolgozás alatt vannak arról, hogy a NATO Déli Övezetét milyen eszközökkel és hozzájárulásokkal kívánják erősíteni. A viták végezetével és azok részleteinek ismeretében eddigi védelmi rendszerünkben változás várható.

Amíg e határozatok meg nem születnek, a főparancsnok irányítása alá tartozó egységeket és erőket illetően értékelését az övezethez tartozó országok által a NATO-nak adott nyilatkozataira alapozza.

Mindaddig megőrizzük hitelünket, amíg készen mutatkozunk a NATO valamennyi tagja elleni katonai akció bármilyen formája ellen fellépni. E megállapítások fényében lássuk mindenekelőtt, melyek a főparancsnok feladatai: A Déli Övezet védelme és a NATO területi egységének megőrzése.

Bevezetésként tekintsük át földrajzi vonatkozásban hogyan viszonyul övezetünk az Európai Szövetségesek Parancsnoksága más övezeteihez.

Az Észak-európai Szövetséges Erők zónája (AFNORTH) Oroszország határától és Norvégia legészakibb pontjától déli irányban az Észak-németországi Elba folyóig terjed;

A Közép-európai Szövetséges Erők zónája (AFCENT) az Elba folyótól a svájci és osztrák Alpokig; míg a Déli Övezetet észak felől Svájc és Ausztria, délről a Földközi-tenger déli partvidéke határolja.

Terveit három fontos földrajzi sajátosság határozza meg.

Az első az, hogy a működési körzetünk méretei igen nagyok, azaz 4000 km. Kelet–nyugati irányban és kb. 1400 km észak–déli irányban. Az övezet három NATO-tagországot ölel fel, Görögországot, Olaszországot és Törökországot, továbbá a Földközi- és Fekete-tengert is.

A második sajátosság abban jelentkezik, hogy övezetünk Svájc és Ausztria beékelődése folytán elszigetelt az Európai Szövetségi Parancsnokság többi övezetétől. Két el nem kötelezett ország helyezkedik el közöttünk és a Közép-európai Szövetségi Erők között, így övezetünk lényegében független működési szintérnek tekinthető. A harmadik sajátosság az, hogy övezetünk szárazföldi része nem összefüggő terület. A zónában fekvő nemzetek, három egymástól különálló fontos félszigeten helyezkednek el, közöttük a Jón- és az Égei-tenger. Ez a tény szárazföldi tevékenységünket három egymástól teljesen elválasztott zónára osztja.

E három zóna a következő: Északkelet-Olaszország, Törökország nyugati és Törökország keleti része, továbbá Görögország. Az említett országok kiterjedten húzódó partsávjai, továbbá számos sziget még fokozza a nemzeti regionális védelem problémáit. Támadás esetén a Dél-európai Szövetséges Erők főparancsnoka, mint NATO-parancsnok felelős Északkelet-Olaszország, Görögország és Törökország védelméért, valamint a földközi- és fekete-tengeri víziutak biztosításáért.

Az övezet védelmének bonyolultságát még fokozza a Déli Övezettel határos országok magatartása.

Az a támogatás például, amelyet ezek az országok – a Varsói Szerződés aláírói – a Varsó Szerződés felé tendáló közel-keleti és észak-afrikai országoknak adnak kedvezőtlen szövetségeket hozhat létre a NATO szempontjából és bizonytalan kimenetelűvé teheti a Déli Övezet védelmét. Kiemelendő fontosságú másrészt, a Varsói Szerződéssel bármilyen szembekerülés esetén milyen magatartást tanúsít Franciaország, Spanyolország, Jugoszlávia és Albánia tekintettel az említett országok stratégiai helyzetére.

A földrajzi helyzetből és a szárazföldi zónák szétszórtságából következően a NATO-t keretek közé szorítja az a tény, hogy túlságosan hosszú és sebezhető légi és tengeri egészen az Atlanti óceánig terjedő utakon juthat csak erősítéshez és katonai utánpótláshoz. Ezen túl az övezeten belüli tagállamok között kölcsönös segítség és támogatás, valamint az erők átcsoportosítása csak légi és tengeri úton valósulhat meg.

Sajátos és a Földközi-tenger egyedülálló jellemzői a viszonylag szűk gibraltári-, boszporuszi-szoros és Port Said, ha a Szezei-csatornát ismét megnyitják. Ezek az áthaladást biztosító pontok ellenőrzése a múltban fontos szerepet játszott az egész Földközi-tenger térségének ellenőrzésében és valószínű, hogy a jövőben, bármilyen konfliktus esetén amelyben légi és tengeri erőket vetnek be, ismét így lesz.

Ugyanilyen fontos az, hogy milyen mértékben leszünk képesek a szárazföldi légitámaszpontok, a konfliktus kezdeti fázisában, pedig a repülőgép-anyahajók hasznosítására, azaz a helyi légi fölény biztosításra, abból a célból, hogy megvédelmezzük létfontosságú ipari és lakott központokat, valamint biztosítsuk a NATO és más szövetséges hajóhadak ellátását és utánpótlását. A Gibraltári-szoroson való átkelést megkísérülő ellenséges hajók ellenőrzése és megsemmisítése kombinált légi- és tengeri feladat, ugyanakkor csak légi felderítéssel szerezhetünk tudomást időben az ellenség felszíni mozdulatairól övezetünkben.

Mielőtt a földrajzi témát lezárnánk nem ártana megvizsgálni a Déli Övezetet Moszkva szempontjából. A szovjet stratégia bárhogya tájolja is térképét, számára a Déli Övezet mint hatalmas akadály jelentkezik, amely megakadályozza a szovjet terjeszkedést délnyugati irányban. Azonnal szembetűnő jelentőséget kap Jugoszlávia és Albánia kulcspozíciója, valamint a NATO és a Varsói Szerződés határainál húzódó hegyvidék alkotta zóna, továbbá a Fekete-tengeren tevékenykedő ellenséges erőkől eredő veszély. Ez és számos más tényező kiemeli, hogy a moszkvai stratégának legalább annyi nehéz problémával kell megbirkóznia, mint a NATO terveit készítőnek.

Térjünk rá az erők csoportosulására a Déli Övezetben és vegyük számba a szemben állókat.

A felügyelt nemzeti erők öt főparancsnokság alá rendelve. A NATO-parancsnokságok elnevezései, parancsnokaik és az egyes parancsnokságok – két szárazföldi, egy légi egy légi-tengerészeti – a következők:

Dél-európai Szövetséges Szárazföldi Erők Parancsnoksága, székhelye Verona, hatókörzete és felelőssége Északkelet-Olaszországra terjed.

Délkelet-Európai Szövetséges Szárazföldi Erők Parancsnoksága, székhelye a törökországi Izmir, felelős a görög és törökországi védelem összehangolásáért.

Déleurópai Szövetséges Tengerészeti Erők Parancsnoksága nápolyi székhellyel. A NATO földközi-tengeri víziútjainak védelméért és a fekete-tengeri akciókért felelős. A COMNAVSOUTH egyébként felelős az egész Földközi-tenger térségében lezajlott légi és tengerészeti akciókért.

A Dél-európai Szövetséges Légierők Parancsnokságának székhelye is Nápolyban van. A parancsnok felelős az övezet légi védelméért és a szárazföldi bázisokról irányított légi akciókért. Illetékességébe tartozik az övezet légügyi taktikai akcióinak összehangolása.

A Déleurópai Haditengerészeti Segéd- és Támogató Erők parancsnoksága elnevezést kapta az USA 6. flottája. Parancsnoksága egy hajó fedélzetén van, a NATO-val való összehangoló tevékenységet egy helyettes parancsnok segítségével biztosítja, aki szintén itt van Nápolyban. A COMSTRIKFORSOUTH alá rendelve az USA haditengerészeti egységei, továbbá a Déli Övezetnek átadott légi-tengerészeti erők.

Térjünk át most annak vizsgálatára, hogy melyek a szárazföldi parancsnokság által megoldandó problémák. Kezdjük a vizsgálatot Észak-Olaszországnál.

Az Alpok természetes akadályt képez a páncélos- és gépesített erők mozgása és utánpótlása szempontjából Olaszország északi határánál, ennél fogva kedvez a védelem erőinek. Jugoszláviánál, az észak-keleti határ már nehezebb kérdés védelmi szempontból, mivel a stratégiaiilag kedvező, magasabb pontok Jugoszláv területen vannak. Trieszt fekvése különösen nehéz védelmi problémát vet fel.

Amennyiben az ellenséges páncélos és gépesített egységek a Goriziai-hágón hatolnának be, mely a keleti határ természetes kapuja, az olasz ipar szíve és az észak-olaszországi lakosság komoly veszélybe kerülne.

A NATO stratégiája ebben a térségben is, mint a többi operatív szektorban, igyekszik ütközet esetén a legelőretolhatóbb állásokat elfoglalni a védelemben. Mivel nem ismerjük a szovjetek és a Varsói Szerződés szándékait az egész Déli Övezetben parancsoló feladat éberrel figyelni a semleges államokat, valamint a Varsói Szerződés országait.

Áttérve övezetünk középső térségének vizsgálatára, szembetűnik, hogy Görögország északi része és Trákia nyugati része hegyes vidék, amelyen át húzódnak a nemzetközi határok, ezek választják el Görögországot Albániától, Jugoszláviától és Bulgáriától. Jóllehet ez általában kedvező a védelem számára, öt lehetséges behatolási pont van azonban, melyeken át Görögországba Észak felől behatolhatnak a páncélos és gépesített alakulatok.

E zónában megjegyzendő, Trákiában nincs elég terület a védelem számára az Égei-tenger partsávja miatt. Ha ebbe a szektorba történne behatolás, könnyen elvághatnák a török és görög erőket egymástól, így megnyílhatna az út a Földközi-tenger felé.

Keletebbre a török–bolgár határnál sík terület húzódik, amely Bulgária déli része irányából a Boszporusz felé tart és kedvező terepet biztosít az ellenséges páncélos és gépesített egységeknek. Mind Trákia, mind Északkelet-Törökország védelmét nehezíti a Fekete-tenger partján található sáv, amelyet kétéltűekkel bonyolított akciókban jól kihasználhatnak.

Törökország és Norvégia az a két NATO-nemzet, amelyek közvetlenül határosak a Szovjetunióval. A keleti török határ úttalan zónában húzódik, ez nem kedvez a páncélos invázióknak, mivel az utak nagyobb része a téli időszakban használhatatlan. Minden esetre a Fekete-tenger melletti síkság különböző pontjain kedvező terep nyílik a kétéltű járművekkel végrehajtott akcióknak.

Vegyük most sorra a Varsói Szerződést és a Déli Övezetet jellemző néhány sajátosságot. Nem kívánunk kimerítő perspektívákkal szolgálni, kitérve minden fegyvernemre, mert ez túl részletes leírást kívánná, hiszen ennek az iratnak a célja az, hogy általános képet adjon övezetünkről és a potenciális ellenségről.

A Varsói Szerződés alakulatai majdnem 2:1 arányban felülmúlják a NATO Déli Övezetének fegyveres erőit. Jóllehet a Varsói Szerződés alakulatai általában kisebb létszámúak a NATO megfelelő alakulatainál, fölényük azonban mozgékonyaságukban és páncélos ütközésségükben van. A Varsói Szerződés alakulatai páncélosokból állnak, gépesítettek, míg nekünk kevés páncélos alakulatunk és még kevesebb teljesen gépesített egységünk van. Ezenkívül szárazföldi erőink felszerelése korszerűtlen, hadikészleteink hiányosak. Sebezhetőek lennének vegyi- és biológiai hadviselés esetén is.

Mivel a potenciális agresszoroknak belső összeköttetésük megoldott, a Varsói Szerződés erői szabadon vonhatják össze alakulataikat, amelyet a körülmények számunkra nem tesznek lehetővé. Ez a Szovjetunió és szövetségesei számára azt jelenti, hogy gyorsan növelheti hatékonyságát, viszonylag rövid idő alatt, míg ugyanezen idő alatt a NATO erőinek növelése az övezeten belül jóval kisebb fokú lehetne.

Összegezve, ami szárazföldi erőinek illeti, a mozgathatóság, továbbá az utánpótlás és erősítés, a tüzérségi hatékonyság szempontjából súlyosan aggasztó a helyzet.

Harci repülők terén a Varsó Szerződés egyértelmű előnynek örvend a Déli Övezethez viszonyítva, előnye több mint 2,5:1 arányú. Ezen kívül felszerelése jelentős mértékben standardizált és modern, ez a jellemző szintén a hiányzik a NATO erőinek bizonyos egységeinél.

Övezetünk légijerének számottevő erősítést kellene kapnia ahhoz, hogy megfelelő berendezések legyenek birtokában és megfelelően fogadhasson támadást.

Hozzá kell tenni ezen kívül azt, hogy a Varsói Szerződés kihasználva belső légi útjait, valamint a géptípusok és berendezése standardizált voltát, gyorsan képes növelni erejét szárazföldi erőihez hasonlóan. Ez a kiegyensúlyozatlanság gyors és jelentős módon visszaüthet az övezet NATO csoportjai kárára. A légierő hatékonysága és ereje minden esetre nem kizárólag a gépek száma alapján mérhető és nekünk hibás a mindenkor felderítő rendszerünk, szegényes az elektronikus elhárításunk méginkább az elektronikus ellen-elhárításunk. A Varsói Szerződés rendelkezésére pedig komplett rakétarendszer áll légtérének védelmére. A Déli Övezet szárazföldi és légvédelmi rakétarendszere igen korlátozott. Mindent megteszünk tehát azért, hogy légierőnk hatékonyságát növeljük oly módon, hogy modern repülőgépeket szerzünk be és radarösszeköttetést létesítünk a NADGE (Elektronikus Légvédelmi Rendszer) keretében. Vegyük tekintetbe, hogy eddig csak szárazföldi támaszpontok légijeréről beszélhetünk. Hatékony erőt képvisel azonban a COMSTRIKFORSOUTH parancsnoksága alatt a Földközi-tengeren elhelyezett repülőgép-anyahajókból álló légierő, mely övezetünknek jelentős mértékű erősítést biztosít.

Míg a NATO-nak mindeddig nincs állandó tengerészeti hadereje a Földközi-tengeren, a Déli Övezet védelmét szolgáló haditengerészeti erők adott esetben jelentős erőt képviselhetnek, ide tartoznak a már említett repülőgép-anyahajók.

E téren az erőviszony nagyjából 3:2 arányú a NATO javára. Közvetlen párhuzamot nem lehet azonban vonni, mert a NATO-nak – eltérően a Varsói Szerződéstől – védelmeznie és fedeznie kell az utánpótlás útvonalait.

Rendes körülmények között az oroszoknak vannak haditengerészeti erőik a Földközi-tengeren, amely földközi-tengeri flotta néven (SOVMEDFLT) ismeretes és amely kb. 30–40 egységből áll, a tengeralattjárókat is számítva. Ennek ereje gyorsan növelhető békeidőben más szovjet flották egységeinek ideirányításával, főleg a Fekete-tengerről. A SOVMEDFLT összetételét nem ismerve is a NATO „I” szolgálata ellenőrzése alatt tarthatja a felszínen mozgó egyéb egységeket is.

A SOVMEDFLT mindenképpen kiegyensúlyozott erőt képvisel, jóllehet háborúban még nem próbálták ki és jelenleg nem rendelkezik rögzített szárnyú gépeknek is megfelelő anyahajóval, modern egységek tartoznak azonban rendszerébe, mint például a távirányított rakétaelhárítóval felszerelt KARA, mely ma a leghatékonyabban felfegyverzett hasonló jellegű egységnek számít a világon.

Mindenesetre, a SOVMEDFLT modern egységei és fegyverzete ellenére úgy véljük, hogy a felszínről jövő fenyegetés igen mérsékelt, amennyiben ezeket az erőket csak a szükség pillanatában vetik be. Ezért ebben az összefüggésben a SARATOGA nevű amerikai repülőgép-anyahajó például, több mint hetven géppel a fedélzetén létfontosságú.

Légi és tengeri utánpótlás hiányában, továbbá a tengeralattjárók földközi-tengeri jelenléte felderítésének nehézségei miatt a szovjet tengeralattjárók komoly fenyegetést jelentenek a szövetséges hajóraj számára. A tervekbe foglalt helikopter és repülőgép erősítés, a tengerészeti járőrszolgálat számára, továbbá a tengeralattjáró vadászatra alkalmas járművek – közöttük a NIMRÓD – szükségük van olyan tengerészeti erőre, amely képes haditengerészeti akciókra vagy a szárazföldi erőink megsegítésére övezetünkben.

Nagyvonalakban sorra vettük tehát az esetleges operatív zónákat, valamint a NATO és a Varsói Szerződés természetadta előnyösebb és hátrányosabb helyzetét. Még akkor is, ha képesek vagyunk felmérni a Varsói Szerződés nemzeteinek képességeit, szándékaikat illetően csupán feltételezésekre szorítkozhatunk. Ebben áll a CINCSOUTH feladata. A NATO stratégiája a kérdések rugalmas megválaszolásának doktrínájára épül, azaz arra a képességre, hogy a különböző fenyegetések mindegyikére tudjon válaszolni. Világos, hogy e doktrína teljes sikeréhez az szükséges, hogy az esetleges agresszort ráébressze arra, hogy a NATO széles skálájú fegyverekkel és alkalmas tervekkel rendelkezik arra, hogy bármilyen támadó aktussal szembenézzen, továbbá, hogy politikai szándéka e tervek valóra váltása.

Ahhoz, hogy a NATO erői alkalmazhassák a rugalmas választ politikáját a következő elengedhetetlen tényezők szükségesek:

Első: magasfokú operatív készenlét, hogy hirtelen támadás estén az ellenfél nehegyre tegyen szert.

Második: ellenállóképesség esetlegesen elhúzódozó hadműveletek során.

Harmadik: nukleáris kapacitással rendelkezni a megfélemlítés végső forrásaként. A rugalmas válasz doktrínája felhatalmazza a Szövetséges Erők legfőbb parancsnokát (SACEUR-t és a CINSOUTH-ot) arra, hogy reagáljon bármilyen nemű agresszióra abból a célból, hogy az ellenség elálljon a támadás folytatásától. A NATO-országok részéről ilyen irányban kell támogatást adni, és szilárd elkötelezettséget mutatni az agresszió minden fajtájának megakadályozására.

Eddig főképp a Dél-Európai Szövetséges Erőkkel és potenciális ellenfelünkkel, a Varsó Szerződéssel foglalkoztunk. A Földközi-tenger térségét legalább ilyen érzékenyen érintik más országok csoportosulásai, amelyek jellege különböző és az Atlanti Szövetségben való közvetlen részvételtől a szovjetek iránti nyílt rokonszenvig terjed. Mint már kiemeltük, esetleges konfliktusban a NATO-t Franciaország magatartása ebben az övezetben lényegbevágóan érintené.

Belső veszélyt képez a Déli Övezet számára az észak-afrikai és a közel-keleti hatékony repülőterek és kikötők nagy száma. Ha Varsói Szerződésnek sikerülne erőszakkal vagy behatolással biztosítani a maga számára az itt található létesítmények széles skáláját, a szövetségesek helyzetét komoly veszély fenyegetné a Földközi-tengeren bármilyen helyzetben. Déli szomszédaink aktívan állnának a Varsó Szerződés mellé és ez még súlyosabb helyzetet teremtené, mert övezetünk minden irányból fenyegetésnek lenne kitéve.

A közel-keleti kilátás kissé kitisztult Irán jelenléte miatt, amely tagja lett a CENTO-nak és ilyen minőségben Törökország szövetségese. Mivel Irán a Szovjetunióval és Törökországgal határos, jelentős befolyással van az AFSOUTH keleti frontjára. Hála sok NATO-országgal fenntartott baráti viszonyának, továbbá védelmi hatékonysága növekedésének, Iránt igen értékes országnak kell tekinteni a NATO délkeleti szárnyának biztonsága szempontjából. Irán ezen túl mind a Közel-kelet, mind a Perzsa-öböl jelentősen szilárd eleme.

Bemutatónkban eddig főleg a frontvonalakkal foglalkoztunk. Szenteljünk most egy kevés időt annak nagyvonalakban történő leírására, milyen egyéb tényezők befolyásolják a Déli Övezet védelmét.

Ha a Déli Övezet esetleg nem kapja meg a tervekben biztosított utánpótlásokat a SACEUR-nak kell megvizsgálnia a belső szövetségesek helyzetét, hogy erőforrásait a legkedvezőbben tudja kihasználni.

A CINSOUTH részéről érkezett utánpótlási kérelmet követően a SACEUR feladata a segítséget nyújtó nemzetekkel való egyeztetés és összehangolás. A Déli Övezetnek adandó erősítésnek minimálisan néhány órán belül; maximum 60 nap elteltével kell megérkezni a döntést követően.

Létfontosságú tényező tehát, ha azt kívánjuk, hogy a nyújtott segítség hatékony legyen, az hogy az ezzel kapcsolatos döntés a lehető leggyorsabban megszülessen és az övezet megfelelően fogadni és hasznosítani tudja ezeket a tartalékokat.

E téren még sok a tennivaló a helyzet javítása érdekében. Növelni kell a NATO kapacitásait és potenciálját főleg az utánpótlás, a továbbképzés, gyakorlatozás, a közlekedési útvonalak biztosítása, a légvédelem és az információszerzés terén.

Az utánpótlás terén az infrastruktúrák és a készlet ad különösen aggodalomra okot. Az infláció világméretű növekedésével a költségvetésben előirányzott alapok kevesebb számú tervet és anyagot vesznek számításba, mint amire szükség van. Az utánpótlásért a nemzetek a felelősek, a gépi berendezések, fegyverek standardizálása azonban óriási mértékben érezteti majd kedvező hatását a költségekre és megkönnyíti az erőforrások és egyéb anyagok pótlását. Ugyanígy érvényes ez a különböző nemzeti erők hatékonyságának növelésére, az együttes tevékenység érdekében.

Ami az összeköttetést illeti, a hálózat túlszűfolt, a vezetés és az ellenőrzés biztosítására tervek kidolgozása van folyamatban, amelyek néhány éven belül életbe-lépnek a NATO-rendszer integrált összeköttetésének biztosítására. Addig is mindent meg kell tennünk a jelenlegi rendszer és a jelenlegi procedúra erejének növelésére.

A DAWN PATROL 1974 hadgyakorlatok egyik példája, amelyet a CINCOSOUTH csapataival évente megrendez. Ezen a fegyvernemek közötti kombinált gyakorlaton kb. hetven hadihajó, több mint 15 légi egység, az operatív összetagok kb. 3000 főnyi személyzete, összesen 20 ezer ember vesz részt különböző nemzetekből. Regionális továbbképzési programot is szervezünk, amely minden évben fontos hadgyakorlatot is magában foglal. A parancsnokságok számára szervezett gyakorlatokon kívül csapatgyakorlatot is tartunk.

A gyakorlatok során folyó kiképzés hatékonyságát utólag növeli, hogy alakulataink ütőképességét kvalifikált megfigyelők csoportjai értékelik.

A földrajzi, politika és katonai tényezők, úgy tűnik, a Déli Övezettel szembenálló Varsói Szerződésnek kedveznek. Vannak azonban egyéb tényezők, amelyeket figyelembe kell venni, amikor ellentétes katonai erők összehasonlítása folyik.

A NATO erejének egyik eleme a különböző tagállamok fegyveres erőinek az erős kívánsága, hogy megőrizték területi integritásukat és függetlenségüket. Jóllehet számszerűen alulmaradnak és bizonyos szempontból hiányosak anyagi technikai eszközeik a Varsói Szerződéshez viszonyítva, erőink képzetek, jól irányítottak és merészek.

Legfőbb feladatunk az, hogy a Szövetség hitelét fenntartsuk erősítve védelmi képességünket és bebizonyítva azt, hogy megfelelő katonai erővel rendelkezünk, továbbá szilárd szándékunkat, hogy szembenézünk bármilyen és bármely irányból jövő agresszióval. Meg kell győznünk a Szövetség különböző országait arról, hogy ne csökkentsék NATO hozzájárulásukat olyan okból, hogy feltételezik az enyhülést a Varsói Szerződés ugyanúgy értelmezi, mint a szabad világ.

A melléklet tartalmazza a Déli Övezet jelenlegi parancsnokainak névsorát

Melléklet: a DÉLI ÖVEZET jelenlegi parancsnokai

(A lista az 1975. februári helyzetet tükrözi.)

DÉL-EURÓPAI SZÖVETSÉGES ERŐK FŐPARANCSNOKA

Means Johnston, admirális, USA haditengerészet

DÉL-EURÓPAI SZÁRAZFÖLDI SZÖVETSÉGES ERŐK PARANCSNOKA

Angelo M. Galateri, tábornok, Olasz hadsereg

DÉLKELET-EURÓPAI SZÁRAZFÖLDI SZÖVETSÉGES ERŐK PARANCSNOKA

Melvin Zais, tábornok, USA hadsereg

DÉL-EURÓPAI HADITENGERÉSZETI SZÖVETSÉGES ERŐK PARANCSNOKA

Giovanni Ciccolo, admirális, Olasz haditengerészet

DÉL-EURÓPAI SZÖVETSÉGES LÉGIERŐK PARANCSNOKA

Joseph G. Wilson, csapattábornok, USA Légierő

DÉL-ERURÓPAI SZÖVETSÉGES ERŐK TÁMOGATÓ ÉS SEGÍTSÉGET NYÚJTÓ ALAKULAT PARANCSNOKA

Frederich C. Turner, admirális USA haditengerészet

Forrás: T-1975/360-AP Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (Budapest) 3.2.5. O-8-346/I. 295-304. pp.

Javaslat a Politikai Bizottságnak az ötödik ötéves terv időszakában a Magyar Néphadsereg fejlesztésére

Magyar Népköztársaság
honvédelmi minisztere
Készült: 1 eredeti példányban
V/011552/16/1975.
Látta: Biszku Béla elvtárs

Különösen fontos!
Szigorúan titkos!

A néphadsereg ötödik ötéves terve második szakaszát képezi annak a hosszú távú fejlesztési koncepciónak, amelyet a Politikai Bizottság 1968. november 26-án 10 évre – az 1971–1980-as időszakra – határozott meg. Ennek megfelelően tervjavaslatunk arra irányul, hogy – az elért helyzetet, a szövetségi kötelezettségeinkkel kapcsolatos EFEF (Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoki) ajánlásokat, továbbá a valószínű ellenségnél bekövetkezett változásokat is figyelembe véve – az ötödik ötéves tervidőszak végére elérjük a hosszú távú hadsereg-fejlesztési koncepcióban meghatározott célokat, s teljesítsük a XI. kongresszus vonatkozó határozatait.

A tervjavaslatot az Országos Tervhivatallal egyeztetve állítottuk össze, és azt a Honvédelmi Bizottság megvitatta.

I.

AZ MN NEGYEDIK ÖTÉVES TERVÉNEK VÉGREHAJTÁSA

A néphadsereg negyedik ötéves tervének végrehajtása alapvetően a tervezettnél megfelelően alakul. Az időarányos feladatokat teljesítjük. A néphadsereg harci képességei a tervezett mértékben növekednek. Javulnak a személyi állomány szolgálati és életkörülményei. Teljesítjük a kétoldali „Jegyzőkönyv”-ben rögzített kötelezettségeinket.

A közvetlen honvédelmi kiadásokra a tervidőszakban 71,4 milliárd forint kerül felhasználásra, amely a nemzeti jövedelem 4,0%-a.

A néphadsereg negyedik ötéves tervének teljesítését az alábbi főbb mutatók jellemzik:

1. A szervezeti és anyagi-technikai fejlesztés terén a haditechnikai eszközök rendszerbeállítása zömében a tervezettek szerint megtörténik. Speciális importunk 5–6%-a az ötödik ötéves tervidőszak elejére tolódik át.
    - a) A szárazföldi csapatoknál a korszerű harckocsik arányát 55%-ról 80–82%-ra növeltük. A lövész- és felderítő alegységek kétharmadát elláttuk páncélozott szállító harcjárművekkel. A közepes hatótávolságú rakétaeszközeinket korszerűbb típusokkal cseréltük le. Befejeztük a csapatok tervezett mértékű feltöltését nagyhatékonyságú sorozatvetőkkel. Az újonnan felállított légi szállítóegységnél elértük a korszerű közepes helikopterekkel való ellátás tervezett szintjét. Beszerzési nehézségek miatt, a tervezettnél kisebb ütemben, de megkezdődött a csapatlégvédelem rakétásítási programja.
    - b) A honi légvédelemnél a repülőcsapatok gépparkjának mintegy 50%-os cseréjével elértük, hogy a korábbi négy helyett ma egy alaptípus – a MiG–21-es család három változata – van rendszerben. A rádiólokációs felderítési mező alsó határát a nyugati határ mentén 500 m-ről 300 m-re, az ország belsejében 1000 m-ről 500 m-re javítottuk. A rakétaeszközöket technikailag tökéletesítettük, hatékonyságuk alsó határát 1000 m-ről 300 m-re javítottuk, és fokoztuk zavarvédetségüket. A légvédelmi rakétarendszerünk mindemellett erő teljes korszerűsítésre szorul. Az 1960-as évek eleje óta, – amikor a jelenlegi rakétarendszert kialakítottuk – a várható ellenség légi támadóeszközei hatékonyabbak lettek, alkalmazásuk módja alapvetően megváltozott. Ez olyan követelményeket támaszt, amelyeknek légvédelmi rakétarendszerünk már nem tud eleget tenni. Az eszközök erkölcsileg, technikailag elavultak, üzemidejük az 1980-as évek elejére lejár, alkatrész-utánpótlásuk nem biztosított. Mindezek következtében, honi légvédelmi rakétarendszerünk nem képes kellő hatékonysággal oltalmazni a kijelölt objektumokat (Budapest, Dunaújváros, Miskolc), és nem zárja le megbízhatóan a Varsói Szerződés délnyugati iránya hazánk területére eső sávját.
  2. A Magyar Néphadsereg fejlesztési létszámgénye a negyedik ötéves terv időszakára 14 300 főt tett ki. Ehhez 7800 fős fejlesztési létszámkeretet kaptunk. A technikai fejlesztés ezen felüli létszámgényét – 6500 fő – belső átcsoportosítással biztosítottuk. A fejlesztési keretet teljes egészében a hadműveleti csapatok fejlesztésére fordítottuk. Ezen túl további 3000 főt a hátszaki rendeltetésű alakulatok, intézetek és szervek állományából csoportosítottunk át a hadműveleti rendeltetési alakulatok és szervek fejlesztésére.
- A Magyar Néphadsereg békelétszáma 114 000 főről a negyedik ötéves terv végére 118 725 főre növekedik, amelynek belső dinamikáját az 1. sz. melléklet tartalmazza.
- A létszámnövekedés ellenére a néphadseregben már évek óta komoly létszámfeszültségek vannak. Ennek alapvető oka, hogy 1961 óta a létrehozott új szervezetek létszámának megközelítően 50%-át (kb. 35 000 főt) a meglévő alakulatok létszámának

csökkentésével, keretesítésével biztosítottuk, készenléti fokozataik differenciált módosításával, és ezzel összefüggő feszültségek keletkezésével. A hadseregen belüli további létszám-felszabadítás már csak a meglévő feszültségek fokozásával lehetséges.

A szervezetek számának növekedése és a belső átcsoportosítások következtében az MN békefeltöltöttsége az „M” [Mozgósítási] létszámhoz viszonyítva, az 1961. évi 68%-ról 1975 végére mintegy 37%-ra csökken. Ez az arány súlyos következmények nélkül tovább nem rontható.

3. Építési tevékenységekre – korrigált kereteink szerint – összesen 5,58 Mrd Ft-ot fordíthattunk (alaptevékenységi beruházásra 2,6 Mrd Ft, lakásépítésre 2,23 Mrd Ft, felújításra 0,75 Mrd Ft.)

a) Alaptevékenységi beruházásaink a tervezettek szerint folynak. A rendelkezésre bocsátott keret 60%-át a csapatok legégetőbb elhelyezési problémáinak megoldására használjuk fel. A laktanyákban 132 – ötven millió forint értékhatár alatti – beruházási munka indult be. Az összberuházási keret 40%-át 12 – ötvenmillió forintot felüli – nagyberuházás teszi ki. Az új, fedett tárolóhelyet igénylő technika elhelyezését 30–35%-ban tudjuk csak biztosítani. A raktártér kapacitását mintegy 5%-kal növeljük, ez az összigeny 75%-át elégíti ki.

b) Az építmények felújítására 750 millió forintot használhattunk fel. Ez nem biztosította – az egyébként szerényre méretezett – célkitűzések fedezetét. A laktanyák 12%-a 55 évnél, 18%-a 30 évnél, 52%-a 20 évnél régebbi, s csak 18%-a 20 évnél korábbi építésű, mintegy 82%-a esik bele a 20 éves ciklusidejű felújításba. A laktanyák 8%-ban van központi fűtés, és így állandó melegvíz-szolgáltatás. A fürdés hetenként egyszer biztosítható. A higiéniai feltételek lényegesen a szükségletek alatt vannak. (Pl.: 15–16 főre jut egy vízcsap, így a reggeli tisztálkodás – 30–40 perc alatt – nehezen oldható meg. Ugyanez a helyzet egyéb fiziológiai szükségletek kielégítése terén is.)

c) A Politikai Bizottság 1971–80-as évekre 17 000–18 000 lakás megépítését hagyta jóvá. A negyedik ötéves terv időszakában 6000–6200 lakás megépítésére kaptunk lehetőséget. Ebből a tervidőszak végére azonban – főleg az árak emelkedése miatt – csak 5300–5400 új lakást tudunk megépíteni. Ez a tervezett 87–88%-os ellátottság helyett, mintegy 83%-ot jelent. A tervidőszakban mintegy 1500 hivatásos állományú lakásigényét nem tudjuk kielégíteni.

Elhelyezési problémáink alapvetően abból erednek, hogy – a szűkre szabott anyagi lehetőségek miatt – a megelőző 10–12 évben nem folyt a technikai, szervezeti fejlesztéssel arányos építési tevékenység. A gondokat növelte, hogy az utóbbi másfél évtized alatt 27 új helyőrség jött létre, az MN békelétszáma mintegy 40 000 fővel nőtt. A harckocsik és vontatók száma négyszeresére, a gépkocsiké több mint duplájára emelkedett. Rendszerbe került közel kétezer kerekes páncélozott jármű. Négyszeresére nőtt az üzemanyag-tároló kapacitásigény.

4. A személyi állomány illetménye – 1970-hez viszonyítva – 1975 végére a tiszteknél 34%-kal, a tiszthelyetteseknél 35,4%-kal, a polgári alkalmazottaknál 36,3%-kal emelkedik. A jelentős előrelépés ellenére a hivatásos állomány illetményszínvonala nem éri el a Politikai Bizottság által összehasonlítási alapul elfogadott ipari vezetők jövedelmi színvonalát.

A sorállomány átlagos alapilletménye 1974. január 1-jével havi 100 Ft-ról 250 Ft-ra emelkedett. Ennek ellenére alatta marad a határozatokban előírányozottaknak, mert a természetben nem biztosított elemi szükségleteik kielégítéséhez az illetmény 350–400 Ft-ra történő emelése lenne kívánatos.

Összességében – a negyedik ötéves terv alapvető célkitűzései megvalósulnak, és jó alapot szolgáltatnak a hadsereg hosszú távú fejlesztési célkitűzései teljesítéséhez.

II.

AZ MN 1976–1980 KÖZÖTTI FEJLESZTÉSÉNEK IRÁNYAI ÉS FELTÉTELEI

1. Az elgondolás alapjai:

a) A néphadsereg ötödik ötéves tervjavaslata – a XI. kongresszus határozatainak szellemében – a Politikai Bizottság 1968. november 26-i határozatával elfogadott távlati fejlesztési koncepcióra épül. A hadseregfejlesztést befolyásoló körülmények alapvetően nem változtak, ezért az ötödik ötéves tervben a 10 éves fejlesztési időszakra kitűzött feladatok folytatását irányoztuk elő.

Ennek megfelelően:

- az alapvető szervezeti keretek változtatása nélkül, – folytatjuk a néphadsereg harci képességének további növelését szolgáló minőségi fejlesztést;
- lépést tartunk szövetségeseink – az EFEF által koordinált és a várható ellenséggel szemben szükséges erőviszonyt biztosító – fejlesztésével;
- megkezdjük a honi légvédelem terén jelentkező lemaradások felszámolását, folytatjuk a csapatlégvédelem rakétásítását.

Emellett jelentős előrelépést tervezünk a szolgálati és életkörülmények javításában:

- növeljük a hivatásos állomány lakás ellátottsági szintjét, gyorsabb ütemben javítjuk a sorállomány elhelyezési körülményeit;
- fokozzuk a harcitechnika üzemeltetését, elhelyezését és az épületeink állagának megóvását szolgáló építési tevékenységet.

- b) Az ötödik ötéves terv időszakára az Országos Tervhivatal a közvetlen honvédelmi kiadásokra – tervezési irányszámként – 108–110 Mrd Ft-ot² határozott meg.

Ezen belül:

- speciális importra 600–650 mRb-t (millió rubelt);
- alaptevékenységi beruházásra 5,0 Mrd Ft-ot;
- felújításra 5,0 Mrd Ft-ot;
- a lakásépítésre pedig 3,5 Mrd Ft-ot tart tervezhetőnek.

E keretek képezték az MN fejlesztési tervének számvetési alapját. A tervegyeztető megbeszélések során a keretek nagyságát és belső felbontását illetően, egyetértés született, kivéve a lakásbiztosításra előirányzott összeget. Az Országos Tervhivatal irányszámával (3,5 Mrd Ft) szemben, a Honvédelmi Minisztérium 4 milliárd Ft biztosítását tartja szükségesnek lakásépítésre. A 108–110 Mrd Ft-os villázott keretnek megfelelően, tervjavaslatunkat két változatban dolgoztuk ki. A 108 Mrd Ft-os keret esetén – a célkitűzések alapvető azonossága mellett – részben az illetményfejlesztésre, nagyobb részt pedig az „M” tartalékok növelésére szánt összeget csökkentjük, vállalva az ezzel járó feszültségeket.

- c) Fejlesztési elgondolásunk kialakításánál alapul vettük továbbá az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának ajánlásait. Az ajánlások katonailag indokoltak és célkitűzéseinkkel egybeesnek, azonban egyes kérdésekben meghaladják lehetőségeinket. Az EFE Törzzsel folytatott tárgyalásokon a lehetőségeinken alapuló elgondolásainkat elfogadták. A kétoldalú „Jegyzőkönyv”-tervezet ennek megfelelően került összeállításra. (Az EFEF ajánlásai és elgondolásunk közötti eltéréseket a 1. sz. melléklet tartalmazza).

2. A tervidőszakban a hadseregfejlesztés főbb feladatai:

- a) A szárazföldi csapatokat 100%-ig korszerű harckocsikkal látjuk el. További egy hadosztály lövész- és felderítő alegységeit látjuk el páncélozott szállító harcjárművekkel, s ezáltal azok több, mint 80%-a rendelkezik ilyen eszközökkel. Három hadosztálynál lecseréljük az elavult harcászati rakétakomplexumokat, s ezzel valamennyi hadosztályunknál korszerű rakétaeszközök lesznek. Megkezdjük az önjáró lövegek rendszerbeállítását, növeljük a nagyhatékonyágú tüzérségi eszközök számát, s ezzel közel 20%-kal növekszik a hagyományos tüzérség tűzképessége. Befejezzük lövészegységeink rakéta-páncéltörővel való ellátását, s a szárazföldi csapatok közel 50%-át légvédelmi rakétaeszközökkel látjuk el.

A fentiekkel arányos ütemben folytatjuk a harctevékenységet biztosító műszaki, híradó, vegyvédelmi szakcsapatok, valamint a felderítés és a rádióelektronikai harc erőinek fejlesztését, fokozzuk a javító-, s ellátó szolgálatok technikai felszereltségét.

- b) A honi légvédelemnél a vadászpilóta-géppark mintegy 50%-nak kicserélésével, az ún. „minden időjárási viszonyok között alkalmazható” típusok arányát (MiG–21-MF és BISZ) 100%-ra növeljük.

A rádiótechnikai csapatok eszközeit 40–50%-ban korszerűsítjük, illetve kiegészítjük. Ezzel a rádiólokációs mező alsó határát a nyugati országhatár mentén 300 m-ről 100–200 m-re, a harci osztályok tűzhatásának körzetében pedig 100 m-re javítjuk.

A honi légvédelmi rakétacsapatoknál – a jelentett indokok alapján – szükséges a rakétarendszerünk teljes átfegyverzése és átszervezése. A védendő objektumok (Budapest, Dunaújváros, Miskolc) számának növelése nélkül, egy hatékonyabb, több típusból álló, vegyes csoportosítású, automatizált irányítású oltalmazási rendszert hozunk létre. Légvédelmi rakétarendszerünk korszerű követelményeket kielégítő (összesen 24 rakétaosztályból áll) fejlesztését – lehetőségeinket figyelembe véve – hosszabb távon, 1990-ig tervezzük megvalósítani.

A fejlesztés első lépéseként 1976–1980 között a jelenlegi 12 helyett 18 rakétaosztályból vegyes (kis- és nagymagasságú eszközökből álló) légvédelmi rakétarendszert szervezünk, és megkezdjük az automatizált vezetési rendszer kialakítását. Ennek keretében, elsősorban Budapest oltalmazását javítjuk, Dunaújváros és Miskolc oltalmazása a jelenlegi szinten marad.

3. A fegyveres harchoz szükséges anyagi-technikai tartalékainkat szerény mértékben növeljük, s elérjük az EFEF által javasolt norma (anyagnemenként eltérően 30–60 napos készlet) alsó szintjét. Az alapvető harceszközökből (repülőgépek, rakétaeszközök, tüzérségi lövegek, korszerű harckocsik, páncélozott szállító harcjárművek stb.) tartalékot képezni nem tudunk, de a rendszerből kivonásra kerülő és még hadihasználható eszközöket (pl.: T–34 típusú harckocsikat) tartalékoljuk.
4. Építési tevékenységre tervjavaslatunkban összesen 14 Mrd Ft-tal számoltunk. Ennek évi átlaga 2,8 Mrd Ft. Felhasználását azonban – tekintettel a népgazdaság lehetőségeire is – a tervidőszak első két évében az átlagnál alacsonyabb szinten (2,5 Mrd Ft-os) a további években pedig az átlagos, illetve annál magasabb (2,8–3,2 Mrd Ft-os) szinten tervezzük. Ez az ütemezés összhangban van a technika beszerzésével és az építőkapacitás lehetőségeivel.
- a) Alaptevékenységi beruházások terén befejezzük (mintegy 1,7 milliárdos ráfordítással) a jelenleg folyamatban lévő és tervszerűen áthúzódó beruházásokat. Ezáltal némileg javul a korszerű, kulturált elhelyezést biztosító körletek aránya és néhány laktanyában csökken a zsúfoltság.

² Ez – az Országos Tervhivaltól munkakapcsolat formájában kapott adatok alapján – a folyóáron számított, belföldön felhasználható nemzeti jövedelem 4,02–4,09%-át teszi ki.

A tervidőszakban megépítjük a honi és csapatlégvédelem időarányos fejlesztéséhez szükséges objektumokat; létrehozuk a legfontosabb új technikai eszközök rendszerbeállítását szolgáló feltételeket (többek között néhány kisebb új laktanyát, az új harci alegységek számára tüzelőállásokat, színeket, garázsokat, javítóműhelyeket stb.). A csapásvédelem növelésére 1-2 védett vezetési pontot építünk, és megkezdjük a vadászgéppark részére vasbeton fedezékek építését. A tárolótér bővítésével a legfontosabb területeken az ellátottságot 80–85%-ra növeljük.

A kórházi és szanatóriumi ágyak számát mintegy 30%-al (kb. 1900-ról 2500-ra) növeljük. Ezzel egyidőben előkészítjük, nagyobb részt a területi szervekkel közösen, a további bővítések feltételeit. A kulturális élet javítását szolgáló csapatklub hálózatot 28–30%-al növeljük, néhány nagy helyőrségben, illetve katonai lakótelepen bölcsődéket, óvodákat létesítünk.

- b) Az építmény felújításnál elsősorban az élet- és szolgálati körülmények, a technika javítása, karbantartása feltételeit javítjuk. Az előirányzott összeg a halaszthatatlan korszerűsítési, állagmegóvási igényeknek csak mintegy 30–40%-át fedezi. Ezért az ötéves terv végéig a sorállomány korszerű körülményeknek megfelelő elhelyezését a jelenlegi 10–15%-os szintről csak 40–45%-ra tudjuk emelni.

Ezek figyelembevételével tervezzük – 10–12 éves átfogó program keretében – laktanyáink korszerűsítését (központi fűtés, melegvíz-ellátás, elavult közműhálózat cseréje, hálókörletek korszerűsítése, higiéniai, kulturális ellátás és a technikával kapcsolatos körülmények javítása stb.).

- c) A néphadsereg lakásigényének kielégítésére 1980-ig mintegy 10 000 lakásra (5,7–6,0 Mrd Ft) lenne szükség. Ezzel lehetővé válna, hogy a jelenleg meglévő 1500 hiányt megszüntessük és a mintegy 8500 új igénylőt lakással elláthassuk.

Az előirányzott 3,5 Mrd Ft 6200 lakás megépítését teszi lehetővé. Ha ez a keret változatlan marad, akkor lakásellátottságunk szintje az 1975-ös helyzethez (82–83%) viszonyítva, 78–80%-ra csökken.

Ennek elkerülése, illetve a lakásellátottság minimális – 2–3%-kal történő – növelése érdekében, szükséges a lakásépítési keret 0,5 Mrd Ft-tal (4 Mrd Ft-ra) történő felemelése. Szükséges továbbá, hogy a HM lehetőséget kapjon – mintegy 1 Mrd Ft-os ráfordítással – 1700–1800 lakás alapvetően katonai erővel történő megépítésére és arra, hogy költségvetéséből 300 M Ft-ot a lakásbiztosítás egyéb formáira fordíthasson, így mintegy 7000 új lakás építésével és 1000–1500 lakás egyéb módon történő biztosításával a lakásellátottság 84–85%-ra alakulna.

- d) Tervezett építési célkitűzéseink végrehajtása, a biztosított keretek hatékonyabb felhasználása, titokvédelmi előírások fokozottabb érvényesítése, s nem utolsósorban a népgazdaság építőkapacitásának tehermentesítése érdekében építkezéseinkhez a katonai erők fokozottabb felhasználását tervezzük.

Erre a célra a csapatok szervezetéből mintegy 3000 fő felhasználásával, építőzászlóaljakat hozunk létre, biztosítva a tevékenységükhöz szükséges szakvezetést, felszerelést, szakkiképzést, valamint a tervező- és irányítószerveket. Elgondolásunkkal a HB [Honvédelmi Bizottság] egyetértett és határozatot hozott az építőzászlóaljak különleges elszámolási rendszerének szabályozására. A számítások szerint az ötödik ötéves tervben az építőzászlóaljak, valamint az egyéb karbantartó szervezetek mintegy 7 Mrd Ft-os ráfordítással 8 Mrd Ft kiviteli értéket hoznának létre.

5. A személyi állomány illetmény- és bérfejlesztését a Politikai Bizottság 1968. november 26-i határozatának megfelelően tervezzük, összhangban az ötödik ötéves tervre vonatkozó életszínvonal-politikai célkitűzésekkel. Ennek megfelelően:

- el kívánjuk érni, hogy a tisztek és tiszthelyettesek illetménye 1980-ra a hasonló képzettségű és felelősségű vezető ipari szakemberek jövedelmi szintje fölé emelkedjen;
- a sorállománynál a tervidőszak során legalább egyszeri jelentős illetmény-növelést tartunk szükségesnek;
- a polgári alkalmazottak bérszínvonalát a Politikai Bizottság 1970. októberi határozatában megjelölt szinten biztosítjuk.

6. Az MN 1976–1980 közötti technikai-szervezeti fejlesztésének létszámgigénye mintegy 9000 fő. Ezen kívül az építőzászlóaljak létrehozásához mintegy 3000 fő szükséges. Így az összes létszámgigény 12 000 főt tesz ki.

A jelentett létszámproblémák megoldása, a harckészültség meghatározott szintje fenntartásának, valamint az „M” hadsereg felállítása feltételeinek biztosítása érdekében szükséges, hogy a néphadsereg 3000 fős központi fejlesztési létszámkeretét kapjon

A fejlesztéshez – a 3000 fős központi létszámnövelésen felül – 6000 főt belső erőforrásokból kell kigazdálkodnunk. Ennek forrásai: létszám átcsoportosításból 3000 fő; a felsőfokú tanintézetekbe előfelvételt nyertek kiképzésének átcsoportosítása az állandó készenlétű csapatokhoz, szintén mintegy 3000 fő. E rendszabályokon túl, az építkezésekhez szükséges 3000 főt elsősorban a feltöltött gépesített lövészcsapatok mintegy 20–25%-os keretesítésével tervezzük biztosítani, vállalva – a cél érdekében – az ezzel járó problémákat.

3000 főnél kisebb központi fejlesztési létszámkeret esetén a csökkenés arányában további keretesítéseket kell végrehajtani. Ennek megfelelően sor kerülhet:

- 2500 fős fejlesztési keret esetén az első lépcső hadosztályok fegyvernemi alegységeinek keretesítésére;
- 2000 fős fejlesztési keret esetén – a fentiekén túl – a gép- és harcjárművezetői állomány további erőteljesebb csökkentésére. Mindez az érintett csapatoknál jelentős feszültséget hoz létre, és harckészültségüket negatívan befolyásolja. (A néphadsereg létszámának alakulását és a feltöltöttséget az 1. és a 3. sz. melléklet tartalmazza).

7. Az MN a következő időszakban hatékonyabban vesz részt a népgazdasági feladatok megoldásában. A részvétel formái a következők:
- az új kiképzési rendszerű műszaki alakulatok tevékenysége (a jelenlegi formák között és létszámban, mintegy 13 000 fős munkásállomány);
  - a néphadseregben meglévő és létrehozásra tervezett építőalakulatok és az egyéb karbantartó szervezetek folyamatos tevékenysége a hadseregérdekű építési feladatok egy részének megoldására, s ezzel a népgazdasági építőkapacitás leterheltségének enyhítésére (mintegy 6000–6300 fő);
  - a csapatépítkezési tevékenységbe bevont helyi munkaerők (saját építkezéseik elvégzésére és az érdekükben helyben végzendő központi építkezésekbe ideiglenesen történő bevonása kb 2000 fő);
  - a mezőgazdasági munkában – évenként 4–6 hét időtartamban – mintegy 6000 fő és 1500–2000 tehergépkocsi.
- Ily módon a népgazdasági feladatok megoldásában – állandó, illetve ideiglenes jelleggel – az MN békelétszámának tekintélyes része vesz részt. A néphadsereg erőinek ennél nagyobb mérvű bevonása a kiképzési és harckészültségi követelmények további jelentős csökkentését vonja maga után, ezért kérjük javaslataink elfogadását.

Mellékletek

1. számú: Kimutatás az MN engedélyezett békelétszámának alakulásáról 1961–1975 között (1 lapon).
2. számú: Az EFEF által javasolt és a saját fejlesztési elgondolásunk, valamint a kettő közötti eltérések (1 lapon).
3. számú: Kimutatás az MN feltöltöttségének várható alakulásáról 1975 végén (1 lapon).

Budapest, 1975. június hó 16-án.

Czinege Lajos

Forrás: MOL M-KS 288. fond 5/667. ő. e. 123–137. o.

Előadók: Rácz Sándor és Párdi Imre elvtársak

Hozzászóltak: Losonczy Pál, Biszku Béla, Benkei András, Czinege Lajos, Borbándi János,

Huszár István, Lázár György és Kádár János elvtársak

A Politikai Bizottság tudomásul veszi a fegyveres erők és testületek negyedik ötéves tervének várható teljesítéséről adott tájékoztató jelentést.

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy a Magyar Néphadseregnek a következő ötéves terv időszakában a fejlesztés fő iránya – mintegy 15 éves program keretében – a honi légvédelem átfegyverzése, szervezeti fejlesztése legyen. Ezzel párhuzamosan folytatódjon a szárazföldi csapatok harcképességének javítása, korszerűsítése, tovább javuljanak a szolgálati- és életkörülmények.

A Belügyminisztériumnál fő cél a közrend és közbiztonság erősítése a közlekedésrendszet hatékonyságának növelése, a korszerű technikai eszközök szélesebb körű alkalmazása legyen. A Honvédelmi Minisztérium célkitűzéseivel összhangban javuljon a személyi állomány szolgálati- és életkörülménye, más fegyveres testületeknél alapvető cél az elért színvonal megtartása, illetve minimális növelése.

A Politikai Bizottság a fegyveres erők és testületek fejlesztésére, valamint fenntartására az ötödik ötéves tervidőszakra tervezési alapul elfogadja a javasolt irányszámokat azzal, hogy az alaptevékenységi beruházási összegek a tervezőmunka jelen szakaszában nem véglegesek, mivel népgazdasági szinten a beruházási lehetőségek további vizsgálatokat igényelnek.

A tervezőmunka további szakaszában vizsgálják meg a népgazdasági lehetőségek és a fegyveres testületek igényei közötti közelítés kérdését; a két intézmény együttesen nézze meg, hogyan lehetne mérsékelni a fejlesztési igényeket – a Honvédelmi Minisztérium esetében a nemzetközi kötelezettség megsértése nélkül. A Belügyminisztérium vonatkozásában vizsgálják meg annak lehetőségét, hogy a nemzeti jövedelemből való részesedésnél hogyan lehetne közelíteni az 1,4% felé.

Felhívja a figyelmet arra, hogy az összkiadáson belül 1976–77-ben az ország gazdasági és egyensúlyi helyzetéből kiindulva a kiadások éves növekedési üteme mérsékelt legyen.

Egyetért azzal, hogy a további tervezőmunkában vizsgálják felül a fejlesztési célkitűzések és azok beruházási igényének reális mérés- és leltári lehetőségét.

Tudomásul veszi, hogy az Országos Tervhivatal jelenleg nem látja lehetségesnek a Honvédelmi Minisztérium és a Belügyminisztérium lakás beruházási többletigényének kielégítését központi forrásból.

Hozzájárul, hogy a lakásproblémák mérséklésére, beruházási és költségvetési forrásból, valamint csapaterők bevonásával a két szerv lakásokat építsen, illetve vásároljon, az egyéni építkezéseket támogassa; a meglévő házigazdái szabad kapacitás és a Honvédelmi Minisztérium, valamint a Belügyminisztérium rendelkezésére álló munkaerő összehangolásával a lakásproblémákat enyhítsék és erre vonatkozóan közös intézkedéseket dolgozzanak ki.

A Politikai Bizottság a két testület létszámemelési javaslatát (Magyar Néphadseregnek 2000 fő, Belügyminisztériumnál 1000 fő) elvben támogatja. Ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy az újonnan jelentkező létszámgigényeket igyekezzenek belső átcsoportosítás útján is biztosítani.

A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy a személyi állomány illetmény- és bérfejlesztését 1968. november 26-i határozatának megfelelően folytassák, összhangban az V. ötéves tervre vonatkozó életszínvonal-politikai célkitűzésekkel.

A Politikai Bizottság tudomásul veszi, hogy a fegyveres erők és testületek kiadásai nem tartalmazzák a közvetlen kormányzati célokat szolgáló igényeket) védett vezetési rendszer továbbfejlesztése és fenntartása, kormány vendégházának építése, kormány repülőgépeinek beszerzése és a repülőter-fejlesztése); ezek mintegy 1,4–1,6 milliárd Ft-ot tesznek ki. Ezekre vonatkozóan a kormány hozzon megfelelő határozatot.

Forrás: MOL M-KS 288 fond 5/667. db. 7–9. o.

BELÜGYMINISZTERIUM
III/I-4-B-Alosztály

Szigorúan titkos!
Különösen fontos!

A III/I-4 Osztály B-alosztály 5 éves munkatervi feladata a NATO déli szárnyáról, közelebbről a NATO védelmi Kollégiumáról folytatott általános adatgyűjtés. Ilyen irányú munkánk mégcsak kezdeti, de a lehetőségeket pozitív irányban befolyásolhatja az a tényező, hogy a NATO legfőbb „bizonytalansági tényezője” éppen a déli szárny.

Ennek legfontosabb okai:

- Olaszország egyre fokozódó balratolódása, bizonytalan belpolitikai helyzete.
- Portugáliában a fasiszta rendszer bukása és a bizonytalan belpolitikai helyzet.
- Ciprusi válság miatta kiobbant görög–török ellentétek és ennek következményei.
- A kétséges és a NATO szempontjából sem stabil kibontakozási irány Spanyolországban, mely nem NATO-állam ugyan, de bizonyos meghatározó szerepe van Dél-Európában.

Mindezeket figyelembe véve kell NATO-információkat szerezni az általános adatgyűjtés keretében, felhasználva mind a római főrezidentúra, mind a hazai bázis lehetőségeit.

I. RÓMAI FÖREZIDENTÚRA VONALÁN

- 1./ Legális lehetőségek, források fokozottabb felhasználása. Nagyon sok könyv foglalkozik többé-kevésbé nyíltan olyan NATO-kérdésekkel, mely közvetve érintik a szervezetet, vagy akár közvetlen adatokat is közölnek.
Az olasz folyóiratok, hetilapok, egyes napilapok rendszeresen közölnek a NATO-val kapcsolatos fejtegetéseket, elemzéseket, vagy híreket, melyek nem terjeszkednek túl azon, hogy X. vagy Y. kisvárosban emelkedtek a lakbérek, mert a közeli támaszponton lévő nyugatnémet vagy amerikai tisztek meg tudják ezeket is fizetni. Sokszor egy ilyen hír elég annak megállapításához, hogy a támaszpontot nemcsak olasz NATO-alárendeltségű egységek, vagy alegységek veszik igénybe.
Az ilyen témájú legális kiadványokkal rendszeresen meg kell küzdeni a Központnak, akár sajtókivágás formájában is.
- 2./ Sötét információszerzés. A főrezidentúrának ezen a téren fel kell használni valamennyi hírszerzőtiszjét. Különösen azokat, akik kapcsolatokkal rendelkeznek a Rómába akkreditált nyugati diplomaták között. Éppen a bevezetőben fejtegetett, a NATO bizonytalan déli helyzetét okozó tényezőket kell itt felhasználni a beszélgetésekben, pl. a török–görög ellentéteteket, a spanyol helyzetet, mely a jövőt illetően kétséges stb. Nem szabad figyelmen kívül hagyni olyan nyugati diplomatákat sem, akik nem a déli szárny országaihoz tartoznak, de NATO-országok képviselői. (Pl. belgákat a NATO székhely miatt, angolokat, hollandokat, vagy nyugatnémeteket a fegyverzettel kapcsolatos bizonyos önállósodási törekvések, érdekek miatt.)
A sötét információszerzésre jól felhasználhatók egyes olasz lapok katonai vagy NATO-szakértői is, akik között kommunisták vagy hozzánk közelállók is vannak. Meg kell nézni és fel kell használni az operatív társadalmi kapcsolatok lehetőségeit, pl. DEIM-ét és BAYER-ét.
- 3./ A főrezidentúra hálózati vonalán a következők jöhetnek számításba a NATO-val kapcsolatos általános adatgyűjtésben:
  - a) NEMER TMT (elsősorban újságíró kapcsolatai révén) információszerzésre és tippkutatásra.
  - b) SZOBOSZLAI TMT, aki az általa vezetett intézmény kapcsolatait kiválóan tudná hasznosítani a CNR, az IRI, INIP és a RAI vonalán. Mind a négy szerv bizonyos periférikus területe, polgári vonalon kapcsolódik a NATO-hoz.) Közös kutatások, tudományos tevékenység, propaganda.)
  - c) KINIZSI TMB, esetlegesen adott helyzetben jelzéseket adhat olyan személyekről, akik NATO-val kapcsolatos intézményekben dolgoznak. Lehetőségei vannak annak ellenőrzésére, vagy megállapítására is, hol vannak NATO-objektumok.
  - d) HÁRFAI TMT. Az általa vezetett szervben kiszűrhet olyan személyeket, akik Magyarországra készülnek beutazni és eltitkolják valamilyen cím alatt valódi beosztásukat vagy foglalkozásukat. Ezekre fel kell hívni a rezidentúra figyelmét.
  - e) KIMMEL fn. ügynök, akinek az izraeli követség irányában kialakult kapcsolatai lehetővé teszik, hogy információkat szerezzen izraeli tisztek részvételéről a NATO védelmi Kollégiumában, izraeli gyakorlatokról Szardíniában stb.
- 4./ Fedőszervi vonalon hasznosíthatók a Római Magyar Akadémia adta lehetőségek a CNR, IRI, INIP, RAI felé, valamint a kereskedelmi kirendeltség lehetőségei az IRI és legfontosabb vállalatai felé. (STET, FINMARE, FINSIDER, FINMECCANICA, ITAISTAT).
A két ország közötti műszaki-tudományos, valamint kulturális egyezmények lehetőséget adnak számos olasz ösztöndíjas elő-

zetes tanulmányozására, különösen a hosszabb lejáratú ösztöndíjak terén. Ebbe nagyon nagy előrehaladást érünk el, ha a KKI beleegyezik abba, hogy a római ösztöndíjas titkár minden ösztöndíjossal beszéljen még Rómában, a beutazás előtt.

Ugyancsak a fedőszervi vonalon hasznosíthatók az ott dolgozó hírszerző tisztek és a TMT-k vidéki utazásai, amennyiben azokat kapcsolatépítésre is felhasználják különösen a következő NATO-szempontról érdekelt városokban, helységeken:

1. Genova, La Spezia (Liguria tartomány)
2. Verona, Vicenza, Grezzana, Monte Venda (Veneto tartomány)
3. Affi / Milánó közelében (Lombardia tartomány)
4. Trieszt (Friuli, Venezia Giulia tartomány)
5. Livorno (Toscana tartomány)
6. Ancona (Marche tartomány)
7. Rocca di Papa, Pian Termine, Monte Cavo, Borgo Piave (Lazio tartomány)
8. Nápoly, Gaeta, Sessa Aurunca (Campania tartomány)
9. Bari, San Vito dei Normanni, Brindisi, Taranto (Puglia tartomány)
10. Sigonella, Catania (Szicília tartomány)
11. Decimonmannu, Perdasdefogu, La Maddalenne, Tavolara (Szardínia tartomány)

II. KÖZPONT VONALÁN

- 1./ a) Hálózati vonalon von SCHILLER és felesége, akiknek továbbra is folytatni kell a NATO-val kapcsolatos információszerző munkát, azzal, hogy igyekezzenek olyan anyagoknak (dokumentumok, kiadványok) is birtokába jutni, melyek valóban titkos jellegűek.
Helyzetének alakulásától függően.
- b) BRAUN FRANZ
- c) Fel kell hívni ALAGI, CSOLNOKI TMT-k figyelmét a NATO déli szárnyával kapcsolatos információk gyűjtésére, az ilyen irányú tippkutatásra, melyre munkahelyük lehetőséget ad.
- 2./ Fedőszervi vonalon az AKADÉMIA és PRESS rezidenturák felhasználása a tippkutatásban és a beszerző munkában a kiutazó magyar ösztöndíjasok vagy rövid tanulmányutak megismerésével, lehetőségeik felhasználásával.
Tippkutatás a beutazó olasz látogatók és ösztöndíjasok körében, valamint a külföldi állampolgárokkal házasságot kötöttek között.
Ezekben az esetekben meg kell nézni a célszerűségeken kívül a terület adta esetleges lehetőségeket is. (Nápoly, Verona, Livorno stb.)
Különös figyelmet kell fordítani azokra az újságírókra, riporterekre, egyetemi oktatókra, akik nyelvtudásuknál, kapcsolataiknál, pozícióiknál fogva alkalmasak a kiutazásra, kapcsolatépítésre, tippkutatásra, információszerzésre.
Meg kell vizsgálnunk és pozitív eredmény után fel kell használnunk a római, a padovai magyar vendégtanárok, illetve utódaik lehetőségeit. Ugyanez vonatkozik a nápolyi magyar vendégtanár utódjára (1976 ősze) is. Ez utóbbi pozíció különösen fontos lenne Nápoly és az oktatási intézmény NATO fontosságát figyelembe véve. (Keleti Intézet)
- 3./ El kell végezni több olyan beutazó, illetve kiutazó ösztöndíjas vagy tanulmányutak személyes megismerését, akik az elsődleges ellenőrzés alapján tippszemélyként számításba jöhetnek. Ilyen pl. dr. Varga György szerkesztő, Király Ernő főszerkesztő, Csejtei Dezső tanársegéd, Rocco Nasso újságíró, Mario Pinto és Eugenio Pierucci újságíró, Nyíri Ágnes tolmács, Horváth Istvánné idegenvezető.
- 4./ Össze kell állítani azoknak az olasz újságíróknak a névsorát, akik legális és operatív jellegű információink szerint NATO-témákról írnak. Ezt a listát tippkutatásra kell használni.
- 5./ Körlevelet kell kibocsátani a hazai rezidenturák (PRESS, AKADÉMIA) valamint az 1., 2., 3., 7., 11. osztály felé azzal, hogy a NATO déli szárnyára vonatkozó operatív lehetőségeket, információkat jelezzék a 4. osztálynak.
- 6./ Operatív információk, valamint legális források alapján tovább kell folytatni az Olaszország területén lévő NATO-objektumok kigyűjtését, feltérképezését.

Kismartoni László r. alezr.

Egyetértek:

Benkő Viktor r. alezr.

alosztályvezető

Forrás: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – 3. 2. 5. O-8-646/I. 45–50. pp.

SOVSZ/1/00394/EFE

Szigorúan titkos!³

1. sz. pld.

CZINEGE Lajos hadseregtábornok elvtársnak,
a Magyar Népköztársaság honvédelmi minisztere

Budapest

Tisztelt Miniszter Elvtárs!

Megküldöm önnek a „Határozvány a Varsói Szerződés tagállamainak Egyesített Fegyveres Erőiről és vezetési szerveiről háború idejére”, valamint a Varsói Szerződés tagállamainak a fenti dokumentum jóváhagyására vonatkozó határozatát tartalmazó okmányokat. Az említett dokumentumokat a szövetséges országok politikai és katonai vezetői (az RSZK vezetőin kívül) 1980. március 18-án írták alá. Ily módon – miként ezt korábban kimondtuk – 1980. március 18. tekintendő a Határozvány jóváhagyásának és hatályba lépésének dátumául.

Kérem önt, tisztelt miniszter elvtárs, szíveskedjék jelentést tenni erről a Magyar Népköztársaság politikai és állami vezetésnek.

Melléklet: 1. „Határozvány...” szigorúan titkos, 30 lapon, Lnsz.: 282/1124.

2. A Varsói Szerződés tagállamainak határozata, szigorúan titkos, 4 lapon, Lnsz.: 282/1123

1980. március 18.

Tisztelettel:

V. Kulikov, a Szovjetunió marsallja

3 HL KI 394/0126/3. A dokumentum titkossága törölve: 2007. december 5-én.

HATÁROZVÁNY a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres erőiről és vezetési szerveiről háború idejére

MAGYAR NÉPHADSEREG VEZÉRKARA
HADMŰVELETI CSOPORTFŐNÖKSÉG
Nyt. szám: 00110/1981
00195/ SZ:

Szigorúan titkos!⁴
1. sz. példány

Melléklet a SOVSZ/1/00394 számhoz

Szigorúan titkos!
1. sz. pld.

H A T Á R O Z V Á N Y

A VARSÓI SZERZŐDÉS TAGÁLLAMAINAK EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐIRŐL ÉS VEZETÉSI SZERVEIRŐL
HÁBORÚ IDEJÉRE**ÁLTALÁNOS HATÁROZVÁNYOK**

1. A Varsói Szerződés tagállamai a biztonságukat állandóan fenyegető imperialista veszély körülményei között – a barátságról, együttműködésről és a kölcsönös segítségnyújtásról szóló Varsói Szerződés alapján vállalt kötelezettségeiket megerősítve – kifejezik elhatározott szándékukat, hogy minden lehetséges módon erősítik védelmi képességüket, és a szövetséges országok politikai, gazdasági, tudományos-technikai és katonai potenciálját biztonságuk, a szocializmus és a kommunizmus építésének védelme, valamint a béke megőrzése érdekében használják fel.
Úgy vélik, hogy a szocialista országok biztonsága és katonai védelme nemzeti és internacionalista kötelezettségük, s hogy az Európában működő agresszív imperialista erőkkal a Varsói Szerződés tagállamainak ütőképes és a közös harctevékenységekre jól felkészített Egyesített Fegyveres Erőit egységes legfelsőbb Főparancsnokság vezetése alatt kell szembeállítani.
2. A szövetséges országok általános politikájának a honvédelem, a szocialista vívmányok védelmében folytatott fegyveres küzdelem megszervezése és megvívása terén felmerülő, továbbá egyéb más, a Varsói Szerződés tagállamai között kölcsönös egyeztetést igénylő katonai kérdéseket – miként a Varsói Szerződés kimondja – a Politikai Tanácskozó Testület ülésein megvizsgálják.
3. A jelen Határozvány rögzíti az Egyesített Fegyveres Erők állományát, rendeltetését és működésének alapjait, vezetési szerveit: A Legfelsőbb Főparancsnokságot, az Egyesített Fegyveres Erők nyugati és délnyugati hadszíntér-főparancsnokságait, az Egyesített Balti- és az Egyesített Fekete-tengeri Haditengerészeti Flotta parancsnokságait, az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntéri vezetésének, légvédelmének, politikai munkája megszervezésének, hadtáp- és szaktechnikai biztosításának, az Egyesített Fegyveres Erők vezetési szervei és a Varsói Szerződés tagállamainak nemzeti katonapolitikai vezetése⁵ közötti kölcsönös kapcsolatok alapjait, valamint a pénzügyi biztosítást.
4. A jelen Határozvány az 1955-ben Varsóban megkötött barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződésnek megfelelően, továbbá a Varsói Szerződés tagállamai által a Politikai Tanácskozó Testület 1978. november 23-án tartott ülésén elfogadott határozata alapján került kidolgozásra.

A Határozvány attól a pillanattól lép érvénybe, amikor azt a Varsói Szerződés tagállamai jóváhagyták.

⁴ HL KI 394/0126/3. A dokumentum titkossága törölve: 2007. december 5-én.

⁵ Nemzeti katonapolitikai vezetésen itt és a szöveg további részében a Varsói Szerződés tagállamainak legfelsőbb katonapolitikai (állami) szervei értendők.

I. A VARSÓI SZERZŐDÉS TAGÁLLAMAINAK EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐI

5. „A Varsói Szerződés tagállamainak Egyesített Fegyveres Erői”-n háborúban az említett államoktól az állományukba kijelölt azon fegyveres erők értendők, amelyek rendeltetése az agresszió visszaverése és az agresszor szétzúzása szárazföldön, tengeren és levegőben a Varsói Szerződés tagállamainak államhatáraitól függetlenül, valamint az Egyesített Fegyveres Erők vezetési szervei.
6. A Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erői háborúban a nyugati és a délnyugati hadászati csoportosításaira és a Legfelsőbb Főparancsnokság tartalékaira tagozódnak.

A hadászati csoportosításokat azok a csapatok, flottaerők, vezetési és hadtápszervek képezik, amelyeket a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői állományába kijelöltek és az EFE nyugati és délnyugati hadszíntér-főparancsnokságainak rendelték alá, illetve amelyek a Legfelsőbb Főparancsnokság közvetlen alárendeltségébe tartoznak.

A Legfelsőbb Főparancsnokság tartalékai magukba foglalják a Varsói Szerződés tagállamai fegyveres erőinek az EFE állományába kijelölt azon nemzeti seregeit, magasabbegységeit, egységeit (hajóit), vezetési és hadtápszerveit, amelyeket nem rendelték alá az EFE nyugati és délnyugati hadszíntér-főparancsnokságainak, vagy amelyek nem kerültek a Legfelsőbb Főparancsnokság közvetlen alárendeltségébe, de rendeltetésük az EFE hadszíntéri hadászati csoportosításainak utánpótlása, az erő kifejlesztése, fokozása a haditevékenységek és más feladatok végrehajtása során, valamint a Varsói Szerződés tagállamai anyagi és technikai eszközeinek külön kijelölt készleteit.

Az összes többi katonai alakulat, katonai tanintézet, vezetési és hadtápszerv a nemzeti katonapolitikai vezetés alárendeltségében marad, és annak tervei alapján kerül felhasználásra. Szükség esetén e katonai alakulatok, vezetési és hadtápszervek erői és eszközei – a nemzeti katonapolitikai vezetés és a Legfelsőbb Főparancsnokság közötti kölcsönös megállapodás alapján – felhasználhatók a Legfelsőbb Főparancsnokság és az EFE hadszíntér-főparancsnokságai érdekében és tervei szerint.

7. Az Egyesített Fegyveres Erők állományát békében külön Jegyzőkönyvek határozzák meg, a Varsói Szerződés tagállamainak katonapolitikai vezetése által kitűzött általános katonapolitikai és hadászati céloknak megfelelően. A jegyzőkönyveket általában 5 év időtartamra kötik, és a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek főparancsnoka és az egyes tagállam honvédelmi miniszterei írják alá, majd a Varsói Szerződés tagállamainak kormányai hagyják jóvá.

Az Egyesített Fegyveres Erők állományába kijelölt csapatok és flottaerők harci állományát és létszámát a mindenkori katonapolitikai helyzettől függően pontosítják és módosíthatják: békében a nemzeti állami vezetés, a Varsói Szerződés tagállamainak Fegyveres Erői főparancsnokának felterjesztése alapján, háború idején pedig az Egyesített Fegyveres Erők Legfelsőbb Főparancsnoksága és az EFE hadszíntér-főparancsnokságai, a nemzeti katonapolitikai vezetéssel történt egyeztetés alapján.

8. Az Egyesített Fegyveres Erők a Legfelsőbb Főparancsnokság alárendeltségébe mennek át – a helyzettől függően – attól a pillanattól kezdve, amelyet a Varsói Szerződés tagállamai szükségesnek tartanak, vagy abban az esetben, ha az agresszor váratlan fegyveres támadást intéz a Szerződés egy vagy több tagállama ellen. Ezzel egyidejűleg jogaikba lépnek az Egyesített Fegyveres Erők nyugati és délnyugati hadszíntér-főparancsnokságai, tovább az Egyesített Balti- és Fekete-tengeri Haditengerészeti Flották parancsnokságai.

9. Az Egyesített Fegyveres Erőket – a Varsói Szerződés tagállamai határozatának teljesítése céljából – a Legfelsőbb Főparancsnokság utasítására, annak jogaiba lépését megelőzően pedig a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői főparancsnokának az utasítására állítják át békeállapotról háborús helyzetre.

A Varsói Szerződés egy vagy több tagállama ellen indított váratlan támadás esetén a csapatokat és a flottaerőket a nemzeti katonapolitikai vezetés állítja át háborús helyzetre, s egyidejűleg haladéktalanul tájékoztatja erről a Legfelsőbb Főparancsnokságot vagy a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek főparancsnokát (az EFE hadszíntér-főparancsnokságait), valamint a Varsói Szerződés tagállamainak nemzeti katonapolitika vezetését.

II. A VARSÓI SZERZŐDÉS TAGÁLLAMAI EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐINEK LEGFELSŐBB FŐPARANCSNOKSÁGA

10. A Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek háború idején történő centralizált vezetése céljából megalakul az egységes Legfelsőbb Főparancsnokság. A Varsói Szerződés tagállamainak határozatával kinevezik az Egyesített Fegyveres Erők legfelsőbb főparancsnokát, illetve meghatározzák a Legfelsőbb Főparancsnokság állományát. Az Egyesített Fegyveres Erők Legfelsőbb Főparancsnokságának vezetési szerve a Szovjetunió Fegyveres Erőinek Vezérkara legyen.

11. A Legfelsőbb Főparancsnokságra hárul a Varsói Szerződés tagállamainak Egyesített Fegyveres Erői által folytatandó haditevékenységek hadászati megtervezésének és megvívásának irányítása.

A haditevékenységek irányítását a Legfelsőbb Főparancsnokság az egyesített és a nemzeti csapat- és flottaerő vezetési szervek útján valósítja meg (az Egyesített Fegyveres Erők nyugati és délnyugati hadszíntér-főparancsnokságain a nemzeti parancsnokságok, az Egyesített Balti- és az Egyesített Fekete-tengeri Haditengerészeti Flotta parancsnokságai, a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatainak parancsnoka és mások).

Az illetékes szövetséges államok nemzeti katonapolitikai vezetése a fegyveres küzdelem előkészítése és megvívása terén a Varsói Szerződés tagállamainak és a Legfelsőbb Főparancsnokságnak a döntéseit tekintik irányadónak.

III. AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK NYUGATI ÉS DÉLNYUGATI HADSZÍNTÉR-FŐPARANCSNOKSÁGAI

12. Az Egyesített Fegyveres Erők nyugati és délnyugati hadszíntér-főparancsnokságai a hadszínterek hadászati csapat- és flottacsoportosításainak a vezetési szervei, és közvetlenül a Varsói Szerződés tagállamai Fegyveres Erői Legfelsőbb Főparancsnokságának vannak alárendelve.

Részt vesznek a hadászati és hadműveleti tervezésben; megszervezik a hadműveleti együttműködést az Egyesített Fegyveres Erők frontjai, flottái és haderőnemi hadműveleti seregtestek között a hadszíntereken, valamint a Legfelsőbb Főparancsnokság – rendelkezésükre bocsátott – tartalékainak felhasználását; megvalósítják a koalíciós csapat- és flottacsoportosítások vezetését az adott hadszíntereken. A szövetséges országok nemzeti katonapolitikai vezetésével közösen intézkedéseket fogyanatosítanak a csapatok és a flottaerők harcképességének fenntartására és azok mindenoldalú biztosítására.

13. Az Egyesített Fegyveres Erők nyugati (délnyugati) hadszíntér-főparancsnokságának az állományába tartoznak:

- az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntér-főparancsnoka;
- az EFE hadszíntér-törzsfőnöke, a főparancsnok első helyettese;
- az EFE hadszíntéri politikai csoportfőnöke;
- az EFE hadszíntér-főparancsnokának mindazon szövetséges országokból kijelölt helyettese, amelynek csapatai és flottaerői az adott hadszíntéren az Egyesített Fegyveres Erők állományába tartoznak;
- az EFE hadszíntér-főparancsnokának haderőnemi, hadtáp- és fegyverzeti helyettesei;
- a fegyvernemek parancsnokai (főnökei) és más felelős beosztású személyek.

Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntér-főparancsnokságainak szervei: törzs, politikai csoportfőnökség, a fegyvernemek (szakcsapatok) és szolgálati ágak törzsei (csoportfőnökségei, osztályai), valamint más, szükség esetén létrehozható vezetési szervek.

14. Az Egyesített Fegyveres Erők nyugati (délnyugati) hadszíntér-főparancsnoka mellett megalakul az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntéri Katonai Tanácsa.

A Katonai Tanács tagjai: az EFE hadszíntér-főparancsnoka – a Katonai Tanács elnöke; az EFE hadszíntér-törzsfőnöke – a főparancsnok első helyettese; a politika csoportfőnök; az EFE hadszíntér-főparancsnokának az egyes szövetséges államoktól kijelölt helyettesei; az EFE hadszíntér-főparancsnokának többi helyettese; a politikai csoportfőnöknek az egyes szövetséges hadseregektől kijelölt helyettesei, A Katonai Tanács tagjai – az EFE hadszíntér-főparancsnokának felterjesztése és a nemzeti katonapolitikai vezetéssel történő egyeztetés alapján – más felelős beosztású személyek is lehetnek.

A Katonai Tanács az EFE hadszíntéri állományába tartozó csapatok és flottaerők helyzetét és tevékenységét érintő kérdések vizsgálatával foglalkozik.

A Katonai Tanács határozatait az EFE hadszíntér-főparancsnokának parancsai és direktívái útján jutnak érvényre.

15. Az Egyesített Fegyveres Erők nyugati (délnyugati) hadszíntér-főparancsnoka a legfelsőbb főparancsnoknak van alárendelve, és teljes jogkörrel vannak felruházva az adott hadszíntéren nekik alárendelt frontok (önálló hadseregek), légvédelmi és repülő-seregtestek (magasabbegységek) vezetését illetően. Közvetlenül fordulhat a szövetséges országok katonapolitikai vezetéséhez az Egyesített Fegyveres Erőket az adott hadszíntéren érintő összes kérdésben.

16. Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntér törzsfőnöke – a főparancsnok első helyettese – irányítja a törzs munkáját, és koordinálja az EFE hadszíntér-főparancsnoksága valamennyi vezetési szervének tevékenységét.

Megszervezi az EFE hadszíntér-főparancsnoka elhatározásának és utasításainak gyakorlati megvalósítását, a csapatok és flottaerők részére megszabott feladatok végrehajtásának az ellenőrzését, a csapatok és a flotta hadműveleti alkalmazásával összefüggő kérdések, harcképességük fenntartásával és helyreállításával kapcsolatos intézkedések kidolgozását, valamint a Varsói Szerződés tagállamai hadseregeinek vezérkaraival (főtörzsével) való állandó együttműködést. Neki vannak alárendelve az EFE törzsfőnökének minden olyan szövetséges hadseregtől kijelölt helyettesei, amelyek az EFE adott hadszíntéri állományába tartoznak.

17. Az Egyesített Fegyveres Erők nyugati (délnyugati) hadszíntértörzse az EFE hadszíntér-főparancsnokának alapvető vezetési szerve. Az EFE hadszíntértörzse ellenőrzi az EFE hadszíntéri állományában kijelölt csapatok és flottaerők békeállapotáról háborús helyzetre történő átállítását, és vezeti azokat a hadműveleti szétbontakozás során.

Következtetéseket készít elő a hadszíntér katonapolitikai és hadászati helyzet értékeléséből, a Legfelsőbb Főparancsnokság utasításainak és az EFE hadszíntér-főparancsnoka elhatározásainak megfelelően pontosítja a hadszíntéren folytatandó első hadászati művelet tervezését. Javaslatokat dolgoz ki a csapatok és flottaerők további hadműveleteinek megvívására, megvalósítja azok tervezését, s a feladatokat eljuttatja a csapatokhoz és flottaerőkhöz.

Biztosítja a frontok (önálló hadseregek), a légierő, az Egyesített Flotta és a légvédelmi csapatok vezetését, megszervezi és fenntartja köztük az együttműködést a hadműveletekben.

Rendszabályokat fogyanatosít a csapatok és flottaerők magas fokú harckészültségének fenntartására, a személyi állományban, fegyverzetben és technikában elszenvedett veszteségek pótlására, a seregtestek és magasabbegységek harcképességének helyreállítására, valamint azok anyagi és technikai eszközökkel történő ellátására.

Tanulmányozza, általánosítja és terjeszti a harctevékenységek megvívásának tapasztalatait.

18. Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntér-főparancsnokának a szövetséges országokból kijelölt helyettesei részt vesznek a nemzeti seregtestek (magasabbegységek) harci alkalmazására vonatkozó javaslatok kimunkálásában, harctevékenységeik megtervezésben, a koalíciós csoportosításban folytatandó együttműködés megszervezésében, a részükre megszabott feladatok ellenőrzésében; állandó kapcsolatot tartanak fent a nemzeti katonapolitikai vezetéssel a nemzeti csapatok és flottaerők magas fokú harckészültségének és -képességének fenntartásával, a személyi állományukban, technikájukban és fegyverzetükben elszenvedett veszteségek pótlásával, azok anyagi és technika eszközökkel való ellátásával összefüggő kérdésekben, továbbá részt vesznek a koalíciós és nemzeti csapatokat és flottaerőket érintő egyéb kérdések megoldásában.
19. Az EFE hadszíntér-főparancsnokának haderőnemi helyettesei javaslatokat dolgoznak ki a megfelelő haderőnemi seregtestek, magasabbegységek és egységek harci alkalmazására; az EFE hadszíntértörzsével közösen megszervezik azok harci alkalmazását és együttműködését a többi haderő- és fegyvernemekkel és szakcsapatokkal (szolgálati ágakkal) a hadműveletekben; vezetik az alárendelt seregtesteket, magasabbegységeket és egységeket; ellenőrzik, hogy a megfelelő haderőnemi csapatok (erők) miként teljesítik a részükre megszabott harc feladatokat.
20. Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntér-főparancsnokának hadtáphelyettese megszervezi az Egyesített Fegyveres Erők hadtápbiztosítását a hadműveletekben és a seregtestek hadtápjai közti együttműködést; ellenőrzi és – az illetékes nemzeti katonai szervekkel történő egyeztetés alapján – koordinálja a seregtestek (magasabbegységek) anyagi, szállítási, egészségügyi, állategészségügyi és más jellegű biztosítását, valamint a hadrafoghatóságuk helyreállítását.
21. Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntér-főparancsnokának fegyverzeti helyettese javaslatokat dolgoz ki a csapatok szaktechnikai biztosítására, és megvalósítja annak tervezését hadműveletekben; megszervezi az együttműködést a seregtestek szaktechnikai biztosítási szervei között; ellenőrzi a seregtestek (magasabbegységek) technikai ellátottságának helyzetét; az illetékes nemzeti katonai szervekkel történő egyeztetés alapján – a hadszíntéren levő javító-termelő bázist és helyi erőforrásokat felhasználva – megoldja a fegyverzetben és technikában elszenvedett veszteségek pótlását, a fegyverzet és a technika javításának a kérdéseit.
22. A fegyvernemek (szakcsapatok és szolgálati ágak) parancsnokai (főnökei) javaslatokat dolgoznak ki a megfelelő fegyvernemek (szakcsapatok és szolgálati ágak) magasabbegységeinek és egységeinek harci alkalmazására; az EFE hadszíntértörzsével közösen megtervezik a hadműveletekben történő alkalmazásukat; megszervezik a közvetlenül alárendelt magasabbegységek (egységek) harctevékenységeit és azok együttműködését a haderőnemi és fegyvernemi seregtestekkel (magasabbegységekkel); megvalósítják az alárendelt magasabbegységek és egységek vezetését, ellenőrzi a részükre megszabott feladatok végrehajtását.
23. Az EFE hadszíntértörzse és a hadszíntér-főparancsnok helyettesei, a fegyvernemek (szakcsapatok és szolgálati ágak) parancsnokai (főnökei) és azok törzsi (csoportfőnökségei, osztályai) munkájukat a Legfelsőbb Főparancsnokság direktívái, az EFE hadszíntér-főparancsnokának elhatározásai és utasításai alapján szervezik meg és végzik, mely munka az említett direktívák, elhatározások és utasítások maradéktalan teljesítésére irányul.
24. Az Egyesített Fegyveres Erők nyugati és délnyugati hadszíntér-főparancsnokságainak előkészítésével kapcsolatos intézkedések idejében történő fogantatása céljából – a legfelsőbb főparancsnok felterjesztésére és kölcsönös egyeztetés alapján – a Varsói Szerződés tagállamai kormányainak határozatával kinevezik a főparancsnokot; a törzsfőnököt – a főparancsnok első helyettesét; a politikai csoportfőnököt; a főparancsnok minden szövetséges államtól kijelölt helyetteseit; a főparancsnok többi helyettesét.
25. Az Egyesített Fegyveres Erők nyugati és délnyugati hadszíntér-főparancsnokságának kinevezett vezető állománya békeidőben – az őt érintő mértékben – részt vesz a hadművelési tervek kidolgozásában (pontosításában), a Egyesített Fegyveres Erők állományába kijelölt csapatok és flották harckészültségének tökéletesítésében, azok fejlesztésének, anyagi és szaktechnikai biztosításának, a szövetséges országok területe hadművelési berendezésének megtervezésében; a csapatok, flottaerők és az EFE hadszíntér-főparancsnokságai vezetési szerveinek – háborús feladatok végrehajtására történő – felkészítésében.
26. Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntér-főparancsnokságai vezetési szerveinek szervezeti struktúráját és létszámát a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek törzse dolgozza ki békeidőben, külön a nyugati és a délnyugati hadszínterre, és a szövetséges országok nemzeti katonapolitikai vezetésével történt egyeztetés után a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek főparancsnoka hagyja jóvá azokat.
27. Az Egyesített Fegyveres Erők nyugati és délnyugati hadszíntér-főparancsnokságainak feltöltése a Varsói Szerződés tagállamai Fegyveres Erői törzsének és az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka többi vezetési szervének tábormokaival, tengernagyaival és tisztjeivel, valamint az illetékes szövetséges hadseregek és flották tábormokaival, tengernagyaival és tisztjeivel történik, a nemzeti katonai vezetéssel való egyeztetés alapján, az elfogadott szervezeti struktúrának megfelelően.
28. Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntér-főparancsnokságai részére rendeltetett vezetési szerveknek, a szövetséges hadseregek hadművelési seregtestei vezetési szerveinek, tovább híradó erőknek és eszközöknek a fel- és előkészítését békeidőben a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek Egyesített Parancsnoksága és Törzse, valamint a nemzeti katonai felső vezetés valósítja meg, az egyeztetett közös rendezvénytervek és a nemzeti katonai felső vezetés tervei szerint.

IV. AZ EGYESÍTETT HADITENGERÉSZETI FLOTTÁK

29. A Varsói Szerződés tagállamai haditengerészeti flottáinak leghatékonyabb alkalmazása érdekében megalakul az Egyesített Balti-tengeri Haditengerészeti Flotta és az Egyesített Fekete-tengeri Haditengerészeti Flotta, mint olyan hadműveleti-harcászati seregtestek, melyek rendeltetése – az agresszió visszaverése és a Varsói Szerződés tagállamai érdekeinek védelme a megfelelő hadszíntereken.
- Az Egyesített Balti-tengeri Haditengerészeti Flotta állományába tartozik: a Szovjetunió Balti-tengeri Flottája, a Német Demokratikus Köztársaság Népi Haditengerészeti Flottája és a Lengyel Népköztársaság Haditengerészeti Flottája.
- Az Egyesített Fekete-tengeri Haditengerészeti Flotta állományába tartozik: a Szovjetunió Fekete-tengeri Flottája, a Bolgár Népköztársaság Haditengerészeti Flottája és a Román Szocialista Köztársaság Haditengerészeti Flottája.
30. Az Egyesített Balti-tengeri Haditengerészeti Flotta parancsnoka – a Szovjetunió Balti-tengeri Flottájának parancsnoka. Az Egyesített Fekete-tengeri Haditengerészeti Flotta parancsnoka – a Szovjetunió Fekete-tengeri Flottájának parancsnoka.
- Az Egyesített Balti- és Fekete-tengeri Haditengerészeti Flották parancsnokai egyben az EFE nyugati és délnyugati hadszíntér-főparancsnokainak a haditengerészeti helyettesei.
- Az Egyesített Haditengerészeti Flották parancsnokainak vezetési szervei: a Szovjetunió Balti-, illetve Fekete-tengeri Flottájának törzsei és más vezetési szervei.
31. Az Egyesített Haditengerészeti Flotta parancsnoka teljes felhatalmazással és jogkörrel rendelkezik az Egyesített Haditengerészeti Flotta összes erőinek vezetésére a megfelelő hadszíntéren. Teljes felelősséggel tartozik a harcfeleladatok általuk történő végrehajtásáért a hadszíntéren folytatandó hadműveletekben; hadműveleti direktívákat és parancsokat ad ki a flottaerők harci alkalmazására, és megvalósítja a hadműveletekben folytatandó harctevékenységeik vezetését.
32. Az Egyesített Haditengerészeti Flotta törzsfőnöke megvalósítja a törzs munkájának az irányítását, koordinálja az Egyesített Haditengerészeti Flotta összes vezetési szervének tevékenységét.
- A vezetés és együttműködés biztosítása érdekében az Egyesített Haditengerészeti Flotta törzse mellett állandó jelleggel ott tartózkodnak az egyes nemzeti haditengerészeti flottákból kijelölt operatív csoportok.
33. A Bolgár Népköztársaság Haditengerészeti Flottájának, a Német Demokratikus Köztársaság Népi Haditengerészeti Flottájának, a Lengyel Népköztársaság Haditengerészeti Flottájának és a Román Szocialista Köztársaság Haditengerészeti Flottájának parancsnokai egyben az Egyesített Haditengerészeti Flotta illetékes parancsnokainak helyettesei. Teljes felelősséget viselnek az alárendelt erők és eszközök előírt harckészültségének fenntartásáért és a részükre meghatározott feladatok végrehajtásáért; tervezik és megszervezik azok harctevékenységeit; részt vesznek a szövetséges flották erői és eszközei közötti együttműködés megszervezésében; megvalósítják az alárendelt seregtestek, magasabbegységek, egységek és hajók vezetését.

V. A LÉGVÉDELEM ALAPJAI

34. A Varsói Szerződés tagállamainak békeidőben létrehozott egységes légvédelmi rendszere és annak háborús vezetési szervei megmaradnak, és kiegészülnek a nyugati és délnyugati hadszíntéren szétbontakozó haderőnemi seregtestek légvédelmi erőivel és eszközeivel.
35. A nyugati és a délnyugati hadszíntér légvédelme magában foglalja a Varsói Szerződés tagállamainak honi légvédelmi csapatait és légierejük vadászrepülő erőit, az Egyesített Haditengerészeti Flották légvédelmi erőit és eszközeit, az EFE hadszíntér-főparancsnokának közvetlen alárendelt légvédelmi magasabbegységeket és egységeket.
- A Varsói Szerződés minden tagállamának honi légvédelmi csapatai – a saját területük oltalmazásával kapcsolatos feladatokon kívül – erői egy részével bevonásra kerülnek a szomszédos együttműködő országok és az Egyesített Fegyveres Erők légvédelmének erősítésébe az adott hadszíntéren.
- Szükség esetén a honi légvédelmi csapatok egységeinek, magasabbegységeinek és azok vezetési szerveinek az államhatárokon túlra való átdiszlokálására és átalárendelésére az EFE hadszíntér-főparancsnokának elhatározása, a nemzeti katonapolitikai vezetéssel és a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatainak parancsnokával történő egyeztetés alapján kerül végrehajtásra.
36. A hadszíntér légvédelmi csapatainak vezetését és az együttműködés megszervezését az EFE hadszíntér-főparancsnoka valósítja meg légvédelmi helyettes útján.
- A nyugati és délnyugati hadszíntér légvédelmi erői és eszközei tevékenységeinek koordinálását a Legfelsőbb Főparancsnokság végzi a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatainak parancsnoka útján.
37. A légvédelmi főnök – az EFE hadszíntér-főparancsnokának légvédelmi helyettese (aki egyben a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatai parancsnokának helyettese) javaslatokat dolgoz ki a légvédelmi erők és eszközök hadműveletekben való harci alkalmazására, és az EFE hadszíntértörzsével, valamint a szövetséges országok honi légvédelmi csapatainak a parancsnokaival (repülő- és légvédelmi főnökeivel) közösen valósítja meg a hadszíntér légvédelmének megtervezését és megszervezését.

A hadszíntér légvédelmi csapatainak a vezetését a légvédelmi főnök – az EFE hadszíntér-főparancsnokának helyettese (aki egyben a Varsói Szerződés tagállamai légvédelmi csapatai parancsnokának helyettese) – a Varsói Szerződés tagállamai egységes légvédelmi rendszerébe tartozó szövetséges országok honi légvédelmi parancsnokai (repülő- és légvédelmi főnökei), és a frontok (önálló hadseregek, katonai körzetek) légvédelmi főnökei (légvédelmi csapatok parancsnokai), valamint az Egyesített Hadi-tengerészeti Flotta légvédelmi főnöke útján valósítja meg.

VI. AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK HADSZÍNTÉRI VEZETÉSÉNEK ALAPJAI

38. Az Egyesített Fegyveres Erők nyugati és délnyugati hadszíntér-főparancsnokságai vezetési szerveinek és hírendszereinek települése, előkészített vezetési pontjaik elfoglalása a Legfelsőbb Főparancsnokság külön intézkedésére (utasítására), azon tervek szerint történik, amelyeket békeidőben az Egyesített Fegyveres Erők Törzse dolgoz ki és amelyeket a Varsói Szerződés illetékes tagállamainak nemzeti katonai felső vezetésével egyeztetnek.
39. Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntéri vezetésének biztosítása érdekében idejében előre létrehozzák a megfelelő hír- és automatizálási eszközökkel ellátott, állandó elhelyezésű (védett), mozgó és légi harcálláspontokat, tartalék harcálláspontokat és kisegítő vezetési pontokat. Az EFE állandó elhelyezésű (védett) hadszíntéri harcálláspontjait – békében – működésre kész állapotban tartják; huszonnéggyórás hadműveleti ügyeleti szolgálatot látnak el rajtuk.
Az EFE nyugati és délnyugati hadszíntér-főparancsnokságainak az Egyesített Balti-tengeri és az Egyesített Fekete-tengeri Hadi-tengerészeti Flotta parancsnokságainak, tovább a nemzeti katonai parancsnokságoknak a vezetési pontjai békeidőben egységes vezetési és hírendszert alkotnak, amely biztosítja a Legfelsőbb Főparancsnokság számára az Egyesített Fegyveres Erők vezetését békeállapotról háborús helyzetre történő átállításuk esetén, a haditevékenységek kezdetekor és azok megvívása során.
40. A csapatok és flottaerők megbízható vezetésének biztosítása érdekében létrehozásra kerül az EFE hadszíntéri hírendszere, amely a vezetési pontok hírközpontjaira, a Varsói Szerződés tagállamainak állandó jellegű katonai hírhálózataira és – az államközi egyezményeknek megfelelően – azok állami hírhálózatára épül.
A Legfelsőbb Főparancsnokság, az EFE hadszíntér-főparancsnokságai és az Egyesített Fegyveres Erők állományába tartozó nemzeti seregtestek (magasabbegységek) közötti összeköttetést a Varsói Szerződés tagállamai hadseregeinek állományából békeidőben külön kijelölt híradócsapatok biztosítják egyeztetett terv szerint.
41. Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntéri állományába tartozó csapatok és flottaerők feladatait a Legfelsőbb Főparancsnokság, az EFE hadszíntér-főparancsnokságai és az Egyesített Haditengerészeti Flották parancsnokságai által kiadott hadműveleti direktívák és intézkedések szabják meg.
Az EFE hadszíntér-főparancsnokságai tájékoztatják az illetékes szövetséges államok katonapolitikai vezetését a nemzeti seregtestek (magasabbegységek) állapotáról, a részükre meghatározott feladatokról és azok végrehajtásának menetéről, a csapatok és flottaerők harcképességének fokozását és helyreállítását célzó intézkedésekről.
A nemzeti seregtestek (magasabbegységek) parancsnokai jelentést terjesztenek fel az előjáró parancsnoki szinteknek és a nemzeti katonapolitikai vezetésnek a csapatok és flottaerők állapotáról és harctevékenységről.
42. Az Egyesített Fegyveres Erők háborús helyzetre történő átállítása után a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői főparancsnokának a szövetséges hadseregeknél békeidőben tartózkodó képviselői az EFE hadszíntér-főparancsnokságának a képviselői lesznek a nemzeti katonapolitikai vezetés mellett, a többi szinteken pedig – a megfelelő képviselők az adott vezetési szervek mellett. A csapatok és flottaerők együttműködésének biztosítása, vezetésük operatívabbá tétele céljából az EFE hadszíntér-főparancsnokságaitól és az Egyesített Haditengerészeti Flották parancsnokságaitól a szövetséges hadseregek alárendelt seregtesteihez és flottáihoz operatív csoportokat küldenek ki. Ezek számát, állományát, munkájuk és feltöltésük rendjét békeidőben a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek Törzse határozza meg. Az operatív csoportok útbaindítása az EFE hadszíntér-főparancsnokságainak az utasítására történik.

VII. A POLITIKAI MUNKA SZERVEZÉSÉNEK ALAPJAI

43. A Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek állományába kijelölt nemzeti seregtesteknél, magasabbegységeknél és egységeknél folyó pártpolitikai munka irányítását a szövetséges országok kommunista és munkáspártjainak Központi Bizottságai végzik a saját hadseregeik illetékes politikai szervei útján.
44. Az Egyesített Fegyveres Erőknél folyó politikai munkát háború idején a Varsói Szerződés tagállamai közösen hozott határozatainak a szövetséges államok kommunista és munkáspártjai utasításainak megfelelően, továbbá a Legfelsőbb Főparancsnokság parancsai és direktívái alapján szervezik meg és hajtják végre, melynek célja: a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői ütközésszerűségének növelése, a személyi állománynak a megszabott feladatok végrehajtására való mozgósítása, a csapatok és flottaerők magas fokú harckészültségének és harcképességének fenntartása, a szövetséges hadseregek erkölcsi-politikai egysé-

gének, osztályöntudatának, szocialista hazafiságának és internacionalista összefogásának, barátságának és fegyverbarátságának erősítése, az imperialista agresszor feletti döntő győzelem elérésére irányuló akarat erősítése.

A különböző harctevékenységi módokban folyó politikai munka konkrét feladatait az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntér-főparancsnokainak, a seregtestek (magasabbegységek, egységek és hajók) parancsnokainak az elhatározásai alapján szabják meg. A szövetséges hadseregek seregtesteinél és magasabbegységeinél a politikai munka közvetlen irányítását az illetékes nemzeti politikai szervek végzik, és ezek viselik a felelősséget a munka helyzetéért.

45. Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntéri politikai munkájának megszervezése és e munkának a csapatok és flották koalíciós állományát figyelembe véve történő összehangolása céljából – az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntér-főparancsnokságainak létrehozásával egyidejűleg – a háború idejére megalakulnak az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntéri csoportfőnökségei. A politikai munka megszervezése és az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntéri szervei tevékenységének összehangolása során a politikai csoportfőnökség figyelembe veszi a szövetséges államok katonapolitikai vezetésének irányelveit és a nemzeti hadseregekben végzett politikai munka megszervezésének sajátosságait.

Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntéri politikai csoportfőnöksége tanulmányozza és értékeli az ellenség erkölcsi-politikai tulajdonságait, a saját csapatok és a flotta személyi állományának erkölcsi-politikai állapotát; az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntér-főparancsnokának elhatározása, valamint a csapatok és a flottaerők számára meghatározott feladatok alapján meghatározza a hadműveletekben (harctevékenységekben) végzendő politikai munka főbb irányait és feladatait; megtervezi a hadműveletek (harctevékenységek) politikai biztosítását; a csapatok és a flotta koalíciós állományának figyelembevételével kidolgozza a politikai munkával kapcsolatban ehhez szükséges intézkedéseket; megszervezi a szövetséges hadseregek politikai szervei közötti együttműködést; megvalósítja az információ és a propagandaanyagok cseréjét; általánosítja és terjeszti a politikai munka tapasztalatait; koordinálja a speciális propaganda szerveinek tevékenységét, erőinek és eszközeinek felhasználását.

46. Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntéri politikai csoportfőnökségének állományába tartoznak a szövetséges államok katonapolitikai vezetése által kinevezett képviselők, a megfelelő számú politikai munkással együtt.

A politikai szervek ezen képviselő egyben a politikai csoportfőnök helyettesei, és – beosztásuk alapján – az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntéri Katonai Tanácsának állományába tartoznak. Részt vesznek a hadműveletekben (harctevékenységekben) végzendő politikai munka irányainak és feladatainak meghatározásában, a politikai biztosítás megtervezésében, a fenti kérdésekkel kapcsolatos utasítások kidolgozásában és a nemzeti seregtestek és magasabbegységek politikai szerveihez való eljuttatásában, segítséget nyújtanak nekik, általánosítják a tapasztalatokat és megvalósítják a végzett politikai munka ellenőrzését, megszervezik a szövetséges hadseregek seregtesteinek és magasabbegységeinek politikai szervei közötti együttműködést. A szövetséges hadseregek seregtesteinek és magasabbegységeinek politikai szervei közötti együttműködés biztosítása érdekében kölcsönös képviselőt valósul meg.

Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntéri politikai csoportfőnökének az egyes szövetséges hadseregektől kijelölt helyettesei részt vesznek az erkölcsi-politikai állapot, a fegyelem és a törvényesség magas szinten tartásával kapcsolatos feladatok megoldásában az Egyesített Fegyveres Erők állományába tartozó saját csapatoknál és flottáknál; gondoskodnak az állandó kölcsönös tájékoztatásról a saját csapatok és a nemzeti katonai felső vezetés között, valamint a személyi állománynak az anyanyelvű agitációs és propagandaanyagokkal történő ellátásáról.

Tevékenységükért a nemzeti katonai felső vezetés és az EFE hadszíntér-főparancsnokság felé tartoznak felelősséggel.

A saját csapatok állapotáról szóló értékeléseket, a csapatonál és a flottáknál – a Legfelsőbb Főparancsnokság és az EFE hadszíntér-főparancsnokságai parancsainak és direktíváinak teljesítése érdekében – végzett politikai munkára vonatkozó jelentéseket és tájékoztatókat a szövetséges hadseregek seregtesteinek és magasabbegységeinek politikai szervei terjesztik fel saját előljáró nemzeti politikai szerveikhez és az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntéri politikai csoportfőnökségéhez.

VIII. A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ALAPJAI

47. Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntéri állományába tartozó nemzeti hadművelleti seregtestek hadtápbiztosítását a Legfelsőbb Főparancsnokság direktívái és az EFE hadszíntér-főparancsnokának az elhatározása alapján szervezik meg.

A hadtápbiztosítást a nemzeti seregtestek hadtápjának és a Varsói Szerződés tagállamai központi hadtápjának erőivel és eszközeivel, továbbá az EFE hadszíntér-főparancsnokának közvetlen alárendeltségébe kijelölésre kerülő erők és eszközök révén, valamint a hadtáperőkből és -eszközökből békeidőben létrehozott, a Legfelsőbb Főparancsnokság által a hadszíntéren a haditevékenységek kezdetekor széttelepített hadászati tartalékok révén valósítják meg.

48. Az Egyesített Parancsnokság tartalék anyagi eszközeinek békeidőben létrehozott készletei az EFE hadszíntér-főparancsnokságainak jogaiba lépésekor – a Legfelsőbb Főparancsnokság külön utasítására – a hadszíntér-főparancsnokságok rendelkezésére bocsáthatók.

49. A nemzeti seregtestek hadtápbiztosításának megszervezése során az EFE hadszíntér-főparancsnokság direktíváiban rögzített követelményeknek megfelelően, s a nemzeti katonapolitikai vezetéssel történő egyeztetés alapján – meghatározza: a hadtápkörletek határait és a szállítási útvonalakat a seregtestek részére, az utóbbiak műszaki biztosításának és helyreállításának rendjét

- az adott állam területén, a seregtestek részére a hadműveletek megvívásához szükséges eszközök készletét, a hadműveletek végére maradó készletek nagyságának feltüntetésével, valamint a koalíciós csapatsoportosítások hadtápbiztosításának rendjét.
50. Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntéri állományába kijelölt csapatok (flottaerők) anyagi biztosítása a nemzeti készletekből történik. A nemzeti készletekből létrehozandó anyagieszköz-készletek nagyságát békeidőben a jelen Határozvány 7. cikkelyében említett külön Jegyzőkönyvnek megfelelően, háború idején pedig a Legfelsőbb Főparancsnokság ajánlása alapján a nemzeti katonapolitikai vezetés határozza meg.
- Abban az esetben, ha egy másik nemzeti hovatartozású hadműveleti seregtest állományába kijelölt szövetséges csapatok (flottaerők) hadtápbiztosítása saját hadtápjukkal nehézségbe ütközik, akkor ez annak a seregtestnek a hadtápjával is megvalósítható, amelynek az állományába tartoznak. Az említett csapatok (flottaerők) által felhasznált készletek pótlása saját államuk készleteiből történik.
- Haditevékenységek során – a helyzettől függően – az EFE hadszíntér-főparancsnoka a nemzeti katonapolitikai vezetés illetékes szerveivel történő egyeztetés alapján anyagi eszközökkel való manőverezést valósíthat meg a nemzeti seregtestek között, az ezt követő kölcsönös elszámolással, és erre a célra a Legfelsőbb Főparancsnokság engedélyével felhasználhatja annak tartalékait.
51. A csapatszállítások biztosítása céljából a Varsói Szerződés tagállamai az Egyesített Fegyveres Erők szükségleteinek kielégítésére összehangolt közlekedési úthálózatot és megfelelő mennyiségű szállítóeszközt biztosítanak, rendkívüli szükség esetén pedig további közlekedési útvonalakat és szállítóeszközöket jelölnek ki az Egyesített Fegyveres Erők részére a hadszíntéren.
- A közlekedési útvonalak előkészítését, fenntartását, üzemeltetését, műszaki biztosítását és helyreállítását a Varsói Szerződés tagállamainak területén – az ideiglenes és a határmenti átrakókörtetek létrehozását is beleértve – az EFE érdekében – a kétoldalú Jegyzőkönyveknek megfelelően – nemzeti erővel és eszközökkel valósítják meg, az Egyesített Fegyveres Erők csapataival együttműködésben, a megfelelő tervek és az EFE hadszíntér-főparancsnokának utasításai szerint.

IX. A SZAKTECHNIKAI BIZTOSÍTÁS ALAPJAI

52. Az Egyesített Fegyveres Erők szaktechnikai biztosítását a hadszíntéren a Legfelsőbb Főparancsnokság direktívái és az EFE hadszíntér-főparancsnokának az elhatározása alapján, a Varsói Szerződés tagállamai valamennyi hadserege nemzeti készleteinek összehangolt mértékben történő felhasználásával, a biztosítás fajtái szerint szervezik meg.
53. A fegyverzeti, technikai és lőszeres harci alkalmazásra kész állapotban tartását, a megrongálódott és üzemképtelen fegyverzet és technika hátraszállítását, javítását és helyreállítását a nemzeti csapatok javító-hátraszállító erőivel és eszközeivel oldják meg. A csapatok fegyverzetével, technikával, lőszerrel, tartalék alkatrészekkel és haditechnikai anyagokkal való ellátását a Varsói Szerződés tagállamai nemzeti katonapolitikai vezetésének illetékes szervei végzik.
54. A nemzeti seregtestek (magasabbegységek) hadműveleti rendeltetésének megfelelően már békeidőben előkészítik a szaktechnikai biztosítás erőit és eszközeit, létrehozzák a fegyverzet, technika, lőszer, tartalék alkatrészek és haditechnikai anyagok tartalékait. A Egyesített Fegyveres Erők hadszíntér-főparancsnokságai és a Varsói Szerződés illetékes tagállamainak nemzeti katonapolitikai vezetése között történő kölcsönös egyeztetés alapján meghatározzák a további szaktechnikai biztosítási erőket és eszközöket az adott ország területén történő hadműveleti szétbontakozás körletébe érkező szövetséges csapatok részére, valamint a nemzeti anyagkészleteknek és ipari kapacitásoknak az összes fegyver-, technika- és lőszerfajta javításra történő felhasználását.
55. Egy másik nemzeti hovatartozású hadműveleti seregtest állományába kijelölt csapatok szaktechnikai biztosítását – szükség esetén – azon seregtest erőivel és eszközeivel is megvalósíthatják, amelyek állományába tartoznak. Ez esetben a seregtest részére nemzeti javító-hátraszállító erőket és eszközöket, megfelelő lőszer- és haditechnikaianyag-készleteket kell kiutalni. Az említett csapatok által felhasznált készletek pótlása saját országuk készleteiből történik.
56. Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntér-főparancsnoka – a nemzeti katonapolitikai vezetéssel történő egyeztetés alapján – a helyzet figyelembevételével a szaktechnikai biztosítás erőivel és eszközeivel, valamint a lőszerkészletekkel manőverezést valósíthat meg a nemzeti seregtestek (magasabbegységek) között, továbbá bevonhatja a helyi készleteket és a nemzeti iparvállalatokat a fegyverzet és technika javításába és helyreállításába.

X. AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK LEGFELSŐBB FŐPARANCSNOKSÁGA, HADSZÍNTÉR-FŐPARANCSNOKSÁGAI ÉS A VARSÓI SZERZŐDÉS TAGÁLLAMAI NEMZETI VEZETÉSE KÖZÖTTI KÖLCSÖNÖS KAPCSOLATOK

57. Az Egyesített Fegyveres Erők nyugati és délnyugati hadszíntér-főparancsnokságai tevékenységüket a Varsói Szerződés tagállamainak határozatai, tovább a Legfelsőbb Főparancsnokság direktívái és utasításai alapján végzik.
- Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntér-főparancsnokságai és a nemzeti katonapolitikai vezetés között szoros együttműködést létesítenek és tartanak fent.

58. Attól kezdve, hogy az Egyesített Fegyveres Erők nyugati (délnyugati) hadszíntér-főparancsnoksága átveszi a csapatok és az Egyesített Haditengerészeti Flotta vezetését, az általa kiadott parancsok, direktívák és intézkedések kötelező érvényűek az EFE hadszíntéri állományába a szövetséges hadseregektől kijelölt valamennyi seregtestre, magasabbegységre, egységre (hajóra), vezetési és hadtápszervre nézve.
59. A Varsói Szerződés minden egyes tagállamának nemzeti katonapolitikai vezetése biztosítja a Legfelsőbb Főparancsnokság döntéseinek maradéktalan és idejében történő végrehajtását, az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntéri állományába kijelölt csapatok és flottaerők magas fokú harckészültségét, a nemzeti készletekből fenntartja a személyi állománnyal, fegyverzettel és technikával való feltöltöttségük, az anyagi és technikai eszközök valamennyi fajtájával való ellátottságuk előírt színvonalát; megvalósítja a tartalékok kiszállítását, az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntéri állományába tartozó nemzeti seregtestek, magasabbegységek és egységek (hajók) feltöltését és harcképességük helyreállítását; intézkedéseket fogyanatosít a nemzeti csapatok és flottaerők személyi állománya erkölcsi-politikai állapotának javítására és a megszabott harcfeleladatok végrehajtására történő mozgósításuk érdekében; biztosítja a szövetséges hadseregek seregtesteinek és magasabbegységeinek előrevonását és hadműveleti szétbontakozását saját országuk területén (légterében és felségvizein).
60. A Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek állományába kijelölt, a Legfelsőbb Főparancsnokságnak és az EFE hadszíntér-főparancsnokságainak a rendelkezésére átadott nemzeti seregtestek (magasabbegységek és egységek) parancsnokai teljes felelősséggel tartoznak az alárendelt csapatok (erők) előírt harckészültségének fenntartásáért és a részükre megszabott harcfeleladatok végrehajtásáért; megvalósítják az alárendelt seregtestek, magasabbegységek és egységek (hajók) vezetését.
61. A Varsói Szerződés tagállamainak nemzeti katonapolitikai vezetése tábornokokat, tengemagykákat és tiszteket nevez ki az EFE hadszíntér-főparancsnokságának vezetési szerveinél rendszeresített beosztásokba, azok szervezeti struktúrájának és állománytáblájának megfelelően.
- A nemzeti seregtestek parancsnokainak és azok helyetteseinek, valamint az EFE hadszíntér-főparancsnokságai vezetési szervei vezető állományának kinevezését és áthelyezését háború esetén a nemzeti katonapolitikai vezetés – az EFE illetékes hadszíntér-főparancsnokával történt egyeztetés alapján – végzi.
- Az EFE hadszíntéri állományába tartozó szövetséges csapatoknál felmerülő összes több személyügyi kérdések a nemzeti parancsnokság hatáskörébe tartoznak.
62. Az EFE állományába tartozó katonállományú személyekkel kapcsolatos jogszolgáltatást a Varsói Szerződés tagállamai között megállapodások alapján határozzák meg.

XI. PÉNZÜGYI BIZTOSÍTÁS

63. Az Egyesített Fegyveres Erők hadszíntér-főparancsnokságainak vezetési szervei, valamint azok híradó, biztosító és kiszolgáló magasabbegységei és egységei szolgálati tevékenységének pénzügyi biztosítása érdekében háború idejére a Varsói Szerződés tagállamainak részarányos hozzájárulásából költségvetést hoznak létre.
64. A részarányos hozzájárulást az Egyesített Fegyveres Erők nyugati és délnyugati hadszíntér-főparancsnokságának költségvetéséhez – a Varsói Szerződés tagállamainak a Politikai Tanácskozó Testület 1969. március 17-én tartott ülésén (az Egyesített Parancsnokság költségvetéséhez való részarányos hozzájárulásról) hozott határozata alapján – az alábbiak szerint állapítják meg:
- A nyugati hadszíntéren: NDK – 16,2%; LNK – 23,1%; SZU – 44,5%; CSSZSZK – 16,2%.
- A délnyugati hadszíntéren: BNK – 16,9%; MNK – 14,5%; RSZK 24,1%; SZU – 44,5%.
65. Az EFE hadszíntéri állományába tartozó csapatoknak és flottaerőknek, az előljáró, az alárendelt és az együttműködési vezetési szervekhez vezénylésre kerülő operatív csoportok személyi állományának pénzügyi kiadásával kapcsolatos kiadásokat a Varsói Szerződés illetékes tagállamai fedezik.

Készült, 1980. március 18-án.

A Bolgár Népköztársaság nevében

Todor ZSIVKOV, s.k.

a Bolgár Kommunista Párt Központi Bizottságának első titkára,

a Bolgár Népköztársaság Államtanácsának elnöke

Stanko TODOROV, s.k.

a Bolgár Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke

A Magyar Népköztársaság nevében

KÁDÁR János, s.k.

a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának első titkára

LÁZÁR György, s.k.

a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke

A Német Demokratikus Köztársaság
nevében

Erich HONECKER, s.k.
a Német Szocialista Egységpárt Központi Bizottságának főtitkára,
a Német Demokratikus Köztársaság Államtanácsának elnöke

A Lengyel Népköztársaság nevében

Edward GIEREK, s.k.
a Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottságának első titkára
Piotr JAROSZEWICZ, s.k.
a Lengyel Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke

A Román Szocialista Köztársaság
nevében

Nicolae CEAUSESCU,
a Román Kommunista Párt főtitkára, a Román Szocialista Köztársaság elnöke
Ilie VERDET,
a Román Szocialista Köztársaság kormányának első minisztere

A Szovjet Szocialista Köztársaságok
Szövetsége nevében

L. I. BREZSNYEV, s.k.
a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának főtitkára
a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének elnöke
A. N. KOSZIGIN, s.k.
a Szovjetunió Minisztertanácsának elnöke

A Csehszlovák Szocialista Köztársaság
nevében

Gustáv HUSÁK, s.k.
a Csehszlovák Kommunista Párt Központi Bizottságának főtitkára,
a Csehszlovák Szocialista Köztársaság elnöke
Lubomir ŠTROUGAL, s.k.
a Csehszlovák Szocialista Köztársaság kormányának elnöke

Melléklet a SOVSZ/1/00394 számhoz

Szigorúan titkos!⁶

1. sz. pld.

A VARSÓI SZERZŐDÉS TAGÁLLAMAINAK
H A T Á R O Z A T A
1980. MÁRCIUS 18.

A Varsói Szerződés tagállamai, a Politikai Tanácskozó Testület 1978. november 23-án megtartott ülésén a katonai kérdésekkel kapcsolatban elfogadott határozatuktól vezéreltetve, a biztonságukat fenyegető állandó imperialista veszélyt figyelembe véve és ilyen körülmények között a védelmi képességük erősítésére, katonai együttműködésük bővítésére és az Egyesített Fegyveres Erők fejlesztésére vonatkozó közös intézkedések megtételére kényszerülve, az alábbi HATÁROZATOT hozzák:

Jóváhagyják a „Határozvány a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőiről és vezetési szerveiről háború idejére” című dokumentumot.

A Bolgár Népköztársaság nevében	Todor ZSIVKOV, s.k. a Bolgár Kommunista Párt Központi Bizottságának első titkára, a Bolgár Népköztársaság Államtanácsának elnöke Stanko TODOROV, s.k. a Bolgár Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke
A Magyar Népköztársaság nevében	KÁDÁR János, s.k. a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának első titkára LÁZÁR György, s.k. a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke
A Német Demokratikus Köztársaság nevében	Erich HONECKER, s.k. a Német Szocialista Egységpárt Központi Bizottságának főtitkára, a Német Demokratikus Köztársaság Államtanácsának elnöke
A Lengyel Népköztársaság nevében	Edward GIEREK, s.k. a Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottságának első titkára Piotr JAROSZEWICZ, s.k. a Lengyel Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke
A Román Szocialista Köztársaság nevében	Nicolae CEAUSESCU, a Román Kommunista Párt főtitkára, a Román Szocialista Köztársaság elnöke Ilie VERDET, a Román Szocialista Köztársaság kormányának első minisztere
A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége nevében	L. I. BREZSNYEV, s.k. a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának főtitkára a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének elnöke A. N. KOSZIGIN, s.k. a Szovjetunió Minisztertanácsának elnöke

⁶ HL KI 394/0126/3. A dokumentum titkossága törölve: 2007. december 5-én.

A Csehszlovák Szocialista Köztársaság
nevében

Gustáv HUSÁK, s.k.

a Csehszlovák Kommunista Párt Központi Bizottságának főtitkára,

a Csehszlovák Szocialista Köztársaság elnöke

Lubomir ŠTROUGAL, s.k.

a Csehszlovák Szocialista Köztársaság kormányának elnöke

Magyar Szocialista Munkáspárt KB
Közigazgatási és Adminisztratív Osztálya
Honvédelmi Minisztérium
Bp., 1980. október 7.
KAO/867/1980. sz.

SZIGORÚAN BIZALMAS!

A néphadsereg fejlesztése az ötödik ötéves terv időszakában a Politikai Bizottság 1968. november 26-i hosszú távú fejlesztési határozata alapján ment végbe. Az elmúlt időszak e koncepció megvalósításának második befejező szakaszát képezte, a Politikai Bizottság 1975. júniusi határozatának megfelelően.

A hosszú távú hadsereg-fejlesztési elgondolás – ezen belül az ötödik ötéves terv – célkitűzései megvalósultak. A néphadsereg dinamikusan fejlődött, kész alaprendeltetésének teljesítésére, a szövetségi rendszeren belül ráháruló feladatok megoldására. Az alapvető területeken lépést tartottunk a szövetséges hadseregek fejlődésével.

I.

A NÉPHADSEREG FEJLESZTÉSI CÉLKITŰZÉSEINEK ELÉRÉSE ÉS AZ ÖTÖDIK ÖTÉVES TERV TELJESÍTÉSE

1. A közvetlen honvédelmi kiadások⁷ 1971–1980 között, a vonatkozó határozatoknak megfelelően a következőképpen alakultak:

Megnevezés	IV. ötéves terv	V. ötéves terv	1971–1980-ban összesen
Közvetlen honvédelmi kiadások összesen	88,3 Mrd Ft	110,7 Mrd Ft	199 Mrd Ft
Ebből:	16,8 Mrd Ft	28,3 Mrd Ft	45,1 Mrd Ft
– speciális import	595 Mrd Rb	1002 Mrd Rb	1002 Mrd Rb
– építés-beruházás	6,2 Mrd Ft	8,2 Mrd Ft	14,4 Mrd Ft

2. Az anyagi-technikai fejlesztés eredményeként jelentősen emelkedett a néphadsereg technikai ellátottsága és korszerűségének színvonala. A fegyverzeti-technikai eszközeinek mintegy 60%-át a korszerű és a legkorszerűbb típusok képezik, 40%-át pedig régebbi típusú, de még a célnak megfelelő eszközök teszik ki. Ezt az arányt hosszabb távra elfogadhatónak és indokoltnak tekintjük. A honi légvédelmi csapatok fejlesztése a jóváhagyott terveknek megfelelően, az elmúlt tíz évben is elsődleges volt. A vadászrepülő géppark korszerű; megkezdődött az elavult légvédelmi rakétaeszközök lecserélése. Nem rendelkezünk még a szükséges mértékben az egységes légvédelmi rendszerhez való kapcsolódást biztosító automatizált vezetési eszközökkel, és a védettséget biztosító objektumokkal.

A szárazföldi csapatok csapásmérő erői – mind hatótávolság, mind hatékonyság tekintetében – a kor színvonalán vannak; a harckocsi-park teljes egészében korszerű; gépesített lövészcsapatok zöme el van látva páncélozott szállító harcjárművekkel; a csapatok közel felénél megoldott a közvetlen légvédelmi oltalmazottság; lépéseket tettünk a légiszállítás és légi támogatás megoldása érdekében.

A szárazföldi hadsereg közel felénél azonban a páncéelhárítás, a légvédelem eszközei nem eléggé hatékonyak; minimális mértékben rendelkezünk csak az erdős-hegyes hadszíntér leküzdéséhez szükséges felszerelésekkel, továbbá páncélozott vezetési eszközökkel; hiányoznak a légi és védett vezetési pontok. Egyre feszítőbb problémaként jelentkezik a szárazföldi csapatok kellő mértékű légi támogatásának hiánya.

3. A néphadsereg békelétszáma 1971–1980 között a tervezettnél megfelelően 114 000 főről 120 665 főre, hadilétszáma 279 000 főről 330 915 főre növekedett.

Az elmúlt tíz évben a néphadsereg technikai fejlesztéséhez mintegy 25 000 fős, a saját építkezések megvalósítására 5000 fős központi létszámemelésre lett volna szükség. Központi fejlesztési keret ennek csak mintegy 30%-át biztosította. A hiányzó 20 000 fő csak a szárazföldi hadsereg rovására volt biztosítható. Ennek következtében a szárazföldi hadsereg hadosztályainak létszáma egyre jobban csökkent, mind több alakulat került keretesítésre. A szárazföldi hadsereg feltöltöttsége a hadilétszámához

⁷ Az előterjesztés adatai az Országos Tervhivattalal egyeztetett 1980-as árbázison szerepelnek.

viszonyítva, 44%-ról 39%-ra esett vissza és a jelenlegi 6 hadosztályából 3 oly mértékben keretesített, hogy készenlétét csak a mozgósítás után 1-3 nap alatt képes elérni. A másik 3 – állandó készenlétű hadosztálya – békefeltöltöttsége pedig, a harckészültségi követelmények által normatív megkívánt 80–85%-kal szemben csak 63–70%-os.

A csökkenő létszám mellett a csapatokra háruló feladatok egyre növekedtek azáltal, hogy mind több új technikai eszközt kaptak, ami bonyolultabbá tette a felkészítést. Megnövekedtek az alaprendeltetéstől eltérő feladatok (népgazdasági munkában való részvétel, csapatépítkezések). Növeli a gondokat, hogy a káderállomány feltöltöttsége csak 87%-os, a jelenlegi hiány közel 4000 főt tesz ki. Különösen alacsony az alparancsnoki állomány feltöltöttsége, amely a szárazföldi hadseregnél nem haladja meg a 60–65%-ot.

Az alparancsnoki hiányok miatt olyan hivatásos állományú helyekre kényszerülünk sorkatonákat beállítani, akikre közvetlenül hárul a többi sorkatona nevelése, felkészítése, munkájának megszervezése, ellátásának biztosítása.

A kialakult helyzet főként a szárazföldi csapatok nagy részében az évek során mind súlyosabb problémák forrásává vált, nehezen tudnak eleget tenni a szövetségi rendszerben egységesen elfogadott magas harckészültségi követelményeknek.

A csapatok fentebb jelzett állapota a hivatásos állományra háruló, egyre növekvő felelősség, a polgári élethez viszonyított nagyobb kötöttség és elfoglaltság, a szigorú szolgálati körülmények, valamint mindezeknek a családi életre gyakorolt hatása olyan életforma kialakulásához vezetett, amely nem vonzó a fiatalok számára.

A nehézségek eddig túlmunkával, a személyi, főleg a hivatásos állomány áldozatvállalásával voltak leküzdhetők. A jelzett terhek azonban gátolják a szabályzatszerű rend, szervezettség fenntartását, a sorállomány nevelését és állandósítják a feszültségeket.

4. Építés-beruházásra – tíz év alatt – 14,4 Mrd Ft-ot fordítottunk. Az anyagi keretek a terveknek megfelelően kerültek felhasználásra. A tízéves időszakban az előirányzatnak megfelelően több mint 16 000 lakásigény nyert kielégítést. (10 900 lakás építés útján, 7900 visszaváltással, 3500 a gazdálkodás egyéb módjaival.) Ugyanakkor a felhasználható lakásállomány – főleg nyugállományba vonulás miatt – mintegy 6000-rel csökkent. A lakásellátottság jelenlegi szintje 88–89%-os, Budapesten azonban ennél alacsonyabb.

A reális szükséglethez viszonyítva, építés-beruházásban mintegy 10 Mrd Ft-os lemaradás van. Ez különösen a technikai eszközkarbantartó, javító és szervizlétesítmények, a laktanyák rekonstrukciója, az egészségügyi és kulturális szolgáltatások, a repülőterek fel- és leszálló pályáinak felújítása, a védettséget növelő objektumok hiányaiban érezteti negatív hatását.

5. A személyi állomány szolgálati és életkörülményeinek alakulásában alapvetően a folyamatosan javuló tendencia jellemző. Bővültek, korszerűsödtek az egészségügyi, a szociális és a kulturális létesítmények.

Az illetmény- és bérlétségi célkitűzéseket a tett intézkedések ellenére sem a hivatásos és sorállomány, sem a polgári alkalmazottakat illetően nem értük el. A tervidőszak során (1978-ban) csak a tiszthelyettesek és a kezdő beosztásban szolgáló tisztek részesültek illetményemelésben. Ez az illetményemelés a hivatásos állomány mintegy 60%-ára terjedt ki. A hivatásos állomány 40%-a nem részesült illetményemelésben, amely napjainkban bizonyos feszültséget okoz. A hivatásos állomány illetménye egészében mintegy 14%-kal elmaradt a Politikai Bizottság 1968. novemberi, illetve 1970. októberi határozatában előírt, célkitűzésekhez képest.

Összességében a párt és a kormány az elmúlt 10 év alatt kellően gondoskodott a néphadsereg fejlesztéséről, figyelembe véve az ország teherbíró képességét is. Néphadseregünk a kor színvonalán áll. A káderállomány többségének képzettsége biztosítja a személyi állomány felkészítését feladataik ellátására. Javult a személyi állomány szociális ellátottsága. Eredményesen folyik az ifjúság nevelése, politikai, általános és szakmai képzése, valamint a népgazdasági munkában való részvétele.

A néphadsereg harcértékében megfelel a vele szemben várható ellenség elleni sikeres harctevékenység követelményeinek, képes a szövetséges hadseregekkel – mindenekelőtt a szovjet Déli Hadseregcsoport magasabbegységeivel – együttműködve, alaprendeltetéséből fakadó feladatait teljesítésére. A néphadsereg fejlődésében – az alapvetően pozitív tendenciák és jelentős eredmények mellett – több probléma keletkezett elsősorban a létszám alakulásával, a beruházási igények szükségesnél alacsonyabb szintű kielégítésével, továbbá a hivatásos állomány utánpótlásával (főleg a tiszthelyettesi beosztásokban), valamint a szociális ellátottsággal összefüggésben.

Javasoljuk, a Politikai Bizottság értsen egyet azzal, hogy a néphadsereg politikai-erkölcsi és fegyelmi helyzetéről; felkészítéséről; káderhelyzetéről; témánként külön előterjesztést tegyünk a Politikai Bizottságnak 1981–1982-ben.

II.

JAVASLATOK A NÉPHADSEREG TOVÁBBI FEJLESZTÉSÉRE

A javaslat alapját az MSZMP XII. kongresszusa határozataiból fakadó követelmények, a Központi Bizottság 1968. februári, a Politikai Bizottság 1970. októberi határozata, a néphadsereg 1980-ra kialakuló helyzete, a valószínű ellenség harci képességeinek várható alakulásából eredő követelmények, valamint szövetségi kötelezettségeink – ezen belül a Politikai Tanácskozó Testület 1976. és 1978. évi ülésén elfogadott határozata, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának ajánlásai – képezik, az ország lehetőségeinek szem előtt tartásával.

A fenti alapokból kiindulva, javasoljuk jóváhagyni a következő fő célkitűzéseket:

A MAGYAR NÉPHADSEREG ÁTFOGÓ, EGYENLETES, ARÁNYOS, MINŐSÉGI FEJLESZTÉSÉNEK – A BÉKE- ÉS HÁBORÚS LÉTSZÁM NÖVELÉSE NÉLKÜL TÖRTÉNŐ – FOLYTATÁSA, TECHNIKAI ELLÁTOTTSÁGÁNAK NÖVELÉSE, SZERVEZETEINEK TÖKÉLETESÍTÉSE, amelynek sorári biztosítani kell:

- a velünk szemben várható ellenség harci képességeivel való lépéstartás, a valószínű hadszíntér sajátos követelményeinek fokozott kielégítését;
- szövetségeseink fejlődéséhez való fokozott igazodást;
- a csapatok harci erejének növekedését, hadrafoghatóságának, felkészítésének erősítését;
- a szervezeteik racionalizálását, a létszámhelyzet javítását, a feladatok és feltételek közötti jobb összhangot;
- a személyi állomány élet- és munkakörülményeinek, szociális ellátottságának további javítását, az állomány illetményének az érvényben lévő határozatok szerinti alakítását.

1. A fenti célkitűzések realizálásához a VI. ötéves terv során katonailag indokoltan, a közvetlen honvédelmi kiadásokra mintegy 170–180 Mrd Ft-ra – ezen belüli speciális importra 51 Mrd Ft-ra (1,8 Mrd Rb-ra); építés-beruházásra 25 Mrd Ft-ra – lenne szükség. Az ország gazdasági helyzetét figyelembe véve azonban úgy ítéljük meg, hogy ennél szerényebb, a fejlesztés alapvető irányait és főbb arányait még megőrző, de mértékében, ütemében kisebb előrelépést biztosító anyagi keret vehető számításba. A közvetlen honvédelmi kiadások így a hatodik ötéves tervben összességében 142,5 Mrd Ft-ot – ezen belül: speciális importra 37,8 Mrd Ft-ot / 1,340 Mrd Rb-t); építés-beruházásra 15,1 Mrd Ft-ot – tesznek ki. A néphadsereg békelétszámát legalább 3000 fővel szükséges növelni.

(Az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnoka tételes ajánlást adott, amely a néphadsereg nagyütemű fejlesztését irányozta elő. Az ajánlás megvalósítása a VI. ötéves tervidőszakban összességében 300–350 Mrd Ft-ot, ezen belül: speciális importra 130–150 Mrd Ft-ot (4,4–5,3 Mrd Rb-t); beruházásra 30 Mrd Ft-ot, és 15 000 fős fejlesztési békelétszámot igényelt volna. A témában a katonai vezetés többször konzultált a Fegyveres Erők főparancsnokával. Egyértelműen azt az álláspontot képviseltük, hogy ilyen nagyságrendű ajánlás realizálása meghaladja országunk lehetőségeit. A Főparancsnokság tudomásul vette a magyar álláspontot.)

2. A 142,5 Mrd Ft-os összeret alapján tervezett – a Főparancsnoksággal egyeztetett – technikai fejlesztés megvalósítása esetén:
  - a szárazföldi csapatoknál csak a technikailag elavult eszközök egy részének lecserélését és a legszükségesebb korszerű technika beszerzését irányozhatjuk elő. Ennek mértékében növekszik a csapatok csapásmérő képessége, tűzereje, javul mozgékonyasága. Hatékonyabbá válik a légvédelmi oltalmazottság. Javulnak a légi felderítés, légi támogatás, valamint a légi szállítás feltételei. Az előrehaladás azonban a valóságos szükséglethez képest lassúbb lesz, mert nem tudjuk előirányozni az olyan, katonailag indokolt fejlesztési feladatok megvalósítását, mint a csapatok szükséges mérvű ellátása önjáró tűzérségi lövegekkel, légvédelmi rakétaeszközökkel, rakétapáncéltörőkkel, páncélozott szállító harcjárművekkel. Továbbra sem tudjuk a kívánatos mértékben megoldani a szárazföldi csapatok légi támogatását, különösen ami a vadászbombázó-erők létrehozását illeti. Mindezek nehezíteni fogják a szövetségi csapatokkal való lépéstartást és a valószínű ellenség képességei által támasztott követelmények kielégítését;
  - a honi légvédelmi csapatoknál fejlődés lényegében az 1974-ben elfogadott távlati fejlesztési koncepciónak megfelelően alakul. A ma is teljes egészében korszerű vadászpilótaegység mellett a rakétarendszer is teljes egészében korszerűvé válik, lecserélésre kerülnek az elavult rakétaeszközök, a rendszer kiegészül nagy hatótávolságú eszközökkel. A vezetés feltételeinek biztosítására – a Varsói Szerződés Egyesített Légvédelmi Parancsnokságától a csapatokig – kiépül az automatizált információs, irányítási és tűzvezetési rendszer. Mindez jelentősen növeli az ország légtere és kijelölt objektumai oltalmazásának hatékonyságát.

3. A néphadsereg 1981–1985 közötti technikai fejlesztésének létszámgigénye mintegy 7500 fő. Ezenkívül – ahhoz, hogy a jelentett feszültségeket csökkentsek, s a harckészültségi követelmények és a csapatokra háruló egyre növekvő feladatok feltételeit létszámoldalról biztosítani tudjuk – további 6000–8000 főre lenne szükség, így az összes létszámgigény 14 000–15 000 főt tesz ki. A békelétszám ilyen nagyságrendű növelésére azonban nem látunk lehetőséget. Ezért a terv belső arányainak szem előtt tartásával, a békelétszámnak legalább 3000 fős növelését tartjuk indokoltnak, összhangban a népgazdasági építőcsapatok megközelítően hasonló létszámú csökkentésével.

Annak érdekében, hogy a technikai fejlesztéshez szükséges 7500 fős létszámgigény 3000 fön felüli részét biztosítani tudjuk, ismételtén 4500 fő belső átcsoportosítása szükséges. Ennek forrásai a következők:

- 2000 fővel csökkenteni szükséges a hadsereg építőszervezeteinek létszámát,
- megszüntetjük a 2500 főt kitevő egyetemi előfelvételi katonák külön rendszerben folyó kiképzését és átsoroljuk őket a normál kiképzést folytató, harckészültségi szolgálatot ellátó ezredekhez.

Ezen túlmenően a létszámfeszültségek csökkentése érdekében a három állandó készenléti szárazföldi hadosztályunknál egy-egy ezredet teljesen keretesíteni kell és az onnan elvont létszámmal ugyanezen hadosztályok többi ezredeinél némileg növeljük a feltöltöttséget. Mindez azzal jár, hogy:

- mivel a hadsereg építőalakulatainak létszámát csökkenteni szükséges, mintegy 11 Mrd Ft értékben polgári építővállalatokkal kell az építési beruházásokat elvégeztetni, amelyből 1,5 Mrd Ft „rezsimes” (zárt jellegű hadműveleti) objektum. Ez utóbbi építési feladatokra valószínű az új kiképzési rendszerű műszaki csapatok egy részét igénybe kell venni;

- a szárazföldi hadseregnél a keretesítések következtében – az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnokságával történő egyeztetés alapján – a jelenlegi mozgósítási és harckészültségi időnormákat növelni kell.

Az MN béke és mozgósítási létszáma közötti nagy különbség és a további tartalékképzés miatt továbbra is jelentős mozgósítási terhek hárulnak a társadalomra. A kialakított mozgósítási rendszer fenntartása a VI. ötéves időszakban ezért azzal a következménnyel jár, hogy évente mintegy 70 000–80 000 fő átlag 10 napra behívásra kerül.

Szervezeti és létszámhelyzettel kapcsolatban a katonai vezetés átfogó elgondolást alakított ki az előerővel való gazdálkodást, a vezetés egyszerűsítését, racionalizálását célzó párt- és állami határozatok végrehajtására. Ennek keretében a Főparancsnoksággal egyetértésben lehetőséget látunk a honi légvédelmi csapatok, a csapatrepülő erők és hadtáp szervezetek, továbbá a Honvédelmi Minisztérium szervezetének racionalizálására, a következők szerint:

A honi légvédelmi csapatok irányítása jelenleg három vezetési szinten történik. Az új automatizált irányítás viszonyai között lehetővé válik, hogy a jelenlegi két hadosztály- és egy hadseregparancsnokság helyett egy hadtestparancsnokság irányítsa a harcoló alakulatokat.

A hadászati együttműködést az MN Légvédelmi és Repülő Parancsnokság fogja ellátni, amelyet a HM jelenlegi légvédelmi és repülő szerveiből alakítunk ki.

A hadtápszervezetek jelenlegi négyes tagozódását eggyel csökkentjük.

A néphadsereg egészének technikai és szervezeti fejlesztése szükségessé teszi, hogy a Honvédelmi Minisztérium szervezetében is ésszerűsítések történjenek, amelynek lényege: a szervezetek számának csökkentése, a vezetési áttételek egyszerűsítése. E témáról külön előterjesztést teszünk a Politikai Bizottságnak 1981-ben.

4. Építés-beruházási célkitűzések

A hatodik ötéves terv időszakában összesen 15,1 Mrd Ft-tal számolunk. Ebből 10,7 Mrd Ft alaptevékenységi és rekonstrukciós beruházásra, 4,4 Mrd Ft pedig lakásbiztosításra lesz felhasználva.

Az alaptevékenységi és rekonstrukciós keretből 3,2 Mrd Ft-ot a folyamatban levő építkezésekre kell fordítani. A további 7,5 Mrd Ft lehetővé teszi a tervezett technikai és szervezeti korszerűsítéshez szükséges legfontosabb kiemelt építkezések végrehajtását, továbbá a kádereképzés feltételeinek javítását szolgáló rekonstrukciós program folytatását.

Az egészségügyi, kulturális szolgáltatások, valamint a tárolási feltételek javítását az igényekhez képest csak korlátozottan lehet tervbe venni. Nem tűzhető célul a személyi állomány laktanyai élet- és munkakörülményeinek további lényeges javítása, a technika megóvása és kiszolgálása terén meglevő lemaradás felszámolása.

Lakásellátottságban csak a szinttartást lehet tervezni. Ehhez 9100 lakást kell biztosítani. (5500 lakás épül, 3600 lakásigényt pedig egyéb módszerrel – támogatás, szolgálati lakás visszaváltása, bérlőkijelölési jog vásárlása – lehet kielégíteni.)

Nem tudjuk vállalni az Egyesített Parancsnokság által szorgalmazott két új, komplett, első osztályú repülőtér megépítését, amelynek építési költsége több mint 3 milliárd forintot tenne ki.

5. A személyi állomány életszínvonalát és szociális ellátottságát illetően az érvényben levő határozatokat tekintjük mérvadónak. Ezen belül az illetmények területén szükségesnek tartjuk a Politikai Bizottság 1968. novemberi és az 1970. októberi határozatában megjelölt célkitűzések végrehajtását.

A jelenleg meglevő illetmény- és bérfeszültség feloldását lépcsőzetesen tervezzük. Első lépésként – lehetőleg 1980-ban – a hivatásos állomány 1978-ban illetményemelésben nem részesült 40%-ának illetményét és a kinevezett polgári alkalmazottak bérét szükséges emelni. Második ütemben – 1981–1982-ben – a többi polgári alkalmazott béremelésére kerülne sor. Harmadik ütemben – 1983-ban – a sorállomány illetményének kiegészítését javasoljuk.

A bér- és illetményrendezés fedezetét a 142,5 Mrd Ft-os összeret nem tartalmazza.

III.

A SORKATONAI SZOLGÁLAT IDŐTARTAMA

A behívható sorköteles állomány létszáma az utóbbi két évtized egyes szakaszaiban igen eltérően alakult;

- a hatvanas években viszonylag alacsony volt a sorkötelesek létszáma, mert a demográfiai hullám mélyebben volt, ugyanakkor magas – 30%-ot is meghaladó – volt az alkalmatlansági arány. Ebben az időszakban a sorköteles állományból tartalékot kellett képezni, hogy a későbbiekben is biztosítani lehessen a fegyveres erők újoncszükségletét;
- a hetvenes években a sorkötelesek létszáma megnövekedett, egyrészt annak hatására, hogy az évfolyamok létszáma is növekedett, másrészt a hetvenes évek közepén új, korszerűbb alkalmassági elbírálási rendszer került bevezetésre, s így az alkalmatlansági százalék 10–12%-ra csökkent.

A fentiek következtében a hetvenes évek végére mintegy 200 000 fős sorköteles tartalék halmozódott fel, ami a hadsereg tervbe vett nagyságrendje mellett nem teszi lehetővé minden katonai szolgálatra alkalmas fiatal bevonultatását, katonai felkészítését, ami önmagában is társadalmi igazságtalanságot teremt. Ez azzal is jár, hogy a sorkötelesek többségét nem tudjuk 18–20 éves korban, még

a családalapítás előtt behívni, ami – mind az egyén, mind a társadalom, de nem kis részben a hadsereg szempontjából is – hátrányos (ma a behívott sorállomány 8 évfolyamból tevődik össze, átlagéletkora 22 év).

A kialakult helyzetből kiindulva arra a következtetésre jutottunk, hogy a probléma átfogó megoldásaként célszerű a sorkatonai szolgálatot 24 hónapról 18 hónapra csökkenteni.

Ezt lehetővé teszi az ifjúság egyre növekvő általános és technikai műveltsége, a felkészítési módszerek további korszerűsítése és a kiképző állomány magasabb szintű felkészültsége. A rövidebb sorkatonai szolgálat megnövelné (évente több mint 10 ezer fővel) az alapvető hadi beosztások szempontjából fontos korszerűen képzett tartalékosok számát. A felhalmozott sorköteles tartalék a fegyveres erők megnövekedett újoncszükségletét hosszabb távon (az ezredfordulóig) biztosítja. (A rövidebb szolgálati idő minden bizonnyal kihatással lesz a hadseregnek a népgazdasági munkában való részvétele nagyságrendjére.)

A sorkatonai szolgálati idő csökkentése némileg növeli a kiképzési költségeket és a hivatásos állomány leterheltségét. Módosítani kell a behívások, a katonai szolgálat és felkészítés rendjét.

A sorkatonai szolgálati idő csökkentését a Főparancsnokság saját, belső ügyének tekinti.

A javaslat elfogadása esetén a Honvédelmi Törvényt módosítani kell.

HATÁROZATI JAVASLAT

1. A Politikai Bizottság az előterjesztést elfogadja. Megállapítja, hogy a néphadsereg az 1971–1980 közötti időszakban a vonatkozó párthatározatokban és állami döntésekben előírt fő irányoknak és követelményeknek megfelelően fejlődött. A néphadsereg fejlesztésénél továbbra is az átfogó, egyenletes, arányos, minőségi fejlesztést kell fő iránynak tekinteni.
2. A néphadsereg 1981–1985 közötti fejlesztésére 142,5 Mrd Ft-ot kell számításba venni, (Ezen belül speciális importra 37,8 Mrd Ft-ot – 1,340 Mrd Rb-t –; építés-beruházásra 15,1 Mrd Ft-ot). A tervidőszak alatt 9100 db lakás kerüljön biztosításra; a néphadsereg békelétszáma pedig legalább 3000 fővel növekedjen.
3. Egyetért a honi légvédelmi csapatok vezetési rendszerének, a hadtáprendszer és a Honvédelmi Minisztérium szervezetének korszerűsítésével.
4. A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy a jelenleg meglevő illetmény- és bérfeszültségek lépcsőzetesen kerüljenek megoldásra.
5. Egyetért azzal, hogy a sorkatonai szolgálati idő a jelenlegi 24 hónap helyett 1981-től 18 hónap legyen.
6. A Politikai Bizottság kötelezi a KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztályát és a honvédelmi minisztert, hogy 1981–82-ben tegyen jelentést a Politikai Bizottságnak:
  - a néphadsereg személyi állománya politikai, erkölcsi és fegyelmi helyzetéről, felkészítéséről;
  - a néphadsereg káderhelyzetéről;
  - a Honvédelmi Minisztérium és háttérintézetei szervezeti struktúrájának korszerűsítéséről.

Az előterjesztéssel Borbándi János elvtárs egyetért.

Czinege Lajos
Rácz Sándor

Mellékletek:

- A közvetlen honvédelmi kiadások alakulása.
- A néphadsereg létszámának alakulása.
- A főbb technikai eszközök alakulása.

Záradék

1. Az előterjesztést és a határozatot kapják:
  - Korom Mihály elvtárs,
  - Borbándi János elvtárs,
  - Czinege Lajos elvtárs,
  - a KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztálya,
2. A határozatot kapják:
  - Faluvégi Lajos elvtárs,
  - Hetényi István elvtárs,
  - a KB Gazdaságpolitikai Osztálya

Forrás: MOL M-KS 288 fond 5/811. ő. e. 83–98. o.

14/4/1980. sz. jelentés

**Szigorúan titkos!
Különösen fontos!**

Tárgy: NATO Dél-Európai Fegyveres Erők Főparancsnoksága

JELENTÉS

RÓMA, 1980. NOVEMBER 3.

Jelentem, hogy október 22-én és 23-án Somogyi elvtárssal vizuális felderítést végeztünk Nápoly környékén, annak megállapítása céljából, hogy közelebbi ismereteket szerezzünk a NATO Dél-Európai Fegyveres Erők Főparancsnoksága elhelyezkedéséről, a környékén tapasztalható mozgásról stb.

A vizuális felderítés egyrészt konkrét ismereteket nyújtott számunkra, másrészt további feladataink tervezéséhez adott információkat.

A feladat végrehajtásáról az alábbiakban tesztek jelentést:

Utazásunkat a Nápolyi Keleti Intézet, valamint az egyetem meglátogatásával legalizáltuk. Az említett intézetben tett látogatásról, illetve annak eredményéről külön jelentést készítetek.

Az objektum-felderítés eredménye:

A jelentéshez 1-es és 3-as számú mellékletet csatoltam: az 1-es számú melléklet térképszerűen ábrázolja azt a négy katonai objektumot, melyek igen közel helyezkednek egymáshoz, egyazon területen. A 2-es számú melléklet részletesen tartalmazza a helyszínrajzot az 1-es pont alatt jelzett objektumról, mely megállapításunk szerint a NATO Dél-Európai Fegyveres Erők Főparancsnoksága.

Részleteiben:

1-es pont alatt jelzett objektum, megközelítése Nápoly felől a körsztrádán (tangenziale) Pozzuoli felé vezető úton. A körsztrádáról Agnano felé kell letérni, majd közvetlen erről az útról lehet gépkocsival behajtani az 1-es számú objektum területére.

Az objektumhoz vezető út bejáratí szakaszán semmi nem utal arra, hogy a hegy alatt lévő lapályos területen található a helyszínrajzon látható objektum a járulékos berendezésekkel. Ami egyedül feltűnő, hogy a bevezető úton számtalan A.F.I. jelzésű gépkocsi hajt be és ki. Az A.F.I. rendszámot a NATO kötelékében dolgozó hivatásos és polgári alkalmazottak gépkocsijaira adják ki (Nemzetközi Fegyveres Erők, vagy Szövetség angol rövidítéséről van szó). Az A.F.I. jelzés többnyire fehér rendszámtáblán fekete betűkkel van jelezve, viszont azt is tapasztaltuk, hogy elenyésző számban ugyancsak A.F.I. jelzést használnak, de fekete táblán fehér betűkkel. A gépkocsik jellemzője, hogy igen kopottak, használtak, többnyire olasz gyártmányú használt kocsik, de megtalálhatók az USA-gyártmányú hatalmas méretű személy- és teherszállításra alkalmas gépjárművek is.

Egy dologra még felhívom a figyelmet, az objektumhoz vezető út sarkán egy hatalmas tábla hirdeti az „American Bar”-hoz a bejáratot, ez a bár – mint azt jeleztem is a vázlaton – az objektum közepén, az út mellett megtalálható.

Az objektumhoz vezető zsákutcába torkoló út hossza kb. 1 km. A bevezető szakasz bokros, dimbes-dombos terep, majd az objektum belső területéhez érve az alábbi berendezéseket rögzítettük:

Az út jobb oldalán két kapu található, kb. 20–30 m-re egymástól, mely kapukban fegyveres őrség áll és ellenőrzi a belépőket. Az első kapun át lehet eljutni egy hatalmas Konzumex feliratú épülethez. A következő kapun át kisebb épületek találhatók. Mindkét bejárat mögötti területen gépkocsik, (személy, teher) szállító járművek találhatók. Katonai berendezéseket, harci eszközök jelenlétét nem tapasztaltuk.

Az út bal oldalán található a már említett American Bar, szabad bejárással, mellette az AUTOVOX kirendeltség: gépkocsi és alkatrész árusítással. Az autószalon mellett garázs. Az úton balra fordulva lehet eljutni a vázlaton jelzett 7 emeletes, kissé ovális tervezésű épülethez. A bejárat előtt tiltó tábla van elhelyezve, mely a belépésre vonatkozik. Fényjelzős sorompó szintén a kontrollt biztosítja. Gépkocsinkkal behajtottunk a zsákutcába, s néhány méterre visszafordultunk.

Jegyezhető ellenőrzést nem tapasztaltunk. Az objektum területén viszonylag nagy volt a nyüzsgés, de ez elsősorban gépkocsis forgalom volt. A már említett A.F.I. rendszámú gépkocsikon kívül nápolyi (NA) és salernói (SA) jelzésű gépkocsikat is láttunk. Ez utóbbi arra utal, hogy olasz állampolgárok is dolgoznak az objektum területén.

2-es pont alatt jelzett objektumról: Az 1-es pont alatt jelzett útvonalon tovább haladva Terme mellett Solfatara irányába fordulva az út sarkán található egy 4 emeletes épület, körül kerítve, fákkal szorosan körül ültetve. Az épület tetején két radarra emlékeztető berendezés található. Az épületbe bejárás feltehetően mellékutcáról van, mivel elhaladva előtte nem tapasztaltunk bejáratí lehetőséget.

3-as pont alatt jelzett objektum Solfatarához közel 0,5 km-re fent a hegyen található (Accademia Aeronatica). Vastag kőkerítés veszi körül a mellette elhaladó útról van bajarat. A kapu sorompóval és őrséggel van ellátva. Olasz repülősök által viselt egyenruhás katonák ellenőrzik a belépést.

4-as pont alatt jelzett objektum, közvetlen az Accademia Aeronatica mellett, szintén a hegyen található. Kb. 6-7 emeletes „üveg” palota. A tengerpartról van rálátás. A Solfatara felé vezető útról sorompóval elzárt úton lehet megközelíteni. Az épületen, illetve mellette több nyugati ország zászlaja leng. Az épületet megközelíteni nem lehetett.

Megjegyzés:

Ellenőriztük a nápolyi telefonkönyvben (1973–74-es) az I-es pont alatt részletezett objektum esetleges telefonszámát, pontosabb címét. Az eredmény a telefonkönyv 44. oldalán EXORESS-CO-SAI. Via Scarfoglio (Agnano) – C/O navy cím alatt 760-39-33 telefonszám van jelölve.

Szinte biztosnak látszik, hogy Agnano közigazgatási körzetében lévő 1. sz. objektumban található EXORESS kereskedelmi cég címét és telefonszámát jelölik.

Értékelésünk szerint eredménnyel járt a helyszíni felderítés bár az adatok, illetve információink további pontosítása céljából egy újabb „látogatás” szervezését célszerűnek tartjuk, esetleg speciális készülékkel fotófelvételeket is készíthetünk.

Megállapítást nyert az is, hogy az említett térségben, kb. 50 km-es körzetben A.F.I. rendszámú gépkocsikat lehet látni. Az említett körzetben vannak többnyire elszállásolva, ott veszik igénybe a legkülönbözőbb szolgáltatásokat (éttermek, gépkocsijavítók, bárók, benzinkutak, strandok stb.).

Az objektumban dolgozók között vannak olasz állampolgárok is, a gépkocsi rendszámokról ítélve nápolyi és salerno-i lakosok. A további munkánk szempontjából legcélravezetőbbnek tartjuk az objektumban, vagy környékén dolgozó személyek közül számunkra alkalmas személy kiválasztását.

A fentiek figyelembevételével fontosnak tartjuk az objektumban dolgozó személyek mozgásának, tevékenységének, s az őket kiszolgáló szolgáltató cégek alkalmazottainak pontosabb felderítését.

Célunk eredményes végrehajtása érdekében megragadunk valamennyi alkalmat, mely Nápolyal kapcsolatos.

Sándor

Kézzel írva: Még egy alkalommal a helyszínt képező zsákutcába bemenni nem célszerű gk.-val. Esetleg gyalog, bár gyalogosforgalom alig van. Ez esetben a speciális eszköz használata nem célszerű, csak feleslegesen kockáztatunk. Amennyiben kétszer regisztrálnak bennünket, ez nem magyarázható.

Somogyi. XI. 12.

Forrás: ÁBTL 3. 2. 5. O-8-346/3 85–88. o.

Szigorúan bizalmas!

1983. március 15-én Vlagyimir Bazovszkij elvtárs, szovjet nagykövet sürgős meghallgatást kért Kádár János elvtárstól. A még ugyanazon napon létrejött találkozás alkalmából Bazovszkij elvtárs Gromiko és Usztyinov elvtársak megbízására hivatkozással kérte, hogy Kádár János elvtárs 16-án fogadja D. F. Usztyinov marsall elvtársat.

A találkozás indokaként felhozta, hogy egy olyan, a közös védelmi erő szempontjából fontos kérdéstről van szó, amely szóváltás és vita tárgyát képezte a főparancsnok magyarországi képviselője Szilcsenko vezérezredes elvtárs, illetve Kulikov marsall és Csémi Károly, valamint Czinege Lajos elvtársak között. A szóváltás és vita tárgya a magyar honvédelmi miniszter 1982. november 22-én kiadott 94/1982. sz. utasításában foglalt rendelkezéssel kapcsolatos, amely a néphadsereg hivatásos állományú tagjai főálláson kívül kereső foglalkozásának kérdéseit szabályozza.

Kádár János elvtárs javaslatának megfelelően a találkozó 1983. március 22-én jött létre, amelyen szovjet részről D. F. Usztyinov marsall, V. G. Kulikov marsall, és Sz. Ahromejev hadseregtábornok elvtársak, magyar részről Kádár János, Korom Mihály, Czinege Lajos és Kótai Géza elvtársak vettek részt.

AZ ÜGY ELŐZMÉNYEI

1983. március 1-jén Szilcsenko vezérezredes, a Varsói Szerződés főparancsnokának magyarországi képviselője sürgős találkozót kért Csémi Károly elvtárstól, a főparancsnok magyar helyettesétől a jelzett témában. Szilcsenko elvtárs a találkozón közölte: a főparancsnok tudomására jutott, hogy a Magyar Néphadseregben 1983. január elsejével olyan parancs lépett életbe, amely lehetővé teszi a hivatásos állománynak kisiparosi, kisvállalkozásbeli és különböző másodállásban való foglalkoztatását. Igaz-e, hogy van ilyen rendelkezés, és ha igen, a hivatásos állomány hogyan tud színvonalasan eleget tenni a harckészültségi feladatoknak?

Csémi Károly elvtárs elmondta, hogy van egy miniszteri utasítás, amely meghatározza, hogy a hivatásos állomány tagja milyen feltételek mellett és milyen területen folytathat más kereső foglalkozást. A hivatkozott utasítás 6. §-a kifejezetten úgy rendelkezik, hogy „a hivatásos állomány tagja gazdasági (vállalati) munkaközösségben, ipari és szolgáltató szövetkezeti szakcsoportban, kisszövetkezetben tagsági viszonyt nem létesíthet, ezekben segítő családtagként, alkalmazottként nem működhet közre és kisipari tevékenységet sem folytathat. Magánszeméllyel kereső foglalkozásra irányuló jogviszonyt nem létesíthet.” Ez az utasítás arról is rendelkezik, hogy a hivatásos állomány tagja olyan másodállást mint: oktatói, sportedzői, művészeti, tömegkommunikációs, tudományos és egészségügyi tevékenységet vállalhat, az állományilletékes parancsnok engedélyével, amennyiben az nem összeférhetetlen a néphadseregbeli szolgálattal.

Március 2-án Csémi elvtársat a főparancsnok telefonon felhívta ez ügyben – és a jelentés szerint – ingerülten és számonkérően ugyanazt a miniszteri utasítást vitatta. Kifejezte aggodalmát: „fél attól, hogy a harckészültség színvonala csökken és nem érti, hogyan fogja a hivatásos állomány a feladatait teljesíteni, ha máshol is dolgozik. Vigyázni kell arra, nehogy a néphadsereget, a harckészültséget feloldjuk a népgazdasági munkában.”

Ugyanazon a napon Szilcsenko elvtárs olyan utasítást kapott a főparancsnoktól, hogy az ügyben jelentkezék Czinege Lajos elvtársnál, ami meg is történt. Czinege elvtárs a szóbanforgó kérdésre a következőkben reagált:

1. Nem érti a téma felvetését, hiszen a főparancsnok röviddel ezelőtt járt nálunk egy gyakorlaton és akkor is, máskor is kifejezte megelégedését a néphadsereg harckészültségi fokával kapcsolatban.
2. Ha a főparancsnoknak aggályai vannak, miért nem hozzá fordult, sőt még más „címeket” is meg tud jelölni, úgymint a Központi Bizottság vagy a Minisztertanács.
3. Megkérdezte, hogy honnan vették az információt, hiszen „mi szocialista országok területén felderítést nem folytatunk, reméljük nálunk sem folytatnak.”
4. A felvetett kérdés kapcsán bizalmatlanságot lát a magyar katonai vezetés és személy szerint ő iránta; ez egyfajta személyes sértés és megalázás is számára.
5. A Varsói Szerződés önálló, független országok harci szövetsége és így a néphadsereg harckészültségi állapotáért elsősorban a saját Központi Bizottságának és kormányának tartozik felelősséggel. A szövetségi kötelezettségeinknek egyébként is mindenkor a legnagyobb odaadással tettünk és teszünk eleget.

Szilcsenko elvtárs erről a beszélgetésről jelentést tett a főparancsnoknak.

A magyar katonai vezetés erről az elmérgesedett szóváltásról időben sem a Központi Bizottság, sem a kormány illetékeseinek jelentést nem tett. Arra csak 1983. március 15-i kelettel került sor. Ezért Kádár János elvtárs a szovjet nagykövettől szerzett tudomást a szóváltásról, a vitáról és annak tartalmáról. Kádár János elvtárs részletesebben megismerkedett a szóbanforgó ügygel Usztyinov elvtárs látogatása előtt.

A március 22-én létrejött találkozás során Usztyinov elvtárs kifejezésre juttatta, hogy a Központi Bizottság és a kormány meghívására létrejött látogatásuk jó alkalom arra is, hogy eszmecserét folytassunk együttműködésünk továbbfejlesztéséről a fegyveres erők vonalán. Utalt arra is, hogy látogatásukra az SZKP Központi Bizottságának Politikai Bizottsága és Andropov elvtárs állásfoglalása alapján került sor. Mondanivalóját az általános nemzetközi és katonai-politikai, valamint a Varsói Szerződés és a kétoldalú kapcsolataink helyzetének kereteibe foglalta. A szóbanforgó vitát úgy adta elő, hogy nem értették: az általuk felvetett kérdés miért váltott ki olyan erős reagálást Czinege elvtársból. Szerintük a Politikai Bizottság és a kormány előzetes tudta nélkül nem adhatott ki a magyar miniszter olyan rendelkezést, amely őket a harckészültség szempontjából aggodalommal töltötte el. Ilyen témákat nem kellemes sem szóbahozni, sem hallgatni. De azért teszik szóvá, mert az sem jó, ha időben nem tisztázzuk a felmerült nézeteltéréseket, hiszen azok elmérgesíthetik a kapcsolatainkat. Usztyinov elvtárs aláhúzta:

1. Egy dolog a vita, aminek a munka során helye lehet, ugyanakkor a felmerült nézeteltéréseket kommunista módon kell rendezni; tisztelettel kell lenni egymás iránt úgy, hogy a jó viszony megmaradjon, erősödjön, és semmi nézeteltérés ne maradjon tisztázás nélkül.
2. A Szovjetunió mindenkor tiszteletben tartotta és tartja a Magyar Népköztársaság szuverenitását, a magyar párt és kormány álláspontjait általában is, de a hadsereg kérdéseiben is. A magyar hadsereget nem tekintik a Szovjetunió katonai körzetének, hanem tényleges önálló intézménynek.
3. A szovjet szervek Magyarország területén semmiféle felderítő munkát nem folytatnak, kivéve a NATO-t, mint potenciális ellenséget. Ezt is közösen végezzük.

Usztyinov elvtárs kifejezte, hogy reméli: ez a kellemetlen epizód nem vet árnyékot a politikai és katonai együttműködésünkre, sőt az a jövőben még erősödik is közös céljaink érdekében.

Kádár János elvtárs megköszönve a látogatást aláhúzta pártjaink, fegyveres erőink további együttműködésének fontosságát úgy is, mint elsőrendű közös és magyar érdeket. Fontosnak tartotta, hogy időben rendezzünk minden felmerült problémát, amelyek a munka során természetesen keletkezhetnek. Különösen kihangsúlyozta – történelmi visszatekintésben is – a kölcsönös bizalom fontosságát. A szóbanforgó témát érintve elmondotta:

- Czinege elvtársék minden bizonnyal azért nem siettek jelenteni az ügyet a Központi Bizottságnak, mert nem gondolták, és nem kívánták a vitát magasabb szintre vinni.
- Czinege elvtárs kiadott utasításának valóban van néhány félreérthető, vagy félremagyarázható rendelkezése, de alapvetően a magyar viszonyokból indult ki, amit a szovjet elvtársak is értsenek meg. Aláhúzta, hogy a Magyar Néphadsereg harckészültségi állapotára a párt és a kormány megkülönböztetett figyelmet fordított eddig és így lesz ez a jövőben is, hogy szövetségi kötelezettségeinket teljesítsük.
- A szóbanforgó témáról kifejtette, hogy azt kölcsönösen ne kezeljük politikai problémaként, hanem olyan, emberi indulatok által motivált ügynek, amely nem kellemes ugyan, de előfordulhat. Mindkét félnek le kell vonnia a megfelelő tanulságokat és a fő kérdésre koncentrálni: együtt dolgozni becsülettel, tisztességgel, egymás iránti bizalommal és tisztelettel.

A találkozón elsőnek szóló Usztyinov elvtárs igen megfontoltan, politikusan, pártszerűen adta elő mondanivalóját, és az egész tárgyalás elvtársias és baráti légkörben folyt le. Végül a tárgyaló felek Kádár János elvtárs javaslatára megállapították: jó, hogy azonnal elővettük az ügyet, ezzel rendeztük és lezártuk. Mindkét fél ilyen értelemben jelent a Politikai Bizottságának; az ügyet az eddig részt vettek körénél tovább nem vesszük; a tapasztalatokat hasznosítjuk. A szovjet küldöttség látható megkönnyebbüléssel és egyetértéssel fogadta Kádár János elvtárs állásfoglalását. Ugyanez elmondható az illetékes magyar katonai vezetésre is. A Kádár elvtársnál folytatott beszélgetést követő programban külön kiemelést érdemel Usztyinov és Kulikov elvtársak megkülönböztetett figyelme Czinege elvtárs iránt, amelyből az volt kiérezhető, hogy részükről az ügyet valóban lezártak tekintik és a fő figyelmet a jövőbeni együttműködésre irányítják azzal, hogy kommunista módon kell együtt dolgoznunk. Czinege elvtárs hasonló módon nyilatkozott.

Usztyinov elvtárs jelezte, hogy

1. Ilyen értelemben tesznek jelentést a saját Politikai Bizottságuknak.
2. Kérte, hogy kölcsönösen ügyeljünk arra, hogy a munka során óhatatlanul felmerülő ügyeket, nézeteltéréseket mindenkor gyorsan, kommunista módon rendezzük.

A MI SZÁMUNKRA ADÓDÓ NÉHÁNY KÖVETKEZTETÉS

1. Ilyen, vagy hasonló, a munka során előforduló problémákról, nézetkülönbségekről haladéktalanul tájékoztatni kell a párt és a kormány illetékeseit, megelőzve az ügyek elmérgesedését.
2. A honvédelmi miniszter tekintse át a jelzett utasítását, és annak rendelkezéseit tegye mindenki számára egyértelműen világossá, a rendelkezéseket magyarázzák meg a parancsnoki állománynak is.
3. Usztyinov marsall látogatásából az állománynak a fegyveres erőink együttműködésének további erősítését állítsák a középpontba, a konkrét vitatott ügyet csak a legfelső katonai vezetéssel kell ismertetni, különösen a tanulságok levonása céljából. Ugyanez vonatkozzon a látogatásnak a kormány előtti ismertetésére is.
4. A Központi Bizottság és a Minisztertanács illetékes vezető munkatársai fordítsanak még nagyobb figyelmet a fegyveres erők egész személyi állományát érintő parancsok, utasítások előzetes véleményezésére, egyeztetésére.

A Politikai Bizottság vegye tudomásul a szovjet honvédelmi miniszter látogatásáról adott tájékoztató jelentést a levonandó tanulságokkal. Az ügyet ezzel tekintse lezártnak.

Budapest, 1983. március 23.

Dr. Korom Mihály

Forrás: MOL M-KS 288. fond 5/879. ő. e. 122-128. o.

Belügyminisztérium
Állambiztonsági miniszterhelyettes

Szigorúan titkos!
Különösen fontos!

Egyetértek:
Dr. Horváth István
belügyminiszter

A jelenlegi nemzetközi helyzetre a 70-es évek második felében kibontakozott kedvezőtlen tendenciák folytatódása, az enyhülési politika háttérbe szorulása, a békét és nemzetközi biztonságot fokozott mértékben veszélyeztető események és lépések gyakorisága a jellemző. A szovjet–amerikai viszony kiéleződése miatt a két nagyhatalom közötti kapcsolatok szintje rendkívül alacsony és a feszültség a nemzetközi élet uralkodó elemévé vált. Mindebből következően a kelet-nyugati együttműködés feltételei rendkívüli mértékben megnehezültek.

A konfrontáció elemeinek háttérbe kerülése a nemzetközi kapcsolatokban mindenekelőtt az amerikai stratégiai koncepció átértékelésének következménye. Az Egyesült Államok uralkodó körei az USA korábbi világhatalmi pozíciójának és vezető szerepének helyreállítását tűzték ki célul. Lemondtak a Szovjetunió és az USA között a hetvenes évek elejére kialakult viszonylagos katonai erőegyensúly további fenntartásáról és az egyértelmű amerikai fölény visszaállítására tettek lépéseket. Úgy látják, hogy az erőpolitika eszközeinek újbóli alkalmazásával az amerikai érdekek sikeresebben érvényesíthetők a különböző nemzetközi, regionális és helyi folyamatokban. Az Egyesült Államok abból indul ki, hogy a fegyverkezési verseny kikényszerítése alkalmas eszköz a Szovjetunió és általában a szocializmus nemzetközi befolyásának a gyengítésére. Erőpozícióból kiindulva engedményekre, s úgymond, „mérsékletre” próbálják készíteni a szovjet vezetést a különböző nemzetközi kérdésekben.

A fegyverkezési hajszával Washington egyúttal olyan gazdasági erőfeszítésekre próbálja rákényszeríteni a Szovjetuniót és a szocialista országokat, amelyek – szerinte – felülmúlják erejüket, életszínvonal csökkenéshez vezetnek és belpolitikai instabilitást, zavarokat idéznek elő. Különböző korlátozó intézkedések egyidejű fenntartásával és további szigorításával igyekszik gátolni a szocialista országok gazdasága teljesítőképességének, katonai potenciáljának növelhetőségét (a legkorszerűbb technológiák, termékek exporttilalma, hitelkorlátozások).

A jelenlegi amerikai kormány következetesen a fenti stratégiai célkitűzések gyakorlati realizálásán munkálkodik. Az USA katonai erejének növelése érdekében nagyszabású fegyverkezési programok végrehajtását kezdte meg. Nagy ütemben, óriási anyagi és technikai eszközök mozgósításával folyik az új hadászati nukleáris fegyverrendszerek, rakétaelhárító-rendszerek kifejlesztése, a kozmikus hadviselésre való felkészülés. A közép-hatótávolságú nukleáris eszközök nyugat-európai telepítése ugyancsak általános stratégiai célokat szolgál. Az USA vezető körei végső soron egy első csapás mérésére alkalmas arzenált kívánnak létrehozni, amely lehetőséget adna számukra a nukleáris zsarolás és az erőpolitika eszköztárának korlátlan alkalmazására.

A nemzetközi légkört, a kelet-nyugati viszonyt jelenleg legsúlyosabban terhelő probléma a fegyverkezési verseny folytatódása, a leszerelésre, a fegyverzetek korlátozására irányuló erőfeszítések eredménytelensége. Az amerikai rakéták megjelenése Nyugat-Európában katonailag és politikailag egyaránt új helyzetet idéz elő. A szembenálló katonai erők közötti feszültség fokozódása – a pánikreakciókat és technikai hibákon alapuló téves döntéseket figyelmen kívül hagyva – növeli a Szovjetunió és a többi szocialista ország elleni váratlan atomcsapás lehetőségét, s ezáltal a globális termonukleáris háború veszélyét is.

Az Egyesült Államok NATO-beli szövetségeseit is igyekszik a konfrontációs washingtoni politika feltétlen támogatására rábíjni, teljesen figyelmen kívül hagyva azok sajátos nemzeti érdekeit. A NATO-országok többsége támogatja a szövetség katonai erejének növelését és egyetért az amerikai rakéták nyugat-európai telepítésével. Jórészt azzal is tisztában vannak, hogy Washington konfrontációs politikája és a rakétatelepítés jelentősen korlátozza a nyugat-európai országok külpolitikai mozgásterét és biztonságpolitikai szempontból kiszolgáltatott helyzetbe hozza az amerikai rakétákat befogadó államokat.

A nemzetközi feszültség állandó forrásait képezik a világ különböző térségeiben változatlanul meglévő és az újonnan keletkezett válságócok. A kiélezett világpolitikai helyzet a regionális konfliktusok eszkalálódásának állandó lehetőségét hordozza magában és növeli egy esetleges globális konfrontáció valószínűségét. Veszélyes folyamatok elindítói lehetnek az Egyesült Államoknak és a NATO-nak a nyugati érdekszféra kiterjesztésére, új befolyási övezetek létrehozására irányuló próbálkozásai.

A tartós nemzetközi gazdasági és pénzügy válság, a világkereskedelem problémái, a számos globális kérdés (energia-probléma, világélelmezés, környezetvédelem, túlnépesedés stb.) megoldatlansága ugyancsak destabilizálja a nemzetközi kapcsolatokat és újabb feszültségeket idézhet elő.

A jelenlegi nemzetközi helyzet tehát rendkívül bonyolult, kiélezett, súlyos feszültségekkel terhes. A világbékét és a nemzetközi biztonságot veszélyeztető tényezők, folyamatok jogos aggodalomra adnak okot. Bár pillanatnyilag nincs háborús veszélyhelyzet – a békés egymás mellett élésnek változatlanul nincs ésszerű alternatívája –, a szocializmus és az imperializmus erőinek antagonisztikus ellentéte potenciálisan állandóan magában hordozza a két világrendszer katonai konfrontációjának lehetőségét, az erőre alapozott amerikai politika nyomán létrejött feszült világpolitikai légkör, a válságszituációk ellenőrizhetetlen eskalációja, az általános bizalmatlanság pedig olyan tényezők, amelyek a valós szándéktól függetlenül is háborús helyzetet teremthetnek. Megnő a kiszámíthatatlan reakciók valószínűsége és a másik fél szándékainak vagy tűrőképességének esetleges téves megítélése is végzetes következtetésekre adhat okot.

Az Egyesült Államok jelenleg érvényben lévő stratégiai koncepciója reális lehetőségként számol az atomfegyver alkalmazásával és a reagani vezetés nyíltan hangoztatja egy térben „korlátozott atomháborúra”-ra vonatkozó elképzeléseit. Az amerikai stratégiák szerint egy Európára kiterjedő háború nem fejlődik szükségszerűen általános és korlátlan atomháborúvá, hanem még ezt megelőzően az USA győzelmével befejezhető. A harcászati atomeszközökkel vívott atomháború megnyerhetőségéből kiindulva hajlandók a nukleáris fegyver elsőként való bevetésére a harctéren azzal a céllal, hogy a támadó VSZ-alakulatokat még a NATO területén kívül szétzúzzák.

A Reagan-kormányzat fegyverkezési programjai a fenti koncepcióra alapozva olyan hadászati fölény megteremtését célozzák, amellyel szükség esetén vállalni tudják az atomháború kockázatát is. A rendelkezésre álló katonai potenciálnak egy elhúzódó háborúban is lehetővé kell tennie az Egyesült Államok győzelmét.

Az amerikai hadászati atomcsapásmérő erők fejlesztése (MX-rakéták, új típusú stratégiai bombázók, kozmikus fegyverrendszerek) olyan katonai fölény létrehozására irányul, amely biztosítja a „lefejezésen” alapuló atomháború megnyerését. A közép-hatótávolságú amerikai atomeszközök nyugat-európai telepítése szerves része a washingtoni stratégiai koncepciónak és egyértelműen az első csapásmérő képesség megteremtését szolgálja az USA számára. Az amerikai csapásmérő erők feladata, hogy működésképtelenné tegyék a Varsói Szerződés egész katonai és politikai felépítményét, megsemmisítsék a nukleáris és hagyományos fegyveres erőket és a katonai potenciál szempontjából fontos ipart.

Az USA legfelső állami politikai és katonai vezetői várhatóan a főbb állami szervek és a legfontosabb monopolizációs csoportok vezetőinek bevonásával döntenek majd az atomháborúra való közvetlen felkészülésről és a támadás megindításáról. Ez a döntéshozatal a váratlanság biztosításának érdekében más normális helyzetben hozott külpolitikai döntésektől eltérő módon és formában fog megtörténni. E körülményekre a titkosság legfelsőbb foka, valamint az lesz a jellemző, hogy lényegesen leszűkül a beavatott személyek köre. Mindezek ellenére az ellenség kénytelen lesz egy sor olyan intézkedést tenni a politikai, gazdasági, katonai és társadalmi szférákban, melyek a saját atomcsapás hatékonyságának biztosítására és a válaszcsepás okozta károk korlátozására irányulnak. Mindez elkerülhetetlenül olyan, a normálistól eltérő mozgásokat, jelenségeket produkál, amelyek az állambiztonsági felderítő munka eszközeinek a célszerű alkalmazásával feltárhatók és komplex, integrált értékelésük viszonylag reális következtetést tesz lehetővé ellenség szándékairól.

A felderítő munka eredményes végzéséhez szükséges azoknak a mozgásformáknak az összefoglalása, amelyek az esetleges atomcsapásra irányuló előkészületeket jellemzik. Egy ilyen jelkatalógus természetesen nem lehet teljes, de alkalmas arra, hogy az esetleges atomcsapásra készülő ellenség céljairól, haderőinek készültségi fokáról, a gazdasági, politikai és társadalmi életnek a háborús célok megoldására való képessé tételének szintjéről előzetes értesítéseket, adatokat szerezzünk, illetve támpontokat adjon az információ-szerző tevékenység megszervezéséhez. Szükséges az is, hogy a jelkatalógust a megfelelő szakszervekkel együttműködve – MNVK/2. Csoportfőnökség, III/II., III/IV. stb. – időszakonként felülvizsgáljuk és aktualizáljuk. Az egyes területek általános jellemzőit az alábbiakban foglaljuk össze:

POLITIKAI TERÜLET

Politikai területen alapvető fontosságú figyelemmel kísérni azt a folyamatot, melynek végén az USA legfelsőbb szintű politikai és katonai vezetése eldöntik, hogy váratlan atomcsapással indítva háborút kezdeményeznek a Szovjetunió és szövetségesei ellen. A támadással kapcsolatos döntés valószínűleg két szakaszban történik: előzetes (elvi) döntés a háború kiindulásáról, majd végleges (konkrét) döntés a támadás (atomcsapás) konkrét időpontjáról.

Az előzetes döntéshozatal folyamán az USA politikai vezetői titkos tanácskozásokon és konzultációkon értékelni fogják a világban fennálló politikai és katonai-stratégiai helyzetet. Ebben a szakaszban még elképzelhető, hogy legfelsőbb szinten vagy diplomáciai csatornákon keresztül konzultálni fognak szövetségeseikkel, de a teljes váratlanság érdekében valószínűbb, hogy nem tartják magukat a NATO-egyezmény által előírt konzultációs kötelezettségekhez.

Mind az előzetes, mind a végleges döntés előkészítése egy sor dokumentum kidolgozásával jár együtt. Elkerülhetetlenül szükségessé válik, hogy a döntés-előkészítő folyamatba bevonják több fontosabb intézmény vezetőjét, azok tanácsadóit és konzultánsait. A megszokottól eltérő feladat-meghatározás, a fokozott titkossági követelmények, a dokumentumok elkészítésének rövid határideje, a hivatalos időn túli intenzív, a többi munkatárstól elzárt tevékenység figyelemfelkeltő jelenségek lehetnek a szocialista országok hírszerző szolgálataira számára.

Ezért a támadási veszély időben történő felderítése szempontjából alapvetően fontos előre meghatározni azon személyek körét, akiket az USA vezetői bevonhatnak egy váratlan atomtámadásra vonatkozó döntés előkészítésébe. Ügynöki úton vagy egyéb operatív

eszközök segítségével igyekezni kell behatolni a kiválasztott célobjektumokba, folyamatosan figyelni a beavatottak napi életvitelének, tevékenységének, változásait, illetve hálózatot kell szervezni a körükben. Célszerű figyelemmel kísérni az USA-ban lévő legfontosabb nyugati követségek vezető beosztású dolgozóit, az USA állami és katonai vezetőinek, a vezető amerikai hadiipari konszernek vezetőinek állandóan vagy ideiglenesen a potenciális hadszíntereken (Nyugat-Európában stb.) élő rokonait vagy a felsoroltakhoz közel álló személyeket.

GAZDASÁGI TERÜLET

Az Egyesült Államok vezetése egy Európára vagy más, a Szovjetunióhoz közel eső hadszíntérre korlátozott, atomeszközökkel is folytatott háború esetén nem számol az USA honi területeit érő jelentősebb válaszcsepással. Mindamellett a közvetlen fenyegetettség időszakában kénytelen lesz megelőző intézkedéseket hozni a gazdaság különböző kulcsfontosságú szektorait érő esetleges atomcsapás elleni védelemre, a csapás következményeinek lokalizálására, a kárt szenvedett intézmények helyreállítására. A vezető, amerikai hadiipari konszernek speciális, jól védett óvóhelyeket készítenek, hogy a minimumra csökkentsék a kulcsiparágak vezetői, és magasan képzett munkatársai körében elszenvedett veszteséget.

A hadiipari komplexumok üzemeiben – elsősorban a repüléssel, űrrepüléssel, rakétagyártással és a rádióelektronikával kapcsolatos iparágakban – a gyártási folyamatok intenzívebbé tétele, a nyersanyagtartalékok és az összeszerelendő alkatrészek nagyarányú felhalmozása lesz jellemző. Intézkedéseket tesznek a lerombolt ipari kapacitások gyors helyreállításához szükséges feltételek megteremtésére. Ebben az időszakban a hadiipari konszernek vezetői a szokásostól lényegesen többet érintkeznek a hadügyminisztérium és más állami intézmények vezetőivel. A szállítás kiemelt jelentősége miatt fokozatosan katonai ellenőrzés alá vonják a nagy szállítási társaságok tevékenységét, a polgári repülést és a tengerhajózást. Intézkedéseket tesznek a szállítóeszközök decentralizált elhelyezésére, a mozgásuk megszervezésére.

Számítani kell arra, hogy az ellenség a váratlan atomcsapás tervének maximális titokban tartása érdekében csak korlátozott mértékben, alig észlelhető intézkedéseket tesz a gazdaság védelmére, és ezek jelentős része is főképpen az USA, és kevésbé a többi NATO-ország területén lesz tapasztalható.

POLGÁRI VÉDELEM

Az ellenség az atomcsapás váratlanságának maximális biztosítására törekedve, feltehetően a szükséges minimumra korlátozza a polgári védelem területét érintő előkészületeket. Ezért várható, hogy az intézkedések mindenekelőtt arra irányulnak, hogy jól védett vezetési pontokon biztosítsák az ország (USA) legfelsőbb politikai és katonai vezetésének biztonságát és folyamatos munkájukhoz a feltételeket. Elképzelhető, hogy a legfontosabb nyugat-európai országok vezetői körében is végeznek evakuálásokat, azonban ennek méretei és a végrehajtásuk határideje függ attól, hogy milyen mértékben vonják be ezen országok politikai és katonai vezetését az amerikai háborús előkészületi tervekbe. Bár a széles körű evakuálásra való előkészületek rejtése nehezen megvalósítható, nem zárható ki, hogy az ellenség – főleg az USA-ba – az atomcsapásra való közvetlen felkészülés folyamán bizonyos intézkedéseket tesz a polgári lakosság védelmére. Erre azonban minden bizonnyal közvetlenül a támadás kezdete előtt kerül sor.

A fentiekből adódóan az atomcsapásra való közvetlen előkészületek, illetve a támadás konkrét időpontjának felderítése szempontjából különös jelentőséggel bír az ügynöki behatolás a vezető NATO-országok, s főképp az USA azon állami intézményeibe, amelyek felelősek az államapparátus háborús időszakban való működéséért, a legfontosabb állami szervek, minisztériumok és központi intézmények előre felszerelt óvóhelyekre történő evakuálásáért.

AZ ELLENSÉGES SPECIÁLIS SZOLGÁLATOK TEVÉKENYSÉGE

Az atomcsapást közvetlenül megelőző intézkedéssorozat megvalósítása során a támadás maximális sikerének biztosításában különösen fontos szerep hárul az USA és a többi NATO-ország hírszerző és elhárító szolgálataira.

A háborúval kapcsolatos döntések előkészítése és a támadásra való közvetlen felkészülés időszakában feltehetően változások lesznek megfigyelhetők az ellenséges speciális szolgálatok külföldi és hazai tevékenységében.

Az ellenséges hírszerző szolgálatok egyik legfontosabb feladata lesz, hogy információszerzéssel és vizuális felderítéssel adatokat nyújtson az atomcsapás optimális időpontjának meghatározásához, a célpontnak kijelölt objektumok elhelyezkedéséről, állapotváltozásáról. Ezért a döntéselőkészítés időszakában várhatóan, élénkülni fog az ellenséges felderítő tevékenység.

Az atomcsapásra való felkészülés időszakában az ellenséges elhárító szolgálatok várhatóan igyekeznek megerősíteni pozícióikat és a belső biztonsági rezsimet az USA legfontosabb állami és katonai objektumaiban, azok elhelyezkedési körzeteiben, a NATO-objektumokban, a külföldi amerikai katonai támaszpontokon és egyéb intézményekben. Várható, hogy szigorítják a határ őrzetét és

ellenőrzést, a vámellenőrzést, a repülőterek, tengeri kikötők, főbb közlekedési útvonalak, csomópontok ellenőrzését. Tiltott zónákat hoznak létre, fokozzák a postai cenzúrát. Átfogó, de jól konspirált intézkedéseket tesznek a szocialista országok hírszerző szolgálatai, külképviseletei tevékenységének ellenőrzésére, illetve korlátozására.

Az atomcsapás előrejelzésére alkalmas jelek elsősorban az Egyesült Államok és legfontosabb európai szövetségesei vonalán lesznek észlelhetők. Ezek felderítése az állambiztonsági szervek és az MNVK/2. Csoportfőnökség feladatkörébe tartoznak. Az illetékességi terület elhatárolásánál abból kell kiindulni, hogy a katonai felderítés az MNVK/2. Csoportfőnökség feladata. A két terület elhatárolását azonban viszonylagosnak kell tekinteni. Az állambiztonsági szervek felderítő munkájuk során jelentős számú, az MNVK/2. Csoportfőnökség által is hasznosítható értesülést szereznek. Ez különös jelentőséget ad a katonai felderítésért felelős MNVK/2. Csoportfőnökséggel való szoros együttműködésnek.

Az MNVK/2. Csoportfőnökség rendelkezik az ellenséges katonai felkészülés és harckészültség egyes fázisainak tervezett menetrendjével. A felderítés folyamán észlelhető jelenségeknek ezen menetrenddel való egybevetése kiszámíthatóbbá és objektívebbé teheti az ellenség atomcsapásra irányuló szándékára vonatkozó következtetést. Szükséges, hogy az MNVK/2. Csoportfőnökség részt vegyen a készülő atomcsapás felderítéséhez és az azzal kapcsolatos hírszerző munka megszervezéséhez szükséges jelkatalógus összeállításában és folyamatos modernizálásában.

Egy atomcsapás előkészítésének kísérőjelenségei nemcsak az Egyesült Államok és szövetségesei területén lesznek észlelhetők, hanem azon kívül, így a Magyar Népköztársaság területén is. Mindez aláhúzza a felderítés összállambiztonsági jellegét. Az állambiztonsági szolgálat szinte valamennyi területe szerezhethet olyan információkat és adatokat, amelyek képessé teszik a szocialista országokat a váratlansági tényező kikapcsolására.

Hangsúlyozni kell, hogy a készülő atomcsapás felderítésére irányuló összállambiztonsági tevékenységnek koordináltan kell folynia. Különösen fontos, hogy az összállambiztonsági munka keretében szerzett, témába vágó értesülések egy központba fussanak be és feldolgozásuk ott integráltan történjék. Erre azért van szükség, mert az egyes jelenségekre vonatkozó értesülések csak összességükben alkalmasak megbízható következtetések kialakítására. A téma jellegénél fogva célszerű, hogy mind a koordináció, mind az értesülések feldolgozása, a III/I. Csoportfőnökség feladata legyen.

A mozaikszerű, töredékes és részadatok integrált feldolgozása és a válaszingtézkedések meghatározására szolgáló következtetések levonása szempontjából lényeges, hogy a BM állambiztonsági szerveitől beérkező valamennyi adat folyamatosan, egy gyűjtőcsatornán keresztül – amelyre a szükséges tárgyi és személyi feltételek megteremtése mellett a III/I. Csoportfőnökség információs osztályát célszerű kijelölni – eljusson a Szovjetunió Állambiztonsági Bizottsága hírszerző főcsoportfőnökségéhez.

Különösen fontos, hogy a III. Főcsoportfőnökség szervei a készülő atomcsapás felderítésére irányuló konkrét feladatok végrehajtásánál az általánosan kötelező konspiráción túl vegyék figyelembe, hogy az ellenséges speciális szolgálatok feltehetően a mienkhez hasonló „jelkatalógusok” alapján a mi szolgálataink érdeklődési irányának, tevékenységének esetleg érzékelhetővé váló megélénküléséből a mi támadó szándékunkra vonhatnak le téves következtetést. Az ebből eredő további eskalációs veszély elkerülése érdekében a feladatokat fokozatosan és differenciáltan kell a végrehajtó egységeknek kiadni.

A fentiek alapján javaslom a váratlan atomháború veszélyének felderítésével kapcsolatos állambiztonsági munka megszervezésére Intézkedési terv kiadását.

Budapest, 1984. szeptember 7.

Földesi Jenő r. altábornagy
miniszterhelyettes

Forrás: ÁBTL 1. 11. 4. EV/84-88/1 3–12. o.

1985. OKTÓBER 3.

A Szovjetunió Állambiztonsági Bizottsága helyettes elnöke, az I. Főcsoportfőnökség vezetője, KRJUCSKOV V.A. vezérezredes levele Bogye János r. vezérőrnagynak, a BM III. Csoportfőnökség helyettes vezetőjének – váratlan nukleáris-rakétatámadás (VNRT) veszélye korai előrejelzésével kapcsolatos anyagok megküldése

Belügyminisztérium
III/I. Csoportfőnökség
67/44-1021/1985.

Szigorúan titkos!
Fordítás oroszról!

BOGYE JÁNOS R. VEZÉRŐRNAGY ELVTÁRSNAK
BM III. CSOPORTFŐNÖKSÉG HELYETTES VEZETŐJE.

Helyben

Tisztelt Bogye Elvtárs!

A korábban elért megállapodás értelmében szolgálatunk mellékelten megküldi önöknek a szocialista közösség államai elleni váratlan nukleáris-rakétatámadás (VNRT) veszélye korai előrejelzésének problematikájánál kapcsolatos anyagokat.

Véleményünk szerint a VNRT-vel összefüggő problémákhoz kapcsolódó feladatoknak az ügynöki hálózat számára történő meghatározása és más lehetőségek felhasználása során elsődleges figyelmet célszerű fordítani azoknak az intézkedéseknek és arra utaló jelzéseknek a felderítésére, amelyek a legnagyobb valószínűséggel egyértelműen arról tanúskodnak, hogy az ellenség politikai döntést dolgoz ki vagy fogad el a nukleáris fegyver alkalmazásáról.

Az ilyen váratlan nukleáris rakétatámadásra történő előkészületi intézkedésekhez és jelekhez sorolhatók például az alábbiak:

1. Politikai téren:

- az USA és a NATO-tagállamok politikai döntéshozatali és a VNRT-re vonatkozó parancsadási joggal felruházott felső vezető szerveinek szokatlanul gyakori rendkívüli ülései;
- rendkívüli körülmények közötti tevékenység céljából létrehozandó nemzeti hivatalok szerveinek felfejlesztése az USA és NATO-beli szövetségeseik részéről;
- ezen országok felső állami vezetésének, kormánytagjainak evakuálása az államigazgatás speciálisan védett parancsnoki pontjaira;
- az USA és NATO szövetségesei közötti két- és sokoldalú politikai-katonai konzultációk fokozott intenzitása.

2. Katonai téren:

- hirtelen változások az USA és a NATO-tagállamok vezető katonai szerveinek tevékenységében;
- USA stratégiai nukleáris erői főbb összetevői harckészültségének fokozása;
- nukleáris fegyverrel ellátott alakulatok, és az azokat kiszolgáló alegységek teljes harckészültségbe helyezése az USA területén és az európai hadszíntéren;
- a fontosabb összeköttetési eszközök, a stratégiai légügyi és más főbb USA- és NATO-parancsnokságok funkcionális rendjének hirtelen megváltoztatása, beleértve a „minimise” rezsím bevezetését is.

3. Gazdasági téren:

- rendkívüli intézkedések a létfontosságú ipari objektumoknak a nukleáris csapások esetleges következményeitől való védelmére;
- a legnagyobb társaságok, bankok, cégek és tudományos központok vezető állományának evakuálása a tartalékot képező védett objektumokba és óvóhelyekre;
- az USA és más NATO-országok nagyobb bankjai tevékenységének hirtelen csökkenése és aktívumaik átutalása harmadik országokba;
- a vasúti-, autó- és tengeri közlekedés, valamint a polgári repülés mobilizálása.

4. A polgári védelem terén:

- az USA és a NATO-tagállamok polgári védelemért felelős nemzeti szervek vezetőinek zártkörű értekezletei a politikai és katonai vezetéssel;
- további atombiztos óvóhelyek építése és a meglévők újjáépítése;
- az összeköttetési eszközök váratlan ellenőrzése és a nyugati országok polgári védelmi rendszerének értesítése.

5. A speciális szolgálatok tevékenysége terén:

- a NATO-tagállamok speciális szervei erőinek és eszközeinek szokatlanul magas fokú aktivitása és vezetői állományuk áthelyezése a tartalék irányító-központokba;
- az USA- és más NATO-tagállamok fontosabb államigazgatási objektumainak fokozott védelme a speciális szolgálatok részéről;
- a határvédelmi rezsim szigorítása a vezető NATO-államokban;
- az ügynöki-operatív helyzet korábbinál is erősebb éleződése a Varsói Szerződés tagállamainak hírszerző szervei számára, a szocialista országok diplomáciai képviseleti munkatársainak szüntelenül erősödő külső megfigyelése.

A hírszerző munka gyakorlatának figyelembe vételével az adott probléma témakörében szolgálatunk tájékoztatót, valamint elsődleges jegyzéket állított össze azokról az intézkedésekről és jelekről, melyeknek felderítése az ellenség váratlan nukleáris rakétatámadásra irányuló készülődéseiről tanúskodnának. Ezeket az anyagokat fel lehetne használni az állandóan érvényes feladatok kidolgozásához a rezidentúrák számára. Ezzel kapcsolatban a magunk részéről abból indulunk ki, hogy az állandóan érvényes feladatokat folyamatosan korrigálni és pontosítani kell a gyakorlati munka során.

Ami a váratlan nukleáris rakétatámadással összefüggő hírszerző munka főbb szervezési, gyakorlati, momentumainak tisztázását és a megküldött dokumentumok megvitatását illeti, úgy ezt az adott kérdésben ez év október–novemberében Budapesten megtartandó konzultációk alkalmával lehetne realizálni, amennyiben az időpont és a hely önöknek megfelel.

Megjegyzés: az átiratban említett anyagok fordítás alatt állnak.

Budapest, 1985. október 3.

V. A. Krjucskov
(V. A. Urzsumov)

Forrás: ÁBTL 1. 11. 4. EV/84-88/II. 97–89. o.

Magyar Szocialista Munkáspárt KB
Közigazgatási és Adminisztratív Osztálya
Honvédelmi Minisztérium
Szám: H/33/1985.

Szigorúan bizalmas!

(Az előterjesztést a Politikai Bizottság 1985. október 8-i ülésén megtárgyalta és elfogadta.)

A Politikai Bizottság 1985. február 26-i ülésén megtárgyalta és elfogadta a néphadsereg 1985-re kialakult helyzetéről, a további, hosszú távú fejlesztési elgondolásairól szóló jelentést.

A határozat végrehajtása érdekében: a szovjet katonai felső vezetéssel teljes egyetértés alakult ki a szárazföldi hadsereg vezetési-szervezeti korszerűsítések kérdéseiben; kormány szinten megtörtént a VII. ötéves hadsereg-fejlesztési terv anyagi és létszámkereteinek kialakítása; az Egyesített Fegyveres Erők vezetőivel egyeztetve, előkészítésre került a néphadsereg következő ötéves fejlesztésére vonatkozó kétoldalú „Jegyzőkönyv” (PROTOKOLL).

I. A NÉPHADSereg 1985-RE KIALAKULT HELYZETÉNEK FŐBB JELLEMZŐI

A néphadsereg az 1981–1985 közötti időszakban a vonatkozó párthatározatoknak és állami döntéseknek megfelelően fejlődött.

Az eredetileg jóváhagyott 157,4 Mrd Ft összeret a tervidőszak során 8%-kal csökkent, így a néphadsereg fejlesztésére 144,5 Mrd Ft (költségvetés 95,9 Mrd Ft, speciális import 35,1 Mrd Ft – 1,3 Mrd Rb –, építés-beruházás 13,5 Mrd Ft) került felhasználásra. (Az előterjesztés pénzügyi adatai 1981. évi árbázison szerepelnek.)

A néphadsereg tovább erősödött, technikailag fejlődött, szervesen illeszkedik a Varsói Szerződés szövetségi rendszerébe, vállalt szövetségi kötelezettségeit teljesítette. Harckészültsége, felkészítése, erkölcsi-politikai állapota, fegyelmi helyzete a követelményeknek megfelel.

A csökkentett keretek elsősorban az előirányzott és kiegészítőleg ajánlott harci technika beszerzésére kerültek felhasználásra, ezért a személyi állomány szolgálati, élet- és munkakörülményeinek javítására, beruházásra és fenntartásra a tervezetthez képest alacsonyabb mértékben kerülhetett sor.

A fejlesztés eredményeként:

1. Tovább javult a néphadsereg technikai ellátottsága, az eszközök több mint 60 százaléka korszerű.

A honi légvédelem alapvetően korszerű rakétaeszközökkel, vadászpilótákkal, rádiólokátorokkal, automatizált vezetési rendszerrel rendelkezik.

Elmarad azonban a követelményektől a repülőter-hálózat fejlesztése, a védett vezetési pontok és a repülőgép-fedezékek építése. A szárazföldi csapatoknál a rendszerbe állított új eszközökkel tovább nőtt a csapásmérő képesség, az ütü- és tüzerő, a mozgékony és a személyi állomány páncélvédeltsége. Fejlődött a légvédelmi oltalmazottság, jelentősen növekedtek a közvetlen légi támogatásra hivatott csapatrepülő-erők lehetőségei.

A csapatok egy része azonban még nem rendelkezik páncélozott beállító harcjárművekkel, korszerű légvédelmi és páncéltörő eszközökkel, emiatt továbbra is jelentős az egyes katonai szervezetek technikai harcértéke közötti különbség.

2. Építés-beruházásra a VI. ötéves tervidőszakban 13,5 Mrd Ft-ot lehetett felhasználni. Ebből az alaptevékenységi beruházásra 8,4 Mrd Ft, lakásépítésre 5,1 Mrd Ft állt rendelkezésre.

Az alaptevékenységi beruházási keret közel 75%-a a technikai fejlesztéshez és a katonai tanintézetek bővítéséhez szükséges létesítmények megépítésére, mintegy 25%-a pedig az élet-, szolgálati és munkakörülmények bizonyos mértékű javítására került felhasználásra.

A lakásellátási célkitűzések alapvetően megvalósultak. A tervezettnél megfelelően 12 000 család jutott lakáshoz. Ugyanakkor a tervidőszak alatt a káderek kiáramlása miatt a lakásvesztés 7500 volt. Így módon a lakásellátottsági szint 90% körül alakul. Ez azonban erősen differenciált, különösen Budapesten és néhány más helyőrségben az ellátottság ennél lényegesen alacsonyabb.

3. A VI. ötéves tervben céltudatos szervezeti változtatások kerültek végrehajtásra a honi légvédelem és a repülőcsapatok, a hadtáp, valamint a fegyverzettechnikai szolgálatok területén. A szervezeti változások szükségességét és helyességét az eddigi tapasztalatok igazolták.

A VI. ötéves tervidőszakban a hadsereg fejlesztéséhez szükséges 8400 főből 3100 fő központilag, 5300 fő pedig a hadseregen belüli átcsoportosításokkal, további keretesítésekkel került biztosításra. A hadilétszám mintegy 36 000 fővel növekedett.

Ez a körülmény tovább rontotta a már amúgy is kedvezőtlen létszámhelyzetet, a feltöltöttséget. Nőttek a mozgósítás hadseregben belüli és társadalmi feszültségei. Mind nehezebb a csapatok előírt harckészültségi szintjének biztosítása; a felkészítés, a hazai és koalíciós gyakorlatokon való részvétel; a csapatok szabályzat szerinti életének fenntartása; az új harceszközök szervezetbe való befogadása; a mozgósítási személyi tartalék képzése; a népgazdasági munkában való részvétel. Gondot okoz a népgazdaságnak és az egyénnek egyaránt a tartalékosok növekvő igénybevétele.

4. A néphadsereg káderhelyzete.

Az 1982. júniusi és az 1985. februári előterjesztésekben a káderhelyzetről jelentett gondok, problémák felerősödtek, a helyzet rosszabbodott.

A békében rendszeresített státusokból jelenleg 3000 tiszt és több mint 2000 tiszthelyettes hiányzik. A sorállománnyal közvetlenül foglalkozó és a nagy értékű technikát üzemeltető tiszti, tiszthelyettesi alegységparancsnoki állomány feltöltöttsége 65–70%-os. Ezen belül különösen nyugtalanító a szárazföldi hadsereg és egyes honi légvédelmi alakulatok nagyfokú káderhiánya.

A VI. ötéves tervben a hadseregből eltávozott tisztek száma 700 fővel több volt, mint az állományba vetteké. Különböző okokból (elsősorban egészségromlás, szolgálati viszonyról való lemondás) eredően a tisztek közel fele, a tiszthelyettesek több mint 80%-a a felső korhatár előtt vált ki a hadseregből. Magas, mintegy 40–45% a katonai főiskolákon lemorzsolódott hallgatók száma (1985-ben 11% közvetlenül az avatás előtt kérte a leszerelését).

A hivatásos szolgálatról való lemondás alapvető okait a csapatélet nehézségeiben, a nagyfokú igénybevételben, a kevés szabadidőben, a családtól való tartós távollétben, a gyakori átköltözködésben, helyenként a szolgálati kapcsolatok merevségében, a külföldi utazás korlátozásában, a polgári élet szabadabb, kiegyensúlyozottabb körülményeiben, a nagyobb jövedelemszerzés lehetőségeiben jelölik meg, amelyeknek erkölcsi és anyagi ellentételezését nem tartják kielégítőnek.

A hivatásos állomány illetménye és az összehasonlítható polgári jövedelmek közötti különbség tovább nőtt. Az alegységparancsnoki állomány egy része anyagi gondokkal és nehézségekkel küzd. A sor- és hallgatói állomány jelenlegi alapilletménye már évek óta nem biztosítja az alapellátáson kívüli, jogosnak megítélt személyes szükségletek kielégítését.

A növekvő káderhiány, a meglevő állomány fokozott leterheltsége közvetlenül veszélyezteti a csapatok harckészültségét, a személyi állomány kiképzését, nevelését. A káderhelyzet javítása a néphadsereg fejlesztésének kulcskérdésévé vált.

II. JAVASLATOK A NÉPHADSEREG FEJLESZTÉSÉRE

A néphadseregben 1986–1990 között – a létszám lényeges emelése nélkül – folytatni kell az arányos, alapvetően minőségi fejlesztést; a technikai ellátottság növelését; a személyi állomány nevelését, felkészítését feladatai végrehajtására; biztosítani kell a magas fokú harckészültséget; meg kell valósítani a szárazföldi hadsereg áttérését az új szervezeti-vezetési rendszerre; javítani kell a személyi – elsősorban a hivatásos – állomány szolgálati, élet- és munkakörülményeit, életszínvonalát, mindezzel biztosítani a hadsereg harcértékének, hadrafoghatóságának további fokozását.

A feladatok végrehajtásához:

1. Kormány szintű egyeztetések alapján a VII. ötéves tervben közvetlen honvédelmi kiadásokra 168 Mrd Ft fordítható. Ebből költségvetésre 108,4 Mrd Ft-ot, speciális importra 43,6 Mrd Ft-ot (1,6 Mrd Rb), építés-beruházásra 16 Mrd Ft-ot tervezünk.

Ezek a keretek a technikai fejlesztés terén lehetővé teszik:

- A honi légvédelemnél a légvédelmi rakétarendszer és lokátor rendszer kiegészítését a szárnyas rakéták felderítésére és leküzdésére alkalmas eszközökkel, az automatizált vezetési eszközök rendszerbe állításának folytatását.
- A szárazföldi csapatoknál a rakétaeszközök mennyiségének közel 40%-os emelésével a csapásmérő képesség lényeges növelését, a korszerű harckocsik, páncélozott harcjárművek, önjáró lövegek, légvédelmi eszközök rendszerbe állításának, valamint a régebbi típusú harceszközök – elsősorban a harckocsik – modernizálásának folytatását.
- Többéves elmaradást pótolva, a harcoló szárazföldi csapatok közvetlen légi támogatását biztosító csatarepülő-ezred létrehozását, a harci, szállító és kiszolgáló helikopterek mennyiségének növelését.

A Politikai Bizottság 1985. februári határozata előirányozta az új, kisűrméretű, 5,45 mm-es géppisztolyokkal történő átfegyverzés megkezdését a VII. ötéves tervben. A műszaki-technikai, termelési előkészítés, valamint az értékesítés nehézségei miatt az áttérés megkezdése a következő tervidőszakban nem célszerű.

2. A következő tervidőszakban építés-beruházásra összesen 16 Mrd Ft-ot tervezünk felhasználni, ebből alaptevékenységi beruházásra 10 Mrd Ft-ot, lakásbiztosításra pedig 6 Mrd Ft-ot.

A tervezett beruházási keretből: a honi légvédelmi és a csapatrepülő-erők fejlesztéséhez szükséges létesítmények megépítésére, a szárazföldi hadsereg technikai-szervezeti korszerűsítéséhez szükséges objektumok létrehozására, a káderutánpótlás növelését biztosító legalapvetőbb létesítmények megépítésére van lehetőség. Az indokolt komplex laktanya-rekonstrukciós programot továbbra is erősen visszafogott mértékben lehet folytatni.

A tervezett 6 Mrd Ft-os lakásépítési keret a VII. ötéves tervben mintegy 11 ezer lakás megépítését, illetve biztosítását teszi lehetővé. A lakásgazdálkodásban a belső tartalékok még jobb kihasználására, az egyes helyőrségek közötti jelentős különbségek fokozatos megszüntetésére törekszünk.

3. A néphadsereg szervezeti fejlesztésének legalapvetőbb feladata, hogy a szárazföldi hadsereg – a Politikai Bizottság 1985. február 26-i állásfoglalásának megfelelően – a VII. ötéves terv első felében – 1987 végéig – áttér jelenlegi hadosztály–ezred–zászlóalj szervezetről a hadtest–dandár–zászlóalj szervezetre.

A Szovjet Hadsereg és az Egyesített Fegyveres Erők vezetőivel közös álláspontot alakítunk ki abban, hogy az új struktúra a szervezetek, a vezető szervek számának lényeges csökkentésével, a harcoló erők nagyobb koncentrációjával jobb feltételeket teremt a néphadsereg további fejlesztéséhez, harcértékének, hadrafoghatóságának fokozásához, a felkészítéshez, béke- és háborús feladatai, végrehajtásához.

A szárazföldi hadsereg új szervezetre történő áttérése több katonai szervezet megszűnésével, nagyságrendjük megváltozásával, ebből eredően a hivatásos állomány egy részének helyőrség-, illetve beosztásváltozásával jár. Az átszervezés során helyőrséget változtat mintegy 3300 fő. E feladatot a hadsereg érdekeinek elsődlegessége mellett, a lehető legnagyobb körültekintéssel, a családok életében minél kevesebb gondot okozva kell végrehajtani.

A néphadsereg fejlesztéséhez a VII. ötéves tervidőszakban békében mintegy 10 ezer fő szükséges. Ebből a szervezeti-technikai fejlesztés 7500–8000 főt, a káderutánpótlás feltételeinek javítása közel 2500 főt igényel. (A jelenlegi struktúrában maradvá, a létszámgigény mintegy 16 ezer fő lenne.)

A szárazföldi hadsereg átszervezése révén mintegy 4000 fő átcsoportosítható, így a néphadsereg békelétszámát a VII. ötéves tervben 6 ezer fővel – 130 ezer főre – szükséges növelni. A hadilétszámot mintegy 367 ezer főben célszerű megállapítani.

Ily módon a néphadsereg, valamint más fegyveres erők és testületek 1990-re tervezett békelétszáma a Politikai Bizottság 1970-es határozatában a lakosság 1,8%-ában meghatározott összlétszámot meghaladja, 1,9% körül alakul.

4. A néphadsereg káderhelyzetének javítása, a tervidőszak egyik kiemelt feladatát képezi.

A Politikai Bizottság 1982-es határozatának megfelelően a VII. ötéves tervben további intézkedéseket tervezünk a hivatástudat erősítését szolgáló politika, nevelőmunka, valamint az emberi kapcsolatok javítására; a kiegyensúlyozottabb, tervszerűbb életritmus biztosítására; a lehetséges mértékben a hivatásos állományra háruló terhek csökkentésére.

A hadseregen belül tervezett intézkedéseken túlmenően meghatározó a hivatásos állomány anyagi helyzetének, élet- és szolgálati körülményeinek átfogó, sokoldalú javítása, ezen keresztül a pályántartás, a pályáirányítás eredményesebbé tétele.

Ennek érdekében – a Politikai Bizottság 1985. februári elvi állásfoglalása alapján – az illetményfejlesztés terén 1986–1990 között a következőket tervezzük:

- a tervidőszak során a költségvetési szervek bérfejlesztését évi 2%-kal meghaladó illetmény-, bérfejlesztés további biztosítását;
- 1987-ben egy új illetményrendszer bevezetésével a szárazföldi hadsereg új szervezetre történő áttérésével egyidejűleg, a soros bérfejlesztésen felül a hivatásos állomány egyszeri, 15 százalékos, átfogó illetmény-növelését;
- az átlagos igénybevételtől eltérő és a fokozott fizikai-szellemi megterheléssel járó szolgálati tevékenységnek (24 órás szolgálat, helyettesítés, a családtól való hosszabb távollét) különböző pótlékokkal történő részbeni elismerését, ellensúlyozását.

A tervezett bérfejlesztések forrása: a soros bérfejlesztés, a létszám-megtakarítás beralapja, az ésszerű gazdálkodási rendszabályok révén létrejövő keretek, megtakarítások, valamint a néphadsereg többletbevételei.

A nagyobb erkölcsi, társadalmi megbecsülés kifejezése érdekében szükséges az ezredesi előléptethetőség arányának 70%-ra (50–60%-ról), a tábornoki kinevezhetőség arányának 50%-ra (40–45%-ról) történő növelése.

Fontos érdekünk, hogy a nyugdíjkorhatárt már elért, egészséges, nagy tapasztalatokkal rendelkező tisztek, tábornokok közül azok, akikre a hadseregnek szüksége van, minél nagyobb számban vállalják a további hivatásos szolgálatot. Ezt az eddigieknél erkölcsileg és anyagilag jobban kell ösztönözni. Lehetővé kell tenni, hogy a hivatásos szolgálatban visszamaradók, főként az olyan kategóriába tartozók, mint orvosok, mérnökök, tanárok, kutatók a szolgálat idő felső korhatárának elérésével, az előléptetési százalékokon felül előléphessenek.

Folytatjuk a hivatásos állomány ruházati ellátásának javítását, a minőség, a célszerűség és az esztétikai megjelenés figyelembevételével.

A kialakított ruházati rendszer változatlanul hagyása mellett tervezzük a hivatásos állomány ünnepi kimenőruhájának bevezetését.

A javasolt és tervezett lépések összhatásaként azt várjuk, hogy a VII. ötéves tervben megszűnik káderhelyzetünk további romlása, majd fokozatosan javul az utánpótlás mennyisége és minősége.

5. A Politikai Bizottság 1985. február 26-i állásfoglalásának megfelelően a sor- és hallgatói állomány illetményét emelni szükséges úgy, hogy a honvédek illetménye a jelenlegi 230 Ft helyett 500 Ft legyen. Ezzel együtt törekedni kell a sorállomány életkörülményeit javító kedvezmények (családi segély, utazási kedvezmény, leszerelési segély stb.) lehetséges mértékű emelésére.

A polgári állománynál, különösen a kvalifikált szakemberek megőrzése és utánpótlása érdekében az évi bérfejlesztésen túl 1987-ben egyszeri – mintegy 10–15%-os – illetmény-növelést célszerű előírni.

Oláh István s. k.

Varga Péter s. k.

Mellékletek:

- Közvetlen honvédelmi kiadások alakulása a VI. és VII. ötéves tervidőszakban.
- összehasonlító kimutatás a Magyar Néphadsereg főbb harci eszközeinek mennyiségi alakulásáról.

Forrás: MOL M-KS 288. fond 5/951. d. e. 101–110. o.

Magyar Szocialista Munkáspárt
Központi Bizottsága
Ikt. szám: H/33/b/1985.

Szigorúan bizalmas!

1. A Politikai Bizottság tudomásul veszi a Magyar Néphadsereg 1981–1985 közötti fejlesztéséről készült jelentést.
2. Megállapítja, hogy a néphadsereg a VI. ötéves tervidőszakban a vonatkozó párthatározatokban és állami döntésekben előírt ütemben fejlődött.
Elismerését fejezi ki a Magyar Néphadsereg vezetésének az 1986–1990-ig terjedő időszak fejlesztésére vonatkozó reális, a hadsereg korszerűsítését szolgáló tervek kidolgozásáért, azért a felelős munkáért, amellyel a népgazdaság lehetőségeit figyelembe véve, a tervező szervekkel jó együttműködésben kialakították a hadsereg szükségleteit biztosító előirányzatokat.
3. Támogatja, hogy a néphadsereg 1986–1990 közötti fejlesztésére 168 Mrd Ft felhasználását irányozzák elő. (Ezen belül: költségvetésre 108,4 Mrd Ft, speciális importra 43,6 Mrd Ft – 1,6 Mrd Rb –, építés-beruházásra 16 Mrd Ft tervezhető.)
A tervidőszak alatt mintegy 11 ezer lakás kerüljön biztosításra. A néphadsereg békelétszáma 6000 fővel növekedhet, hadilétszáma elérheti a 367 000 főt.
4. Egyetért azzal, hogy a néphadsereg szárazföldi csapatai 1987 végéig térjenek át az új szervezeti rendszerre. Annak végrehajtásáról, valamint a néphadsereg káderek helyzetéről, erkölcsi-politikai állapotáról a honvédelmi miniszter 1988-ban tegyen jelentést a Politikai Bizottságnak.
5. Egyetért a személyi – különösen a hivatásos – állomány szolgálati, élet- és munkakörülményeinek javítására irányuló elgondolásokkal. Támogatja, hogy a hivatásos állomány 1987-ben – a szárazföldi hadsereg átszervezésével egyidőben – egyszeri, jelentősebb – 15%-os – illetményemelésben, a polgári állomány pedig 10–15%-os béremelésben részesüljön; a fegyveres erők sor- és hallgatói állományának alapilletménye 1986-tól átlagosan mintegy 100%-kal emelkedjen.
6. Egyetért azzal, hogy az állománytáblában rendszeresített ezredesi helyek 70%-ig, a tábornoki helyek 50%-ig tölthetők be.

Forrás: MOL M-KS 288. fond 5/951. ő. e. 119. o.

50

1985. OKTÓBER 23.

Bogye János r. vezérőrnagy levele a Szovjetunió Állambiztonsági Bizottsága helyettes elnökének, az I. Főcsoportfőnökség vezetőjének, KRJUCSKOV V. A. vezérezredesnek – Tájékoztatás az esetleges váratlan atomtámadás veszélyének felderítésére irányuló tevékenységről

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG
BELÜGYMINISZTERIUMA
III/I. Csoportfőnökség

Szigorúan titkos!
Különösen fontos!

A SZOVJETUNIÓ ÁLLAMBIZTONSÁGI BIZOTTSÁGA HELYETTES ELNÖKÉNEK,
AZ I. FŐCSOPORTFŐNÖKSÉG VEZETŐJÉNEK
KRJUCSKOV V. A. VEZÉREZREDES ELVTÁRSNAK

Moszkva

Kedves Krjucskov Elvtárs!

Az 1985. október 3-án kelt levelére válaszolva az alábbiakról kívánom önt tájékoztatni:

Csoportfőnökségünk a hírszerző munka tervezése és gyakorlati végrehajtása során megkülönböztetett figyelmet fordít a szocialista közösség országai ellen irányuló esetleges váratlan atomtámadás veszélyének időbeni felderítésére.

A szerveink közt létrejött megállapodásnak megfelelően lépéseket tettünk az e téren folytatott állambiztonsági felderítő tevékenység fokozására, munkánk hatékonyságának javítására. A témával foglalkozó miniszterhelyettesi értekezlet határozata alapján a váratlan atomcsapás előkészületeinek felderítésére irányuló állambiztonsági munka megszervezéséhez részletes intézkedési tervet dolgoztunk ki.

Az intézkedési terv meghatározza az érintett állambiztonsági szakszolgálatok feladatait és konkrét intézkedések végrehajtásáról rendelkezik.

Az ellenséges atomtámadás előkészítésére vonatkozó az állambiztonsági szerveink által felderített jelzések és megszerzett információk értékelése, feldolgozása, továbbá a gyakorlati munka koordinálása csoportfőnökségünk feladata.

A váratlan atomháború veszélyének felderítésével kapcsolatos feladatok hírszerzésünk 1985-re érvényes hírigényében kiemelt helyen szerepelnek. A témára és az ezzel összefüggő intézkedésekre külön figyelmet fordítunk az 1986–90-re szóló ötéves terv kidolgozásánál. Jelenleg a szükséges szervezeti keretek kialakítása folyik és a megfelelő személyi és tárgyi feltételek létrehozásán dolgozunk.

Meggyőződésünk szerint egy esetleges atomtámadás előkészületeinek felderítése csak az összes érintett állambiztonsági szakszolgálat, a katonai társszervvel, s mindenekelőtt a Szovjetunió Állambiztonsági Bizottsága Hírszerző Főcsoportfőnökséggel való szoros együttműködés esetén lehet eredményes. Önökkel egyetértve elengedhetetlenül szükségesnek tartjuk a rendszeres konzultációkat a munka gyakorlati kérdéseinek pontosítására, a tapasztalatok folyamatos, kölcsönös kicserélésére. Javasoljuk, hogy a legközelebbi ilyen konzultációra 1986 második negyedévében Budapesten kerüljön sor.

Végezetül köszönetet mondok önnek a munkánkhoz nyújtott eddigi segítségért. A váratlan atomtámadás előkészületeire vonatkozó intézkedésekről, jelekről készített és rendelkezésünkre bocsátott összeállításuk hasznosan segíti munkánk tervezését és gyakorlati megszervezését.

Budapest, 1985. október 23.

Tisztelettel:
Bogye János r. vezérőrnagy
a BM III. Főcsoportfőnök helyettese
BM III/I. Csoportfőnökségének vezetője

Forrás: ÁBTL 1. 11. 4. EV/84-88/II. 90–91. o.

BM III/I. Csoportfőnökség
lkt. szám: 67/44-526/88

Szigorúan titkos!

A nyugat-európai semleges országok – Ausztria, Svédország, Svájc – az utóbbi időben fokozott erőfeszítéseket tesznek a lakosság életfeltételeinek biztosítására rendkívüli helyzetben. Az említett országok politikai vezetőit aggodalommal tölti el, hogy egyre nagyobb mértékben érintik országaik területét a természeti katasztrófák és műszaki balesetek. Továbbra is tartanak attól, hogy egy esetleges kelet-európai fegyveres konfliktus komolyan veszélyeztetheti országaik lakosságának biztonságát.

Ezért ezekben az országokban intézkedéseket fogadnak el a nemzeti polgári védelmi szolgálatok mozgósítási készségének fokozására, új kollektív és egyéni eszközöket dolgoznak ki a tömegpusztító fegyverekkel szembeni védelemre, fokozzák a két- és sokoldalú együttműködést egymás között, valamint a NATO-országokkal.

Az amerikai FEMA szakembereinek értékelése szerint a polgári védelemre a semleges országok jóval többet költenek, mint a világ többi országaiban. Svájcban például 42 US dollár, Svédországban 18 US dollár jut egy főre, míg a NATO-országokban átlagosan csupán 5 dollár.

Nagy figyelmet fordítanak a polgári védelmi szolgálatok országos és helyi szintű irányítási mechanizmusának korszerűsítésére. Svédországban országos polgári védelmi irányítást hoztak létre, mely rendkívüli helyzetben a lakosság segélyezését koordinálja. Ausztria összes tartományában speciális irányító központokat szerveznek a polgári védelem akcióinak irányítására rendkívüli helyzetben.

Módszereket dolgoznak ki a lakosság riadóztatására. Korszerűsítik az összeköttetési rendszereket, a riasztóberendezéseket, a sugárzás és a vegyi anyagok mérésére alkalmas mérőműszereket.

Ausztriában központi rendszert hoztak létre, melynek segítségével az egész ország lakosságát értesíteni tudják vegyi, bakteriológiai, vagy nukleáris fertőzés veszélyéről. Svájcban 1978 óta működik hasonló rendszer, mely lehetővé teszi, hogy a rádió és televízió csatornáin keresztül egy perc alatt értesíthessék az ország lakosságát. Az 1987. márciusi polgári védelmi törvény értelmében bővítik a svéd országos értesítő hálózatot.

Korszerűsítik a meglévő óvóhelyeket, ezenkívül újabbakat, korszerűbbeket építenek. Ausztriában rendkívüli helyzetben a metrót, a földalatti garázsokat, valamint a többi természetes és mesterséges bűvőhelyeket óvóhelynek használják. Svájcban, ahol a lakosság közel 70%-át el tudják helyezni atombiztos óvóhelyeken, egyre nagyobb összegeket fordítanak újabbak létesítésére. (Az 1988-as pénzügyi évben erre a célra 120 millió dollárt szánnak.)

Az óvóhelyek építéskor nagy figyelmet fordítanak arra, hogy azok önmagukat el tudják látni energiával, vízzel és élelmiszerrel, saját szellőző- és levegőtisztító rendszerük legyen. A stratégiai készleteket rendszeresen ellenőrzik és megújítják. Svájcban központi, egy évre elegendő élelmiszertartalékot képeztek. Ausztriában programokat dolgoznak ki a mély rétegekben található talajvíz összegyűjtésére.

A semleges nyugat-európai országokban minden évben nagyszabású véradást szerveznek. A vér jelentős részét a stratégiai alap kapja meg. A kórházak mellett speciális orvoscsoportokat hoznak létre a radioaktív és egyéb fertőzésekkel szembeni harcra, bővítik a sugárterápiás és az égési sebekkel foglalkozó sebészeti osztályokat, korszerűsítik azok műszaki felszereltségét.

Nagyszabású kampányokat szerveznek, melyeken a lakosság elsajátíthatja a válsághelyzetekben szükséges akciókat. A különböző településeken helyi központokat hoznak létre, ahol önvédelemre készítik fel a lakosságot arra az esetre, ha nukleáris rakétakonfliktus robbanna ki. Ismeretterjesztő irodalmi kiadványokban gyakorlati tanácsokat adnak a tömegpusztító fegyverekkel szembeni védekezés módszereiről, arról, hogyan kell felszerelni a családi óvóhelyeket, milyen tartalékokat kell felhalmozni stb.

Oktatási intézményekben „rendkívüli körülmények közötti akciók” címmel új tantárgyat vezettek be. Ausztriában és Svájcban olyan hírszteléseket terjesztenek, hogy valamelyik szocialista országban reaktorbaleset történt és ezeket a hírszteléseket alkalmazzák a „válsághelyzet” imitálására és a „rendkívüli akciók” egyes elemeinek gyakorlására.

A semleges országok aktívan együttműködnek egyes NATO-országokkal a lakosság rendkívüli életkörülményeinek biztosítása, annak koordinálása terén. 1987. októberében az NSZK és Ausztria között elvi megállapodás született egy átfogó polgári védelmi egyezmény aláírásáról.

1987. november közepén Salzburg (Ausztria) közelében az egyes NATO-országok, Ausztria és Svájc vegyvédelmi szakértői találkoztak és állandó információcserében állapodtak meg.

A svájci parlament, folyó év márciusában új polgári védelmi koncepciót hagyott jóvá, mely előírja a szomszédos országokkal, elsősorban az NSZK-val és Franciaországgal folytatott együttműködés kiszélesítését.

Az osztrák, a svájci és a nyugatnémet polgári védelem országos és tartományi szervei rendszeres törzsgyakorlatokat tartanak, melyeken a határmenti körzetek együttműködését szolgáló feladatokat oldják meg. Ausztria és Svájc képviselői megfigyelőként rendszeresen részt vesznek a NATO-országok közötti együttműködési fórumokon.

resen részt vesznek a nyugatnémet polgári védelmi szolgálat gyakorlatain.

A semleges országok vezetőinek véleménye szerint a nyugat-európai országoknak szoros koordinációt kell kialakítaniuk a rendkívüli lakosságmentő akciók terén, elsősorban azért, hogy így kompenzálják az egyes nemzeti polgári védelmi szolgálatok gyengeségét, magasabb szinten el tudják látni a lakosság védelmét.

A polgári védelem terén kitűzött intézkedéseket Ausztria, Svájc és Svédország egyezteteti a NATO hosszú lejáratú terveivel, hogy azok megfeleljenek az esetleges fegyveres konfliktusra való általános felkészülésnek.

Budapest, 1988. július 4.

Tisztelettel:
N. A. Koszov

Forrás: ÁBTL 1. 11. 4. EV/84-88/V 88–91. o.

BM III/I. Csoportfőnökség
Ikt. szám: 67/762/88

Szigorúan titkos!
Fordítás oroszról!

Az NSZK kormányának atombiztos bunkere arra a célra szolgál, hogy válsághelyzet, illetve katonai konfliktus esetén benne helyezték el az ország legfontosabb hivatalait, és biztosítsák azok folyamatos működését. A tervek szerint a következő intézmények kapnak benne helyet:

- „a rendkívüli parlament” – a Bundestag és a Bundesrat egyesített bizottsága 22 fő részvételével.
- a szövetségi kormány, a kancellárral, az alkancellárral és a kormánytagokkal együtt, valamint azok mozgósított munkacsoportjai,
- a szövetségi minisztériumok munkacsoportjai,
- a fegyveres erők parancsnoksága az operatív stábbal,
- a kisegítő személyzet,
- az őrség.

A bunker 12 ezer ember befogadására alkalmas. A készletek és a berendezési tartalékok, minden körülmények között, 2 év külvilágtól való teljes elzártásra elegendőek, még globális atomháború esetén is. Minden tömegpusztító fegyver ellen védelmet biztosít, a berendezések közvetlen atomtámadást is kibírnak.

A komplexum hivatalos elnevezése: „besonderer Amtssitz der Bundesregierung in Marienthal”, azonban a bunkert általában csak kormánybunkernek vagy egyszerűen bunkernek nevezik. 20 kilométerre délre található Bonntól, Ahrweiler közigazgatási területén. A létesítményeket a Trotzenbert és a Zilberberg alatt rejtették el, az Ahr folyó északi részén, Dernau, Marienthal és Ahrweiler lakott települések közelében.

Az összekötő alagutak egy részét mesterséges dombokkal és töltésekkel védik. A hely, ahol a bunker található, nagyon egyenetlen. A hely és domboldalak, köztük azok is, amelyek lábához a létesítményt építették, szőlőültetvényekkel vannak betelepítve, erdők és cserjések takarják.

A bunker föld alatti helyiségekből, alagutakból, közművekből és más létesítményekből áll, amelyek átlagmélysége a földszinttől számított 300 méter körül vannak. A bunkeralap építését a nyugatnémet TOR-KRET GmbH végezte 1961 és 1970 között, a kiegészítő építés, az új alagutak lefektetése állandóan folyik.

A bunker kiépítésében elsődlegesen azokat az alagutakat használták fel, amelyeket az Ahr folyó mentén, az első világháború után építettek a hegyekben vasúti vonal céljára, de amelyeket eredeti rendeltetésükre nem használtak fel. A II. világháború idején az alagutakban egy V–2 rakétákat előállító üzem működött, ahol egy speciálisan létrehozott koncentrációs tábor rabjai dolgoztak. Németország kapitulációja után azokat az alagutakat, amelyekben a gyárak működtek, felrobbantották.

Egyes források szerint, a bunker felépítése az NSZK-nak 5 milliárd márkánál nem került többbe, az évi fenntartásukra fordított összeg 30 millió márkát tesz ki. Ezeket a költségeket az állami költségvetés különböző tételei fedezik, általában polgári védelem objektumainak építésére és fenntartására fordítandó keretként tüntetik fel.

A bunkernek 12 bejárata van, ebből 4 főbejárat. Békeidőben főbejáratként a Marienthalban található bejáratot használják. Minden bejárat egy masszív acélkapuból, illetve egy zsiliből áll, amelyek, az atomfegyverek hatásainak képesek ellenállni.

A felszínre 10 méter átmérőjű légaknák vezetnek, amelyeket mezőgazdasági épületekkel és házakkal álcáztak el. Az összekötő tárnákat olyan utakkal látták el, amelyeken gyalog, kerékpáron és speciális elektromos járműveket lehet közlekedni. A kereszteződésekben útmutatókat, útjelző táblákat és jelzőlámpákat szereltek fel. A tárnarendszer a komplexum minden egységét összeköti, a kijáratokat és a vész kijáratokat is. A tárnák együttes hossza körülbelül 30 km. Kiegészítőként létezik még egy nem régen megépített alagút, ami a szövetségi bünyügyi rendőrség Meckenheimben (a bunkertől 10 kilométerre) lévő új épületéhez vezet.

Egyes értesülések szerint a bunkertől alagút vezet a Szövetségi Kancellária Hivatalához, és a Nemzetvédelmi Minisztérium Bonnban lévő épületeihez is.

A kormány bunker alaprészlegét alkotó föld alatti létesítménykomplexum 3 részre tagozódik:

- adminisztrációs,
- létfenntartó,
- fűtőanyag raktár.

Az adminisztrációs részleg a Zilberberg alatt található, és ez a bunker fő része – Anlage Ost –, amely több egységből áll. A kb. 1 méter vastagságú betonfalakat szintetikus anyag fedi, a padlózatot, éghetetlen felület. A szektoregységek általában 4 emeletesek, néhány helyen csak 2 emeletes. Az egységek egyik része szolgálati, másik része lakóhelyiségek céljára szolgál. A szolgálati helyiségek átlagos méretei: 12 m hosszú, 4 m széles, 3,6 m magas. Van néhány tanácsterem a legnagyobb néhány száz férőhelyes.

Az adminisztratív szektor lelke, a „parancsnoki központ”, amely néhány speciális irányító ponttal van felszerelve. Innen adják ki azokat a kormányutasításokat, amelyeket rendkívüli helyzet esetén hoznak. A kancellár rezidenciája mellett egy nagy teljesítményű számítógépet helyeztek üzembe, amely a bunker „elektromos agyának” szerepét látja el. Az egyik szomszédos tárolóban mikrofilmeket gyűjtöttek össze olyan adatokkal, amelyek szükségesek lehetnek a bunker lakói számára.

A lakóhelyiségek lakásonként, illetve többférőhelyes szállásként szolgálhatnak. A lakásokat a legfelsőbb vezetés veheti igénybe. Egy-egy helyiség 4-16 férőhelyes. Mindegyikben van legalább egy WC és egy zuhanyzó.

A létfenntartó egység Trotzenberg alatt helyezkedik el. Itt található azok a gépteremek, amelyek a bunker létfenntartó rendszereinek működését biztosító berendezéseket rejtik. Itt vannak a műhelyek, illetve azok az anyagi-technikai eszközök, élelmiszerek, gyógyszeres tárolására szolgáló nagy raktárak, amelyre szükségük lehet a bunker lakóinak.

A készleteket rendszeresen frissítik. A bunkerben létrehozott erőmű ki tudja elégíteni a komplexum egész elektromos energia szükségletét. A nagy teljesítményű szűrőberendezésekkel felszerelt szellőztető-rendszer a helyiségeknek tiszta, maximum 24 °C levegőt biztosít. A vízellátás 100 méter mélyen lévő forrásrendszerből táplálkozó, független és automatizált rendszeren keresztül történik. A szennyvizet csatornákon keresztül a föld felszínére vezetik.

A fűtő- és üzemanyag (diesel) raktár a Dernautól keletre lévő fennsík nagy, természeti üregeiben található.

Staffel határában, egy speciális bunkerben alakították ki a távközlési központot – a Postbunkert -, amely része a NATO távközlési rendszerének. Minden eszközzel fel van szerelve, ami szükséges a NATO vezérkarokkal, a katonai körzetek parancsnoki pontjaival, valamint a tartományi kormányok válságcsoporthaival való jó rádió-, telefon-, telex- és televíziós összeköttetéshez.

A bunkert kétfajta telefonhálózattal látták el.

Az „A” kategóriás készülékeken keresztül kódok segítségével összeköttetést lehet teremteni a szövetségi minisztériumok és hivatalok belső telefonhálózatával, de lehetőséget biztosítanak a szövetségi telefonhálózattal való összeköttetésre is.

A bunker minden szükséges feltétellel rendelkezik, ami megteremti a normális élet- és munkakörülményeket a lakók számára. Minden részletet, még a bútorok formáit, a belsőépítészeti megoldásokat, a falak színeit, a világítást is gondosan megtervezték. Az egyes szektorokban mozi- és tornatermek is vannak. A bunker televíziós központja nemcsak külső adások vetítésére alkalmas, hanem saját programot is sugározhat. A rádió önálló adórendszerrel rendelkezik.

Az alapkompexum különböző részein három, jól felszerelt konyha található, melyek 10 ebédlő kiszolgálására alkalmasak 24 órász üzemeltetésben. Nagy figyelmet szenteltek továbbá az egészségügyi ellátásnak. Kórházat, rendelőintézetet, elsősegélyhelyeket alakítottak ki a bunker minden részében.

Figyelembe véve, hogy az ember lelkiállapotára negatívan hat a hosszú földalatti tartózkodás, a bezártság, lehetőséget teremtettek a pszichológiai segítségnyújtásra, a stressz megszüntetésére. Többek között a kocogást és a kerékpározást javasolják a tárnokban. Sok helyen jól megtervezett plakátokat függesztettek ki, amelyeken a jó közérzet és munkaképesség megőrzését szorgalmazzák, továbbá tanácsokat adnak különböző problémák leküzdéséhez.

Nagymennyiségű nyugtatót halmoztak fel. A kórháznak saját hullakamrája is van, ahol a halottak maradványait savban feloldják, majd a közös csatornarendszerbe leeresztik.

Speciális fizetési eszköz alkalmazását tervezik, amellyel a bunker lakói a szolgáltatásokért fognak fizetni.

A kormánybunker védelme a szövetségi határőrségre, a Bundesgrenzschutzra hárul. Közvetlenül ezt a feladatot a határőrség „Grenzschutzam-Bonn” egysége végzi, a szövetségi bűnügyi rendőrséggel és a katonai elhárítással karöltve. A külső és belső őrszolgálatot a határőrség és a bűnügyi rendőrség néhány száz munkatársa adja. Egy szolgálat 6 hétig tart, ami után 2 hét szabadság jár. A bunkerben és közelében civil ruhában teljesítenek szolgálatot, többször figyeltek meg azonban erdészruhába öltözött egyéneket is.

A kormánybunker helyének megközelítését különösebb módon nem akadályozzák (a szovjet diplomaták számára ez zárt övezet, de az újságírókra ez nem terjed ki), tiltó jeleket csak a bunker bejárataihoz vezető úton helyeztek el. A bunkerben történő gyakorlatok idejére minden hozzáférő utat lezár a határőrség, és megerősítik a járőrszolgálatot a környéken.

A bunker bejáratait – függetlenül attól, hogy használják-e őket az adott időben, vagy sem – nem folyamatosan, legalább 3 határőr őrzi. Néha a bejárat megközelítési útvonalain mozgó posztokon elhelyezett határőrök ellenőrzik az odaérkezők papírjait.

A belépés rendje a bunkerbe nagyon szigorú, többször ellenőrzik a belépni szándékozókat, a belépési engedélyek egyes meghatározott egységekbe vagy egységrendszerekbe való bejutásra jogosítanak fel.

A leginkább védett szekciókat speciális védőeszközökkel szerelték fel, köztük automatikusan záródó ajtókkal, televíziós kamerákkal, szirénákkal stb. Ellenőrizetlen bejutás a bunkerbe, vagy annak egyik részéből a másikba, gyakorlatilag kizárt.

A belépő igazolvány egy műanyag tokba foglalt 8×12 cm-es lap, amelyet tépőzár segítségével a mellsebbez lehet erősíteni, és a bunkerben való tartózkodás idejére sem veszik le. Békeidőben – jelenleg – a bunkerben dolgozó műszaki személyzetnek és Bundeswehrnek itt szolgálatot teljesítő tagjainak a belépője zöld. A vezetők, köztük a válsággyakorlatokban részt vevők és a biztonsági szolgálat munkatársainak a belépője piros (lehetséges a belépők megváltoztatása). A lapon rajta van tulajdonos fényképe, neve, az egység megnevezése, a biztonsági kérdésekkel foglalkozó meghatalmazott száma és aláírása. Ezenkívül a belépőt elektronikus kóddal is ellátták, amelyet speciális berendezés olvas le.

A bunkerbe való belépéskor az ellenőrző szolgálat a belépő száma alapján ellenőrzi a felmutató adatait és fényképét, és egy naplóban jelzi be- és kilépést, ellenőrzi az elektronikus kódot.

A bunker állandó készségi állapotban van a válsághelyzetre való átállásra. 24 órán át kb. 200 fős kiszolgáló személyzet van jelen.

Az NSZK rendszeresen részt vesz a NATO WINTEX/CIMEX fedőnéven megrendezett gyakorlatán. Ezen gyakorlatok során minden alkalommal ellenőrzik az ország irányító szerveinek felkészültségét a válsághelyzetekben való cselekvésre. A gyakorlat forgatókönyve rendszerint azonos: a Kelet hibájából nemzetközi feszültség keletkezik, amely eredményeként az VSZ kiterjedt katonai konfliktust kezdeményez a nyugat-európai országok ellen. A háború eszkalálódása miatt néhány nap elteltével a NATO döntést hoz az atomfegyverek bevetéséről. A gyakorlat befejező stádiumában „tűzszüneti tárgyalások” folynak a fiktív ellenséggel.

Forrás: ÁBTL 1. 11. 4. EV/84-88/V 146–153. o.

1991. MÁJUS 8.

Jávor Endre ezredes, főosztályvezető-helyettes levele Lőrincz Kálmán altábornagynak, a Magyar Honvédség parancsnokának – Szóbeli jegyzék és a VSZ katonai szervezete megszüntetéséről 1991. február 25-én Budapesten aláírt Jegyzőkönyv másolatának megküldése

HONVÉDELMI MINISZTERIUM
BIZTONSÁGPOLITIKAI ÉS NEMZETKÖZI FŐOSZTÁLY

Nyt.szám: 242/5/1991
1. számú példány

LŐRINCZ KÁLMÁN ALTÁBORNAGY ÚR,
A MAGYAR HONVÉDSÉG PARANCSNOKA

Budapest

Tisztelt Altábornagy Úr!

Szíves tájékoztatásul mellékelten megküldöm a Varsói Szerződés tagállamainak képviselői által a VSZ katonai szervezete megszüntetéséről 1991. február 25-én Budapesten aláírt Jegyzőkönyv másolatát.

Ugyancsak megküldöm annak a szóbeli jegyzéknek a másolatát, amellyel a VSZ-tagállamok küldöttségei és az EFE Parancsnokság a Jegyzőkönyv hiteles másolatát megkapták.

Budapest, 1991. május 8-án.

Jávor Endre ezredes
főosztályvezető-helyettes

Melléklet

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG
KÜLÜGYMINISZTERIUMA
3-84/1/1991.

SZÓBELI JEGYZÉK

A Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma tiszteletét fejezi ki a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői Egyesített Parancsnokságának s hivatkozással a Varsói Szerződés keretében kötött katonai megállapodások hatályának megszüntetéséről s a Szerződés katonai szerveinek s struktúráinak felszámolásáról Budapesten 1991. február 25-én aláírt Jegyzőkönyv 4. pontjában foglaltakra, van szerencséje megküldeni a Jegyzőkönyv hiteles másolatát. Az aláírók között létrejött megállapodásnak megfelelően a Jegyzőkönyv szövegét a sajtóban nem teszik közzé.

A Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma ezúttal is megragadja az alkalmat, hogy a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erői Egyesített Parancsnokságát őszinte nagyrabecsüléséről biztosítsa.

Budapest, 1991. február 25.

A VARSÓI SZERZŐDÉS TAGÁLLAMAI EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐI EGYESÍTETT PARANCSNOKSÁGA
BUDAPEST

Jegyzőkönyv

A Varsói Szerződés keretében kötött katonai megállapodások hatályának megszüntetéséről és a Szerződés katonai szerveinek és struktúráinak felszámolásáról. A Varsói Szerződés tagállamai Politikai Tanácskozó Testülete 1990. június 7-i moszkvai ülésén elért megállapodásból kiindulva a Magyar Köztársaságnak, a Bolgár Köztársaságnak, a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaságnak, a Lengyel Köztársaságnak, Romániának és a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének a külügy- és honvédelmi miniszterek által képviselt kormányai a PTT soron kívüli budapesti ülésén az alábbiakban állapodtak meg:

1. 1991. március 31-ével hatályukat veszítik az alábbi dokumentumok:
  - Az 1953. május 14-én kelt Jegyzőkönyv a Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségadási Szerződés tagállamai fegyveres erői egyesített parancsnokságának létrehozásáról.
  - Az 1969. március 17-én kelt Határozvány a Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságáról béke idejére.
  - Az 1969. március 17-én kelt Határozvány a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőiről és Egyesített Parancsnokságáról béke idejére.
  - Az 1969. március 17-én kelt Határozvány a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőinek Katonai Tanácsáról béke idejére.
  - Az 1969. március 17-én kelt Határozvány a Varsói Szerződés tagállamainak Egységes Légvédelmi Rendszeréről béke idejére.
  - Az 1980. március 18-án kelt Határozvány a Varsói Szerződés tagállamai Egyesített Fegyveres Erőiről és vezetési szerveiről háború idejére,
  - valamint minden más dokumentum, amelyeket az említett okmányokkal összefüggésben, azok végrehajtására, módosítására vagy kiegészítésére fogadtak el.

Ennek megfelelően 1991. március 31-től megszűnik a Varsói Szerződés keretében létrehozott valamennyi katonai szerv és struktúra – a Honvédelmi Miniszteri Bizottság, az Egyesített Fegyveres Erők Egyesített Parancsnoksága, az EFE Katonai Tanácsa, az EFE Törzse és Technikai Testülete, az EFE Katonai Tudományos-technikai Tanácsa, a Varsói Szerződés tagállamainak Egységes Légvédelmi Rendszere, valamint a Varsói Szerződés keretében folytatott valamennyi katonai tevékenység.
2. Az 1. pontnak megfelelően 1991. március 31-től megszűnik a nemzeti hadseregek katonáinak tevékenysége az Egyesített Fegyveres Erők irányító szerveiben, az Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának a nemzeti honvédelmi minisztériumok melletti képviselete és apparátusának tevékenysége, megszűnnek a befizetések az Egyesített Parancsnokság részére.
3. A tagállamok honvédelmi minisztériumai által az Egyesített Fegyveres Erők Egyesített Parancsnokságától, valamint az Egyesített Parancsnokság által a honvédelmi minisztériumoktól kapott dokumentumok további kezelése az Egyesített Parancsnokság és a tagállamok honvédelmi minisztériumai közötti egyeztetés szerint történik. Ezeket a dokumentumokat harmadik országoknak nem adják át és nem hozzák nyilvánosságra.
4. Ez a Jegyzőkönyv az aláírással lép hatályba. A Jegyzőkönyv eredeti példányát a Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma archívumában helyezik letétbe, amely arról valamennyi tagállamnak és Egyesített Fegyveres Erők főparancsnokának másolatot küld.

Kelt Budapesten, 1991. február 25-én, egy példányban, magyar, bolgár, cseh, lengyel, orosz és román nyelven, valamennyi szöveg egyaránt hiteles.

Ennek hiteléül az erre kellően felhatalmazott alulírottak ezt a Jegyzőkönyvet aláírták.

A Magyar Köztársaság részéről:	Jeszenszky Géza külügyminiszter Für Lajos honvédelmi miniszter
A Bolgár Köztársaság részéről:	Viktor Völkov, a Minisztertanács elnökhelyettese, külügyminiszter Jordan Mutaftcsiev honvédelmi miniszter, vezérezredes
A Cseh és Szlovák Köztársaság részéről:	Jiri Dienstbier, a kormány elnökhelyettese, külügyminiszter Lubos Dobrovski honvédelmi miniszter
A Lengyel Köztársaság részéről:	Krzysztof Skubiszewski külügyminiszter Piotr Kolodziejczyk nemzetvédelmi miniszter, altengernagy
Románia részéről:	Adrian Nastase külügyminiszter Victor Stanculescu nemzetvédelmi miniszter, vezérezredes
A Szovjet Szocialista Köztársaságok részéről:	Beszszmertnih, Alekszandr Alekszandrovics külügyminiszter Jazov, Dmitrij Tyimofejevics honvédelmi miniszter, a Szovjetunió marsallja

Forrás: HL KI 47/685/569

ADATTÁR

1. AZ USA KATONAI DOKTRÍNÁJÁNAK FEJLŐDÉSE¹

	A II. világháborút követő időszakban	A „totális háború” elmélete	„Tömeges megtorlás”	„Rugalmas reagálás”	„Reális elrettentés”
	1945–1947	1948–1953	1954–1961	1961–1971	1971-től
Stratégiai célok.	Az USA globális pozíciójának megőrzése, vezető szerepének biztosítása; a szocializmus térhódításának megakadályozása; a baloldali mozgalmak visszaszorítása; a kommunizmus teljes felszámolása.				
A cél érdekében alkalmazott propaganda jelszavak.	Kezdődő antikommunista propaganda.	Feltartóztatás.	Feltartóztatás, visszaszorítás.	Visszaszorítás, fellazítás.	Visszaszorítás, a szocialista országokkal szembeni differenciált politika.
Gazdasági és katonai alap.	Általános gazdasági fölény, atom-monopólium.	Gazdasági és nukleáris fölény.	USA területi sérthetetlenségének fokozatos elvesztése, többszörös nukleáris fölény.	Kialakuló nukleáris egyensúly, világgazdasági szerep csökkentése.	Viszonylagos nukleáris és hagyományos erőegyensúly, a világgazdasági szerep további csökkentése.
Katona-technikai alap.	A II. világháború győztes fegyverrendszerei és az atombomba.	Több száz atom- és hidrogénbomba, kiépített támaszpontrendszer.	Több ezer termonukleáris bomba és közel ezer hadászati bombázó repülőgép.	Hadászati „TRIAD”. Korszerű hagyományos erők. Korszerű szövetséges fegyveres erők.	Hadászati „TRIAD” viszonylagos fölénye. Korszerű hagyományos erők. Korszerű szövetséges fegyveres erők.
Ellenség.	Nincs meghatározva. (Szovjetunió)	A Szovjetunió és a kialakuló szocialista országok.	Szovjetunió, Kína és a szocialista világrendszer.	Szovjetunió, Kína, a szocialista országok és a nemzeti felszabadító mozgalmak.	Szovjetunió, szocialista országok és a „kommunista terrorizmus”. (Kína politikailag semlegesíthető.)
Lehetséges háborúk osztályozása.	Nincs meghatározva.	Totális atomháború. Helyi háborúk.	Totális atomháború az USA által megválasztott helyen és időben.	Totális atomháború. Korlátozott atomháború. Korlátozott hagyományos háború. Helyi és gerilla háború.	Általános atomháború. Korlátozott atomháború. Nagy intenzitású konfliktus.
					Általános hagyományos háború. Korlátozott hagyományos háború. Közepes intenzitású konfliktus.
					Helyi háborúk. Alacsony intenzitású konfliktus.
Várható fő hadszínterek.	Nincs meghatározva.	Szovjetunió.	Szovjetunió, Kína és az európai szocialista országok.	Szocialista világrendszer országai. A nemzeti felszabadító mozgalom országai.	Szovjetunió és Európa. A nemzeti felszabadító és függetlenségi mozgalom országai.
Hadászati koncepciók.			„Kard és pajzs” koncepció.	„Két és fél” háború elve.	„Másfél háború” elve. „Két és fél háború” elve.

¹ HL Központi Irattár 5/20-410/27/2-3. Vázlatok a „HM és a VKF csoportok 1988. évi foglalkozásának anyagai” című Hadművelési Csoportfőnökségi kiadványhoz. 1. számú vázlat.

2. AZ USA ÉS A SZOVJETUNIÓ NUKLEÁRIS-TÖLTETEINEK MENNYISÉGE 1945 ÉS 1960 KÖZÖTT

Év	USA	SZU
1945	2–10	–
1950	100–200*	10–20
1952	400–600*	45–90
1953	kb. 1000	70–135
1954	1500–2000*	kb. 200
1960	kb. 1800	1500–2000

* becslt adatok

Forrás: American Cold War Strategy, Bedford Books, Boston, New York, 1993.

Idézi: Kőszegvári Tibor 2000/1. 35. o.

3. AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK (USA), A NATO, A SZOVJETUNIÓ (SZU) ÉS A VARSÓI SZERZŐDÉS (VSZ) HAGYOMÁNYOS FEGYVERES ERŐINEK ADATAI ÉS ERŐVISZONYA AZ 1980-AS ÉVEKBEN

Megnevezés	Mennyiség				Erőviszony		Erőviszony	
	USA	SZU	NATO	VSZ	USA	SZU	NATO	VSZ
A fegyveres erők létszáma (ezer fő)	2 165	3 317	3 497	1 719	1	1,54	2,03	1
Hadosztályok*	54	209	91	132	1	3,87	1	1,45
Harckocsi	13 300	45 200	22 200	52 200	1	3,4	1	2,35
Páncélozott szállító harcjármű	24 000	83 000	4 200	25 800	1	3,46	1	6,1
Tüzérségi löveg és aknavető**	14 036	46 900	35 090	57 910	1	3,35	1	1,65
Harcászati (front) repülőgép	4 885	4 920	8 956	7 182	1	1,01	1,24	1
Harci (fegyveres) helikopter	2 000	1 350	780	1 630	1,48	1	1	2
Hadihajó	420	1 250	250	123	1	2,98	2,03	1

* az önálló dandárok és ezredeket összevontan átszámolták hadosztály erőnek,

** tábori tüzérség 100 mm-es űrméret fölött, Kőszegvári Tibor - Katonai stratégiák és doktrínák a hidegháború korszakában. Egyetemi jegyzet, Bp. 2000., (szerkesztő: Szternák György) 36., 38. o.

4. AZ USA, A NATO ÉS A SZOVJETUNIÓ (SZU) HADÁSZATI ATOMTÁMADÓ ESZKÖZEINEK SZÁMA ÉS ERŐVISZONYA AZ 1980-AS ÉVEKBEN

Megnevezés		Mennyiség			Erőviszony		Erőviszony	
		USA	NATO	SZU	USA	SZU	NATO	SZU
Szárazföldi telepítésű hadászati rakéta (ICBM)	hordozóeszköz	1 000	1 018	1 418	1	1,4	1	1,4
	robbanófej	2 261	2 261	6 440	1	2,8	1	2,84
	hatóerő (kt)	2 392	2 410	3 558	1	1,5	1	1,47
Tengeralattjáró fedélzeti ballisztikus rakéta (SLBM)	hordozóeszköz	640	800	928	1	1,45	1	1,16
	robbanófej	6 656	6 992	3 344	1,99	1	2,1	1
	hatóerő (kt)	450	593	6 992	1	15,5	1	11,8
Hadászati bombázó	hordozóeszköz	317	351	165	1,92	1	2,1	1
	robbanófej	4 740	4 774	1 260	3,76	1	3,8	1
	hatóerő (kt)	1 376	1 381	750	1,83	1	1,8	1
Hadászati atomtámadó eszköz összesen	hordozóeszköz	1 957	2 169	2 511	1	1,28	1	1,15
	robbanófej	13 657	14 045	11 044	1,23	1	1,27	1
	hatóerő (kt)	4 218	4 384	11 300	1	2,67	1	2,6

Forrás: Kőszegvári Tibor: *Katonai stratégiák és doktrínák a hidegháború korszakában*. Egyetemi jegyzet, Bp. 2000., (szerkesztő: Szternák György) 37. 39. o.

5. A SZOVJET CSAPATOK DÍSZLOKÁCIÓJA A KIVONULÁSUK IDŐSZAKÁBAN (1990–1991)²

Hadosztályok és alárendelt szervezeteik

A katonai szervezet megnevezése	19. harckocsi hadosztály	254. gépesített lövész hadosztály	93. gépesített lövész hadosztály
Parancsnokság	Esztergom	Székesfehérvár	Kecskemét
Harckocsi ezred	Komárom	Polgárdi	–
Harckocsi ezred	Esztergom	–	–
Harckocsi ezred	Veszprém	–	–
Gépesített lövész ezred	Győr	Kiskunmajsa	Debrecen
Gépesített lövész ezred	–	Pápa	Kecskemét
Gépesített lövész ezred	–	Hajmáskér	Szeged
Légvédelmi rakéta ezred	Komárom	Lepsény	Nagykőrös
Tüzér ezred	Tata	Sárbogárd	Táborfalva
Rakéta osztály	Esztergom	Igal	Kecskemét
Felderítő zászlóalj	Vecsés	Székesfehérvár	Szolnok
Híradó zászlóalj	Esztergom	Székesfehérvár	Kecskemét
Műszaki zászlóalj	Szentendre	Tamási	Kiskunhalas
Vegyivédelmi század	Esztergom	Hajmáskér	Inárcs
Javító zászlóalj	Veszprém	Hajmáskér	Kiskunhalas
Egészségügyi zászlóalj	Esztergom	Hajmáskér	Kiskunhalas
Ellátó zászlóalj	Esztergom	Székesfehérvár	Kecskemét
Kiképző zászlóalj	–	Hajmáskér	Kiskunhalas
Páncéltörő tüzérosztály	–	Hajmáskér	Kiskunhalas
Kiképző ezred	–	–	Cegléd

2 HL KI 261/010/29. (39/254) Részletes kimutatás a csapatkivonási szállítások helyzetéről 1990. március 12-től szeptember 30-ig. Készítette a Magyar Honvédség Közlekedési Szolgálatfőnökség, 1990. október 10-én.

6. RAKÉTA, RÁDIÓELEKTRONIKAI HARC, MŰSZAKI ÉS LÉGVÉDELMI CSAPATOK

A katonai szervezet megnevezése	Rakéta csapatok	Rádióelektronika [REL] és műszaki csapatok	Légyvédelmi csapatok
22. rakéta dandár	Dombóvár	–	–
459. rakéta dandár	Tata	–	–
377. Mozgó Rakéta Technikai Bázis [MRTB]	Tab	–	–
Rádiózavaró zászlóalj	–	Piliscsaba	–
Rádiózavaró zászlóalj	–	Kecskemét	–
Pontonos zászlóalj	–	Szentendre	–
Pontonos ezred	–	Dunaújváros	–
Légyvédelmi rakéta dandár		–	Mór
Légyvédelmi rakéta dandár		–	Dunaföldvár
Légyvédelmi rakéta ezred		–	Szolnok
Légyvédelmi rakéta osztály		–	Fertőd
Légyvédelmi rakéta osztály		–	Pápa
Rádiótechnikai ezred		–	Budapest
Rádiótechnikai ezred		–	Pápa
Rádiótechnikai ezred		–	Nagykőrös
Rádiótechnikai ezred		–	Fertőd
Rádiótechnikai ezred		–	Zalaegerszeg
Rádiótechnikai század		–	Budapest

7. A LÉGIERŐ ALAKULATAI ÉS A HADMŰVELETI KÉSZLETEK (lőszer, robbanóanyag és üzemanyag³) raktárai

A katonai szervezet megnevezése	Légiérő	A katonai szervezet megnevezése	Hadműveleti anyagkészlet
Vadászrepülőhadosztály-parancsnokság	Tököl	lőszerraktár	Császár
Vadászbombázórepülő-ezred	Kunmadaras	lőszerraktár	Komárom
Vadászbombázórepülő-ezred	Debrecen (Mándok)	lőszerraktár	Pápa
Vadászrepülő-ezred	Sármellék	lőszerraktár	Hajmáskér
Vadászrepülő-ezred	Kiskunlacháza	lőszerraktár	Táborfalva
Helikopterezred	Tököl	lőszerraktár	Inárcs (Kakucs)
Helikopterezred	Kalocsa	lőszerraktár	Lovasberény (Pátka)
Felderítőrepülő-ezred	Kunmadaras	lőszerraktár	Székesfehérvár
Futár és ve. század	Tököl	L. rakétatechnikai bázis	Lovasberény (Pátka)
Helikopterszázad (REL)	Debrecen	műszaki, robbanóanyag-raktár	Hajmáskér
Rádiótechnikai zászlóalj	Kiskunlacháza, Kunmadaras	műszaki, robbanóanyag-raktár	Hantháza (Nagykőrös)
Rád. lokátor állomás	Szentkirályszabadja	üzemanyagraktár	Székesfehérvár
Reptér gondnokság	Debrecen	üzemanyagraktár	Győr
Reptér műszaki zászlóalj	Mezőkövesd	üzemanyagraktár	Tolna
Rádió figyelőállomás	Kunmadaras	üzemanyagraktár	Pétfürdő
		üzemanyagraktár	Vác
		üzemanyagraktár	Zelemér
		üzemanyagraktár	Mád

3 HLKI 516-356/05/01-1989. 656–660. o. Adatok az Egyesített Parancsnokság Magyarországon tárolt anyagi tartalékairól az 1989. január 1-jei állapot szerint: A Tartalékgazdálkodási Igazgatóság raktáiraiban az MNK készleteiből autóbenczin, gázolaj, repülő benczin, repülő motorolaj, gépkocsi motorolaj mindösszesen: 9373 tonna. Továbbá az MN kezelésében lévő tárolókban az Egyesített Parancsnokság tartaléka: autóbenczin 21 000 tonna, gázolaj 15 000 tonna, repülő petróleum 11 000 tonna, gépkocsi motorolaj 1140 tonna, harckocsi motorolaj 570 tonna, repülő motorolaj 11 tonna, mindösszesen 48 727 tonna, amely mennyiségből földfelszíni nem védett tárolókban 4910 tonna.

8. A VARSÓ SZERZŐDÉS EGYESÍTETT PARANCSNOKSÁGÁNAK KÖLTSÉGVETÉSE (1989, 1991 TERVEZET⁴)

Elszámolás a VSZ tagországi Egyesített Parancsnoksága
1989. évi költségvetésének teljesítéséről (tervezet)

A. Bevételek

Ország	Ténylegesen beérkezett		
	Résarányos részvétel %-ban	ezer deviza rubelben	ezer transzfer. rubelben
		Az EFE vezetési szervei szolgálati tevékenységének biztosítására és a különleges objektumok fenntartására	A különleges objektumok építésére
Bolgár Népköztársaság	7	980	2 520
Magyar Köztársaság	6	840	2 160
Német Demokratikus Köztársaság	6	840	2 160
Lengyel Köztársaság	13,5	1 890	4 860
Románia	1,4	658	–
Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége	44,5	6 230	16 020
Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság	13	1 820	4 680
Összesen	91,4	13 258	32 400

4 HL KI 261/010/15.

B. Kiadások
(ezer devizarubelben)

Költségek megnevezése	Költségvetésben előirányozva (az átcsoportosítások figyelembevételével)	Ténylegesen felhasználva	Maradvány
I. AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK VEZETÉSI SZERVEI SZOLGÁLATI TEVÉKENYSÉGÉNEK BIZTOSÍTÁSÁRA FORDÍTOTT KÖLTSÉGEK			
Az EFE közös rendezvényeinek biztosítására	465	120	
Részleteiben: – napidíjak	120,3	120,3	
– helyiségek bérleti díja	149,9	149,9	
– étkezés	2,5	2,5	
– utazás	151,5	151,5	
– egyéb kiadások	40,8	40,8	
Anyagieszköz-készletek tárolási költségeinek térítése	2 100,4	2 100,4	
Őr-, híradó- és kiszolgáló alegységek fenntartása	5 057,7	5 057,7	
Részleteiben: – az EFE törzs és a főparancsnok egyéb vezetési szervei alkalmazottainak munkabére	343,1	343,1	
– szolgálati helyiségek őrzése	216,7	216,7	
– szállítás	1 207,9	1 207,9	
– egészségügyi ellátás	82,9	82,9	
– klub- és könyvtár kiadások	41	41	
– szolgálati és lakóhelyiségek fenntartása és üzemeltetése	879,2	879,2	
– szak-, parancsnoki- és testnevelési kiképzés költségei	6,6	6,6	
– gazdasági, irodaszer és kiadói kiadások	90	90	
– híradóeszközök biztosítása	2 190,3	2 190,3	
Jutalmazás, segély- és reprezentációs alap	50	50	
I. fejezet szerint összesen	7 673,1	7 673,1	
II. A KÜLÖNLEGES OBJEKTUMOK FENNTARTÁSI ÉS ÜZEMELTETÉSI KÖLTSÉGEI			
– a személyi állomány ellátása	4 185,9	3 700,7	485,2
– szállítás	421	307,1	113,9
– épületek és létesítmények fenntartása és üzemeltetése	720	586,1	133,9
– TASZT-költségek, zárolt készletek fenntartása és frissítése	194	66,5	127,5
– híradó csatornák bérleti díja	64	54,8	9,2
II. fejezet szerint összesen	5 584,9	4 715,2	869,7
I. és II. fejezet összesen	13 258	12 388,3	869,7
III. A KÜLÖNLEGES OBJEKTUMOK ÉPÍTÉSI KÖLTSÉGEI (ezer transzferábilis rubelben)			
Összesen	32 400	32 400	
Összesen	45 658	44 788,3	869,7

Megjegyzés: Az EFE főparancsnoka 1990. május 18-i döntés értelmében a 869,7 ezer devizarubel összegű maradványt a Lengyel Köztársaságban, az Egyesített Parancsnokság objektumaiban épülő klub és étkezde bebútorozására, felszerelésére és berendezésére irányozza elő.

9. A VSZ TAGÁLLAMAI EGYESÍTETT PARANCSNOKSÁGA 1991. ÉVI KÖLTSÉGVETÉSE (TERVEZET)

A. Bevételek

A Varsói Szerződés tagállamainak részarányos hozzájárulása

Ország	Részarányos részvétel %-ban	ezer deviza rubelben
		Az EFE vezetési szervei szolgálati tevékenységének biztosítására és a különleges objektumok fenntartására
Bolgár Népköztársaság	7	1 652
Magyar Köztársaság	6	1 416
Német Demokratikus Köztársaság	6	1 416
Lengyel Köztársaság	13,5	3 186
Románia	10	2 360
Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége	44,5	10 502
Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság	13	3 068
Összesen	100	23 600

B. Kiadások

(ezer devizarubelben)

Költségek megnevezése	Összeg
I. AZ EFE VEZETÉSI SZERVEI SZOLGÁLATI TEVÉKENYSÉGÉNEK BIZTOSÍTÁSÁRA	
Az EFE közös rendezvényeinek biztosítására	450
Anyagieszköz-készletek tárolási költségeinek térítése	1 550
Őr-, híradó- és kiszolgáló alegységek fenntartása	4 850
Jutalmazás, segély- és reprezentációs alap	50
AZ EFE költségvetése szerinti tartalék	500
Összesen	7 400
II. A KÜLÖNLEGES OBJEKTUMOK FENNTARTÁSÁRA ÉS ÜZEMELTETÉSÉRE	
A személyi állomány ellátása	10 965
Híradócsatornák bérleti díja	176
A páncélos- és gépjármű-technikai eszközök fenntartása	1 635
Épületek, létesítmények fenntartása és üzemeltetése	2 736
TASZT-költségek, zárolt készletek fenntartása és frissítése	136
Troposzféra hírközpontok műszaki berendezése	552
Összesen	16 200
Költségvetés szerint összesen	23 600

10. A SZOVJET KÖNNYŰ RAKÉTAEZRED KÉPESSÉGEI⁵

Megnevezés	Rakéta osztályok		Ezred összesen
	„A” rakéta osztály	„B” rakéta osztály	
Kilövő berendezések száma	4	8	4+16
Irányító sínek száma berendezésenként	1	6	4+96
Lőtávolság	atomtöltettel	25 km	–
	hagyományos töltettel	25 km	50 km
Tűzkészséghez szükséges idő	25 perc	10 perc	
Tűzgyorsaság	1 lövés/10 perc	1 ösztűz/30 perc	
Találati pontatlanság, a szórás sugara	15 000 méteren	400 m	400 m
	25 000 méteren	640 m	640 m
Szállított rakéták száma	16	192	16+384
ALÖM összeszerelő kapacitásának adatai (naponta, 10 órás munkaidővel számolva)	2 db rakéta		

11. HADSEREG RÉSZÉRE BIZTOSÍTOTT ATOMESZKÖZÖK HATÁSAIDATAI (1959. DECEMBER 14.)⁶

A robbantás módja	A cél jellege és elhelyezkedése	Az atomeszköz hatáskörzetének sugara (m)			Sugárszint 30 perccel a robbanás után (epicentrumban/attól 200 m-re)
		5 KT	10 KT	20 KT	
Légi robbanásánál	nyíltan elhelyezett élőerő	1 200	1 500	1 850	87/27 R/óra
	harckocsiban lévő élőerő	650	750	900	
Földi robbanásnál	nyíltan elhelyezett élőerő	1 150	1 300	1 550	9000/1850 R/óra
	harckocsiban lévő élőerő	650	750	900	

⁵ HL MN 1960T 129. ő. e. 213–215., 217. o.

⁶ HL MN 1960T 129. ő. e. 213–214. o. Foglalkozás a Honvédelmi Miniszter csoportja részére. – „Összefegyvernemi hadsereg védelmi, valamint a válaszcsepés végrehajtása utáni támadó hadműveletének megszervezése és végrehajtása a háború kezdeti időszakában tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között.” – 1959. december 14–19.

12. ÖSSZESÍTETT ÁTTEKINTÉS A HADSEREG SZÁRAZFÖLDI CSAPATAINAK
BÉKEHADRENDJÉRŐL (1957–1988)⁷

Év Megnevezés	1957 eleje	1957– 58	1959	1960	1961	1962	1963	1964– 65	1966	1967– 78	1979– 86	1987	1988
Hadsereg-parancsnokság	–	–	–	–	–	1	1	1	1	1	1	1	1
Hadtestparancsnokság	2	–	–	–	–	–	–	–	1	1	1	3	3
Hadosztály-parancsnokság	10	3	4	4	6	6	6	6	6	6	6	–	–
Lövészdandár	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	12	11
Lövészezred	26	9	9	12	13	15	15	14	14	14	14	–	–
Harckocsizó dandár	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	5	5
Harckocsizó ezred	8	4	4	5	6	8	9	8	8	8	8	–	–
Harckocsizó rohamlöveg zászlóalj	3	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Hadműveleti-harcászati rakétás ezred	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–
Hadműveleti-harcászati rakétás dandár	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1	1	1	1
Harcászati rakétás század	–	–	–	–	–	–	2	4	–	–	–	–	–
Harcászati rakétás osztály	–	–	–	–	–	–	–	–	4	6	6	3	3
Tüzérdandár-parancsnokság	–	1	1	1	1	–	–	–	–	1	1	5	4
Tüzérezred	19	3	4	4	4	6	6	6	6	5	5	–	–
Tábori és aknavető tűzérosztály	–	5	5	4	5	1	1	1	1	4	4	–	–
Páncéltörő tűzérezred	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	4
Páncéltörő tűzérosztály	9	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	–	–
Légvédelmi rakétás ezred	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	3	4	4
Légvédelmi tűzérezred	4	1	1	1	1	1	3	3	3	3	3	4	4
Légvédelmi tűzérosztály	10	3	4	4	5	5	5	5	5	4	1	–	–
Parancsnokság, egység és önálló alegység összesen	93	33	37	40	46	48	54	54	55	59	59	41	40

⁷ HL KGY A/IIa-27/a. Gazsó Imre ny. ezredes munkája alapján.

**13. A MAGYAR NÉPHADSEREGBŐL AZ EFE ALÁRENDELTSÉGÉBE TERVEZETT
SZEMÉLYI ÁLLOMÁNY LÉTSZÁMA NAGYOBB SZERVEZETI EGYSÉGEK SZERINT⁸**
(1956, 1968, 1981, 1989)

A katonai szervezet megnevezése	Létszámadatok 1956. július 1-jén ¹⁰			Létszámadatok 1968. július 1-jén ¹¹			Létszámadatok 1981. január 1-jén ¹²			Létszámadatok 1989. január 1-jén ¹³		
	hadi	béke-	meg- lévő	hadi	béke-	meg- lévő	hadi	béke-	meg- lévő	hadi	béke-	meg- lévő
	létszám			létszám			létszám			létszám		
5. hadsereg parancsnokság				510	355	340	427	347	336	442	338	315
4. gépkocsizó lövész hadosztály				10 733	2 457	2 403	13 138	2 494	2 385			
5. gépesített hadosztály	5 501	5 501	5 311									
7. gépesített lövész hadosztály	5 532	5 532	5 345	10 980	4 223	4 165	13 161	6 455	6 280			
8. gépesített lövész hadosztály				11 061	8 887	8 679	13 374	8 701	8 505			
9. gépesített lövész hadosztály				11 219	9 747	9 520	13 394	8 413	8 179			
9. lövész hadosztály	7 281	7 281	7 002									
12. lövész hadosztály	7 281	7 281	7 031									
15. gépkocsizó lövész hadosztály				10 794	1 543	1 528	13 060	1 912	1 809			
17. lövész hadosztály	5 857	5 857	5 694									
11. harckocsi hadosztály				9 240	7 157	6 968	11 100	7 822	7 418			
32. lövész hadosztály	7 281	7 281	7 021									
1. gépesített hadtest										26 065	14 675	13 901
2. gépesített hadtest										26 900	15 296	14 646
3. gépesített hadtest				1 215	4 450	4 363				27 689	4 230	4 406
3. lövész hadtest összesen:	21 239	21 239	20 553									
6. lövész hadtest összesen	22 691	22 691	21 817									
Hadseregközvetlen csapatok összesen				32 620	9 603	9 390	23 148	11 201	10 954	75 982	14 246	13 642
Hadseregközvetlenek, változó állománnyal együtt				44 964								
5. hadsereg összesen				97 157	39 972	39 062	126 199	48 277	46 753	157 078	48 785	46 910
5. hadsereg összesen változó állománnyal együtt				109 501								
3. hadtest parancsnokság és közvetlenjei	2 600	2 600	2 517	1 215	450	432	1 440	800	826			
6. lövész hadtest parancsnokság és közvetlenjei	2 597	2 597	2 449									
Csatarepülők										2 574	5 085	4 742
Technikai előretolt lépcső										4 993	230	228
Tábori hadtáp				26 664	–		38 207	507	484			
Központi hadtáp előretolt lépcső										34 993	515	502
MN FEF alárendeltségében				–	161	157						
Szárazföldi csapatok összesen	43 930	43 930	42 370	120 365	44 583	43 582	165 846	49 584	48 063	199 638	54 615	52 382

8 HL KI 516-356/05/01-1989. 569. o. Átadásra kerülő, mozgósítással megalakított egészségügyi és gépkocsi-szállító tartalékok: Egészsügyi tartalékként M-2 24.00-ig a szovjet Déli Hadseregcsoportnak átadásra tervezett alakulatai: 1843 fő. M-1 24.00.-ig átadandó gépkocsi-szállító zászlóaljok: 1710 fő.

9 HL MN 1967/T 316/4. ő. e.

10 HL MN 1968/T 252. ő. e.

11 HL KI 5/16-356/06/1. MNVK Szervezési Csoportfőnökség 00050/1981.

12 HL KI 5/16-35/05/01

A katonai szervezet megnevezése	Létszámadatok 1956. július 1-jén			Létszámadatok 1968. július 1-jén			Létszámadatok 1981. január 1-jén			Létszámadatok 1989. január 1-jén		
	hadi	béke-	meg- lévő	hadi	béke-	meg- lévő	hadi	béke-	meg- lévő	hadi	béke-	meg- lévő
	létszám			létszám			létszám			létszám		
Szárazföldi csapatok változó állománnyal összesen				136 165								
1. honi légvédelmi hadtest (Veszprém)										25 928	19 000	17 951
MN légvédelmi és repülő főcsoportfőnökség alárendeltségében (Budapest)										1 782	1 456	1 316
Honi légvédelmi csapatok összesen				23 934	17 214	16 732	26 234	19 337	19 042	27 710	20 456	19 267
Honi légvédelmi csapatok változó állománnyal együtt összesen				24 563								
Repülő alakulatok összesen	7 630	7 630	7 069									
Az EFE állományába összesen kijelölve:	51 560	51 560	49 437	148 970	61 797	60 314	192 080	68 921	67 105	227 348	75 071	71 649
Az EFE állományába összesen kijelölve változó állománnyal együtt:				160 728								

**14. KIMUTATÁS A MAGYAR NÉPHADSEREG ENGEDÉLYEZETT BÉKELÉTSZÁMÁNAK
ALAKULÁSÁRÓL (1961–1975)¹³**

Megnevezés		Engedélyezett létszám			Fejlesztés		
		katona	polgári alkalmazott	összesen	központi keret	belső átcso.	összesen
1960. induló létszám		71 000	13 000	84 000			
II. ötéves terv	Fejlesztés (fő)			+26 000	26 000	16 000	42 000
	Fejlesztés (%)				62	38	100
	Véglétszám 1965 végén	93 000	17 000	110 000			
III. ötéves terv	Fejlesztés (fő)	+4 000		+4 000	4 000	13 200	17 200
	Fejlesztés (%)			23,3	76,7	100	
	Véglétszám 1970 végén	97 000	17 000	114 000			
IV. ötéves terv	Fejlesztés (fő)	+6 000	+1 800	+78 000	7 800	6 500	14 300
	Fejlesztés (%)			54,5	45,5	100	
	Véglétszám 1975 végén	103 000	18 800	121 800			
Fejlesztés összesen (fő) 1961–1975					37 800	5 700	73 500
%					51,4	48,6	100
Feladattal átvett létszám							
– PVOP-től		+2 300	+240	+2 540			
– Egészségügyből			+100	+100			
MN engedélyezett létszám összesen				124 440			
Engedélyezett véglétszám 1975 végén		102 725	16 000	118 725			
Tervezett békelétszám							
IV. ötéves terv	Fejlesztés (fő)			+3 000	3 000	6 000	9 000
	Fejlesztés (%)			33	67	100	
	1980-ra tervezett			121 725			

**15. A NÉPHADSEREG BÉKE- ÉS HADILÉTSZÁMÁNAK ALAKULÁSA
(1970–1985)¹⁴**

	1970 végén			1980 végére			1985-re		
	Létszám		Feltölt. (%)	Létszám		Feltölt. (%)	Létszám		Feltölt. (%)
	Béke	Hadi		Béke	Hadi		Béke	Hadi	
5. Hadsereg a 3. hadtesttel	49 900	113 200	44	49 452	128 273	39	50 814	137 201	37
Tábori hadtáp	261	30 200	0,9	330	39 000	1	330	35 000	1
Csapatrepülő	903	1 000	90	3 673	7 980	39	5 325	12 978	41
Szárazföldi csapatok összesen	51 064	144 400	35	53 455	175 253	31	56 469	185 179	28
Honi légvédelmi csapatok	18 174	24 500	74	20 966	30 112	70	20 800	29 000	72
A fentiek harctevékenységet biztosítók	2 062	30 000	6,9	4 328	40 600	11	4 396	50 000	8
Hadműveleti csapatok összesen	71 300	198 900	36	78 749	245 965	32	81 665	264 179	31
Hátországi alakulatok	42 700	80 100	53	41 916	84 950	49	42 000	8 600	49
MN összesen	114 000	279 000	41	120 665	330 915	36	123 665	350 179	35

13 MNL OL M-KS 288. fond 5/667. ő. e. Az MSZMP PB 1975. június 30-i ülése 140. o.

14 MNL OL M-KS 288. fond 5/811. ő. e. Az MSZMP PB 1980. október 14-i ülése 100. o.

16. AZ MN FŐBB HADITECHNIKAI ESZKÖZEINEK ALAKULÁSA (1970–1980–1985)¹⁵

Eszköz megnevezése	1970 végén volt	1980 végén van	1985 végén lesz
Szárazföldi hadműveleti-harcászati rakéta indítóállvány	23	24	26
Csapatlégvédelmi eszközök összesen:	309	500	649
Ebből – rakéta indítóállvány	–	84	106
– kézi rakéta eszköz	–	126	243
– csöves légvédelmi ágyú	309	290	293
Tábori tüzesszörők összesen	818	1 134	1 464
Páncéelhárító eszközök összesen:	466	482	630
Ebből – páncéltörő rakéta	40	96	192
– egyéb páncéltörő eszköz	426	386	438
Közepes harckocsi összesen	1 072	1 187	1 250
Páncélozott szállító harcjármű összesen	320	1 429	1 618
Csatarepülő eszközök összesen	40	79	94
Ebből – repülőgép	24	17	12
– helikopter	16	62	82
Honi légvédelmi rakéta indítóállvány összesen	84	96	108
Honi elfogó vadászipülőgépek összesen	112	136	117

17. ÖSSZEHASONLÍTÓ KIMUTATÁS AZ MN FŐBB HARCÍ ESZKÖZEINEK MENNYISÉGI ALAKULÁSÁRÓL (1980–1990)¹⁶

Eszköz megnevezése	1980 végén volt	1985 végén van	1990 végén lesz
Hadműveleti-harcászati és harcászati indítóállvány	24	24	34
Csapatlégvédelmi eszközök összesen	509	660	810
Ebből – rakéta indítóállvány	84	106	106
– kézi rakéta eszköz	126	261	392
– csöves légvédelmi ágyú	299	293	312
Tábori tüzérségi eszköz összesen	1 124	1 272	1 388
Ebből – sorozatvető	54	54	54
– löveg	446	648	670
– aknavető	624	570	664
Páncéelhárító eszközök összesen	482	630	609
Ebből – páncéltörő rakéta	96	198	291
– egyéb páncéltörő eszköz	386	432	318
Közepes harckocsi összesen	1 187	1 250	1 250
Páncélozott szállító harcjármű összesen	1 429	1 625	1 769
Ebből – lánctalpas	160	340	509
– kerekes	1 269	1 285	1 260
Csatarepülő eszköz összesen	124	147	180
Ebből – repülőgép	27	21	45
– helikopter	97	126	135
Honi légvédelmi rakéta indítóállvány összesen	96	132	144
Honi elfogó vadászipülőgép összesen	127	120	103

¹⁵ MNLOL M-KS 288. fond 5/811. ő. e. Az MSZMP PB 1980. október 14-i ülése 101. o.

¹⁶ MNLOL M-KS 288. fond 5/951. ő. e. Az MSZMP PB 1985. október 8-i ülése 118. o.

**18. A KÖZVETLEN HONVÉDELMI KIADÁSOK ALAKULÁSA
A IV., V. ÉS VI. ÖTÉVES TERV IDŐSZAKÁBAN (mdFt)¹⁷**

Megnevezés	IV. ötéves terv	V. ötéves terv (várható)	1971–1980 összesen	VI. ötéves terv (142,5 md Ft-os keret)	A VI. ötéves terv viszonyítása az V. ötéves tervhez (%)
Költségvetés	65,3	74,2	139,5	89,6	120,8
Speciális import (fejlesztés és fenntartás)	16,8	28,3	45,1	37,8	133,6
millió rubelben	595	1 002	1 597	1 340	–
Építési beruházás	6,2	8,2	14,4	15,1	184,1
Közvetlen honvédelmi kiadások összesen	88,3	110,7	199	142,5	128,7
Ebből – fejlesztésre	42,2	49,1	91,3	71,8	146,2
– fenntartásra	46,1	61,6	107,7	70,7	114,8
Fejlesztés és fenntartás aránya	48:52	44:56	46:54	50:50	–

**19. KÖZVETLEN HONVÉDELMI KIADÁSOK ALAKULÁSA
A VI. ÉS VII. ÖTÉVES TERVIDŐSZAKBAN (mdFt)¹⁸**

Megnevezés	VI. ötéves terv várható teljesítése	VII. ötéves terv javaslat	Növekedés (%)
Költségvetés	95,9	108,4*	13
Speciális import mdRb.	35,1 1,3	43,6 1,6	24,2
Építési beruházás	13,5	16*	18,5
Közvetlen honvédelmi kiadások összesen	144,5	168	16,3
Ebből – fejlesztés	63,6	73,6	15,7
– fenntartás	80,9	94,4	16,7
Fejlesztés és fenntartás aránya (%)	44:56	44:56	–
Részesedés a belföldön felhasználható nemzeti jövedelemből (%)	4,7	5,3	–

¹⁷ MNL OL M-KS 288. fond 5/811. ő. e. Az MSZMP PB 1980. október 14-i ülése 99. o.

¹⁸ MNL OL M-KS 288. fond 5/951. ő. e. Az MSZMP PB 1985. október 8-i ülése 111. o. A táblázat adatai 1981. évi összehasonlító áron szerepelnek, a *-gal jelölt adatokat kormány szinten még nem véglegesítették.

20. AZ EGYESÍTET FEGYVERES ERŐK FŐPARANCSNOKA ÁLTAL JAVASOLT ÉS A VÁLLALT FEJLESZTÉS KÖZÖTTI ELTÉRÉSEK (1975–1980)¹⁹

Eszköz megnevezése	A főbb eszközök tervezett növelése		EFE többlet igény (db)
	EFE	saját	
	az elgondolás szerint (db)		
Honi légvédelmi rakétakomplexum:			
– rendszerből való kivonás, csere	6	6	
– rendszerben marad régi típus	8	8	
– új típusok rendszeresítés	9	4	
Összesen	23	18	5
Közepes harckocsi			
– kivonásra kerül T–34-es típus	186	186	
– rendszerbe állítva T–54, T–55típus	240	186	54
Lánc talpas gyalogsági harcjármű	360	–	360
Páncélozott szállító harcjármű	650	320	330
Hadműveleti-harcászati rakétakomplexum	3	–	3
Harcászati rakétakomplexum	4	1	3
Tüzérségi lövegek és sorozatvetők	270	180	90
KUB típusú csapatlégvédelmi harcjármű	72	36	36
SZTRELA-1M légvédelmi rakéta harcjármű	68	24	44
Önjáró négycsövű légvédelmi ágyú	28	–	28
Rakéta-páncéltörő harcjármű	81	60	21
Honi elfogó-vadászrepülőgép	12	–	12
Vadászbombázó repülőgép	30	–	30
Helikopter	12–16	–	12–16
Anyagi eszköz tartalék (készlet)	1 havi	–	1 havi
Az EFE részére biztosítandó üzemanyag tartalék (tonna)	250 000	–	250 000

KIEGÉSZÍTÉS

Az EFEF által javasolt fejlesztési feladatok a közvetlen honvédelmi kiadásokra mintegy 140–150 mdFt-ot (ezen belül 1200–1300 mRb.), s mintegy 20 000 fő fejlesztési létszámot igényelnének. Tárgyalásaink eredményeként az általunk tervezett fejlesztési feladatok kerültek elfogadásra, az 1976–1980-as évekre szóló „Jegyzőkönyv”-tervezet is ennek megfelelően került összeállításra, az EFE törzsével egyetértésben.

¹⁹ MNL OL M-KS 288. fond 5/667. ő. e. Az MSZMP PB 1975. június 30-i ülése 138. o.

21. FELJEGYZÉS AZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK SPECIÁLIS OBJEKTUMOKRA VONATKOZÓ KÖLT-SÉGVETÉSÉNEK ADATAIRÓL (1974–1983)²⁰

Év	Speciális objektumok építése (ezer átutalási rubelben)		Speciális objektumok fenntartása és üzemel- tetése (ezer nem valutáris rubelben)	
	összes tervezett, ill. jóváhagyott összeg	MNK hozzájárulása (6%)	összes tervezett, ill. jóváhagyott összeg	MNK hozzájárulása (6%)
1974 (jan.)	6 020	361,2	430	43,8
1975	10 700	642	1 200	72
1976	8 700	522	990	59,4
1977	5 000	300	1 100	66
1978	5 400	324	1 026,6	58,5
1979	7 000	420	1 142,2	68,1
1980	9 000	540	1 350	82
1981	10 000	600	2 300	135,5
1982	10 000	600	3 300	198
1983	6 100	390	33 300	198
Összesen:	77 920	4 699,2	16 438,8	982,3
MNK hozzájárulása Ft-ban	122 179,2 ezer Ft		16 699,1 ezer Ft	

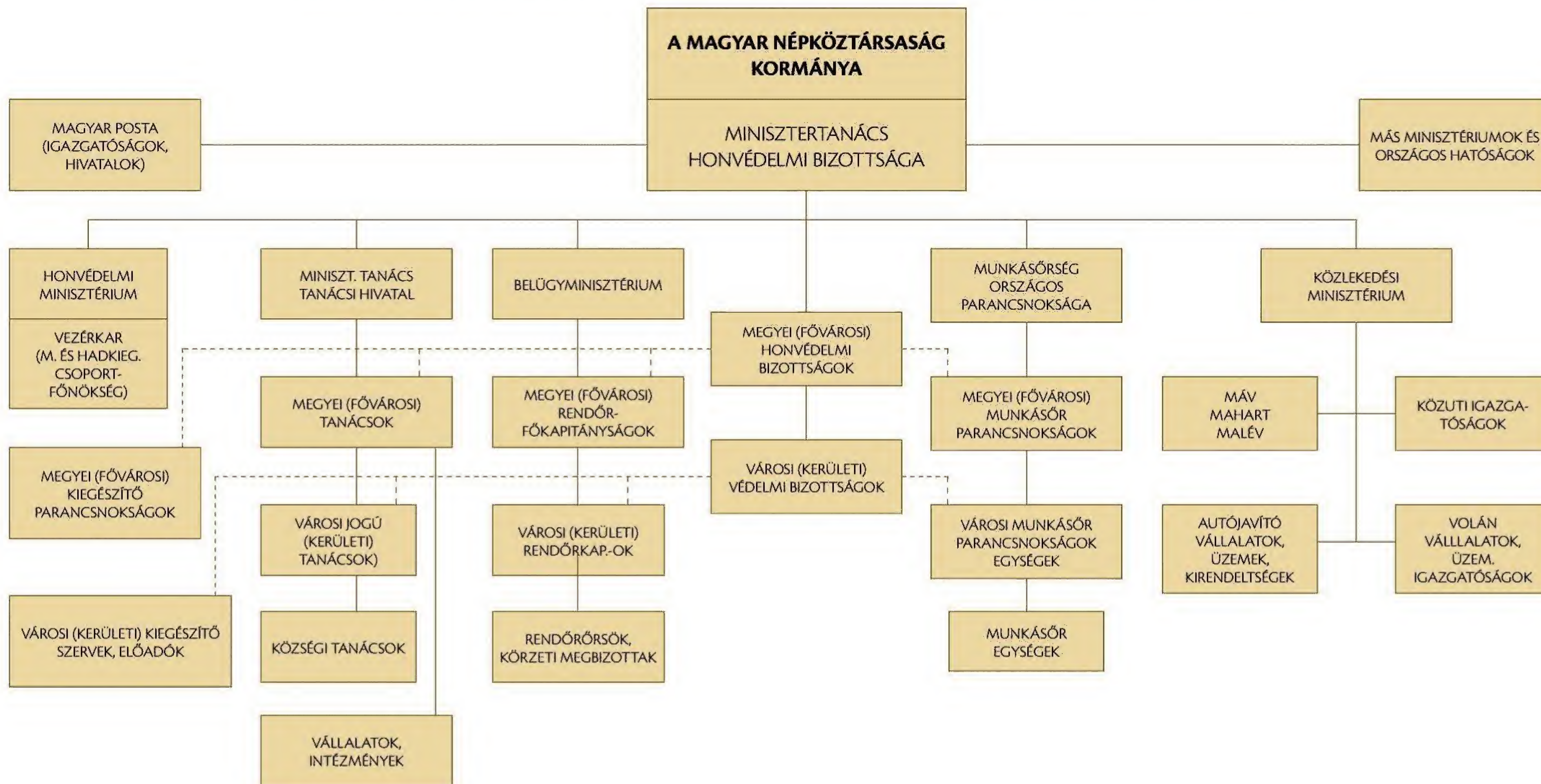
20 HL KI 3/33/166. 7. számú melléklet. Készítette az MN Pénzügyi Szolgálat Főnöksége 1983. február 8.

ÁBRÁK ÉS VÁZLATOK

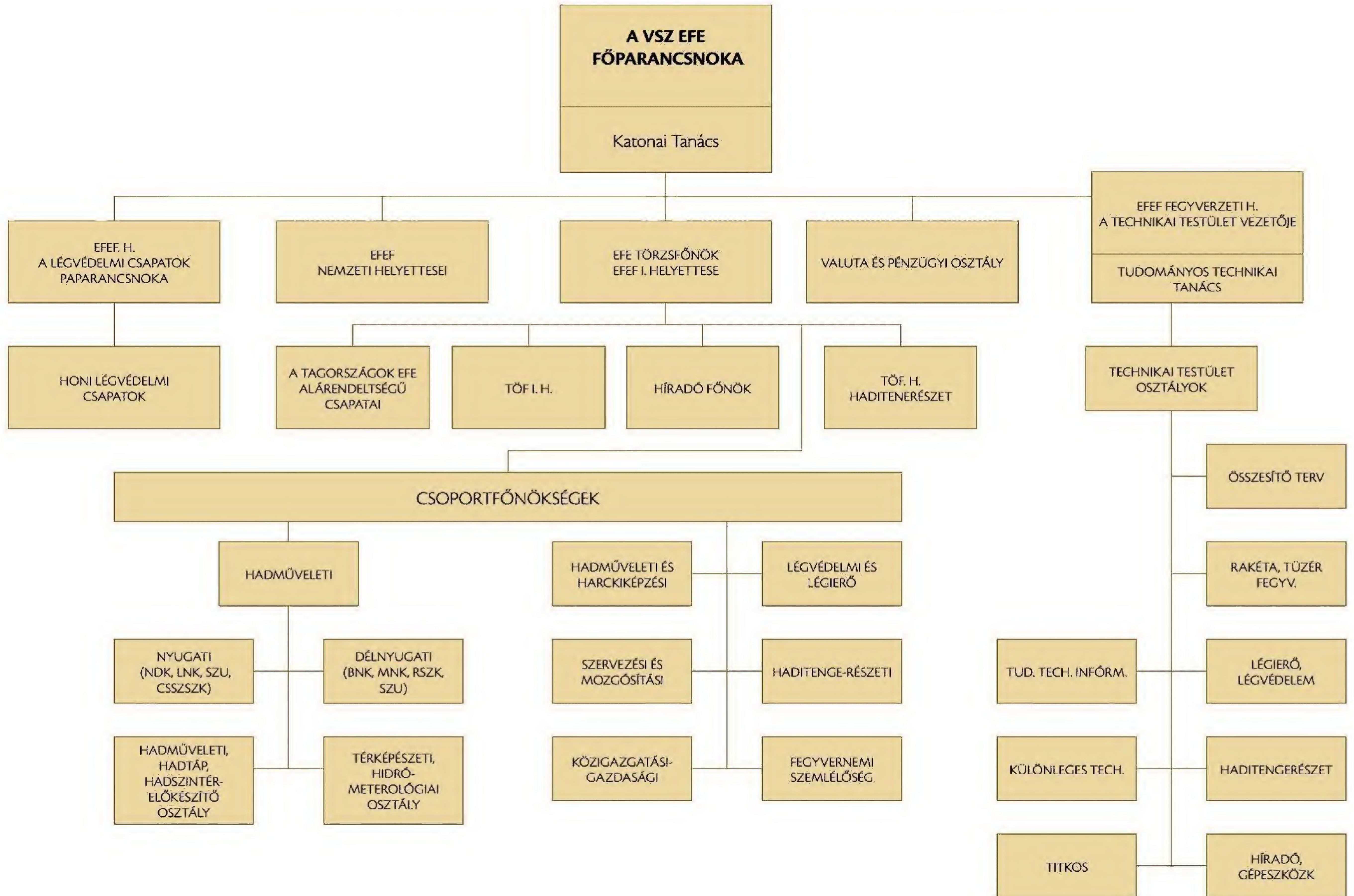
1. ÁBRA: A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG HONVÉDELMI IGAZGATÁSÁNAK FŐ SZERVEZETI EGYSÉGEI

Elvi vázlat 1957-től

2. ÁBRA: A VSZ EGYESÍTETT FEGYVERES ERŐK FŐPARANCSNOKSÁGÁNAK FELÉPÍTÉSE (300–360 FŐ)

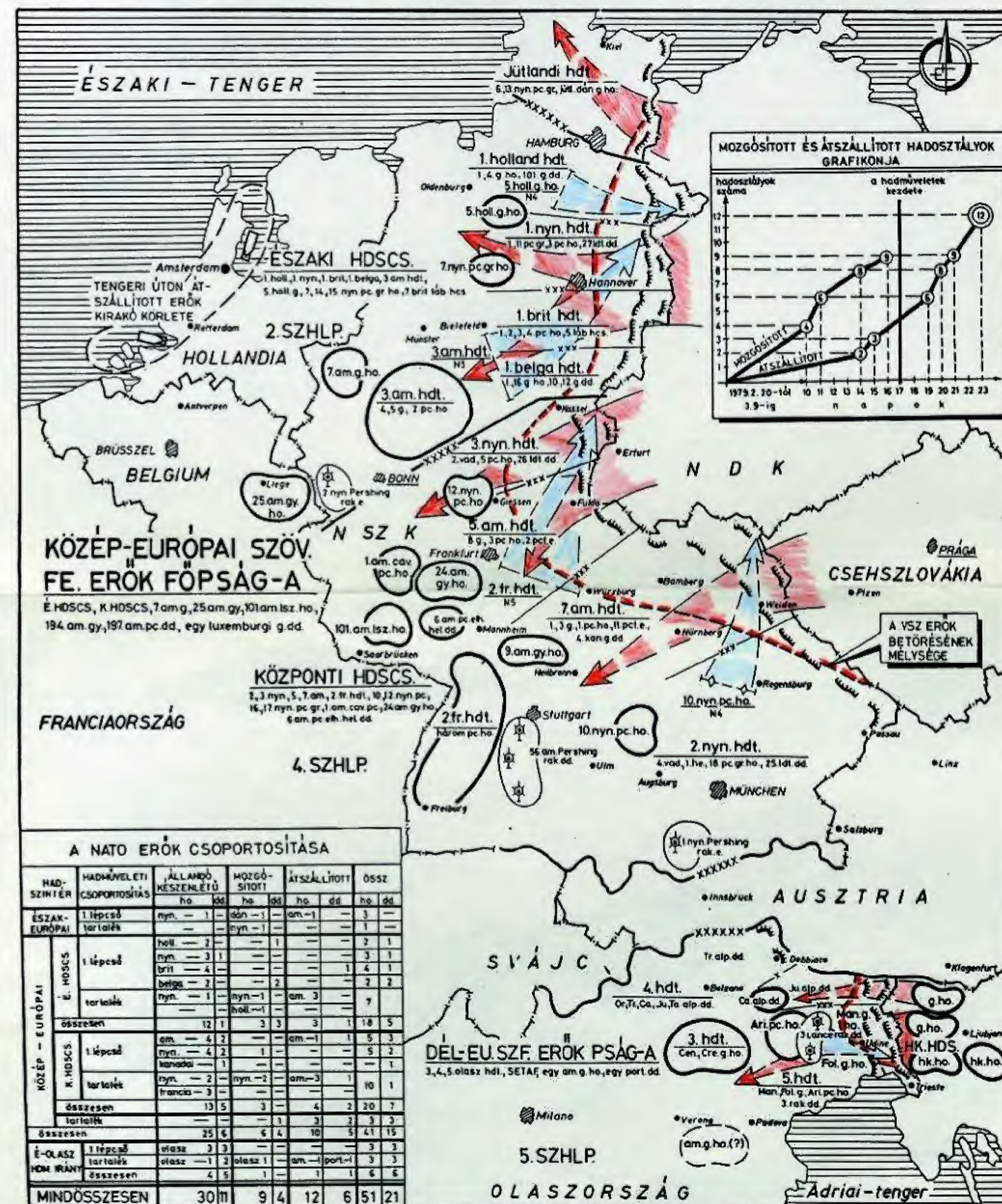

A NATO SZÁMOLT A JUGOSZLÁVIÁN KERESZTÜL INDÍTOTT TÁMADÁS LEHETŐSÉGEVEL

ÁBTL 1. 11. 4. AX - 1/79.

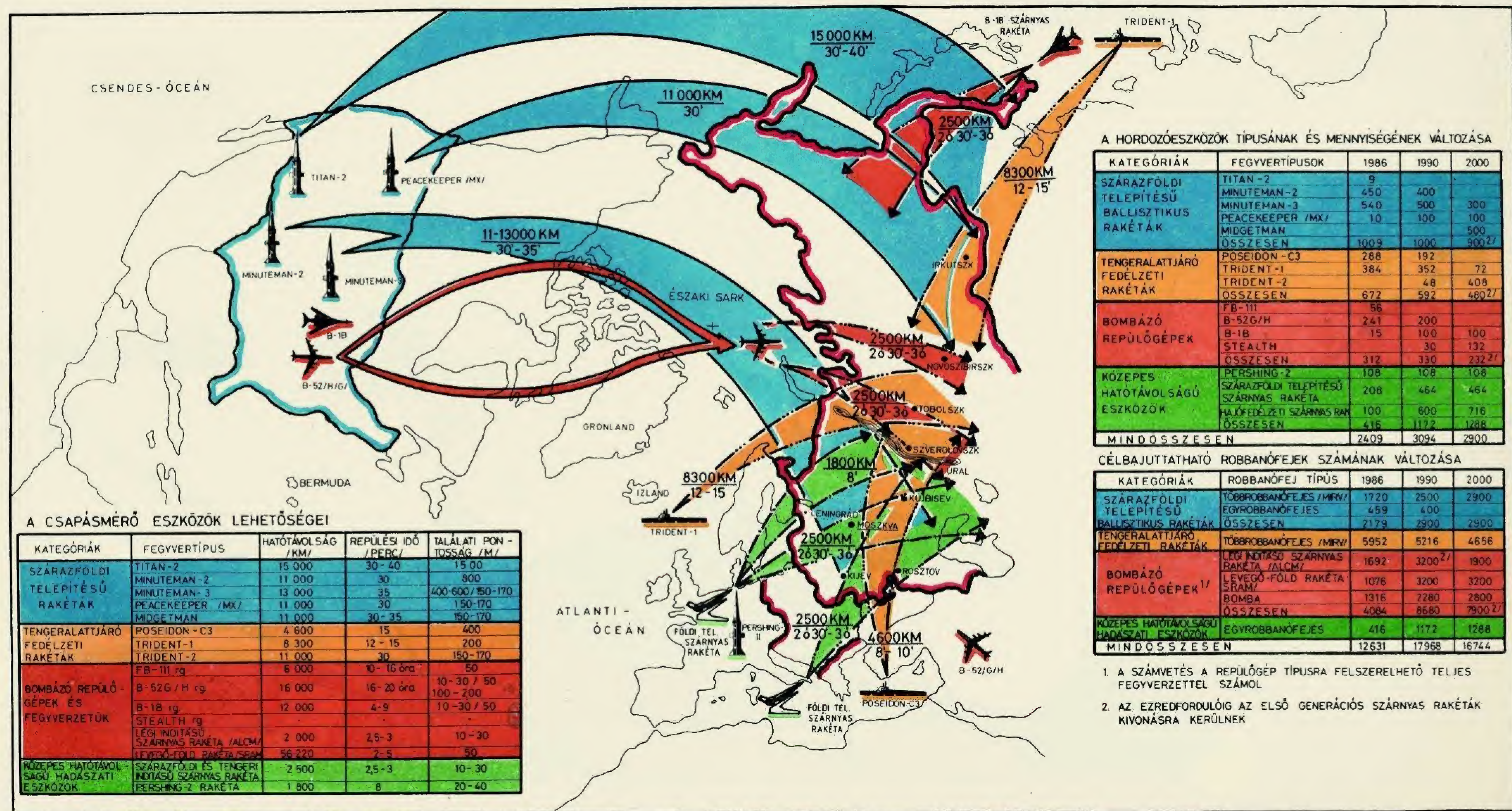
A NATO ERŐK CSOPORTOSÍTÁSA ÉS A FELEK ELGONDOLÁSA A "WINTEX/CIMEX-79" FEDŐNEVŰ GYAKORLATON

2.sz.mell. a 208/0016 MNVK Hdm.Csf.sz.-hoz

AZ USA HADÁSZATI CSAPÁSMÉRŐ ESZKÖZEINEK LEHETŐSÉGEI

A CSAPÁSMÉRŐ ESZKÖZÖK LEHETŐSÉGEI

KATEGÓRIÁK	FEGYVERTÍPUS	HATÓTÁVOLSÁG /KM/	REPÜLÉSI IDŐ /PERC/	TALALATI PONTOSSÁG /M/
SZÁRAZFÖLDI TELEPÍTÉSŰ RAKÉTÁK	TITAN-2	15 000	30-40	1500
	MINUTEMAN-2	11 000	30	800
	MINUTEMAN-3	13 000	35	400-600 / 150-170
	PEACEKEEPER /MX/	11 000	30	150-170
	MIDGETMAN	11 000	30-35	150-170
TENGERALATTJÁRÓ FEDELZETI RAKÉTÁK	POSEIDON-C3	4 800	15	400
	TRIDENT-1	8 300	12-15	200
	TRIDENT-2	11 000	30	150-170
	FB-111	6 000	10-16 óra	50
BOMBÁZÓ REPÜLŐGÉPEK ÉS FEGYVERZETŰK	B-52G/H	16 000	16-20 óra	10-30 / 50
	B-1B	12 000	4-9	10-30 / 50
	STEALTH	2 000	2,5-3	10-30
	LEGI INDÍTÁSÚ SZÁRNYAS RAKÉTA /ALCM/	56 220	2-5	50
	LEVEGŐ-FÖLD RAKÉTA /SRAM/	2 500	2,5-3	10-30
KÖZEPES HATÓTÁVOLSÁGÚ HADÁSZATI ESZKÖZÖK	SZÁRAZFÖLDI ÉS TENGERI INDÍTÁSÚ SZÁRNYAS RAKÉTA	2 500	2,5-3	10-30
	PERSHING-2 RAKÉTA	1 800	8	20-40

A HORDOZÓESZKÖZÖK TÍPUSÁNAK ÉS MENNYISÉGÉNEK VÁLTOZÁSA

KATEGÓRIÁK	FEGYVERTÍPUSOK	1986	1990	2000
SZÁRAZFÖLDI TELEPÍTÉSŰ BALLISZTIKUS RAKÉTÁK	TITAN-2	9		
	MINUTEMAN-2	450	400	
	MINUTEMAN-3	540	500	300
	PEACEKEEPER /MX/	10	100	100
	MIDGETMAN			500
	ÖSSZESEN	1009	1000	900 ^{2/}
TENGERALATTJÁRÓ FEDELZETI RAKÉTÁK	POSEIDON-C3	288	192	
	TRIDENT-1	384	352	72
	TRIDENT-2		48	408
	ÖSSZESEN	672	592	480 ^{2/}
BOMBÁZÓ REPÜLŐGÉPEK	FB-111	56		
	B-52G/H	241	200	
	B-1B	15	100	100
	STEALTH		30	132
	ÖSSZESEN	312	330	232 ^{2/}
KÖZEPES HATÓTÁVOLSÁGÚ ESZKÖZÖK	PERSHING-2	108	108	108
	SZÁRAZFÖLDI TELEPÍTÉSŰ SZÁRNYAS RAKÉTA	208	464	464
	HAJÓFEDELZETI SZÁRNYAS RAKÉTA	100	600	716
	ÖSSZESEN	416	1172	1288
MINDÖSSZESEN		2409	3094	2900

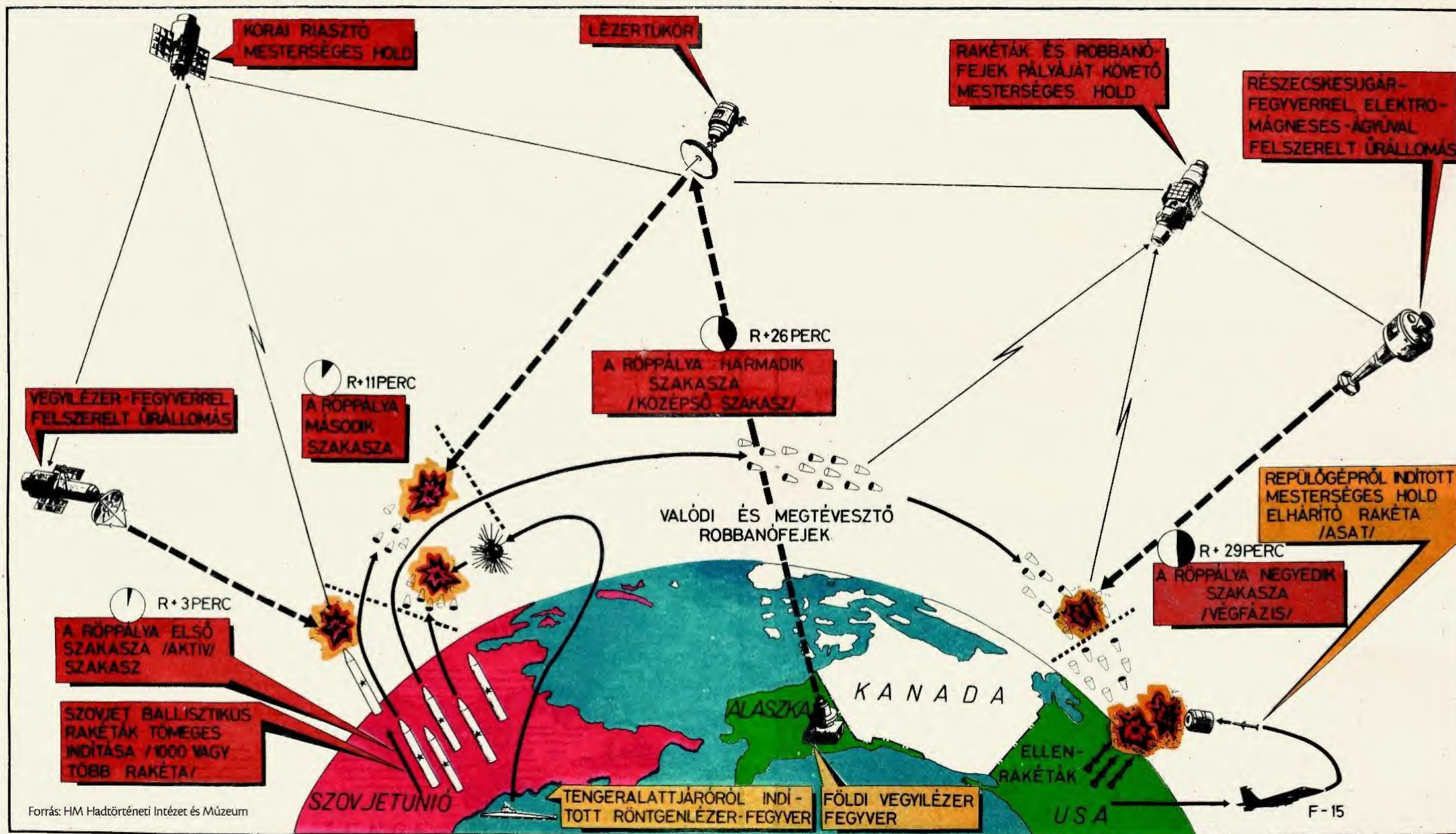
CÉLBAJUTTATHATÓ ROBBANÓFEJEK SZÁMÁNAK VÁLTOZÁSA

KATEGÓRIÁK	ROBBANÓFEJ TÍPUS	1986	1990	2000
SZÁRAZFÖLDI TELEPÍTÉSŰ BALLISZTIKUS RAKÉTÁK	TÖBBROBBANÓFEJES /MRV/	1720	2500	2900
	EGYROBBANÓFEJES	459	400	
	ÖSSZESEN	2179	2900	2900
TENGERALATTJÁRÓ FEDELZETI RAKÉTÁK	TÖBBROBBANÓFEJES /MRV/	5952	5216	4656
	LEGI INDÍTÁSÚ SZÁRNYAS RAKÉTA /ALCM/	1692	3200 ^{2/}	1900
BOMBÁZÓ REPÜLŐGÉPEK ^{1/}	LEVEGŐ-FÖLD RAKÉTA /SRAM/	1076	3200	3200
	BOMBA	1316	2280	2800
	ÖSSZESEN	4084	8680	7900 ^{2/}
	EGYROBBANÓFEJES	416	1172	1288
MINDÖSSZESEN		12631	17968	16744

1. A SZÁMVETÉS A REPÜLŐGÉP TÍPUSRA FELSZERELHETŐ TELJES FEGYVERZETTEL SZÁMOL
2. AZ EZREDFORDULÓIG AZ ELSŐ GENERÁCIÓS SZÁRNYAS RAKÉTÁK KIVONÁSRA KERÜLNEK

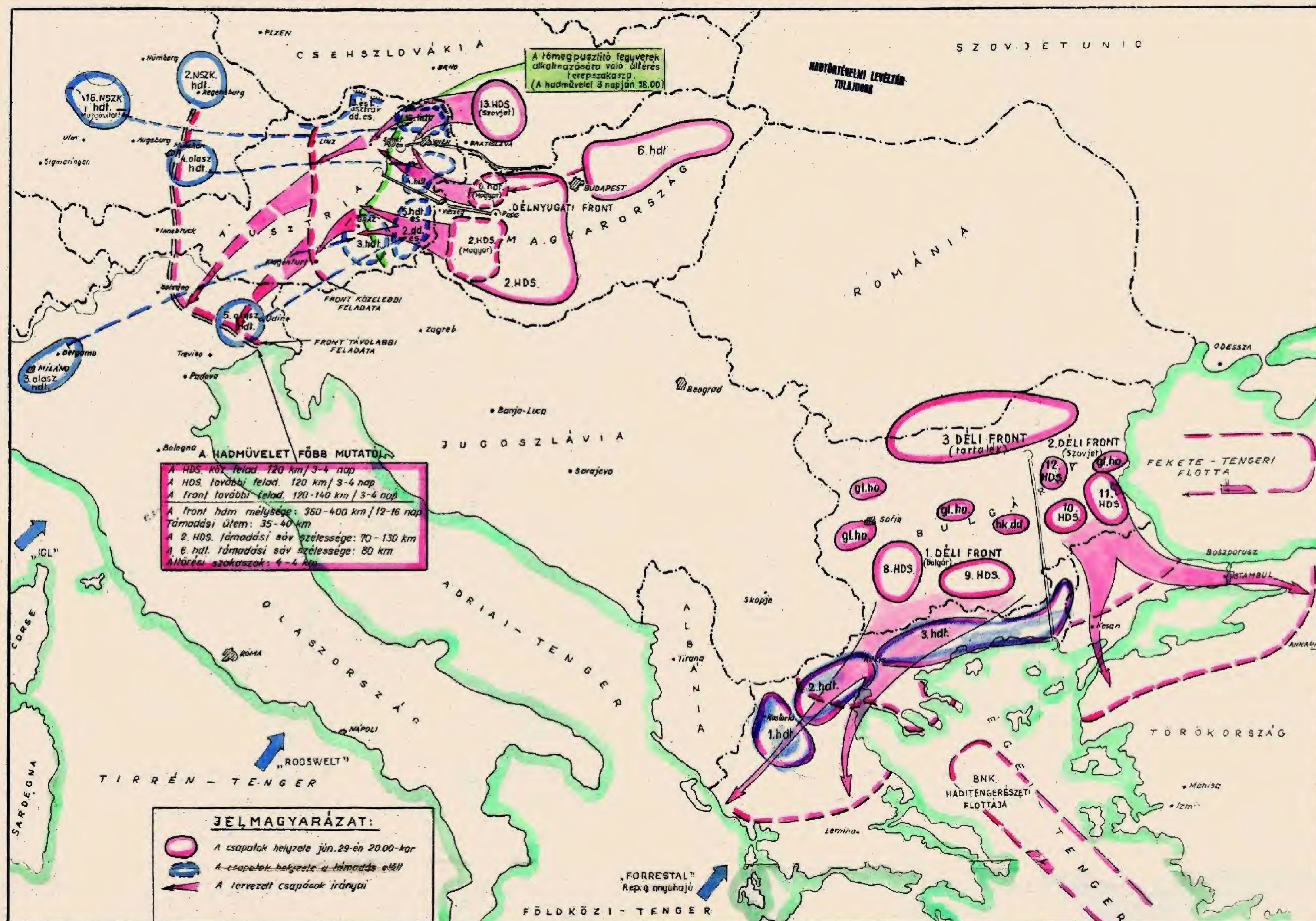

A TERVEZETT RAKÉTAVÉDELMI RENDSZER ELVI FELÉPÍTÉSE

A FELEK HELYZETE, ELGONDOLÁSA ÉS A TÁMADÓ HADMŰVELET ALAKULÁSA

ELŐFELTÉTELEK

a terepen, híradóeszközök és jelző csapatok bevonásával levezetendő front parancsnoki és törzsesetési gyakorlathoz

A gyakorlat célja: "Támadó hadművelet megtervezése és vezetése szétválasztott irányokban, megerősített körletek áttörésével, atomfegyver alkalmazása nélkül. A következő hadművelet megtervezése a támadó hadművelet során, atomfegyver alkalmazásával."

Az első hadművelet mutatói:

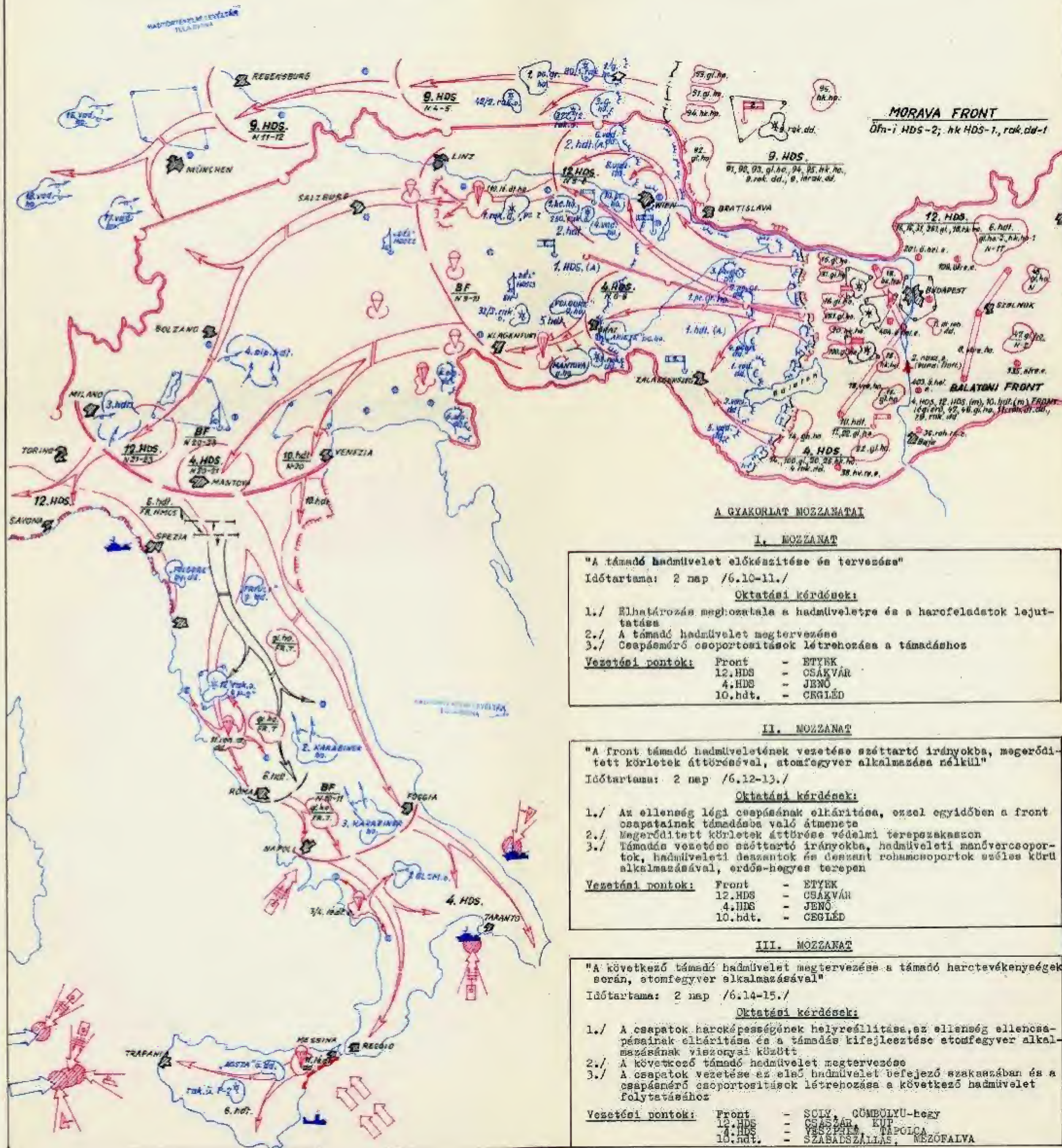
a hadművelet mélysége: 600-750 km
időtartama: 20-23 nap
támadás üteme: 30-32 km/nap
támadási sáv szélessége: 170-350 km

A gyakorlat alapvető mutatói:

időtartama: 6 nap
a gyakorlat mélysége a törzsek áttörésének figyelembevételével: 330 km

A következő hadművelet mutatói:

a hadművelet mélysége: 950 - 1 100 km
időtartama: 17 - 19 nap
támadás üteme: 50 - 60 km/nap
támadási sáv szélessége: 130 - 230 km

KRONOLÓGIA

A VARSÓI SZERZŐDÉS ÉS A MAGYAR HADERŐ FONTOSABB TÖRTÉNESEI (1954–1991)

Készült a saját kutatásaim, illetve elsősorban dr. Pataki István, dr. Ravasz István, Gellért Tibor–Csendes László, Kiss Balázs és Béládi László munkái alapján.

Köszönöm Béládi Lászlónak, hogy kronológiája kéziratát a rendelkezésemre bocsátotta.

Felhasznált könyvészeti források: 1956 kézikönyve – kronológia – 1956-os Intézet, Budapest, 1996 (szerkesztők: Hegedűs B. András, Beck Tibor és Germuska Pál)

1954.

október 23.	Október 19–23 között Párizsban tárgyaló 14 NATO tagállam és a Német Szövetségi Köztársaság [NSZK] képviselői aláírták a párizsi szerződéseket, kimondták a brüsszeli egyezmény kibővítését, s jegyzőkönyvben rögzítették az NSZK csatlakozását a NATO-hoz.
november 29–december 2.	Nyolc európai szocialista ország képviselői Moszkvában tanácskoztak a Párizsi Szerződések ratifikálása esetén tervezett lépéseikről.

1955.

március 8.	A BM elrendeli az első átfogó (országos) légoltalmi hadműveleti terv kidolgozását.
március 18.	Az Elnöki Tanács rendeletet hoz a Németországgal fennálló hadiállapot megszüntetéséről.
április 8.	A HM Katonai Tanács határozatára összevonják a Légierő Parancsnokságot és az Országos Légvédelmi Parancsnokságot. Az új szervezet neve: Országos Légvédelmi és Légierő Parancsnokság. [OLLEP]
május 9.	Az NSZK csatlakozása a NATO-hoz.
május 11–14.	Albánia, Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, Románia Német Demokratikus Köztársaság [NDK] és a Szovjetunió 14-én aláírták a Varsói Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződést. [Varsói Szerződés – VSZ] I. Sz. Konyev marsallt kinevezték a VSZ Egyesített Fegyveres Erői [EFE] főparancsnokának.
május 15.	A Szovjetunió, Nagy-Britannia, Franciaország és az Egyesült Államok képviselői Bécsben aláírták az Osztrák Államszerződést. A szovjet megszálló csapatoknak Ausztria, a szovjet biztosító erőknek Magyarország területét az év végéig kell elhagyniuk. A szovjet csapatok minden jogalap nélkül Magyarországon maradnak, Székesfehérvár központtal megalakul a szovjet Különleges Hadtest.
május 25.	A Magyar Népköztársaság [MNK] Országgyűlése törvénybe iktatta a VSZ-hez való csatlakozást.
május 28.	BM-előterjesztés a Honvédelmi Tanácshoz az ABV-fegyverek hatása elleni védelem kiépítését irányító Atom-, Biológiai és Vegyi Bizottság felállítására.
május 29.	BM Légoltalom Országos Parancsnokságának előterjesztése a Honvédelmi Tanácshoz – a hátszág honvédelmi előkészítésével kapcsolatban megoldandó feladatok.
május 30.	BM Légoltalom Országos Parancsnokságának előterjesztése a Honvédelmi Tanácshoz – a felsőbb párt- és kormánysszervek elhelyezése.
június 2.	A Magyar Népköztársaság a VSZ-hez való csatlakozást megerősítő okiratot letétbe helyezi a Lengyel Népköztársaság kormányánál.
június 6.	A Varsói Szerződés hatályba lépése.
június 29.	A Honvédelmi Tanács megtárgyalta Budapest légvédelme biztosításának tervét.
augusztus 10.	A Honvédelmi Tanács megtárgyalta a Honvédelmi Minisztérium 1956. évi tervének keretszám-javaslatára és a légoltalmi kiképzések továbbfejlesztésére vonatkozó napirendi pontokat.
szeptember 17–20.	Az NDK kormánydelegációjának moszkvai tárgyalásain a szovjet vezetés elismeri az NDK (továbbra is korlátozott) szuverenitását. Berlin státusa függőben marad. Az NDK csatlakozik a Varsói Szerződéshez.
október 7.	A Honvédelmi Tanács megtárgyalta a Néphadsereg létszámcsökkentésével kapcsolatos intézkedésekre vonatkozó napirendi pontot.
december 19.	A Honvédelmi Tanács megtárgyalta a Honvédelmi Minisztérium és a légoltalom 1956. évi beruházási és beszerzési terveire, továbbá az ország riasztására, a légvédelmi és légoltalmi szervek együttműködésére vonatkozó napirendi pontokat.

1956.

január 11.	A VSZ Politikai Tanácskozó Testület [PTT] Moszkvában jóváhagyta a Varsói Szerződésben részt vevő államok fegyveres erői Egyesített Parancsnokságának szervei határozványát és határozott az Egyesített Fegyveres Erőkbe beosztott csapatok összetételének változtatásairól is.
január 27–28.	Prágában ülésezett a VSZ PTT. A Testület döntése szerint az NDK Nemzeti Néphadsereg delegált alakulatai részt vesznek az EFE tevékenységében. Az ülésről deklarációt és közös közleményt adtak ki.
február 14–25.	A Szovjetunió Kommunista Pártja [SZKP] XX. kongresszusának határozata szakít a harmadik világháború elkerülhetetlensége dogmával, és helyette a két rendszer békés egymás mellett élésének elve mellett kötelezte el magát.
március	Megmozdulások zajlanak Grúziában, a szovjet belügyi csapatok vetnek véget a fegyveres zavargásoknak.
március 8.	A Minisztertanács dönt a magyar–jugoszláv határon meglévő határsáv és a műszaki határzár felszámolásáról.
március 26.	A HM operatív csoportjának részvételével hadgyakorlat Ukrajnában.
április 6.	A Honvédelmi Tanács megtárgyalta az MNK minisztériumi, főhivatali és helyi tanácsai országmozgósítási munkájának megszervezésére, a déli határ mentén épített védelmi rendszer árkainak és drótkadályainak megszüntetésére, a fegyveres erők és a Belügyminisztérium testületeinek állami ellenőrzésére és a legfelsőbb párt- és kormánysszervek elhelyezésére, továbbá a háborús veszteségszámítási elvekre vonatkozó napirendi pontokat.
április 30.	Jurij Andropov budapesti szovjet nagykövete levélben tájékoztatja a szovjet vezetést, és sürgeti, hogy nyújtsanak támogatást Rákosi Mátyásnak.
május 10.	Megkezdik a műszaki zár eltávolítását a magyar–osztrák határon.
május 11.	A Honvédelmi Tanács megtárgyalta a honvédelmi kiadások számításának elveiről szóló napirendi pontot.
május 14.	A szovjet kormány nyilatkozata a leszerelésről és a szovjet fegyveres erők csökkentéséről. (1 200 000 fővel)
június 15.	A Honvédelmi Tanács meghallgatta a légoltalmi szakküldöttség Szovjetunióban szerzett tapasztalatairól szóló beszámolót, illetve megtárgyalta a légoltalom második ötéves fejlesztési tervére vonatkozó napirendi pontot.
június 22–23.	A szovjet blokk országainak értekezlete Moszkvában. Cél a Jugoszláviával való megbékélés, de Hruscsov szól a Lengyelországban zajló változások veszélyeiről is.
június 28–július 3.	A lengyelországi Poznanban az élet és munkakörülmények javítását és szabad választásokat követelő tüntetők megmozdulását a belügyi alakulatok verik le. Az összecsapásoknak kb. 100 halálos áldozata és több száz sebesültje van.
július 18–21.	A Magyar Dolgozók Pártja [MDP] Központi Vezetősége [KV] ülésen Rákosi Mátyás szovjet döntésre „egészségi állapotára” való hivatkozással lemond az első titkári funkciójáról és július 26-án végleg a Szovjetunióba távozott. Utóda Gerő Ernő lett.
július 20.	Az Alekszej Antonov hadseregtábornok vezette szemlebizottság utasítására a Különleges Hadtest törzse kidolgozza „A Különleges Hadtest részvétele a társadalmi rend helyreállításában Magyarország területén” című szigorúan titkos tervet, amelyet a hadtest parancsnoka, P. Ny. Lascsenko altábornagy e napon hagy jóvá. A „Hullám” fedőnevű terv igen részletesen rögzíti, hogy válság vagy lázadás kitörése esetén hogyan kell együttműködni a Magyar Néphadsereggel és a magyar hatóságokkal, melyek a védendő és őrzendő objektumok, milyen esetben kerülhet sor fegyverhasználatra stb.
szeptember 3.	A Honvédelmi Tanács megtárgyalta a néphadsereg létszámáról, hadrendjéről és a fegyveres erők tagjainak illetményrendszeréről szóló napirendi pontokat, illetve intézkedett az ABV Bizottság megszüntetésére, feladatainak az Országos Atomenergia Bizottságnak történő átadására.
október 5.	A néphadsereg átszervezése keretében a honvédelmi miniszter elrendelte az 5. hadsereg-parancsnokság felállítását. Kinevezett parancsnok: Uszta Gyula vezérőrnagy.
október 6.	Budapesten nagy tömeg részvételével eltemetik a koncepciók perek során kivégzett Rajk Lászlót, Pálffy Györgyöt, Szőnyi Tibort és Szalai Lászlót.
október 12.	Letartóztatják Farkas Mihály volt honvédelmi minisztert.

október 13.	Budapesten eltemetik a koncepciók perек során kivégzett honvédtábornokokat, Sólyom Lászlót, Illy Gusztávot, Pórfy Györgyöt, Révay Kálmánt és Belezna Istvánt. 15-én és 20-án a hadsereg és a rendőrség állományából koncepciók perек során kivégzett újabb személyeket temetnek el.
október 23.	<p>A tüntetés miatt a Magyar Néphadsereg és az államvédelmi szervezeteket (belső karhatalom, illetve határőrség alakulatait) különböző időpontokban fokozott, majd teljes harckészültségbe helyezték az ország egész területén. A Budapest környékén lévő alakulatok egy részét megindították Budapestre.</p> <p>21 órakor az SZKP KB Elnöksége, Nyikita Hruscsov kezdeményezésére, döntést hoz a magyarországi katonai beavatkozásról. Vaszilij Szokolovszkij marsall vezérkari főnök parancsot ad, hogy a csapatok vonuljanak be Budapestre.</p> <p>A Magyarországon állomásozó szovjet csapatok megkezdték a „Hullám” fedőnevű karhatalmi terv végrehajtását.</p> <p>21 óra után mozgósítják a Székesfehérvárott állomásozó szovjet Különleges Hadtest alakulatait; a 2. gépesített gárdahadosztály, zömmel Székesfehérvár, Cegléd és Kecskemét helyőrségeiből, útnak indul a főváros felé. A 17. hadosztály parancsot kap az osztrák–magyar határ lezárására.</p> <p>A Szovjetunió területén lévő és a Romániában állomásozó szovjet csapatokból három hadosztály parancsot kapott, hogy haladéktalanul lépjek át a magyar határ és induljanak meg Budapest felé.</p>
október 24.	<p>Az MDP KV döntésére Nagy Imre átveszi a miniszterelnökséget, Hegedűs András a miniszterelnök helyettesi posztra kerül.</p> <p>Szovjet hadosztályok lépték át a határt, ezzel egy időben újabb csapatokat irányítottak Magyarországra.</p> <p>Az SZKP KB Elnöksége kibővített ülésén jelen vannak az eredetileg a lengyel válság miatt Moszkvába hívott kelet-európai pártvezetők. Az Elnökség későbbi ülésén részt vesz Liu Sao-csi kínai államfő is. A szövetséges vezetők támogatják a lengyel- és magyarországi válság megoldására tett szovjet lépéseket.</p> <p>Wladyslaw Gomulka egy félmillió varsói nagygyűlésen deklarálja, hogy „minden nemzetnek joga van független országa szuverén kormányzásához”.</p> <p>A felkelő-szabadságharcos csoportok Budapesten a Magyar Rádió épületének elfoglalása után felveszik a harcot a szovjet csapatokkal és a támadó kormányerőkkel.</p>
október 25.	Budapesten három, az ország más területein kettő szovjet hadosztály – több mint 30 000 szovjet katona – vesz részt a szabadságharc leverését célzó katonai akciókban. A polgári lakosság csoportosulásaira ezen a napon, és később – december közepéig – leadott sortűzeknek kb. 350-en esnek áldozatul.
október 25–29.	Újabb szovjet csapatok lépik át a határt.
október 28.	<p>A felkelő-szabadságharcos csoportok elszántsága a szovjet és magyar politikai és katonai vezetést meghátrálásra kényszeríti.</p> <p>13 óra 20 perckor a kormány elrendelte az általános, azonnali tűzszünetet és utasította a fegyveres erőket, hogy csak akkor tüzeljenek, ha őket támadják.</p> <p>Délután Nagy Imre miniszterelnök – az MDP döntésének megfelelően – nemzeti demokratikus mozgalomként értékelte az eseményeket. A magyar kormány megállapodott a szovjet kormánnyal, hogy a szovjet csapatok azonnal megkezdik kivonulásukat Budapestről, s az új karhatalom megalakulásával egyidejűleg elhagyják a város területét.</p> <p>Egyre több helyen alakulnak meg a nemzetőr alakulatok, amelyeknek a hadsereg segítséget nyújtott a szervezésben, a nemzetőrök kiképzésében, a fegyverzet és felszerelés biztosításában.</p>
október 30.	<p>A szovjet kormány nyilatkozatot ad ki „A Szovjetunió és a többi szocialista ország közötti baráti kapcsolatok és együttműködés fejlesztésének és további erősítésének alapjairól”. A nyilatkozat szerint a szovjet vezetés kész megvitatni a szocialista országok kormányaival azokat az intézkedéseket, amelyek biztosítják az egyes országok kapcsolatainak fejlesztését és erősítését a szuverenitás, a kölcsönös előnyök és az egyenjogúság alapján.</p> <p>Visszarendelték Magyarországról a szovjet katonai tanácsadókat.</p>
október 31.	Moszkvában döntés született Magyarország teljes katonai megszállásáról. Éjszaka újabb szovjet csapatok lépték át a magyar határt. A Budapestről kivonult szovjet csapatok felkészülnek az újabb támadásra.

november 1.	<p>Kádár János – október 25-től a párt első titkára – bejelentette az MDP megszűnését, és az új párt, a Magyar Szocialista Munkáspárt [MSZMP] megalakulását.</p> <p>Nagy Imre miniszterelnök bejelentette: „a magyar kormány a Varsói Szerződést azonnal felmondja, egyidejűleg kinyilatkoztatja Magyarország semlegességét; az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez fordul, és az ország semlegességének védelmére a négy nagyhatalom segítségét kéri.”</p> <p>Kádár János és Münnich Ferenc, a minisztertanács tagjai titokban elhagyták Budapestet, és a Szovjetunióba távoztak.</p> <p>A kormány megtiltotta a magyar alakulatoknak a felvonuló szovjet csapatokkal szembeni ellenállást.</p> <p>A Budapesti Karhatalmi Parancsnokság védőöv létesítését rendelte el a főváros körül.</p> <p>Az SZKP KB Elnöksége ülésén, Nyikita Hruscsov távollétében, Anasztaz Mikojan és Mihail Szuszlov beszámol a magyarországi helyzetről; Mikojan 10–15 napi haladékot javasol a Nagy Imre-kormánynak; Szuszlov a katonai beavatkozás mellett, az elnökség többi tagja is Magyarország megszállása mellett foglal állást. Brezsnyev, Szuszlov, Zsukov, Konyev és Szerov kidolgozza „a becsületesek különválasztásának” tervét.</p> <p>Breszt-Litovszkban délelőtt Hruscsov tájékoztatta a lengyel vezetést a küszöbönálló magyarországi intervencióról. A lengyel vezetők különvéleményüket hangoztatták, majd tudomásul vették a szovjet döntést.</p>
november 2.	<p>Hruscsov Bukarestben ismertette a szovjet vezetés döntését a bolgár, csehszlovák és a román vezetőkkel, akik helyeselték az újabb fegyveres beavatkozást. A románok felajánlották a fegyveres részvételt a magyar „ellenforradalom” elfojtásában, a csehszlovák PB nem sokkal később úgy határozott, hogy „aktívan részt kell venni a magyar ellenforradalom” likvidálásában.</p> <p>Koalíciós összetétellel újjáalakult a Nagy Imre-kormány. A honvédelmi miniszterre Maléter Pál vezérőrnagyot nevezték ki.</p> <p>Nagy Imre miniszterelnök kijelölte a Varsói Szerződésből történő kilépés gyakorlati végrehajtásáról később tárgyaló magyar küldöttség tagjait.</p> <p>A várható szovjet támadás elhárítása érdekében a hadsereg egyes alakulatainál megkezdtek a békeállomány feltöltését.</p> <p>Király Béla és törzse befejezte Budapest védelmi tervének a kidolgozását. A főváros és bevezető útjaihoz egy-egy tüzerűteget vagy osztályt terveztek tüzelőállásba.</p> <p>Nagy Imre táviratban kéri az ENSZ főtitkárát, hogy a BT utasítsa a szovjet és a magyar felet a tárgyalások azonnali megkezdésére a szovjet csapatok kivonásával kapcsolatban.</p> <p>Az ENSZ BT a „magyar kérdés” rendkívüli közgyűlésen való megtárgyalása mellett foglal állást.</p> <p>Hruscsov tervét a jugoszláv vezetés is támogatta, illetve felajánlották, hogy a Kádár-kormány legalizálása érdekében Nagy Imrét és „társait” – a menedékjog felkínálásával – a követség épületébe „csalják”, ahol Nagyot rábeszélék a lemondó nyilatkozat aláírására</p>
november 3.	<p>Kádár János vezetésével a szovjet vezetés bábkormányt alakított. (Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány). Ebben kormányban Münnich Ferenc altábornagy lett a fegyveres erők minisztere.</p> <p>Az ENSZ Biztonsági Tanácsa napirendre tűzte a magyar kérdés megtárgyalását.</p> <p>Budapesten megalakult a Nemzetőrség Főparancsnoksága. Főparancsnoka Király Béla vezérőrnagy lett.</p> <p>Több vidéki alakulat védőállást foglalt helyőrsége határában.</p> <p>A Parlamentben megtartották a szovjet csapatkivonási tárgyalások első fordulóját. A szovjet delegáció ígéretet tett, hogy több szovjet csapatszállító szerelvény a magyar határon nem érkezik be.</p> <p>A szovjet csapatok lezárták az osztrák határt.</p> <p>A Budapest körüli védőövbe rendelt magyar csapatok újabb alegységei foglalták el a részükre kijelölt tüzelőállásokat. Maléter Pál vezérőrnagy, új honvédelmi miniszter parancsot adott a leszerelésre váró katonák – a szovjet csapatkivonások befejezéséig történő – visszatartására.</p> <p>Tökölön a szovjet repülőalakulat laktanyájában a szovjet csapatkivonási tárgyalások második fordulójára érkezett tárgyaló küldöttség négy tagját Erdei Ferencet, Maléter Pál vezérőrnagyot, Kovács István vezérőrnagyot, Szűcs Miklós ezredest és az őket kíséző személyeket Szerov, a KGB elnöke vezetésével letartóztatták.</p>

november 4.	<p>November 4-én moszkvai idő szerint 6, magyar idő szerint 4 órakor elhangzott a jelszó – „Mennydörgés” – és ezzel a „Forgószél” fedőnevű hadművelet végrehajtása megkezdődött. A szovjet csapatok megkezdték a forradalom leverését, és a Magyar Néphadsereg valamennyi alakulatának a lefegyverzését.</p> <p>A terveknek megfelelően 6 és 8 óra között a jugoszláv nagykövetségre érkezik Nagy Imre, Donáth Ferenc, Losonczy Géza, Lukács György, Szántó Zoltán az MSZMP Intéző Bizottságának tagjai. Összesen 43 személy kap menedékjogot. Nagy Imre nem írja alá a lemondó nyilatkozatot.</p> <p>17. szovjet hadosztály részei, kb. 65 ezer szovjet katoná november közepéig a szervezett fegyveres ellenállást felszámolta. A harcok, illetve a sortűzek következtében kb. 2500 fő meghalt, 20 000 személy megsebesült, a megszállás folytatódása miatt közel 200 000 fő Magyarország elhagyására kényszerült. A forradalmat követő megtorlás során kb. 25 ezer főt elítéltek, 229 főn – köztük Nagy Imre miniszterelnökön, Maléter Pál honvédelmi miniszteren – a halálos ítéletet végrehajtották.</p>
november–december	A Magyarországon lévő, illetve a forradalom és szabadságharc leverésére Magyarországra irányított szovjet csapatokból felállították a Déli Hadseregcsoporthoz, amely szervezet a háborúra kidolgozott tervek szerint a Délnyugati Front törzsszállományát adta.
november 9.	Az Elnöki Tanács kibocsátja a Tiszti Nyilatkozatot. Aki nem hajlandó aláírni, azt a hadseregből eltávolították.
november 10.	Budapesten megkezdődik a honvéd karhatalom szervezése. A fővárost 3 katonai körzetre osztják, melyekben 1-1 karhatalmi ezredet szerveznek.
november 13.	A honvéd karhatalom irányítására megalakul a néphadseregi katonatanács. Elnöke: Uszta Gyula.
november 30.	A hadseregparancsnok intézkedik a szovjet alakulatok laktanyákban való elhelyezésére.
december 11.	Megalakul a kormány védelmi kérdésekkel foglalkozó testülete: a Honvédelmi Tanács. A fegyveres erők miniszter elrendelte a műszaki határázár visszaállítását a magyar–osztrák határon.
december 17.	A Szovjetunió és Lengyelország képviselői Varsóban egyezményt írtak alá a Lengyelországban állomásozó szovjet csapatok jogi státuszáról.
december 22.	A Honvédelmi Tanács megtárgyalta a hadsereg „béke” és „M” katonalétszámára, fegyverzetére és ezek költségkihatásaira vonatkozó napirendi pontot, továbbá vizsgálta a hadsereg felesleges fegyverzete értékesítésének lehetőségét és hozzávetőleges értékét.

1957.

január 1.	A néphadsereg létszáma 143 ezer fő, ebből 16 776 tiszt; a honvéd karhatalom és a belső karhatalom összlétszáma 13 ezer fő. Moszkvában az újévi fogadáson Nyikita Hruscsov méltatja Sztálin érdemeit.
február 11.	Az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottság [KB] kiadja a Magyar Néphadsereg [MN] politikai és pártszervezetei működésének „Irányelveit”.
február 12.	Az MSZMP Ideiglenes KB-határozatot hozott a munkásőrség felállítására. Az erre vonatkozó törvényerejű rendeletet az Elnöki Tanács február 18-án adja ki.
február 15.	Megkezdődik az MN csapatainak újjászervezése, amely május 5-én fejeződik be.
február 28.	Megszűnik a Fegyveres Erők Minisztériuma, a Belügyminisztérium és a Honvédelmi Minisztérium szétválik. Az új honvédelmi miniszter: Révész Géza altábornagy. Másnap megszűnik a hadseregparancsnokság.
március 12.	Aláírják az NDK területén állomásozó szovjet csapatok jogi helyzetét rendező egyezményt.
április 1.	Megalakulnak a Magyar Néphadsereg magasabbegységei és egységei.
április 16.	A Szovjetunió és Románia képviselői egyezményben szabályozták a Romániában tartózkodó szovjet csapatok státusát.
április 30.	Az Elnöki Tanács felosztatja a honvéd, illetve a belügyi karhatalmat.
május 2.	Budapesten megszűnnek a karhatalmi ezredek, feladatuk átvételére megalakul a Forradalmi Honvéd Tiszti Ezred.
május 22.	A Honvédelmi Tanács megtárgyalta a Honvédelmi Minisztérium 1957. évi tervét.
május 27.	Aláírják a Magyarországon állomásozó szovjet csapatok jogi helyzetét rögzítő egyezményt. A vitás kérdések rendezésére vegyes bizottságot hoznak létre, amelynek elnöke az MN vezérkari főnöke és a szovjet Déli Hadseregcsoporthoz parancsnoka.

július 26.	A Honvédelmi Tanács vizsgálta a Varsói Szerződésben részt vevő országok légvédelmi rendszerének főbb szervezési elveit.
szeptember 6.	A pártvezetés dönt az MN új szervezetéről, nagyságáról és feladatairól. Megkezdik a hadseregfejlesztési tervek kidolgozását.
október 1.	A Honvédelmi Tanács megtárgyalta a néphadsereg 1957–1960. évi fejlesztésre vonatkozó javaslatokat, illetve döntött a honvédségi karhatalmi alakulatok megszüntetéséről.
október 2.	Lengyelország kormánya javaslatot tett a közép-európai atomfegyvermentes övezet létrehozására (Rapaczky-terv).
október 23.	A honvédelmi miniszter a tábornokok és tisztek hadműveleti-harcászati felkészítését rendelte el. A felkészítés tárgya: összefegyvernemi hadsereg – a háború kezdeti időszakában atom- és más tömegpusztító fegyverek alkalmazásával – támadó és védő hadműveletének végrehajtása.
december 20.	Megszűnik a Budapesti Forradalmi Honvéd Tiszti Ezred.

1958.

január 3.	A Honvédelmi Tanács megtárgyalta a Néphadsereg távlati, 1965-ig történő fejlesztésére vonatkozó napirendi pontot.
január 10.	TASZSZ-közlöny: A Szovjetunió fegyveres erőinek létszámát újabb 300 ezer fővel csökkentik.
január 30.	A kormány előterjesztésére Kádár János helyett Münnich Ferenc lett a Honvédelmi Tanács elnöke.
március 14.	A Honvédelmi Tanács megtárgyalta a vezető párt- és kormánysszervek háborús elhelyezésére vonatkozó napirendi pontot.
május 7.	A Honvédelmi Tanács jóváhagyta a VSZ EFE Főparancsnokság és az MNK HM között folytatott tárgyalások jegyzőkönyveit.
április 1.	A Szovjetunió és Magyarország kormányai egyezményt kötnek az MNK területén ideiglenesen tartózkodó szovjet csapatok létszáma és diszlokációja tárgyában.
április 28.	A Szovjetunió és Magyarország kormányai egyezményt kötnek a szovjet csapatoknak az MNK területén való ideiglenes tartózkodásával kapcsolatos ügyekben kölcsönösen nyújtandó jogsegélyről.
május 24.	Moszkvában ülésezett a VSZ PTT, az ülés résztvevői javasolták a közép-európai atommentes övezet létrehozását és közzétették a NATO-tagországokkal kötendő meg nem támadási egyezményre vonatkozó elképzelést is. Határoztak a szovjet csapatok Romániából történő kivonásáról és a Magyarországon lévő csapatok egy hadosztállyal való csökkentéséről is.
július	Egy szovjet hadosztály távozik Magyarország területéről.
július 26.	Befejeződött a szovjet csapatok kivonása Románia területéről.
augusztus 15.	A Honvédelmi Tanács a déli védelmi rendszer téglalétesítményeinek megszüntetéséről döntött.
október 16.	A Honvédelmi Tanács megtárgyalta „a korszerű légvédelmi technika beszerzése a Szovjetunióból” témájú napirendi pontot.
november 27.	Szovjet ultimátum a nyugati nagyhatalmakhoz Berlin státusának rendezéséről.
december 8.	A szovjet kormány nyilatkozata a meglepetésszerű támadás megelőzéséről.

1959.

január 10.	A szovjet kormány jegyzéke a Németország elleni háborúban részt vett államokhoz a német békeszerződés aláírásáról.
február 12.	A Honvédelmi Tanács döntött az országos légoltalom kiépítésének alapvető szabályairól, megvizsgálta az ország veszélyeztetett városaiból a lakosság, hivatalok, szervezetek kitelepítésére vonatkozó előkészítő intézkedések végrehajtásának helyzetét, továbbá megtárgyalta a Honvédelmi Minisztérium 1959. évi tervére vonatkozó javaslatokat.
március 26.	A Honvédelmi Tanács döntött a városok, községek és üzemek légoltalmi sorolásáról, valamint jóváhagyta a légoltalmi műszaki normákra vonatkozó előterjesztést.
március 31.	A szovjet kormány nyilatkozata a VSZ és a NATO meg nem támadási egyezményéről.

április 27–28.	A VSZ tagállamainak külügyminiszterei Varsóban a német kérdésről és a Genfben folyó tárgyalásokról tanácskoztak.
május 11–augusztus 5.	A Szovjetunió, Nagy-Britannia, Franciaország, az Egyesült Államok külügyminisztereinek tárgyalása Genfben a német békeszerződésről a két német állam képviselőinek jelenlétében.
június 25.	A szovjet kormány javaslata atomfegyvermentes övezet létrehozására a Balti- és az Adriai-tenger térségében.
július 4–6.	A Hruscsov vezette küldöttség tagjaként Magyarországra érkező Malinovszkij marsall, honvédelmi miniszter a HM-be látogat.
szeptember 15–27.	N. Sz. Hruscsov az Egyesült Államokba látogat, 18-án a Szovjetunió előterjesztése az ENSZ XIV. ülésén az általános és teljes leszerelésre.
október 8.	Megkezdődik a honi légvédelmi tűzérő átfejlesztése, honi légvédelmi komplexumokat rendszeresítenek.
november 15.	Megalakult az MN Csapatlégvédelmi Főnökség, ezzel kezdetét veszi az önálló fegyvernemmé válása.
december 17.	A Honvédelmi Tanács tárgyalta a légoltalmi kutatás feladatairól és a végrehajtásának alapelveiről, a Magyar Néphadsereg objektumai légoltalmi sorolásának és műszaki kiépítésének rendjéről, továbbá elfogadta a honi légvédelem 1959–65. évekre vonatkozó fejlesztési tervét.

1960.

január 21.	A Honvédelmi Tanács elfogadta a Honvédelmi Minisztérium 1960. évi tervét.
február 1.	Moszkvában megkezdődött a VSZ tagállamai külügyminisztereinek tanácskozása.
február 4.	A VSZ PTT Moszkvában ülésezett, a tanácskozáson részt vettek a Kínai Népköztársaság és a Vietnami Demokratikus Köztársaság képviselői.
február 11.	A Honvédelmi Tanács tárgyalta a légvédelem fejlesztésének egyes kérdéseiről.
május 1.	U-2-es amerikai felderítő repülőgépet lőttek le a Szovjetunió légterében.
május 17.	Révész Géza helyett az Elnöki Tanács Czinege Lajos altábornagyot nevezi ki honvédelmi miniszternek.
július 25.	A szovjet kormány jegyzéke az Egyesült Államokhoz a leszerelésről.
július 25.	A VSZ PTT döntése alapján A. A. Grecsko marsallt kinevezték a VSZ EFE főparancsnokának.
október 25.	Az MSZMP PB határozatot hozott az országos légoltalmi felkészítés feladatairól és a további atomvédelmi óvóhely-építések leállításáról.
november 10–december 1.	A kommunista és munkáspártok moszkvai értekezletének fő megállapítása: korunk fő tartalma az átmenet a kapitalizmusból a szocializmusba. Az ülés résztvevői békekiáltványukban a leszerelést sürgették.

1961.

január 19.	A Honvédelmi Tanács megtárgyalta a Honvédelmi Minisztérium 1961. évi tervére vonatkozó javaslatokat.
január 22.	Czinege Lajos honvédelmi miniszter küldöttség élén a Szovjetunióba látogatott.
március 28–29.	A VSZ PTT Moszkvai ülésén többek között egyeztettek a tagállamok védelmi képessége erősítésével kapcsolatos feladatokat. A tagállamok képviselői állást foglaltak a német békeszerződés megkötése és Nyugat-Berlin szabad várossá nyilvánítása mellett.
március 30.	Értekezlet Moszkvában a magyar fegyveres erők VSZ-el kapcsolatos további feladatairól
április 12.	J. Gagarin űrrepülése.
április 13.	A Honvédelmi Tanács megvizsgálta a legfelsőbb párt- és kormánysszervek védett elhelyezésére hozott határozat végrehajtásának helyzetét és felülvizsgálta a légoltalom 5 éves műszaki fejlesztési tervét. A testület tárgyalta a lakosság, hivatalok, szervezetek és intézmények kitelepítésére vonatkozó előkészítő intézkedések végrehajtásának helyzetéről.
május 19.	Harckészültségi szolgálatba helyezték az első légvédelmi rakétaezredet.
június 2–3.	Ny. Sz. Hruscsov és J. F. Kennedy bécsi tárgyalásai.
június 15.	A Honvédelmi Tanács döntött a honi légvédelem csapatai harcászati vezetésének átszervezéséről.
július 27.	A Honvédelmi Tanács elfogadta a Honvédelmi Minisztérium átszervezésére vonatkozó javaslatokat.

augusztus 1.	Szeptember 30-ig Székesfehérvár helyőrségben megalakul az összefegyvernemi 5. hadsereg parancsnoksága. Parancsnok: Csémi Károly vezérőrnagy.
augusztus 13.	A VSZ tagállamai kormányainak nyilatkozata a berlini helyzetről. Állásfoglalás arról, hogy az NDK kormánya fokozza az ellenőrzést Nyugat-Berlin határán.
augusztus 31–szeptember 8.	A VSZ EFE kijelölt törzsei – az újonnan felállított 5. hadseregparancsnokság részvételével – Magyarország területén koalíciós törzsvezetési gyakorlatot tartottak.
szeptember 5.	A Honvédelmi Tanács döntött a néphadsereg aktuális feladatairól.
szeptember 8–9.	A VSZ tagállamai honvédelmi miniszterei és vezérkari főnökei Varsóban a NATO fegyverkezéséről, az EFE védelmi képességeinek és harckészültségének időszerű feladatairól tanácskoztak.
szeptember 30.	A berlini válságra hivatkozva a honvédelmi miniszter parancsot adott a leszerelendő katonák visszatartására, illetve a tartalékosok egy részének behívására. Az intézkedés 1962. január 30-ig maradt érvényben.
szeptember 28–október 10.	„VIHAR” fedőnéven a VSZ EFE állományába beosztott törzsek és csapatok gyakorlata az NDK, Lengyelország és Csehszlovákia területén.
október 1.	A szovjet kormány nyilatkozata a nemzetközi feszültség enyhítéséről és a leszerelésről.
október 5.	A Minisztertanács határozatot hozott az ország védelmi képességének növelésére.
október 19.	A Honvédelmi Tanács jóváhagyta a rakétatechnika 1962–65. évre előirányzott beszerzése tárgyában 1961. október 10-én Moszkvában aláírt egyezményt.
november 30.	A Honvédelmi Tanács jóváhagyta Közlekedési és Postaügyi Minisztérium II. ötéves tervének a hadszíntér fejlesztésére vonatkozó feladatait.
december 11–19.	Szovjet tábornok vizsgálja, hogy Magyarország, pontosabban az Országos Légvédelmi Parancsnokság átveheti-e a magyar légtér oltalmazását a szovjet Déli Hadseregcsoporttól.
december 20.	ENSZ-határozat a 18 hatalmi leszerelési bizottság létrehozására.

1962.

január 10.	20 órakor az ország légterének védelmét a magyar légvédelmi erők átvették.
január 11.	A Honvédelmi Tanács döntött a rakétatechnika javító és tárolóbázis létrehozásáról.
január 25.	A Honvédelmi Tanács jóváhagyta az 1962. évi „M” tervek egyeztetéséről folytatott szovjet–magyar kétoldalú tárgyalások döntéseit és megvizsgálta a lakosság, hivatalok, szervezetek és intézmények kitelepítésével kapcsolatos javaslatokat.
január 30–február 1.	a VSZ tagállamainak honvédelmi miniszterei Prágában az EFE erősítéséről – ezen belül az egységes légvédelmi rendszer kiépítéséről – folytattak tárgyalást.
március 22.	A Honvédelmi Tanács döntött egy rakétadandár felállításáról és beszerzéséről, illetve határozott a VSZ-ben részt vevő államok egységes honi légvédelmi rendszerének kialakítására vonatkozó beterjesztés ügyében.
április 17–28.	„DUNA-62” fedőnéven többfokozatú EFE-hadgyakorlat Magyarországon szovjet, magyar és román katonai törzsek részvételével.
május 2.	A Honvédelmi Tanács Honvédelmi Bizottsággá alakult át.
május 31.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a kitelepítés kérdéseiről
július 7.	A VSZ PTT Moszkvában meghallgatta A. A. Gromikónak, a Szovjetunió külügyminiszterének tájékoztatóját a német kérdéssel megtartott szovjet–amerikai tárgyalásokról.
július 9–10.	Világkongresszus Moszkvában az általános leszerelésről és a békéről.
augusztus 9.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a légoltalomnak a Honvédelmi Minisztérium alárendeltségbe helyezéséről.
augusztus 14.	A vezérkari főnök jóváhagyta az MN béke- és háborús mozgósítási hadrendjét.
szeptember 21–30.	Magyar, lengyel és bolgár csapatok részvételével VSZ EFE hadgyakorlat.
október 1.	A Honvédelmi Minisztérium átvette a légoltalmat a Belügyminisztériumtól. Megalakult az Országos Légoltalmi Parancsnokság – parancsnok a mindenkor honvédelmi miniszter – és a Polgári Védelem Országos Parancsnoksága.

október 1–9.	VSZ EFE-hadgyakorlat Lengyelország területén és az NDK északi részén az NDK, Lengyelország és a Szovjetunió kijelölt alakulatainak részvételével.
október 17.	A honvédelmi miniszter a kubai válság miatt fokozott harckészültségbe helyezi a Magyar Néphadsereget. Október 18-án bevezetik a teljes harckészültséget.
október 19.	VSZ EFE-hadgyakorlat Románia területén román, bolgár és szovjet csapatok részvételével.
október 23–november 21.	A VSZ EFE főparancsnoka a kubai rakétaválság kirobbanása miatt utasítást ad az EFE alárendeltségű csapatok és flották harckészültségének fokozására.
október 29.	A VSZ EFE törzsfőnökévé kinevezték P. I. Batov hadseregtábornokot.
november 1.	A honvédelmi miniszter a kubai válság miatt parancsot ad a leszerelésre váró katonák visszatartására. Az intézkedés december 1-ig volt érvényben.
november 29.	A Honvédelmi Bizottság megvizsgálta a Belügyminisztérium „M” felkészülésének és a bizottság hatáskörébe tartozó „M” feladatok helyzetét.
december 13.	A Honvédelmi Bizottság elfogadta a Honvédelmi Minisztérium 1963. évi tervét.

1963.

január 1.	Magyarország légterének védelmét átvette az Országos Légvédelmi Parancsokság.
február 20.	A VSZ tagállamok kormányainak egyetértésével a Szovjetunió képviselője a genfi tizennyolchatalmi értekezleten javaslatot tett arról, hogy tiltsák meg az atomfegyverek elhelyezését idegen államok területén és a VSZ tagállamai és a NATO-államok kössenek egymással meg nem támadási szerződést.
február 21.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a légvédelmi kötelezettség szabályozásáról, valamint a légitámadások elleni védekezésről szóló kormányrendelet-tervezetről.
február 28.	A VSZ tagállamai honvédelmi miniszterei Varsóban tanácskoztak, ahol megtárgyalták az 1963-as kiképzési év feladatait.
április–május	Szovjet kezdeményezésre döntenek az MN-ben dolgozó szovjet tábornokok és tisztek létszámának csökkentéséről.
május 23.	Értekezlet Moszkvában az MN fejlesztéséről.
június 13.	A Honvédelmi Bizottság megvizsgálta a Magyar Néphadsereg helyzetét és határozott a Honvédelmi Minisztérium szervezetének módosításáról, továbbá a hadseregfejlesztés távlati célkitűzéseiről.
június 20.	Megállapodás Moszkva és Washington között a közvetlen távkapcsolásról. (forródrót-egyezmény)
július 25.	A tagállamok kommunista és munkáspártjai központi bizottságainak első titkárai és kormányfői moszkvai értekezletén állást foglalnak az atomfegyver-kísérletek tiltásáról.
július 26.	A VSZ PTT Moszkvában megvizsgálta a tagállamok fegyveres erőinek helyzetét.
augusztus 08.	Magyarország is aláírta az augusztus 5-én megkötött atomcsend-egyezményt.
augusztus 22.	A Honvédelmi Bizottság határozott az ország területének új sorolási rendszeréről és a kitelepítési elvek módosításáról.
szeptember 9–14.	A VSZ EFE „Kvartett” fedőnevű hadgyakorlata az NDK területén szovjet, lengyel, keletnémet és csehszlovák csapatok – kb. 40 ezer katona, 760 páncélos és több száz repülőgép – részvételével.
szeptember 26.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a Varsói Szerződésben részt vevő államok Politikai Tanácskozó Testülete 1963. július 26-i ülésének jelentéséről és a „Déli védelmi rendszer” megszüntetéséről.
október 10.	Hatályba lép a részleges atomcsendegyezmény.

1964.

január 23–29.	A VSZ EFE keretében „Citadella” hadijáték román, magyar és szovjet csapatok részvételével Magyarországon.
február 22.	Kormányrendelet szabályozza a polgári védelmi kötelezettséget.
március 5.	A lengyel kormány emlékirata a közép-európai térségben lévő nukleáris fegyverzet mennyiségének befagyasztásáról.
április 3.	Kádár Jánost az MSZMP KB első titkárát, a kormány elnökét a „Szovjetunió Hőse” kitüntetéssel, a Lenin-renddel és Arany Csillag Éremmel tüntették ki.

április 13.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a tömegpusztító fegyverek elleni egészségügyi védelem fejlesztésével kapcsolatos tudományos kutatások állásáról.
június 17.	Kádár János jóváhagyta a Magyar Népköztársaság légi határait megsértő kapitalista államok harci repülőgépeinek megsemmisítésére irányuló tűzmegnyitásra vonatkozó elhatározás jogának kérdésében a Szovjetunió és az MNK honvédelmi miniszterei által 1964. májusában aláírt jegyzőkönyvet.
július 7–15.	VSZ EFE parancsnoki és törzsgyakorlat szovjet csapatok részvételével Csehszlovákia területén.
augusztus 10–14.	Front-hadseregparancsnoki törzsvezetési gyakorlat a szovjet Déli Hadseregcsoport és az 5. hadsereg törzsei részére.
szeptember 15–20.	VSZ EFE-gyakorlat bolgár, román és szovjet csapatok részvételével Bulgária területén.
október 12–15.	„Márvány” fedőnéven együttműködési gyakorlat Magyarország területén.
október 16.	Felrobbantják az első kínai atombombát.
október 22.	A Honvédelmi Bizottság határozott a lakosság 15 órás atomvédelmi tájékoztató oktatásáról, a Belügyminisztérium rendszeresített béke és „M” tartalék létszámának alakulásáról és szervezeti felépítéséről. A bizottság döntött a munkásőrség páncéltörő alegységeinek megszüntetéséről, és a nehézfegyver alegységek szervezéséről.
december 7.	A Szovjetunió memorandumot terjeszt a nemzetközi feszültség enyhítéséről és a fegyverkezés korlátozásáról az ENSZ XIX. közgyűlése elé.
december 21.	A Honvédelmi Bizottság elfogadta a Honvédelmi Minisztérium 1965. évi tervét.

1965.

január 19–20.	A VSZ PTT Varsóban megvitatta a NATO-tagállamok sokoldalú nukleáris erők létrehozására irányuló tervét, tiltakozott az ellen, hogy az NSZK közvetve vagy közvetlenül atomfegyverhez jusson és a testület támogatta az európai államok kollektív biztonsági rendszerével kapcsolatos lengyel javaslatot.
május 10–18.	A VSZ legmagasabb szintű katonai vezetőinek – miniszterek, vezérkari főnökök, politikai főcsoportfőnökök – technikai bemutatóval egybekötött tanácskozása a Szovjetunió Kárpátaljai Katonai Körzetében.
június 24.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a háború esetére készült jogszabályokról.
július 8.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta az országos kitelepítési tervek kidolgozásáról és a további tervezési munka ütemezéséről.
szeptember 16.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a tábornokok, tisztek és tiszthelyettesek háborús szolgálatával kapcsolatos jogszabályokról.
szeptember 30–október 8.	Katonai küldöttség látogat Jugoszláviába Czinege Lajos vezérezredes, honvédelmi miniszter vezetésével.
október 28.	A Honvédelmi Bizottság határozott a területi honvédelmi bizottságok megalakulásáról.
október 29.	A Polgári Védelem Országos Parancsnoksága és a MN Vegyivédelmi Főnökség szervezésében Borsod–Abaúj–Zemplén megye területén 5 napig tartó atomcsapás-elhárítási gyakorlatot tartottak.
november 24–25.	A VSZ tagállamai katonai vezetőinek – miniszterhelyettesek, fegyvernemi főnökök részvételével megtartott – értekezletén az EFE harckészültségének és kiképzésének kérdéseiről tárgyaltak.
november 24.	Kinevezik a VSZ EFE törzsfőnökévé M. I. Kazakov hadseregtábornokot.
november 30–december 3.	A VSZ-tagállamok Polgárvédelmi Parancsnokságai képviselőinek értekezlete Moszkvában.
december 14.	A Honvédelmi Bizottság elfogadta a Honvédelmi Minisztérium 1966. évi tervét.

1966.

január 23.	Minisztertanácsi rendelet az államigazgatási és gazdasági szervezetek polgári védelmi feladatokra történő felkészülésre.
február 4–9.	Honvédelmi miniszterhelyettesek (a vezérkarok főnökei) előkészítői tárgyalásai Moszkvában az EFE új vezető szerveinek létrehozásáról.
március 12.	„METEOR” fedőnevű gyakorlat, amelynek értékelésén részt vettek: Fehér Lajos, a Minisztertanács elnökhelyettese, Czinege Lajos vezérezredes, honvédelmi miniszter, Grecsko marsall, a VSZ EFE főparancsnoka és Kazakov hadseregtábornok, az EFE törzsfőnöke.
április 16–24.	R. J. Malinovszkij marsall, honvédelmi miniszter vezetésével – a haderők együttműködésének erősítése céljából – katonai küldöttség látogatott Magyarországra.
május 27–28.	A VSZ honvédelmi minisztereinek értekezletén – Moszkvában – jegyzőkönyvet írtak alá az Egyesített Fegyveres Erők határozvány-tervezetei kidolgozásáról és a vezető szervei felépítésének megjavításáról. Az okmányokkal kapcsolatban a román fél három pontos különvéleményt nyújtott be az aláírt jegyzőkönyvhöz.
június 17–18.	A VSZ tagállamainak külügyminiszterei Moszkvában tanácskoztak a PTT következő ülése előkészítésével kapcsolatos feladatokról.
június 30.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a fegyveres testületek és a Honvédelmi Minisztérium II. ötéves tervének teljesítéséről és a III. ötéves tervének irányelveiről.
július 4–6.	A VSZ PTT ülése Bukarestben. A román álláspont miatt nem hoztak döntést az EFE fejlesztése, átalakítása ügyében.
szeptember 20–25.	„VLTAVA” fedőnevű hadgyakorlat szovjet, csehszlovák, kelet-német és magyar csapatok részvételével Csehszlovákia területén.
október 6–10.	A VSZ tagállamai hadseregeinek hadbiztosi értekezlete Párágában.
november 14–17.	a VSZ tagállamai fegyveres erőinek képviselői Budapesten értekezletet tartottak az EFE felkészültségének feladatairól.
november 16–17.	Grecsko marsall, a VSZ EFE főparancsnoka és Kazakov hadseregtábornok, az EFE törzsfőnöke és Provalov vezérezredes, a Déli Hadseregcsoporthoz tartozó parancsnoka a magyar 11. harckocsihadosztálynál módszertani foglalkozáson vettek részt.
november 17.	A Honvédelmi Bizottság elfogadta a Honvédelmi Minisztérium 1967. évi tervét.
december 9.	A NATO Védelmi Tervező Bizottsága jóváhagyja a „rugalmas reagálás” katonai doktrínáját.
december 15.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a lakosság szervezett háborús ellátásának megszervezésével kapcsolatos intézkedésekről.

1967.

január 1.	A honvédelmi miniszter direktívában foglalta össze a rakéta-atomfegyverekkel váratlanul mért ellenséges csapások esetén alkalmazandó mozgósítási rendszer, valamint a háború kezdeti időszaka veszteségeinek pótlására decentralizáltan létrehozandó tartalékképzés rendszabályait.
február 8–10.	A VSZ tagállamainak külügyminiszterei Varsóban a nemzetközi helyzet kérdéseiről tárgyaltak.
február 23.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a részletes kitelepítési és befogadási tervek kidolgozásáról és az ország lakosságának riasztási rendjéről.
május 18.	EFE hadgyakorlat szovjet, keletnémet és lengyel csapatok részvételével Magyarország területén.
június 12–18.	„MANŐVER” fedőnéven – Magyarország és Csehszlovákia területén – törzsvezetési gyakorlatot tartottak az 5. Hadsereg törzsállománya, illetve szovjet és csehszlovák erők részvételével.
június 30.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a fegyveres erők, testületek és rendészeti szervek „M” állományának biztosításáról.
július 7.	A VSZ EFE új főparancsnoka I. Jakubovszkij marsall.
november 13–17.	A VSZ tagállamai hadseregeinek vezetői Drezdában találkoztak, a tanácskozást I. I. Jakubovszkij marsall, az EFE új főparancsnoka vezette.

1968.

február 26–27.	A VSZ-tagállamok külügyminiszter-helyettesei Berlinben tanácskoztak.
február 29–március 3.	A honvédelmi miniszterhelyettesek (vezérkari főnökök) prágai értekezletén jegyzőkönyvet írtak alá az Egyesített Fegyveres Erők Egyesített Parancsnoksága Katonai Tanácsának – a román fél által korábban javasolt vezető testületnek –, az EFE törzsének és a Technikai Testületnek létrehozásáról. A román küldöttség külön eltérő vélemény benyújtásával írta alá az okmányt.
március 6–7.	A VSZ PTT Szófiában tartott tanácskozásán nyilatkozatot fogadtak el az USA vietnami agressziójával kapcsolatban, illetve állást foglaltak az atomsorompó-egyezmény tervezetéről.
március 23.	Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, az NDK és a Szovjetunió pártvezetői és kormányfői – a Csehszlovákiában kialakult helyzetről – Drezdában tanácskoztak.
április 25–26.	A VSZ EFE-főparancsnok és a honvédelmi miniszter kétoldalú budapesti tárgyalása a PTT által megszabott feladatokról. Kádár János 26-án fogadta a főparancsnokot.
május 8.	Bulgária, Lengyelország, Magyarország, az NDK és a Szovjetunió pártvezetői és kormányfői – a Csehszlovákiával kapcsolatos álláspontok egyeztetése céljából – Moszkvában tanácskoztak.
május 14.	A Politikai Bizottság elfogadta a Varsói Szerződés katonai szervezetének erősítésével kapcsolatos előterjesztést és határozatot hozott a soron következő tárgyalásokon képviselendő magyar álláspontról.
május 21.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a Varsói Szerződés katonai szervezetének helyzetéről és a soron következő tárgyalásokon képviselendő magyar álláspontról, elfogadta a lakosság és az anyagi javak védelmének elveit, továbbá határozott a megyei honvédelmi bizottságok működésével összefüggő javaslatok rendezéséről.
június 15–július 3.	A VSZ öt tagállama hadseregeiből kijelölt erők és egy kisebb román törzs részvételével „SUMAVA” fedőnevű hadgyakorlatot tartottak Lengyelország, Csehszlovákia és a Szovjetunió területén. A szovjet csapatok a gyakorlat befejezése után csak a csehszlovák vezetés határozott követelésére hagyták el Csehszlovákia területét. Ekkor már az „ötök” – a Szovjetunió, Lengyelország, az NDK, Magyarország és Bulgária – haderői megkezdték az előkészületeket Csehszlovákia megszállására.
június 23.	Mezőfalva térségében „VELENCE” fedőnévvel atomtámadás utáni mentést szimuláló gyakorlatot tartottak. A feltételezett mentendőek száma 25 ezer fő volt.
június 25.	A NATO miniszteri tanácsulése Reykjavíkban javaslatot tett a kölcsönös és kiegyensúlyozott haderőcsökkentésre.
július 14–15.	A szovjet, magyar, lengyel, keletnémet és bolgár vezetők a Csehszlovákiában kialakult helyzet kérdéseiről Varsóban egyeztettek.
július 28.	23 órakor a Csehszlovákia megszállására kijelölt magyar erőket a szovjet Déli Hadseregcsoporthoz alárendeltségébe helyezték.
augusztus 3.	Pozsonyban (Bratislava) tanácskoztak Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország és a Szovjetunió pártvezetői. A tanácskozásról többek között részletes nyilatkozatot adtak ki az európai helyzetről, a szocializmus építésének törvényszerűségeiről és a Varsói Szerződés szerepéről.
augusztus 4.	A VSZ EFE törzsfőnökévé kinevezték Sz. M. Stemenko hadseregtábornokot.
augusztus 12–17.	„ZALA” fedőnéven parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatot tartottak.
augusztus 13.	A szovjet kormány képviselője Genfben javasolja a vegyi és bakteriológiai fegyverek betiltását.
augusztus 20–21.	A szovjet, lengyel, magyar és bolgár csapatok megkezdik a szintén VSZ-tag Csehszlovákia megszállását. Az NDK csapatai tartalékban várják a bevetési parancsot.
augusztus 29.	A Honvédelmi Bizottság döntött a néphadseregben – Csehszlovákia megszállásával összefüggésben – foganatosított intézkedésekről.
szeptember 13.	Albánia bejelenti, felmondja részvételét a VSZ-ben.
szeptember 19–28.	I. I. Jakubovszkij marsall, a VSZ EFE-főparancsnoka ellátogat több tagállamba.
szeptember 24–26.	Budapesten az EFE-főparancsnok és a honvédelmi miniszter kétoldalú tárgyalásokon pontosította az okmánytervezeteket.

október 1.	A Politikai Bizottság egyetértőleg tudomásul vette az EFE szerveinek létrehozása érdekében 1968. május 14-én végzett munka eredményeit és megbízta a honvédelmi minisztert, hogy a május 14-i határozat és az azóta elért megállapodások alapján képviselje a magyar fél álláspontját a soron következő tárgyalásokon.
október 16.	Csehszlovákia vezetése engedve a kényszernek szerződést köt a Szovjetunióval a szovjet csapatok csehszlovákiai állomásoztatásáról.
október 21.	Az MN csapatai megkezdték a kivonulást Szlovákiából.
október 29–30.	A VSZ tagállamainak külügyminiszterei Moszkvában tanácskoznak a VSZ szervezete erősítésének feladatairól.
október 29.	A VSZ tagállamainak honvédelmi miniszterei és más katonai vezetők az EFE szervezeti korszerűsítésének lehetőségeiről Moszkvában tárgyalnak.
október 31.	Az utolsó magyar alakulat is elhagyta Csehszlovákia területét. A Honvédelmi Bizottság határozott a lakosság kitelepítéssel kapcsolatos tájékoztatásáról és a párt- és állami vezetők honvédelmi felkészítéséről.
november 26–29.	A VSZ tagállamainak katonai vezetői Bukarestben tárgyalnak a szövetséges országok védelmi képességeinek erősítéséről. A román vezetést arról próbálják meggyőzni, hogy ne akadályozza meg a többi tagország által szükségesnek tartott átalakítások végrehajtását.
november 28.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a Honvédelmi Minisztérium 1969. évi tervéről és költségvetéséről.

1969.

február 13.	A VSZ-tagállamok fegyveres erőinek képviselői az EFE főparancsnokával a NDK területén folytatnak tárgyalásokat.
február 20.	A Honvédelmi Bizottság elfogadta a felső vezetés „M” intézkedési tervét.
március 17.	Budapesten ülést tart a VSZ PTT. A tanácskozáson – Jakubovszkij főparancsnok jelenlétében jóváhagyják a Honvédelmi Miniszterek Bizottsága létrehozására tett előterjesztést, az EFE-erőkre és a parancsnokságra vonatkozó új határozatokat. Románia az EFE békeidejére vonatkozó szervi határozványával kapcsolatban élt a különvélemény jogával.
április	Magyarország diplomatái – a PTT döntésének megfelelően – az európai országokhoz eljuttatták az európai biztonsági és együttműködési értekezletre szóló meghívást.
április 14–16.	VSZ EFE-hadgyakorlat Magyarország, Lengyelország, Csehszlovákia területén és a Szovjetunió nyugati körzeteiben, amelyen repülők, légvédelmi és rádiótechnikai, továbbá híradó csapatok és egyéb szakszolgálatok vesznek részt.
május 14–19.	A Szovjetunió területén „RASZVET” fedőnévvel – bolgár, magyar, román és szovjet alakulatok részvételével – hadgyakorlatot tartottak. A gyakorlat később Magyarország területén folytatódott.
május 20–21.	A VSZ tagállamainak külügyminiszter helyettesei Berlinben tárgyalnak az európai biztonsági értekezlet előkészületeiről.
június 2–7.	A szovjet Déli Hadseregcsoporthoz és a Magyar Néphadsereg törzseinek és csapatainak részvételével – „RASZVET” fedőnéven – EFE-hadgyakorlat Magyarország területén.
június 5–17.	A kommunista és munkáspártok képviselőinek moszkvai tanácskozásán elfogadott dokumentum fő feladatnak az antiimperialista akcióegység erősítését határozta meg.
augusztus 7.	Magyarország bekapcsolódik a genfi leszerelési bizottság munkájába.
szeptember 19.	Kilenc szocialista ország előterjesztése az ENSZ XXIV. ülésszakán a vegyi és bakteriológiai fegyverek előállításának tilalmára és megsemmisítésére.
október 30–31.	A VSZ tagállamainak külügyminiszterei Prágában tanácskozásukon javaslatot tettek az európai értekezlet napirendjére és szorgalmazták az értekezlet mielőbbi összehívását.
október 30–november 3.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa és más vezető testületek Prágában értekezletet tartottak.
november 17.	Helsinkiben megkezdődtek az Egyesült Államok és a Szovjetunió képviselői között a hadászati fegyverrendszerek korlátozásáról folytatott tárgyalások (SALT).
november 20.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a Honvédelmi Minisztérium 1970. évi tervéről és költségvetéséről.
december 9–11.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Moszkvában megtartotta első ülését.
december 22–23.	A VSZ tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottsága Moszkvában megtartotta első ülését.

1970.

január 26–27.	A VSZ tagállamai külügyminiszter-helyettesei Szófiában tanácskoztak.
március 5.	Hatályba lépett az atomsorompó-egyezmény.
március 11–14.	VSZ EFE szovjet hadgyakorlat „DVINA” fedőnéven Belorusszia területén, amelyen részt vettek az EFE törzsének képviselői és a VSZ tagállamainak katonai attaséi.
április 27–28.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Budapesten ülésezett.
május 8.	Jakubovszkij marsall jóváhagyja a EFE Katonai Tanácsa által elfogadott – a főparancsnoknak a tagállamok hadseregeinél működő képviselőiről szóló – határozványt.
május 21–22.	A VSZ tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottsága Szófiában tanácskozott.
május 27.	A NATO római tanácskozásán nyilatkozatot adnak ki a fegyveres erők kölcsönös és kiegyensúlyozott csökkentésére irányuló tárgyalások megkezdésnek indokairól.
június 21–22.	Budapesten a VSZ tagállamai külügyminisztereinek értekezletén kiadott „Felhívás” állást foglalt valamennyi európai állam, valamint az Egyesült Államok és Kanada európai értekezleten való részvétele mellett.
július 1–9.	A Magyar Néphadsereg és a szovjet Déli Hadseregcsoporthadműveleti törzseinek gyakorlata Magyarország területén, amelyen csehszlovák és bolgár törzsek is részt vettek.
július 13–17.	VSZ EFE légvédelmi gyakorlat bolgár, magyar, kelet-német, lengyel, csehszlovák és szovjet légvédelmi csapatok részvételével, a részt vevő tagállamok területén.
július 17.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a fegyveres erők és testületek közvetlen és közvetett védelmi kiadásainak alakulásáról a IV. ötéves tervidőszakban.
augusztus 12.	A Szovjetunió és NSZK között Moszkvában megkötött egyezmény kimondja a második világháború után kialakult határok sérthetetlenségét, a vitás kérdések tárgyalásos úton történő megoldását, a kapcsolatok sokoldalú fejlesztését.
augusztus 20.	A VSZ PTT Moszkvában ülésezett.
augusztus 31–szeptember 2.	A VSZ tagállamai hadseregeinek politikai főcsoportfőnökei Drezdában tanácskoztak a hadseregben folytatott politikai munkáról.
szeptember 28–október 20.	A VSZ tagállamainak – kb. 100 ezer fős – hadgyakorlata „FEGYVERBARÁTSÁG” fedőnéven az NDK területén.
október 20.	Az MSZMP PB határozatot hozott a hátországvédelem egységes rendszerének megteremtéséről.
október 27–30.	Az EFE Katonai Tanácsa Várnában a kiképzés helyzetéről és feladatairól tárgyalta.
november 17–20.	A VSZ hadseregeinek hadtápfőnökei Prágában hadtudományi konferenciát tartottak.
december 1.	Megalakult a Hátországi Alakulatok Parancsnoksága Előkészítő Törzse, amely 1971 tavaszán felállította a Hátországi Alakulatok Parancsnokságát (későbbi elnevezéssel: Hátországvédelmi Parancsnokság).
december 2.	A VSZ PTT Berlinben megrendezett tanácskozásáról kiadott Nyilatkozatban szó van az európai biztonság megszilárdításáról, az indokínai, a közel-keleti és az afrikai helyzetről.
december 3.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a Honvédelmi Minisztérium 1971. évi tervéről és költségvetéséről.
december 17.	A Honvédelmi Tanács határozatban rendeli el a Hátországvédelmi Parancsnokság felállítását.

1971.

február 18–19.	A VSZ tagállamainak külügyminiszterei Bukarestben tanácskoztak.
március 2–3.	A VSZ tagállamai Honvédelmi Minisztereinek Bizottsága Budapesten megvizsgálta a hadseregek infrastruktúrájának, a hírközlő rendszerek és vezetési eszközök tökéletesítésének feladatait.
március 15–19.	A VSZ-tagállamok hadseregeinek vezérkari főnökei Budapesten tanácskoztak.
március 15.	A Honvédelmi Bizottság jóváhagyta a Magyar Néphadsereg csapatainak az Egyesített Fegyveres Erők állományába történő kijelölésével és 1971–1975. évi fejlesztésével kapcsolatos „Jegyzőkönyv”-et.
április 5.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a fővárosi és megyei honvédelmi bizottságok „M” ügyrendjéről és végrehajtási utasításáról.
május 6.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a karhatalmi feladatok megoldásáról.
május 12–15.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Berlinben a hadműveleti és harcászati kiképzés feladatairól tanácskozott.

május 18.	L. I. Brezsnyev Tbiliszbén bejelentette: a Szovjetunió részt kíván venni a fegyveres erők csökkentéséről kezdődő tárgyalásokon.
május 19–21.	EFE-hadgyakorlat a Szovjetunió területén, amelyen jelen voltak a VSZ-tagállamok hadseregeinek vezérkari főnökei és más vezetői.
augusztus 2–8.	„OPÁL-71” fedőnéven hadgyakorlat Magyarország területén, amelyen csehszlovák és szovjet alakulatok is részt vettek.
szeptember 24.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a népgazdaság mozgósítási felkészítése elveinek és módszereinek továbbfejlesztéséről.
szeptember 30.	Washingtonban szovjet–amerikai egyezményt írtak alá az atomfegyverek véletlen, illetve utasítás nélküli alkalmazásának kölcsönös megakadályozására. Megállapodtak a korábban létrehozott „forró drót” felújításában.
október 11–16.	„JÉGVIRÁG” fedőnéven EFE szovjet–magyar együttműködési gyakorlat Magyarország területén.
október 26–29.	Az EFE Katonai Tanácsának és a tagállamok katonai vezetőinek tanácskozása Lengyelországban.
november 18.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a háborús viszonyok közötti árszabályozást és termékgazdálkodást szabályozó kormányrendeletekről.
november 30–december 1.	A VSZ tagállamainak külügyminiszterei varsói tanácskozásukon felszólították az országokat, hogy az európai értekezlet előkészítését kezdjék meg.
december 2.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a Honvédelmi Minisztérium 1972. évi tervéről és költségvetéséről.
december 10.	A NATO miniszteri tanácsulása az európai biztonsági értekezlet összehívását Nyugat-Berlin státusának rendezésétől teszi függővé.
december 12–16.	Czinege Lajos vezérezredes, honvédelmi miniszter vezetésével katonai küldöttség látogatott Ausztriába.
december 16.	Az ENSZ-közügyülés határozata a leszerelési világértekezlet előkészítésére.

1972.

január 25–26.	A VSZ PTT Prágában ülésezett. A testület az ülésről kiadott közleményben elítélte az Egyesült Államok indokínai agresszióját, a tanácskozás javaslatot tett az összeurópai együttműködés alaptételeire.
február 9–10.	A VSZ tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottsága Berlinben tanácskozott.
február 24.	A Honvédelmi Bizottság határozott arról, hogy a polgári védelem katonai alakulatait a Hátszói Alakulatok Parancsnoksága alárendeltségébe helyezik, illetve döntött a háborús pénzgazdálkodás szabályozásáról.
március 23.	A Honvédelmi Bizottság határozott a felső katonai vezető szervek (Honvédelmi Minisztérium, seregtest, önálló magasabbegység parancsnokságok) struktúrájának béke és „M” létszámáról. A testület tárgyalta a hátszói csapatok és szervek „M” feladatainak egyeztetéséről is.
március 21–28.	Bulgária területén bolgár, magyar, román és szovjet erők részvételével törzsvezetési gyakorlatot tartottak.
április 10.	Moszkvában, Washingtonban és Londonban aláírták az ENSZ-ben elfogadott – a baktérium-, illetve a toxinfegyverek kifejlesztésének, előállításának és felhalmozásának tilalmát kimondó – nemzetközi egyezményt.
április 11–13.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Bukarestben tanácskozott a szövetséges hadseregek közötti együttműködésről.
május 15–18.	Jakubovszkij marsall, az VSZ EFE főparancsnoka Magyarországon tartózkodik.
május 22–27.	„DUNA-72” fedőnéven a szovjet Déli Hadseregcsoporthoz erővel együttműködési gyakorlat.
május 22–30.	Nixon amerikai elnök látogatása a Szovjetunióban. Nyilatkozatot írtak alá a szovjet–amerikai kapcsolatok alapelveiről. Egyezményeket kötöttek a hadászati támadó és rakétaelhárító-rendszerek korlátozásáról. (SALT-I és ABM-szerződés)
május 31.	A NATO miniszteri tanácsulása állást foglalt abban, hogy a tagállamok részt vesznek az európai biztonsági és együttműködési értekezlet előkészítő megbeszélésein azzal, hogy kezdődjön meg a tárgyalás a közép-európai fegyveres erők kölcsönös és kiegyensúlyozott csökkentéséről is.
június 3.	A Nyugat-Berlinről szóló négyhatalmi megállapodás aláírása.

szeptember 4–16.	VSZ EFE-hadgyakorlat „PAJZS-72” fedőnéven Csehszlovákia területén, amelyen szovjet, lengyel, magyar és kelet-német alakulatok is részt vettek.
október 17–20.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Minszkben ülést tartott.
október 23–28.	„LUNA-72” fedőnéven szovjet és magyar csapatok együttműködési gyakorlatot tartottak, amelyen széles folyóakadályon történő átkelést is végrehajtottak.
november 8.	Bonnban aláírták az NDK és az NSZK közötti kapcsolatokról szóló szerződést.
november 16–20.	A szovjet fegyveres erők vezérkari főnöke, V. Kulikov marsall vezetésével katonai küldöttség érkezett Magyarországra.
november 17.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a Honvédelmi Minisztérium 1973. évi tervéről és költségvetéséről.
november 21.	Az MSZMP PB határozatot hozott a Polgári Védelem továbbfejlesztéséről.
november 22.	Helsinkiben megkezdődött a 32 európai ország, az Egyesült Államok és Kanada nagyköveti szintű képviselőinek az európai biztonsági és együttműködési értekezletet előkészítő tanácskozása.
november 29.	Szovjet javaslat alapján az ENSZ-közgyűlés határozata az erőszak megtiltásáról a nemzetközi kapcsolatokban és az atomfegyver alkalmazásának tilalmáról.

1973.

január 7.	A szovjet kormány javaslata a nyugati államok kormányaihoz, az európai fegyverzetek kölcsönös csökkentéséről folytatandó konzultáció megkezdésére.
január 15–16.	A tagállamok külügyminiszterei Moszkvában üléseztek.
január 18.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a megyei vezetési pontok működési szabályairól és a működéshez szükséges anyagi eszközök biztosításáról.
január 31.	19 állam küldöttsége részvételével konzultáció kezdődött Bécsben a közép-európai haderőcsökkentési tárgyalások előkészítéséről.
február 6–8.	A VSZ tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottsága Varsóban tanácskozott.
április	Czinege Lajos és Grecsko marsall Moszkvában tárgyalásokat folytatott.
április 24.	A VSZ tagállamainak külügyminiszter-helyettesei Moszkvában aláírták az EFE törzsének és más vezetőszerveknek jogállásáról szóló konvenciót.
május 16–17.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Szófiában ülést tartott.
június 18–25.	L. I. Breznyev látogatása az Egyesült Államokban.
június 25.	Szovjet–amerikai egyezmény a nukleáris világháború veszélyének elhárításáról.
szeptember 19–24.	EFE szovjet–magyar együttműködési gyakorlat – „VÉRTES-73” – Magyarország területén.
szeptember 27.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a polgári védelem fejlesztéséről szóló minisztertanácsi előterjesztés-tervezetről.
október 18–19.	Drezdában értekezletet tartottak a VSZ hadseregeinek politikai vezetői, amelyen többek között meghatározták „az imperializmus ideológiai intervenciója elleni harc feladatait.”
október 25.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a Honvédelmi Minisztérium IV. ötéves tervében előirányzott célkitűzések teljesíthetőségéről, valamint az V. ötéves terv időszakára halasztható feladatokról.
október 30.	Bécsben a NATO és a VSZ tagállamainak részvételével megkezdődött a közép-európai haderőcsökkentési tárgyalások érdemi szakasza.
október 30–31.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Prágában ülést tartott.
november 30.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a Honvédelmi Minisztérium 1974. évi tervéről és költségvetéséről.
december 20–25.	Grecsko marsall vezette küldöttség érkezett Magyarországra.
december 21.	A diplomáciai kapcsolat felvétele az NSZK és Magyarország között.

1974.

február 6–7.	A VSZ tagállamai Honvédelmi Minisztereinek Bizottsága Bukarestben tanácskozott.
március 11.	Czinege Lajos vezérezredes vezetésével 5 napos hivatalos látogatásra katonai küldöttség érkezett Jugoszláviába.
március 26–28.	Budapesten ülésezett a VSZ EFE Katonai Tanácsa. Elfogadott nyilatkozatok: a „közel-keleti tartós és igazságos békéért”, „a tartós vietnami békéért, a vietnami nép igazságos nemzeti érdekeinek biztosításáért”, „Vessenek véget az önkénynek és a demokraták üldözésének Chilében!”
április 17–18.	A VSZ PTT Varsóban ülésezett.
május 11–24.	Szovjet, magyar és csehszlovák erők részvételével – „SZOJUZ-74” fedőnéven – EFE törzsvezetési gyakorlat Magyarország és Csehszlovákia területén. A gyakorlat időszakában Magyarországra érkezett Jakubovszkij marsall, az EFE főparancsnoka, Stemenko hadseregtábornok, az EFE törzsfőnöke, és Grecsko marsall, honvédelmi miniszter.
június 27–július 3.	Moszkvában a szovjet–amerikai csúcstalálkozón hét újabb fegyverzetkorlátozási megállapodást írtak alá, július 3-án szovjet–amerikai jegyzőkönyvet fogadtak el a rakétavédelmi rakétarendszerek további korlátozásáról.
augusztus 29.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a munkásőrség részére meghatározott háterszágvédelmi feladatok végrehajtására való felkészülés helyzetéről.
szeptember 26.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a párt-, állami, gazdasági és tömegszervezeti vezetők honvédelmi felkészítéséről.
szeptember 30–október 6.	Magyar és szovjet alakulatok részvételével EFE-gyakorlat Magyarország területén.
október 24.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a lakosság és üzemi dolgozók egyéni védőeszközzel való ellátásának elveiről és rendszeréről, az óvóhelyek építésének, korszerűsítésének, továbbá fenntartásának elveiről és ütemezéséről, az országos és területi irányító szervek kitelepítésének új elveiről és az anyagi javak, élelmiszer, víz- és takarmánykészletek, valamint az állatállomány radiológiai-, biológiai- és vegyvédelmének elveiről, szabályairól.
november 1.	A Minisztertanács rendeletben határozta meg a háterszágvédelemmel összefüggő feladatokat a határőrségnek és a rendőrségnek.
november 19–21.	Berlinben tanácskozott az EFE Katonai Tanácsa.
november 23–24.	Brezsnyev és G. Ford vlagyivosztoki találkozója.
december 6.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a Honvédelmi Minisztérium V. ötéves tervének koncepciójáról és a tárca 1975. évi tervéről és költségvetéséről.

1975.

január 7–8.	A VSZ-tagállamok Honvédelmi Minisztereinek Bizottsága Moszkvában megtárgyalta az EFE vezető szerveinek tevékenységét.
január 29–30.	A VSZ tagállamainak külügyminiszterei Moszkvában tanácskoztak.
március 13.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a háborús jogszabály-tervezetek kidolgozásának és felülvizsgálatának egységes rendjéről.
április 22–24.	Az EFE hadtudományi konferenciája Moszkvában a szerződés fennállása 20. évfordulója alkalmából.
május 15.	Varsóban – a 20. évforduló alkalmából – ülést tartottak a tagállamok parlamenti küldöttségei. Felhívással fordultak valamennyi európai ország parlamentjéhez: „Az európai népek békéjéért, biztonságáért, együttműködéséért és közeledéséért”.
május 19–21.	Az EFE Katonai Tanácsának ünnepi ülése Varsóban.
június 3–4.	A VSZ tagállamai „közvéleményének képviselői” Prágában tanácskoztak a szövetség létrehozásának 20. évfordulója alkalmából.
augusztus 1.	Helsinkiben a 35 állam legmagasabb szintű politikai vezetőinek részvételével megtartották az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet harmadik szakaszát.
augusztus 28.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a vám- és pénzügyőrség rendkívüli, illetve háborús körülmények között végrehajtandó feladatainak meghatározásáról.
szeptember 11.	A Szovjetunió javasolja, hogy az ENSZ tűzze napirendjére az atomfegyver-kísérletek teljes betiltását.
szeptember 24.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta az országos irányító szervek kitelepítés körülményei közötti működéséhez szükséges személyi, védelmi feltételekről és a híradás biztosításáról.

október 27–30.	Bukarestben megtartotta soros ülését a VSZ EFE Katonai Tanácsa.
november 3–4.	Jakubovszkij marsall, a VSZ EFE főparancsnoka Magyarországra látogatott.
november 9–14.	Czinege Lajos vezérezredes, honvédelmi miniszter vezetésével katonai küldöttség látogatott Ausztriába.
november 18–19.	Prágában tanácskozott a VSZ-tagállamok Honvédelmi Minisztereinek Bizottsága.
december 24.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a Honvédelmi Minisztérium 1976. évi és az V. ötéves tervéről és költségvetéséről.

1976.

január 29.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a lakosság „M” időszakban történő szervezett ellátása megtervezésének további decentralizálásáról, a lakosság ruházati és iparcikk áruszállításának rendjéről, továbbá egyes nem gazdasági, országos hatáskörű szervek, valamint a társadalmi szervek „M” feladatairól.
március 18.	Az Országgyűlés elfogadta az új Honvédelmi Törvényt.
március 25.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a honi légvédelmi rakétarendszer fejlesztéséről.
május 25–27.	Kijevben ülésezett a VSZ EFE Katonai Tanácsa.
június 7.	Nikola Ljubicic hadseregtábornok, honvédelmi miniszter vezetésével 5 napon át jugoszláv katonai küldöttség tartózkodott Magyarországon.
június 22.	Várnában baráti találkozót tartotta a VSZ tagállamai hadseregeinek vezető munkatársai.
július 6–10.	Többfokozatú – szovjet csapatokkal közös – Front hadműveleti-parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat Magyarországon.
augusztus 26.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a védett vezetési rendszer fejlesztéséről.
szeptember 23.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a gazdaságmozgósítási munka alapelveinek megfelelő „M” tervek kidolgozásáról, valamint az új mozgósítási rendszerre történő áttérésről.
október 23.	Anton Leeb gyalogsági hadseregtábornok, főszemlélő vezetésével osztrák katonai delegáció érkezett Magyarországra.
november 25–26.	A VSZ PTT ülészsaka Bukarestben. A tanácskozás felhívással fordult a Helsinki Záróokmányt aláíró államokhoz: szerződésben vállaljanak kötelezettséget, hogy nem alkalmaznak elsőként egymás ellen nukleáris fegyvert. Határozat született az Egyesített Titkárság és a Külügyminiszteri Bizottság létrehozására is.
december 10–11.	Szófiában ülést tartott a VSZ tagállamai Honvédelmi Minisztereinek Bizottsága.
december 20.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a Magyar Néphadsereg és a Polgári Védelem 1977. évi tervéről és költségvetéséről.
december 21.	Az ENSZ-közgyűlés határozata a rendkívüli leszerelési ülészsak összehívásáról.

1977.

február 7–12.	„BARÁTSÁG-77” fedőnéven szovjet csapatokkal közös hadosztály harcászati gyakorlat Magyarországon.
február 24.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta az óvóhelyek és a kiszóródás elleni védőlétesítmények építéséről szóló – háborús idősakra vonatkozó – minisztertanácsi rendelettervezetről.
március 21–27.	„SZÖVETSÉG-77” fedőnéven magyar, szovjet és csehszlovák erők részvételével parancsnoki és törzsvezetési hadgyakorlatot tartottak Magyarország területén.
március 24.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a háború esetén bevezetésre kerülő kulturális ellátásról, a művelődési (oktatási, kulturális) intézmények működéséről szóló minisztertanácsi rendeletekről, valamint a háború esetén bevezetésre kerülő, a szövetkezetek önkormányzatának felfüggesztéséről szóló törvényerejű rendeletről, a szövetkezetek működéséről, továbbá a mezőgazdasági termelés biztosításáról és a beszolgáltatásról szóló minisztertanácsi rendeletekről.
május 10–11.	A NATO Tanács Londonban állam- és kormányfők részvételével megtartott tanácskozásán a katonai kiadások növeléséről és a hosszú távú fegyverkezés irányelveiről döntött.
május 10–14.	Czinege Lajos vezette katonai küldöttség látogatása Moszkvába.

május 16–20.	Prágában ülésezett a VSZ EFE Katonai Tanácsa.
május 25–26.	A VSZ tagállamai Külügyminiszteri Bizottsága Moszkvában tanácskozott.
július 4–6.	A VSZ tagállamai parlamenti delegációinak tárgyalásai Leningrádban.
szeptember 5–7., 19–23.	„HENGÉR-77” fedőnéven szovjet csapatokkal közös rakéta- és rakétatechnikai együttműködési gyakorlatot tartottak.
október 4.	Belgrádban 35 állam képviselőjének részvételével megkezdődött az európai konferencia, amely 1978. március 9-én ért véget.
október 9.	3500 fő bevonásával módszertani polgári védelmi gyakorlatot tartottak Hajdúböszörményben.
október 17–20.	Az EFE Katonai Tanácsa Szófiában ülésezett.
november 15–18.	A Polgári Védelem Országos Parancsnoksága – Budapesten, Heves és Borsod–Abaúj–Zemplén megyében – élelmiszervédelmi tanácskozást és bemutató gyakorlatot rendezett, amelyen részt vettek a VSZ-tagállamok és Mongólia polgári védelmi vezetői és szakértői.
november 29–december 2.	Budapesten ülésezett a VSZ tagállamai Honvédelmi Miniszttereinek Bizottsága.
december 16.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a Magyar Néphadsereg 1978. évi tervéről és költségvetéséről.

1978.

január 26.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a hírközlés háborúra való előkészítésének rendszeréről.
február 6–10.	„BARÁTSÁG-78” fedőnéven szovjet csapatokkal közös hadgyakorlat.
február 21.	Czinege Lajos vezérezredes, honvédelmi miniszter vezetésével katonai küldöttség utazott a Szovjetunióba.
február 21.	Hét szocialista ország átfogó leszerelési programot terjeszt elő Genfben.
március 13.	A szocialista országok tervezetének benyújtása Genfben a neutronfegyver betiltásáról.
március 20–24.	„HANSÁG–DUNA” fedőnéven – Magyarország és Csehszlovákia területén – közös magyar és csehszlovák polgári védelmi gyakorlatot tartottak, amelyet megtekintettek a VSZ-tagállamok polgári védelmi szervezeteinek vezetői is.
április 10–15.	„TAVASZ-78” fedőnéven szovjet erőkkal többfokozatú Front parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatot tartottak, amely megtekintésére V. Kulikov marsall, a VSZ EFE főparancsnoka és Gribkov marsall, az EFE törzsfőnöke is Magyarországra érkezett.
április 23–26.	Varsóban ülésezett az EFE Katonai Tanácsa.
április 24–25.	A VSZ tagállamai Külügyminiszteri Bizottságának ülése Szófiában.
május 15–20.	Usztyinov marsall, a Szovjetunió honvédelmi minisztere Magyarországra látogatott.
május 16–19.	Budapesten ülésezett a VSZ EFE Katonai Tanácsa.
május 23–július 1.	Az ENSZ rendkívüli leszerelési ülészaka.
május 26.	A Szovjetunió átfogó leszerelési programjának beterjesztése az ENSZ rendkívüli leszerelési ülészakán.
június 29.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a Magyar Vöröskereszt rendkívüli időszakra vonatkozó feladatairól.
július 27.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta az óvóhely-építési és korszerűsítési program helyzetéről, az V. ötéves tervidőszakban végrehajtandó feladatokról, illetve a VI. ötéves tervidőszakra történő átmenet feltételeiről.
augusztus 26–27.	15 ezer fő bevonásával polgári védelmi gyakorlatot hajtottak végre Tolna megyében, amelyen elsődleges feladat a nukleáris csapások utáni mentő-mentesítő munka megszervezése és végrehajtása volt.
október 16–19.	Berlinben ülésezett a VSZ EFE Katonai Tanácsa.
október 19.	A Honvédelmi Bizottság határozott a Varsói Szerződés tagállamainak a külkereskedelem területén rendkívüli időszakban történő együttműködését szabályzó normatív-jogi dokumentumok jóváhagyásáról.
november 22–23.	A VSZ PTT Moszkvában ülésezett. Nyilatkozat az enyhülési folyamat továbbfejlesztéséért és a leszerelésért vívott harc feladatairól.
december 4–7.	Berlinben ülésezett a VSZ tagállamai Honvédelmi Miniszttereinek Bizottsága.
december 21.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a fegyveres erők és testületek 1979. évi tervéről és költségvetéséről.
december 29.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a lakosság egyes városokból való részleges kitelepítéséről szóló minisztertanácsi rendelettervezetről.

1979.

január 25.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a tömegtájékoztatási szervek háborús készenlétének helyzetéről és a további feladatokról.
február 1.	Hét szocialista ország a genfi leszerelési bizottság ülésén javasolta: kezdődjenek tárgyalások mindenfajta nukleáris fegyver gyártásának megtiltásáról és a készletek fokozatos megsemmisítéséről.
március 12.	V. Kulikov marsall, A VSZ EFE főparancsnoka 5 napos látogatásra Magyarországra érkezett.
április 20.	Csehszlovákia, Magyarország, Lengyelország és a Szovjetunió közös polgári védelmi gyakorlatot hajtottak végre Lvov, Tiszovce, Przemyśl, Lublo, Breszt, Kassa, Mátészalka, Csap és Ágcsernyő térségében.
április 23–26.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Varsóban ülésezett és ajánlásokat fogadott el az Egyesített Fegyveres Erők fejlesztéséről.
május 14–19.	A VSZ EFE hadgyakorlatot – „PAJZS-79” – tartottak Magyarország területén, amelyen szovjet, román és csehszlovák alakulatok is részt vettek.
május 14–15.	A VSZ Külügyminiszteri Bizottsága a Budapesten megtartott ülésén javasolta, hogy az összeurópai értekezleten részt vevő 35 állam szerződésben vállaljon kötelezettséget arra, hogy elsőként nem alkalmaznak sem nukleáris, sem hagyományos fegyvert egymás ellen.
június 1.	Budapesten befejeződött a VSZ tagállamai katonai igazságügyi vezetőinek értekezlete.
június 11.	A Honvédelmi Bizottság határozott a háború időszakában az állami irányítás szervezetében életbe lépő változásokról.
június 15–18.	Szovjet–amerikai csúcstalálkozó Bécsben.
július 18.	A SALT–II Szerződés aláírása Bécsben. (Az USA törvényhozása nem ratifikálta.)
július 26.	Magyarország – a szocialista országok nevében – a genfi leszerelési bizottság ülésén nemzetközi szerződéstervezetet nyújtott be arról, hogy a nukleáris hatalmak mondjanak le a nukleáris fegyverek alkalmazásáról a nukleáris fegyverrel nem rendelkező országokkal szemben.
június 28.	A Honvédelmi Bizottság határozott a lakosság és az üzemi dolgozók új kitelepítési (befogadási) terveinek kidolgozásáról és érvénybeléptetéséről.
július 25.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a fegyveres erők, a fegyveres testületek és a rendészeti szervek harckészültségének és mozgósításának rendjéről.
szeptember 5.	20 ezer fő bevonásával polgári védelmi gyakorlatot hajtottak végre Szolnok megyében, ahol elsősorban a „nagy-tömegű lakosság kitelepítését” hajtották végre.
szeptember 10–28.	Az ENSZ közgyűlés 32. ülészakán elfogadott határozat alapján Genfben megtartották a hagyományos tömegpusztító fegyverfajták, valamint alkalmazásuk korlátozásáról tárgyaló konferencia első fordulóját.
szeptember 24. – október 7.	„KÁRPÁT-79” fedőnéven Ukrajna területén magyar és szovjet csapatok együttműködési hadgyakorlata.
szeptember 20.	A Honvédelmi Bizottság döntött a háborús jogszabálytervezetek kidolgozásának és felülvizsgálatának végrehajtásáról és a Külügyminisztérium háborús működéséhez szükséges híradástechnikai eszközök biztosításáról.
október 29–31.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa V. Kulikov marsall, EFE-főparancsnok elnökletével Bukarestben ülésezett.
december 4–6.	Varsóban tanácskozott a VSZ tagállamai Honvédelmi Minisztereinek Bizottsága. Az ülésen részt vett az EFE főparancsnoka és törzsfőnöke is.
december 5–6.	Berlinben ülésezett a VSZ tagállamai Külügyminiszteri Bizottsága. Az ülést követően kiadott közleményében a testület felszólította a NATO tagállamait: ne telepítsenek közepes hatótávolságú rakétákat Nyugat-Európában.
december 12.	Brüsszelben a NATO hadügyminisztereinek és külügyminisztereinek együttes ülése döntést hozott a szövetség nukleáris erejének korszerűsítéséről, a Pershing–2 és a szárnyas rakéták több nyugat-európai országba történő telepítéséről.
december 21.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a védelem, a fegyveres erők és testületek 1980. évi tervéről és költségvetéséről.
december 27.	A Szovjetunió csapatai megkezdték Afganisztán megszállását.

1980.

február 21.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a honi légvédelmi rakétarendszer fejlesztésének helyzetéről, továbbá a vagyontárgyaknak a veszélyeztetett területekről való elszállításáról szóló minisztertanácsi rendelettervezetről.
április 14–15.	PTT ülés Varsóban. Nyilatkozat az európai enyhülésért és biztonságért, az egyetemes béke megszilárdításáért folytatott harc időszerű kérdéseiről és feladatairól. Felhívás a világ valamennyi államának vezetőjéhez.
május 21.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Moszkvában ülésezett.
június 10–15.	Magyarország területén törzsvezetési gyakorlatot tartottak az MN és a szovjet Déli Hadseregcsoporthoz kijelölt törzsei.
június 17.	A VSZ-tagállamok parlamenti képviselői Minszkben felhívással fordultak Európa és a világ államainak parlamentjeihez és parlamenti képviselőihez.
augusztus 22–30.	„DUNA-80” fedőnéven magyar és szovjet csapatok együttműködési gyakorlata.
szeptember 4–12.	„FEGYVERBARÁTSÁG-80” fedőnéven koalíciós frontszintű parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat az NDK-ban.
szeptember 17.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a támadófegyverek hatásai elleni védekezésről szóló minisztertanácsi rendelettervezetről.
október 15–17.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Prágában ülésezett.
október 19–20.	A VSZ Külügyminiszteri Bizottsága Varsóban ülésezett.
december 1–3.	A VSZ-tagállamok Honvédelmi Minisztvereinek Bizottsága Bukarestben ülésezett.
december 6.	A tagállamok párt- és állami vezetői Moszkvában tanácskoztak.
december 16.	A Honvédelmi Bizottság tárgyalta a polgári védelem fejlesztése érdekében 1979–1980. évben végzett munkáról.

1981.

április 21–23.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Szófiában ülésezett.
október 27–30.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Balatonkenesén ülésezett.
december 1–2.	A VSZ Külügyminiszteri Bizottsága Bukarestben ülésezett.
december 1–4.	A VSZ-tagállamok Honvédelmi Minisztvereinek Bizottsága Moszkvában ülésezett.

1982.

április 26–29.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Berlinben ülésezett.
október 20–22.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Varsóban ülésezett.
október 21–22.	A VSZ Külügyminiszteri Bizottsága Moszkvában ülésezett.

1983.

január 5.	PTT ülés Prágában. Politikai nyilatkozat kiadása.
január 11–13.	A VSZ-tagállamok Honvédelmi Minisztvereinek Bizottsága Prágában ülésezett.
március 22.	Kádár János fogadta Usztyinov marsallt, a Szovjetunió honvédelmi miniszterét és Kulikov marsallt, a VSZ EFE főparancsnokát.
április 6–7.	A VSZ Külügyminiszteri Bizottsága Prágában ülésezett.
április 22–26.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Budapesten ülésezett.
június 28.	Hét szocialista ország párt- és állami vezetői Moszkvában tanácskoztak. Közös nyilatkozatot adtak ki.
október 13–14.	A VSZ Külügyminiszteri Bizottsága Szófiában ülésezett.
október 20.	A VSZ-tagállamok Honvédelmi Minisztvereinek Bizottsága soronkívül Berlinben ülésezett.
október 26–29.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Lvovban ülésezett.
november 9–10.	A tagállamok parlamenti képviselői Szófiában találkoztak. Felhívással fordultak az európai törvényhozókhoz.

november 22.	A bonni Bundestag jóváhagyta a Pershing–2 rakéták elhelyezését az NSZK-ban. Megkezdődött a telepítés, ezért valamennyi fegyverzetcsökkentési tárgyalás megszakadt a Szovjetunió és az USA között. A Szovjetunió 24-én hatályon kívül helyezett minden egyoldalúan vállalt kötelezettségét, meggyorsította a rakétatelepítéseit.
december 5–7.	A VSZ-tagállamok Honvédelmi Minisztereinek Bizottsága Szófiában ülésezett.

1984.

január 11.	A VSZ-tagállamok javaslattal fordultak a NATO tagállamaihoz Európa vegyifegyver-mentesítése érdekében.
március 6.	A VSZ-tagállamok a NATO tagországainak a katonai kiadások befagyasztását és csökkentését célzó tárgyalások összehívására tettek javaslatot.
április 19-20.	A VSZ Külügyminiszteri Bizottsága Budapesten ülésezett.
április 24-26.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Prágában ülésezett.
május 8.	A tagországok felhívása az Észak-atlanti Szerződés Szervezete tagállamaihoz a katonai erő alkalmazásáról való kölcsönös lemondásról és a békés kapcsolatok fenntartásáról szóló szerződés megkötésével kapcsolatban.
október 17-19.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Szófiában ülésezett.
december 3-4.	A VSZ Külügyminiszteri Bizottsága Berlinben ülésezett.
december 3-5.	A VSZ-tagállamok Honvédelmi Minisztereinek Bizottsága Budapesten ülésezett.

1985.

március 1.	A tagállamok külügyminiszter-helyettesei Moszkvában tanácskoztak.
április 26.	A tagországok legfelsőbb párt- és állami vezetői találkoztak Varsóban, ahol jegyzőkönyvet fogadtak el a Varsóban 1955. május 14-én aláírt Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés időbeli hatályának újabb 10 évre történő meghosszabbításáról.
május 10.	A Magyar Népköztársaság ratifikálta a fenti jegyzőkönyvet.
május 14.	A tagállamok parlamentjeinek képviselői a szerződés fennállásának 30. évfordulója alkalmából találkozót tartottak Budapesten.
május 20–23.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Budapesten ülésezett.
október 22–23.	PTT ülés Szófiában. Nyilatkozat: „A nukleáris veszély elhárításáért, az európai és a világhelyzet kedvező fordulatáért”
november 12–14.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Berlinben ülésezett.
december 2–5.	A VSZ-tagállamok Honvédelmi Minisztereinek Bizottsága Berlinben ülésezett.

1986.

április 10.	A hadsereg vezetőinek értekezletén felszólalt Kádár János.
április 23–24.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Varsóban ülésezett.
június 11.	A VSZ PTT Budapesten ülésezett.
szeptember 22.	33 európai ország, az Egyesült Államok és Kanada képviselő aláírták a Stockholmban tartott konferencia záróokmányát, amelyben megerősítették, hogy egymás közötti kapcsolataikban tartózkodnak az erővel való fenyegetőzésről vagy az erő alkalmazásától. Elfogadták, hogy bejelentési kötelezettség alá esnek a 13 ezer főnél nagyobb létszámú, vagy 300 harckocsinál többet felvonultató gyakorlatok.
október 24.	Budapesten tartotta ülését a leszereléssel foglalkozó Palme-bizottság.
november 12–14.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Bukarestben ülésezett.
november 18–20.	A VSZ tagállamai vezérkari főnökeinek részvételével értekezletet tartottak Pozsonyban, amelyen az EFE-hadseregek mozgósítási feladatait beszélték meg.
december 1–3.	A VSZ-tagállamok Honvédelmi Minisztereinek Bizottsága Varsóban ülésezett.
december 4.	A NATO-országok honvédelmi miniszterei javasolják, hogy a két katonai tömb kezdjen tárgyalásokat a rövid hatótávolságú rakéták csökkentéséről. A brüsszeli ülésen elfogadták a VSZ javaslatát, mely szerint az európai hagyományos fegyverzetek csökkentéséről is tárgyalni kell.

1987.

március 24.	Magyar–szovjet honvédelmi miniszteri találkozó volt Moszkvában.
április 16–18.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Minszkben ülésezett.
május 19–22.	Szergej Szokolov marsall, honvédelmi miniszter vezetésével küldöttség érkezett Magyarországra. Szokolov marsallt Kádár János 22-én fogadta.
május 29.	A VSZ PTT Berlinben ülésezett.
szeptember 1.	Magyar–szovjet harcászati gyakorlat kezdődött Magyarországon.
szeptember 24–26.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Prágában ülésezett.
október 1.	Az Országos Béketanács sajtótájékoztatóján bejelentik, hogy Magyarország területén nincs atom- és vegyi fegyver.
november 24–26.	A VSZ-tagállamok Honvédelmi Miniszttereinek Bizottsága Bukarestben ülésezett.
december 8.	Washingtonban Gorbacsov és Reagan találkozóán aláírták a közepes hatótávolságú és rövidebb hatótávolságú atomfegyverek teljes felszámolásáról szóló egyezményt, melyben a szerződő felek kötelezettséget vállaltak arra, hogy teljes egészében megsemmisítik a szolgálatban tartott, vagy a fejlesztés stádiumában lévő 1000–5000 km-es – tehát közepes hatótávolságú szárazföldi telepítésű ballisztikus rakétákat és robotrepülőgépeiket, a szerződés hatályba lépésétől számítva 3 év alatt.
december 11.	Gorbacsov az amerikai elnökkel folytatott tárgyalásairól a VSZ-tagállamok első és főtítkárait, külügy- és honvédelmi minisztereit Berlinben tájékoztatta.

1988.

január 28.	Megkezdődött a „BARÁTSÁG-88” hadgyakorlat, amelyen nyugati megfigyelők is részt vettek.
április 8.	Magyarországra érkezett V. Kulikov marsall, a VSZ EFE főparancsnoka, akit fogadott Kádár János is.
május 11.	A szovjet csapatok megkezdik a kivonulást Afganisztánból.
május 11–13.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Szófiában ülésezett.
június 22.	Grósz Károly fogadta V. Kulikov marsallt.
július 5–8.	A VSZ-tagállamok Honvédelmi Miniszttereinek Bizottsága Moszkvában ülésezett.
július 16.	A VSZ PTT Varsóban ülésezett.
augusztus 9.	Az MSZMP PB álláspontja szerint Magyarország érdekelt abban, hogy az itt lévő katonai erők már az első szakaszban kiterjedjen a hagyományos fegyveres erők csökkentéséről kötendő egyezmény.
szeptember 17.	A stockholmi megállapodás értelmében – első ízben – 12 nyugati és 6 szocialista ország katonai megfigyelői is jelen vannak a Dunántúlon folyó 17 ezer fős magyar–szovjet hadgyakorlaton.
október 3–5.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Budapesten ülésezett.
október 17–18.	A VSZ-tagállamok Honvédelmi Miniszttereinek Bizottsága Prágában ülésezett.
október 27.	A Határőrség Országos Parancsnoksága kezdeményezte, hogy a nyugati határon számolják fel a műszaki zárrendszert.
november 15.	Hom Gyula külügyi államtitkár Brüsszelben, a NATO-központban tett látogatásakor kijelentette, hogy Magyarország a leszerelési folyamat keretében hajlandó nyilvánosságra hozni katonai költségvetésének és fegyveres erőinek adatait.
december 7.	Gorbacsov az ENSZ-központban bejelentette a szovjet fegyveres erők 500 000 fős csökkentését és a szovjet csapatok egy részének kivonását Közép- és Kelet-Európából.
december 8.	Kárpáti Ferenc honvédelmi miniszter kijelentette, hogy a Magyarországon állomásozó szovjet csapatok egynegyedét is érintheti a Mihail Gorbacsov által bejelentett egyoldalú haderőcsökkentés. Az 1989-es honvédelmi költségvetés reálértéken 17%-kal lesz kevesebb, mint 1988-ban.
december 17.	A VSZ-tagállamok Honvédelmi Miniszttereinek Bizottsága Szófiában ülésezett.

1989.

január 8.	Bejelentés arról, hogy a Szovjetunió 1989-ben egyoldalúan megkezdi vegyi fegyvereinek felszámolását.
január 10.	Grósz Károly, az MSZMP főtitkára nyilatkozatban közölte: rövid időn belül megkezdődik a szovjet csapatok részleges kivonása Magyarországról.
január 25.	Kárpáti Ferenc honvédelmi miniszter bejelentette, hogy az év első felében kivonnak Magyarországról 2 szovjet harckocsihadosztályt és 1 kiképző harckocsiezredet, a második félévben pedig távozik 1 deszantzászlóalj és 1 vadászrepülőezred.
március 9–23.	Bécsben a VSZ és a NATO képviselői megkezdték a tárgyalásokat a hagyományos fegyveres erők és fegyverzetek csökkentéséről.
április 13.	A határőrség bejelentette, hogy 3 héten belül megkezdik a műszaki határzár lebontását a magyar–osztrák határon.
április 25.	Kiskunhalasról hazaindult egy szovjet harckocsi gárdahadosztály.
április 27.	Genfben Kovács László külügyminiszter-helyettes bejelentette, hogy Magyarország a fegyverzet és katonai kiadásai további csökkentésére készül.
május 5.	Megkezdődik a bécsi haderő- és fegyverzetcsökkentésről szóló tárgyalások második, július 13-ig tartó fordulója.
május 14.	Németh Miklós kormányfő bejelentette, hogy 5 milliárd forinttal kívánják csökkenteni a védelemre fordított összegeket.
május 19.	Németh Miklós kormányfő a HM-ben tartott vezetői értekezleten kijelentette, hogy a hadsereg erejét semmilyen politikai erőnek sem szabad felhasználni belpolitikai kérdések megoldására.
május 22–24.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Berlinben ülésezett.
május 26.	Tóth Tibor vezérőrnagy, vezérkari főnök helyettes bejelentette, hogy Magyarország 1990 végéig 250 harckocsit és 430 tüzérségi löveget semmisít meg.
június 11.	A politikai egyeztető tárgyalások nyilvánosságra hozott megállapodása szerint: egyetlen társadalmi szervezet sem rendelkezhet közvetlenül fegyveres testületekkel.
június 15.	A FIDESZ kezdeményezésére tüntetés a Szovjetunió budapesti nagykövetsége előtt, amelyen a szovjet csapatok azonnali kivonását követelték.
július 7–8.	A VSZ PTT Bukarestben ülésezett. Másnap Nyers Rezső úgy nyilatkozott, hogy a tagállamok között nagyon jelentősek a különbségek, ezért a szövetség egységét csak az eltérő nézetek összehangolása biztosíthatja.
július 25.	Moszkvában Mihail Gorbacsov és Nyers Rezső, valamint Grósz Károly megállapodtak, hogy folytatják a megbeszéléseket a szovjet csapatok további kivonásáról. „Megfelelő nemzetközi helyzetben a csapatcsökkentések elvezethetnek a teljes kivonáshoz.”
augusztus 11.	A korábban bejelentett magyar katonai csapatcsökkentések első lépéseként felszámolták a szabadszállási harckocsidandárt.
augusztus 16.	Az MSZMP vezetése kinyilvánította, hogy nem azonosul az 1968-as csehszlovákiai beavatkozást elhatározó döntéssel.
augusztus 20.	Németh Miklós kormányfő a ceglédi ünnepségen bejelentette, hogy a magyar kormány elítéli a VSZ 1968-as csehszlovákiai beavatkozását és intézményes garanciát kért arra, hogy ilyen akció soha többé ne ismétlődjék meg.
szeptember 7–október 19.	Sor került az európai hagyományos fegyveres erők és fegyverzetek csökkentéséről folyó tárgyalások 3. fordulójára.
szeptember 8.	A külügyminiszter bejelentette, hogy Magyarország elkötelezettsége a VSZ mellett nem sértheti más, egyetemes nemzetközi szerződésekhez fűződő érdekeit.
szeptember 10.	A kormány felfüggesztette az 1969-ban kötött magyar–NDK kormányközi megállapodás végrehajtását és éjfélről engedélyezte kb. 6500 keletnémet állampolgár Ausztriába távozását.
szeptember 28.	Az Országgyűlés nyilatkozatban határozta el magát az 1968-as csehszlovákiai beavatkozástól, s elítélte, hogy annak idején az Országgyűlés jóváhagyása nélkül küldték Csehszlovákiába a magyar csapatokat.
október 18.	Az Országgyűlés módosította az Alkotmányt, amely kimondja, hogy Magyarország parlamenti köztársaság, független demokratikus jogállam.

október 23.	Az Országgyűlés elnöke, ideiglenes köztársasági elnök kikiáltotta a Magyar Köztársaságot.
november 10–december 21.	Sor került a bécsi fegyverzetcsökkentési tárgyalások 4. fordulójára.
november 27–29.	A VSZ-tagállamok Honvédelmi Minisztereinek Bizottsága Budapesten ülésezett. Német Miklós kormányfő biztosította a tagállamok honvédelmi minisztereit, hogy Magyarország a jövőben is tagja lesz a kelet-európai katonai szervezetnek, de hangsúlyozta, hogy szükség van a szövetség korszerűsítésére. „BARÁTSÁG-89” fedőnevű, hadseregszintű, hadműveleti-harcászati gyakorlat szovjet, magyar, lengyel, keletnémet és csehszlovák csapatok részvételével.
december 1.	Német Miklós kormányfő bejelentette, hogy a már elhatározott 9%-os létszámcsökkenés mellett, 2 éven belül további 20–25%-os haderőcsökkentést hajtanak végre.
december 21.	Kárpáti Ferenc honvédelmi miniszter újabb szovjet csapatkivonásokat jelentett be. 1990-ben távozik Magyarországról 1 hadászati rakétadandár, 1 vadászbombázórepülő-ezred, 1 gépesített lövészezred, 2 harcokoszázóalaj és 2 építőalakulat.

1990.

január 12–február 22.	Megtartották a hagyományos fegyveres erők és fegyverzetek csökkentéséről folyó bécsi tárgyalások 5. fordulóját.
január 13.	Németh Miklós kormányfő bejelentette: Magyarország és a Szovjetunió vezetése úgy látja, semmilyen szempontból nincs szükség a szovjet csapatok magyarországi jelenlétére, ezért megállapodtak az egységek mielőbbi kivonásában.
január 30.	Budapesten megkezdődött a VSZ és a NATO 23 tagállamának „Nyitott égbolt” elnevezésű konferenciája az ellenőrző berepülések szabályozásáról.
február 1.	Magyar–szovjet tárgyalások kezdődtek Budapesten a Magyarországon állomásozó szovjet csapatok kivonásáról. Másnap megegyeztek, hogy a legrövidebb időn belül a kivonásról kormányközi egyezményt írnak alá.
február 8.	A honvédelmi miniszter felszólította a szovjet Déli Hadseregcsoporthoz tartozó parancsnokát, hogy februártól április közepéig ne tartsanak olyan gyakorlatot, amely a helyőrségek elhagyásával jár.
február 13.	A bécsi haderőcsökkentési tárgyalásokon Magyarország azt javasolta, hogy a NATO és a VSZ tagállamai legfeljebb 225 ezer katonát állomásoztassanak határaikon kívül. Magyarországon a csökkentések részeként megszűnik a nagyatádi gépesített lövészdandár.
február 22.	A bécsi leszerelési tárgyalásokon Magyarország azt javasolta, hogy ne a két katonai tömb egyezzen meg az európai hagyományos haderők csökkentéséről, hanem inkább az egyes országok vállaljanak kötelezettséget.
február 26.	Jazov hadseregtábornok, honvédelmi miniszter válaszelevele az EFE főparancsnokának képviseletére vonatkozó magyar javaslatokról.
március 9–10.	A Moszkvában tárgyaló küldöttségek megállapodtak abban, hogy március 12-én megkezdik a szovjet csapatok kivonását Magyarországról. Az egyezmény szerint június 30-a után egyetlen szovjet katona sem lesz Magyarországon. Ezt az egyezményt másnap – 10-én – írták alá.
március 15.	A Magyar Néphadsereg elnevezés helyébe a Magyar Honvédség elnevezés lépett.
március 21.	Lobov hadseregtábornok, a VSZ EFE törzsfőnöke – Borsits László altábornagynak – a vezérkar főnöke, a Magyar Honvédség parancsnoka első helyettese – megküldi a VSZ EFE 2000-ig történő „tökéletesítésére” vonatkozó elgondolást.
március 25.	Többpárti országgyűlési választásokat tartottak Magyarországon. A választásokon a Magyar Demokrata Fórum győzött, a régi állampárt, az MSZMP 10,8%-kal a negyedik helyen végzett.
április 5.	A szovjet csapatkivonások összehangolására, a magyar érdekek érvényesítéséért magyar tárcaközi bizottság alakult.
április 22.	Budapesten megnyílt a Magyar Leszerelési Tájékoztató Központ.
április 23.	Budapesten megkezdődik a „Nyitott égbolt” konferencia második fordulója. Megszűnik az Állambiztonsági Szolgálat.
április 24.	A magyar és szovjet szakértők megegyeztek abban, hogy felgyorsítják a szovjet csapatkivonásokat Magyarországról.

április 29.	Borsits László levele Lobov hadseregtábornoknak a 2000-ig történő fejlesztéssel kapcsolatban megküldött „Elgondolás”-ról.
május 2.	Az Országgyűlés alakuló ülésén törvényben mondták ki az 1956-os forradalom és szabadságharc történelmi jelentőségét, s nemzeti ünnepé nyilvánították október 23-át.
május 15.	Az Országgyűlés úgy döntött, hogy napirendre tűzi Magyarország és a VSZ viszonyának rendezését.
május 15–17.	Az EFE Katonai Tanácsa 41. ülését tartotta Moszkvában, illetve ezzel egy időben a VSZ 35. évfordulója alkalmából hadtudományi konferenciát rendeztek.
május 29.	Az Országgyűlés külügyi bizottsága úgy foglalt állást, hogy meg kell kezdeni a tárgyalásokat Magyarország VSZ-ből való kilépéséről. Egyúttal hangsúlyozták: a testület nem támogat felelőtlen és egyoldalú lépéseket.
június 5.	Az Országgyűlés határozatban rögzítette, hogy a jövőben a mindenkori kormányfő fogja képviselni Magyarországot a VSZ-ben.
június 6.	Göncz Árpád ideiglenes köztársasági elnök vezetésével magyar állami küldöttség utazott Moszkvába a VSZ PTT ülésére. Antall József miniszterelnök úgy nyilatkozott, hogy a magyar kormány kíváncsian tartja, hogy a VSZ-t 1991 végéig számolják fel.
június 7.	A VSZ PTT moszkvai ülésszakán magyar javaslatra döntés született a szövetség felülvizsgálatát előkészítő nemzeti kormány-meghatalmazotti bizottságok létrehozásáról.
június 8.	Für Lajos honvédelmi miniszter a szovjet miniszterrel folytatott tárgyalásain sürgette a szovjet csapatok kivonásának meggyorsítását.
június 14–15.	A VSZ-tagállamok Honvédelmi Minisztereinek Bizottsága Berlinben ülésezett.
június 20.	Für Lajos honvédelmi miniszter kijelentette, hogy a körkörös katonai védelem kiépítése érdekében megkezdődött néhány alakulat átcsoportosítása az ország nyugati feléből.
június 26.	Az Országgyűlés határozatában kinyilvánította Magyarországnak a VSZ-ből való kilépésének szándékát. Az Országgyűlés határozata alapján megalakult a 24 fős honvédelmi bizottság.
július 15–17.	Prágában a nemzeti ideiglenes kormány meghatalmazotti bizottságok első ülésén megkezdték a szövetség felülvizsgálatára vonatkozó javaslatok kidolgozását.
augusztus 16.	Magyarország, Lengyelország és Csehszlovákia kormány meghatalmazotti bizottságainak budapesti konzultációja.
szeptember 17–20.	Az ideiglenes kormány meghatalmazotti bizottságok második, szófiai ülése.
szeptember 24.	Kormány szintű tárgyalás kezdődött Budapesten a szovjet csapatkivonás anyagi és gazdasági kérdéseiről.
szeptember 28.	A magyar–szovjet tárgyalások eredményeként a fővárosban jegyzőkönyvet írtak alá a csapatkivonásról. Eszerint Magyarország hajlandóságot mutat mindazon szovjet követelések kielégítésére, amelyek a területén állomásozó szovjet csapatok által létesített objektumok hasznosításából adódnak. A szovjet tárgyalófél kötelezettséget vállalt, hogy megtéríti a környezetben okozott károkat.
október 2–4.	A VSZ EFE Katonai Tanácsa Bukarestben ülésezett.
október 11.	Antall József Angliában, a Konzervatív Párt országos értekezletén bejelentette, hogy Magyarország közelebbi kapcsolatot akar létesíteni a NATO-val.
október 22–23.	Az ideiglenes kormány meghatalmazotti bizottságok harmadik varsói ülése.
november 3.	Budapesten a VSZ hat tagállamának képviselői aláírták azt a megállapodást, amely szabályozta a hagyományos fegyverek számának felső határát (Az Országgyűlés ezt november 27-én határozatra emelte.)
november 9.	Raffay Ernő honvédelmi államtitkár Bécsben, az európai biztonsági és bizalom erősítő tárgyalásokon kijelentette: Magyarország nem törekszik a jelenlegi határok erőszakos megváltoztatására és elutasít minden ilyen kísérletet.
november 16.	Für Lajos honvédelmi miniszter bejelentette, hogy Magyarország leszereli mindazokat a föld-föld típusú rakétákat, amelyek tömegpusztító tölteteket is képesek célba juttatni.
november 19–21.	Párizsban sor került az európai hagyományos fegyveres erők és fegyverek csökkentéséről folyó tárgyalások záróülésére.
december 28.	A szovjet vezetés értesítette a tagországokat, hogy 1991. április 1-jéig megszűnik a Varsói Szerződés katonai szervezete.

1991.

január 1.	Életbe lépett az EFE-tagországokban elhelyezett anyagi és technikai eszköztartalékainak átadása tárgyában kötött egyezmény.
február 25.	A PTT soron kívüli ülésén elhatározták a katonai szövetség (VSZ) teljes felszámolását.
március 31.	Hatályukat veszti a katonai szövetségre vonatkozó alapokmányok, továbbá minden más okmány és dokumentum. Ezzel egyidejűleg megszűnik a szerződés keretében minden katonai tevékenység, katonai szerv és struktúra.
június 19.	Befejeződik a szovjet csapatok kivonása Magyarországról.
július 1.	Feloszlatják a Varsói Szerződést.